

ხაზიან ქალღმერთს თუ მოგცემენ,
შეაბრუნე და გარდიგარდმო დაწერე.
ხუან რამონ ხიმენესი¹

¹ ხიმენესი, ხუან რამონ (1881-1958) — ესპანელი პოეტი, ნობელის პრემიის
ლაურეატი.

ნაწილი პირველი
ცეცხლი და „სალამანდრა“¹

¹სალამანდრა (ბერძენი) — 1. კუდიანი წყალბუნება ცხელი, რომელიც ვარჯიშდება
ხელის მათთვის. 2. შუა საუკუნეებში გერმანულად ცნობილი ცეცხლის სული,
ცეცხლის სტიქია.

ხანძრის განქნა მთელი ნეტარება იყო!

განსაკუთრებულ ხიამოვნებას კი მაშინ გრძნობდა, როცა ხე
დაედა, თუ როგორ შთანთქმავდა, რუჯაუდა და სახეს უცვლიდა
ალი ნუთებს. აი ახლაც, ბრინჯაოს ცეცხლმფრქვევი ჩაუბღუ-
ჯავს ხელში და შხამიანი ნაყითით რწყავს ქვენიერებას. სისხლი
საფეთქლებს აწვება, ხელები კი ისტორიის დაფლეთილი ფურ-
ცლებისა და დანახშირებული ნანგრევების საბოლოოდ დაფურ-
ფელისა და დაბუკვის სიმფონიებს დირიჟორობს. ჯიუტ მუბღს
მუზარადი უფარავს, რომელსაც სიმბოლური ციფრი „451“ აწე-
რია. თვალეში ნარინჯისფერი ცეცხლი უკლავს, რადგან იცის,
რომ ახლა რაღაც მოხდება. მართლაც თითის ერთი დაჭერა
ცეცხლმფრქვევზე – და სახლი ხარბი ალის ხახამი ექცევა, სა-
ლამოს ზეცა მაშინვე წითლად, ყვითლად და შავად იფერება. მუ-
ხანძრე კი ფართოდ დაალაჯებს ციციანათულების გუნდში და იმ
ბაუმეითაა გახარებული, რომელიც აპირებს ჯონზე წამოცმუ-
ლი შაქარფინული შედოს ღუმელში. ამასობაში კი სულს და-
ფავენ სახლის ზღურბლზე და გაზონებში მიმოფანტული მტრე-
დებოვით ფარფატა წიგნები. ეს წიგნები ნაპერწკლებად აღიან
ცაში და მერე ჭკარტლით გაშაყებული ქარი შიაქანებს ამ ნაპერ-
წკლებს სადღაც.

მონტჯი დაიღრიჯა, ასე მხოლოდ მაშინ იღრიჯება ადა-
მიანი, როცა სახეს ცეცხლი აულოკავს და უკან დაახვეინებს
ხოლმე. გამურულმა ცეცხლის მეზობტემ იცოდა, რომ სახან-
ძრო რაზმში დაბრუნებისას თვალს ჩაუკრავდა სარკეში თავის
ორეულს; მერე, დაძინების წინ, სიბნელეში იგრძნობდა, რომ
სახეზე ისევე ის აღმურიანი დიმილი აქვს შეყინული, რომელიც
არასოდეს სცილდებოდა და რომელიც მისი ცხოვრების განუ-
ყოფელი თანამგზავრი იყო.

მონტჯმა ხოჭოსავით შავი მუზარადი მოიხადა, გააპრიალა
და კედელზე ჩამოკიდა. იქვე, მუზარადის გვერდით, ფროთხილად
მოაკიდა ცეცხლგამძლე ქურთუკი და შხამი მიიღო. მერე ხე-
ლები ჯიბეებში ჩაიწყო, სტენა-სტენით გადაჭრა სახანძრო

სადგურის ზედა სართულის დარბაზი და ლუკმა გაუჩინარდა. ბოლო წამს, როცა თითქოსდა მიწას უნდა დახეთქებოდა, ჯიბეებიდან ხელები ამოიღო და ოქროსფერ ჭოკს მოეჭიდა. გაისმა ჭრიალი და მონტევი ქვედა სართულის ცემენტის იატაკიდან ხულ რაღაც ერთ გოჯზე შეჩერდა.

მონტევი სახანძრო სადგურიდან გამოვიდა და ბნელი, უკაცრიელი ქუჩით გაემართა მიწისქვეშა მატარებლისკენ. გარინდებული პნევმატური მატარებელი დაიძრა და უხმოდ გასრიალდა გაპოხილ მიწისქვეშა მილში. ცოტა ხნის შემდეგ სადგურზე შეჩერდა, მონტევი მოყვითალო ფილებით მოფენილ ესკალატორზე გადმოსვა და უკან თბილი ქაერის ჭკელი მიაყოლა. ამ ესკალატორს მგზავრები ერთ-ერთ გარეუბანში აკყავდა. მონტევი სტეპნით ავიდა ღამის მშვიდ სამფლობულოში და მოსახვევისკენ გაემართა. თავში ათასნაირი ფიქრი უტრიალებდა, მაგრამ დიდხანს არც ერთზე არ ჩერდებოდა. მოსახვევთან ნაბიჯი ისე შეანეწა, თითქოს საიდანღაც მონაბერი ქარი მოხვდა ან თითქოს ვიღაცამ სახელი დაუძახაო. უკვე რამდენიმე ღამე იყო, ამ მოსახვევს იქით მდებარე ვარსკვლავებით განათებულ ქაფენილს რომ მიუახლოვდებოდა, უჩვეულო გრძნობა შეიპყრობდა ხოლმე. უჩვენებოდა, თითქოს ერთი წამის წინ ამ მოსახვევს იქით ვიღაც იდგა. იქაურობას უცნაური სიმშვიდე მოჰფენოდა, თითქოს იქ მშვიდად, უხმოდ ელოდებოდა ვიღაც და სწორედ მაშინ, როცა პირისპირ უნდა შეხვედროდა, უეცრად აჩრდილად იქცეოდა და მონტევი ამ აჩრდილში გაივლიდა ხოლმე. იგი ხუსტ სურნელებასაც კი იყნოსავდა, იმ ადგილას რომ გაივლიდა; ხელები და ლოყები სითბოს მომატებას გრძნობდნენ, თითქოს ის ვიღაც იქაურობას ერთი ათი გრადუსით ათბობსო. მონტევი ვერაფერს მიმხედარიყო, რადგან ის თუთრი, უსწორმასწორო ქაფენილით მოკებული შესახვევი ყოველთვის უკაცრიულად ახსოვდა. ოღონდ ერთ ღამეს მოეჩვენა, რომ ვიღაცის ჩრდილმა მინდორი გადაჭრა და ისე სწრაფად გაქრა, რომ მონტევი ვერც შეთვალა იერება მოასწრო, ვერც დაძახება.

ახლა კი, იმ ადგილს რომ მიუახლოვდა, ისე შეანეწა ნაბი-

ჯი, რომ თითქმის შეჩერდა. გონებით უკვე გასცდა ამ კუთხეს და ოდნავი ხმაურიც გაიგონა. „ვინმე სუნთქავს? ან იქნებ იმ ვი-
დაცამ ააშრიალა ჰაერი, განაბული რომ იცდის კუთხის იქით?“
მონტეგმა კუთხეში შეუხვია.

მთვარით განათებულ ქვაფენილზე ნიაფი შემოდგომის ფოთ-
ლებს მოაფრიალებდა. მონტეგისკენ მიმავალი ქალიშვილიც
თითქოს ამ ნიაფსა და ფოთლებს მინდობოდა და ისე მისრია-
ლებდა ჰაერში. უცნობს ოდნავ დაეხარა თავი და უშხერდა, თუ
როგორ ეფლობოდა მისი ფეხსაცმელი ქარისგან აფრიალებულ
ფოთლებში. თხელი, თოვლივით თეთრი სახე მოკრძალებული,
მაგრამ დაუღალავი ცნობისწადილით გასხვიოსნებოდა. მას,
ალბათ, არასოდეს სცილდებოდა სახიდან ოდნავ გაოცებული
გამომეტყველება. შავი თვალები ისე დაჟინებით მისჩერებოდა
ყველაფერს, რომ ეტყობოდა, არაფერი გამოეპარებოდათ ქა-
ლიშვილს თეთრი შრიალა კაბა ეცვა. მონტეგს თითქოს მისი
ხელების მოძრაობის ხმაც კი ესმოდა; თითქოს ის მცირე ხმა-
ურიც კი გაიგონა, რომელიც ქალიშვილის გამომეტყველების
შეცვლამ გამოიწვია. გამომეტყველება კი მაშინ შეეცვალა, რო-
ცა დაინახა, რომ სულ ორ ნაბიჯზე ქვაფენილის შუაში ვიდაც
მამაკაცი იდგა და მის მიახლოებას უცდიდა. ხეები შრიალით
უშვებდნენ ძირს ხმელი ფოთლების წვიმას. ქალიშვილი შეჩერ-
და და ეტყობოდა, უკან დახევა დააპირა შემფოთებულმა, მაგ-
რამ ამის ნაცვლად ჯერ ყურადღებით შეხედა მონტეგს, მერე
კი შავ თვალებში ისეთი შუქი და სიხარული ჩაუდგა, თითქოს
ამ უცნობმა ძალზე საოცარი და სასიამოვნო რამ უთხრაო. სი-
ნამდვილეში კი მონტეგი მხოლოდ მიესალმა ქალიშვილს და
შემდეგ, როცა შენიშნა, რომ იგი მოჯადოებულებით მიშტერე-
ბოდა მის მკლავზე დაკრებულ საღამანდრას გამოსახულებას
და მკერდზე მიმაგრებულ ფენიქსიან¹ ფირფიტას, კვლავ დაარ-
ღვია დუმილი:

¹ ფენიქსი (ბერძნ.) — ზოგი ძველი ბალხის მითოლოგიაში: ფრინველი, რომელიც
სიკვდილის მიახლოებისას თითქოს თავს იწვევს და კვლავ აღდგება თავისი ფეროვლიდან,
ცოცხლდება (მაშინვე შედგება განახლებისა და აღორძინების სიმბოლოდ).

— თქვენ ახალი მეზობელი ბრძანდებით, არა?

— თქვენ კი ნამდვილად მეხანძრე ხართ, — უთხრა ქალმა მისუსტებული ხმით და როგორც იქნა, საღამანდრასა და ფენიქსს თვალი აარიდა.

— რა უცნაურად თქვით!

— მე... მე თვალდახუჭულიც კი მიეხედებოდი, — ჩაინურჩულა ქალიშვილმა.

— როგორ? ნაეთის სუნით, არა? ჩემი ცოლი სულ ამაზე წუწუნებს, — მონტკმა ჩაიციხა, — მთლიანად ვერასოდეს ვიშორებ.

— მართალია, ვერ მოიშორებ, — შემფოთებით ჩაილაპარაკა ქალიშვილმა.

მონტკს მოეჩვენა, თითქოს ქალიშვილი გარშემო უვლიდა, აქეთ-იქით ატრიალებდა, ფრთხილად აჯანჯლარებდა და ჯიბეებს უბრუნებდა, თუმცა მშვენიერად ხედავდა, რომ ქალიშვილი ადგილიდან არ იძროდა.

— ნაეთისა და ნელსაცხებლის სუნი ჩემთვის ერთია, — თქვა მონტკმა, რათა ეს აუტანელი დუმილი დაერღვია.

— ნუთუ მართლა ასე გეჩვენებათ?

— რასაკვირველია. ვითომ რატომაც არა?

ქალიშვილი მცირე ხანს ჩაფიქრდა და მერე ჩაილაპარაკა:

— არ ვიცი... — შემდეგ მოტრიალდა და იქით გაიხედა, სადაც მათი სახლები იდგა, — შეიძლება თქვენთან ერთად დაუბრუნდე უკან? მე კლარისა მაკლელანი ვარ!

— კლარისა... მე კი გაი მონტკი! წავიდეთ ასე გვიან რისთვის დადიხართ ქუჩაში? რამდენი წლის ხართ?

ოდნავ თბილი, ქარიანი ღამე იყო. კლარისა და გაი ვერცხლისფრად განათებულ ქაფენილზე მიდიოდნენ. მონტკმა მწიფე ჭერმისა და მარწყვის ნაზი სურნელი იგრძნო, ირგვლივ მიმოიხედა და მხოლოდ მაშინ მიხვდა, რომ ეჩვენებოდა — ახლა ხომ შემოდგომის მიწურული იდგა!

დიახ, ახლა შემოდგომა იყო და გვერდით უცხო ქალიშვილი მიჰყვებოდა, რომელსაც მთვარის შუქზე თოვლივით უელავდა

სახე. მონტკევი მიხვდა, რომ ქალიშვილი ჩაფიქრებულიყო და ცდილობდა, რაც შეიძლება საუკეთესოდ ეპასუხა კითხვებს.

— სო, — თქვა ბოლოს კლარისამ, — მე ჩვიდმეტის ვარ და ცოტას ვაფრენ კიდეც. ბიძაჩემი მეუბნება: სადაც ერთია, იქვე მეორეც უნდა იყოსო. დამარიგა, როცა ასაკს გკითხავენ, სომართლე უთხარი და არც ის დაფიცო, რომ სულელი ხარო. გინა ამ დროს სვირნობას რამე სჯობს? მიყვარს, როცა ნივთების სუნს შევიგრძნობ, როცა ჩემი თვალით დავინახავ მათ ხანდახან მოულ ღამეს ასე ხეტიალში ვათენებ და შხის ამოსვლას ვვხვები ხოლმე.

ერთხანს არც ერთი არ იღებდა ხმას, ბოლოს გოგონამ დაარღვია ღუმილი:

— იცით, მე სულაც არ მეშინია თქვენი!..

— რატომ უნდა გეშინოდეთ?! — კითხა გაოცებულმა მონტკემა.

— იმდენ ხალხს ეშინია თქვენი! ესე იგი, მებანძრეების, მაგრამ თქვენც ხომ ადამიანი ხართ, ბოლოს და ბოლოს...

მონტკემა თავისი თავი დაინახა ქალიშვილის თვალებში. ანკარა წყლის ორ მოციმციმე წვეთში ნათლად ჩანდა მისი შუქი, ციცქნა, მაგრამ მკაფიო გამოსახულება. ყველაფერი აშკარად ჩანდა: ხაზები ტუჩის კუთხეებში და ყველაფერი, თითქოს ქალიშვილის თვალები ჯადოსნური იისფერი ქარვის ორი პატარა ნატეხი ყოფილიყო, რომლებსაც შეეძლო დაეჭირა და უცვლელად შეენახა ყველაფერი. კლარისას სახე, რომელიც ახლა მონტკევისკენ იყო მიბრუნებული, რძის სათუთ კრისტალს წააგავდა და ეს კრისტალი შიგნიდან ნაზი, თანაბარი შუქით განათებულიყო. ეს არ იყო ელექტრონის შემაწუხებელი შუქი, არამედ... რა იყო? რა და, უჩვეულოდ დამამშვიდებელი, ნაზად მოციმციმე სინათლის შუქი.

ერთხელ, ბავშვობაში სინათლე ჩაქრა. დედამისმა სადღაც ერთადერთი სანთელი იპოვა და აანთო. ეს მოკლე საათი აღმოჩენათა ხანად იქცა ორივესთვის. სამყარომ დაკარგა ფართო საზღვრები და მყუდრო ალყაში მოაქცია ისინი. დედა და შვილი

სრულად გადასხვაფერებულები იხდნენ და ნატრობდნენ: ნეტავ დეი დიდხანს არ მოვიდესო.

უცებ კლარისამ თქვა:

— შეიძლება ერთი რამ შეგვეკითხოთ? რამდენი ხანია, რაც მებანძრედ მუშაობთ?

— ოცი წლიდან მებანძრე ვარ. აგერ უკვე ათი წელიწადია.

— ოდესმე თუ კითხულობთ რომელიმე დასაწავ წიგნს?

— ამას კანონი გვიკრძალავს, — ღიმილით მიუგო მონტკმა.

— ჰო... რა თქმა უნდა.

— ეს მშვენიერი ხელობაა. ორშაბათს შიღერი¹ დაწვით, ოთხშაბათს უიტმენი², პარასკევს ფოლკნერი³. ფერფლად ვაქციით, მერე ფერფლიც დაწვით! ეს არის ჩვენი პროფესიული დევიზი.

ცოტა რომ გაიარეს, ქალიშვილმა კვლავ ჰკითხა:

— მართალია, რომ ძველად მებანძრეები კი არ აჩენდნენ, არამედ აქრობდნენ ხოლმე ცეცხლს?

— არა. მერწმუნეთ, რომ სახლები ყოველთვის ცეცხლგამძლე იყო.

— ხაოცარია. ერთხელ ყური მოუკარი, რომ ოდესღაც, დიდი ხნის წინათ სახლებს შემთხვევით ცეცხლი უჩნდებოდა და მაშინ მებანძრეები აქრობდნენ ხოლმე.

მონტკმა გაიცინა. ქალმა სწრაფად ახედა ქვევიდან.

— რატომ იცინით?

— არ ვიცი, — მონტკს კვლავ აუტყდა სიცილი. მერე გაჩუმდა. — რატომ მეკითხებით?

— მე სასაცილო არაფერი მითქვამს, თქვენ კი იცინით მერე. უცებ მპასუხობთ არც კი დაფიქრდებით ხოლმე ჩემს კითხვაზე.

მონტკი შედგა და ქალიშვილს დააცქერდა:

— მართლაც უცნაური ყიფილხართ სულ არაფრად მაგლებით!

¹ შიღერი, იოჰან კრისტოფ ფრიდრიხ (1759-1805) — გერმანელი დრამატურგი, პოეტი.

² უიტმენი, უილტ (1819-1892) — ამერიკელი პოეტი.

³ ფოლკნერი, უილიამ (1897-1962) — ამერიკელი მწერალი, ნობელის პრემიის ლაურეატი.

— სულ არ ვაპირებდი თქვენს განაწევნებას. ასე ალბათ იმიტომ შემართება, რომ ადამიანებს მეტი სმეტად ვაკვირდები.

— კი მაგრამ, ამას რომ უყურებთ, ვერაფერს ხედებით? — უთხრა მონტვემა და თითოთ აჩვენა თავის კუპრით შავ სახელოზე ამოქარგული ციფრი 451.

— როგორ არა, — დაიწურნულა კლარისამ და ფეხი ააჩქარა, — ოდესმე გიყურებიათ, როგორ მიქრიან რეაქტიული მანქანები ავერ, იმ ბულვარზე?

— სიტყვას ბანზე აგდებთ, არა?

— ხანდახან მგონია, რომ მძლოლებმა არც კი იციან, რა არის ბალახი ან ყვავილი, რადგან ისინი ყოველთვის სწრაფად ჩაუქროლებენ ხოლმე გვერდით მძლოლს რომ მწვანე ლაქა დაანახვო, გეტყვის, ბალახიაო! დიახ, ნამდვილად, ასე გეტყვით! ვარდისფერები? ვარდისფერები ვარდის ბუჩქებია! თეთრი ლაქები სახლებია, ყავისფერები — ძროხები. ბიძაჩემს ერთხელ ნელა მიჰყავდა მანქანა შარავზაზე — საათში ორმოცი მილის¹ სიჩქარით და ორი დღით ჩასვეს ციხეში. განა ეს სასაცილო და თან სატირალი არ არის?

— ძალიან ბევრს ფიქრობთ, — აწრიალდა მონტვემი.

— მე იშვიათად უყურებ მოლაპარაკე კედლებს, არც ავტომობილების შეჯიბრებებზე და გასართობ პარკებში დავდივარ ალბათ ამიტომ არის, რომ ბევრი დრო მრჩება სულელური ფიქრებისთვის. გინახავთ ქალაქგარეთ ორასფუტიანი² დაფები რომ დგას განცხადებებისთვის? იცით თუ არა, რომ ოდესღაც იმათ სულ ოცი ფუტის სიგრძე ჰქონდათ? მაგრამ ახლა სწრაფად დაიწვეს მანქანებმა სრბოლა და დაფები რომ არ დაეგრძელებინათ, ვერავინ წაიკითხავდა.

— ვუ აღარ ვიცოდი, — ჩაიციინა მონტვემა.

— დამიჯერეთ, მე კიდევ ისეთი რამ ვიცი, რაც თქვენ არც კი დაგესიზმრებიათ დილდობით ბალახზე ცვარია ხოლმე დაყრილი!

¹ მილი (ინგლ.) — სიგრძის საზომი ერთეული, რომელსაც უპირატევად სამღვათ საქმეში იყენებენ; სერთაშორისო საზღვაო მილი უდრის 1,85 კმ-ს.

² ფუტი (ინგლ.) — სიგრძის ინგლისური საზომი. უდრის 30,5 სმ-ს.

მონტკმა უცებ ვერ გაიხსენა, იცოდა თუ არა ეს ამბავი და საშინლად განურვიულდა.

— აი, იქით თუ გაიხედავ, — ქალიშვილმა ცას მიაპყრო მხერა, — მოვარუხე მამაკაცის სახეს შენიძნავ. — მონტკს კი დიდი ხანი იყო, ზვეით არ აეხედა. დარჩენილი გზა ისე გაიარეს, არც ერთს არ დაურღვევია სიჩუმე. ქალი ფიქრებში ჩაიძირა, კრიჭა-შეკრული კაცი კი მეტად უხერხულად გრძობდა თავს და ხანდახან საყვედურით საესე მხერას ესროდა თანამგზავებს. როცა კლარისას სახლთან მივიდნენ, დაინახეს, რომ ვველა ფანჯრიდან კაშკაშა შუქი გამოდიოდა.

— რა მოხდა? — გაუკვირდა მონტკს. მას იშვიათად ენახა ასე განათებული სახლი.

— არაფერი. ალბათ დედა, მამა და ბიძა სხედან და მასლაათობენ. ასეთ რამეს კიდევ უფრო იშვიათად ნახავ, ვიდრე ფეხით მოხიარულეს. ბიძაჩემი მეორედაც დააპატიმრეს. არ მითქვამს? ფეხით მიდიოდა. ო, ჩვენ ხომ მეტად თავისებური ხალხი ვართ.

— კი მაგრამ, რაზე საუბრობთ ხოლმე?

ქალიშვილს გაეცინა, ღამე მშვიდობისაო, მიაძახა მონტკს და სახლისკენ შეტრიალდა. მერე ეტყობა, რაღაც გაახსენდა, უკან მობრუნდა, გოცეებითა და ცნობისმოყვარეობით მიაჩერდა სახეში კაცს და ჰკითხა:

— ბედნიერი ხართ?

— რა ხარო? — ჩაეკითხა მონტკვი, მაგრამ მოვარის სხივებში გახვეული ქალიშვილი უკვე შინისკენ გარბოდა. ცოტა ხნის შემდეგ მონტკმა კარის საკეტის სუსტი ხმაური გაიგონა.

* * *

— ბედნიერი ვარ? ეს რაღა სისულელეა?

მონტკმა უცებ შეწვიტა სიცილი და თავისი ბინის შესასვლელ კარში ამოჭრილ ხერულში შეყო ხელი. კარმა იცნო მისი თითები და უხმაუროდ გაიღო.

— რასაკვირველია, ბედნიერი ვარ. იმ გოგონას როგორ ჰგონია? განა არა ვარ ბედნიერი? — ელაპარაკებოდა მონტკვი ცა-

რიელ ოთახებს პოლიდან. მისი შხერა კონდიციონერის ცხაურს მოხვდა და უეცრად გაახსენდა, რომ იქ რაღაც ჰქონდა დამალული. ამ რაღაცამ თითქოს გამოიხედა ცხაურის გადაღმიდან და მონტკმა მიაჩერდა. მონტკმა სასწრაფოდ მიაბრუნა თავი.

რა უცნაური შეხვედრაა, რა უცნაური ღამეა! ამდღევარი არაფერი ახსოვდა, თუ იმას არ ჩეთვლით, ერთი წლის წინათ, საღამო ხანს, ვიღაც ხანში შესული მამაკაცი რომ შეხვდა პარკში და ისაუბრეს...

მონტკმა თავი გადააქნია. მერე ვრუ კედელს შეხვდა და მოეჩვენა, რომ ზედ ის გოგონა იყო გამოხატული, ისეთივე ღამაში, როგორიც დაამახსოვრდა. არა, ნამდვილად გასაოცარი გოგონა უშხერდა მონტკს კედლიდან. მისი სალუქი სახე პატარა საათის ციფერბლატს მოგაგონებდათ. ციფერბლატს, რომელიც ბუნდოვნად მოჩანს ჩაბნელებულ ოთახში შუაღამისას. გამოიღვიძებ, დროის გაგებას მოინდომებ, საათს დახედავ და ისიც გეტყვის საათს, წუთსა და წამს. დიახ, იგი, მდუმარე და მანათობელი. სარწმუნო ცნობებს მოგაწვდის ამ უკუნეთი ღამის შესახებ, რომელიც სწრაფად მიექანება უფრო მეტი სიბნელისკენ, მაგრამ ამავე დროს განთიადსაც უახლოვდება.

— რაო? — ჰკითხა მონტკმა თავის მეორე „მეს“ — იმ ქვეცნობიერ იდიოტს, რომელიც დროდადრო ნებისყოფას, ჩვეულებას, გონებას უჯანყდებოდა და ყბედობას იწყებდა ხოლმე. მან კელავ შეხვდა კედელს: — როგორ ჰგავს სარკეს ეს სახე! პირდაპირ წარმოუდგენელია! აბა, ვის ვიცნობ ისეთს, რომ ჩემი საკუთარი სხივი აირეკლოს და დამიბრუნოს? ხალხი მეტწილად... — მონტკმა შედარება ვერ იპოვა და შეჩერდა, მერე თავისი ხელობა გაახსენდა და განაგრძო. — ხალხი ჩირაღდანს ჰგავს, რომელიც, სანამ არ ჩააქრობენ, მხოლოდ საკუთარ შუქს ასხივებს. რა იშვიათად ხდება, რომ სხვა ადამიანმა ასახოს შენი სახე და დაგანახოს შენი შთაბეჭდილებები, შენი იდუმალი და მოკრძალებული ფიქრები. ამ გოგონას სხვისი აზრების ამოცნობის წარმოუდგენელი უნარი ჰქონდა: იგი თოჯინების თეატრის იმ გატაცებულ მაყურებელს ჰგავდა, რომელიც წინასწარ ტკბე-

ბა მსახიობის წამწამის ყოველი დაფახულებით, ხელის ყოველი შერხვეით თუ თითის გაქნევით რამდენ ხანს იარუს ერთად? სამ წუთს? მერე როგორ გაგრძელდა ეს ხანი! რა უზარმაზარი გამოსახულება მოჩანდა ახლა სცენაზე, რამოდენა ჩრდილს ჰფენდა კედელს მისი გამხდარი სხეული! მონტევი გრძნობდა, რომ მას თუ მოექაუებოდა, გოგონა თვალს დააფახულებდა, თუ ყბის კუნთი დაეძაბებოდა, გოგონა დაასწრებდა და თვითონ დაამთქნარებდა.

— ახლა რომ ვუკვირდები, — გაიფიქრა მონტევი, — თითქოს შელოდებოდა კიდეც ქუჩაში, თუმცა ძალიან გვიანი იყო.

* * *

მონტევი საძინებელი ოთახის კარი გააღო და მოუჩვენა, თითქოს მარმარილოს აკლდამაში შევიდა მთვარის ჩასვლის შემდეგ. ოთახში უკუნეთი სიბნელე იდგა. ვერც კი წარმოიდგენდა, რომ გარეთ ვერცხლისფერი სამყარო იყო. დაგმანული ფანჯრები დიდი ქალაქის ხმაურს არ ატარებდა და ოთახს მიცვალებულთა სამყოფელს ამსგავსებდა.

მონტევი სძენა გაამახვილა.

ოთახში ოდნავ ისმოდა კოდოს წყვეტილი ბზუილი თუ თავის ვარდისფერ მყუდრო ბუდეში ჩამალული ელექტრონის კვლას¹ ჩურჩული. მუსიკა ისე ხმამაღლა ჩაერთოთ, რომ მონტევი შელოდვის გარჩევაც კი მოახერხა.

მან იგრძნო, რომ ღიმილი გაუქრა სახიდან, რომ ღიმილი ქონის სანთელივით გადნა და ჩამოიღვენთა. ჩამოიღვენთა იმ ფანტასტიკური სანთელივით, რომელიც ძალზე დიდხანს უნთო, მერე ბოლომდე მიიწვა და ჩაქრა, ჩაქრა და ირგვლივ უკუნეთი ჩამოწვა.

— შე ბედნიერი არა ვარ, არა, არა ვარ! — ჩურჩულებდა მონტევი. დღეს ამკარად იგრძნო, რომ ბედნიერი არ იყო. ბედნიერებას ნილაბივით ატარებდა. გოგონამ მოსტაცა ეს ნილაბი, მინდორი გადაირბინა და ახლა მონტევი აღარ შეუძლო მისუღიყო, მის კარზე დაეკაკუნებინა და უკან მოეთხოვა თავისი ნივთი.

¹ კვლა — ბზიკი, კრაზანა.

მონტვეს სინათლე არ აუნთია, ისე წარმოიდგინა მთელი
ოთახი; საწოლზე მისი ცოლი გაშხლართულა. ზვეიდან არაფერ
რი ახურავს და ვინულოვით ცივია, იგი თითქოს საფლავის ქვაზე
ამოკვეთილი კანდაკებაა. თვლები, გაყინული თვლები, ფოლადის
უხილაკი ძაფებით აქვს ჭერზე მიბმული. ყურებში პატარა
ნიჟარები აქვს ჩადგმული. ეს ციცქნა რადიოებია და მღვიძარე
ტვინის ნაპირებს ელექტრონის ოკეანის ტალღები ეხეთ-
ქება. ხმები, მუსიკა... ლაპარაკი და მუსიკა... ოთახი კი ნამ-
დვილად ცარიელი იყო: ყოველდამე აქ ოკეანე შემოიჭრებოდა,
ქალს ხმების უზარმაზარ ტალღებზე აიტაცებდა და ფხიზელს,
თვლებგამოღამებულს მიატივტივებდა აისისკენ. გახული ორი
წლის განმავლობაში ერთი ღამეც კი არ ყოფილა სხვანაირი და
მიღდრედს არასოდეს სწყინდებოდა ამ ზღვაში ბანაობა. ოთახ-
ში გრილოდა, მაგრამ მონტვეს სული ეხუთებოდა. მან მაინც არ
მოისურვა ფარდები აეწია და აივნის კარი გაედო — არ უნდოდა
მთვარე შემოეშვა ოთახში. გრძნობდა, რომ სულ ერთ საათში
დაიხრჩობოდა უპაერობით, მაგრამ მაინც თავის განცალკევ-
ბულად გაშლილ, ცივი ლოგინისკენ გაემართა ხელის ცეცებით
წინასწარ, ერთი წამით ადრე იგრძნო, რომ იატაკზე დაგდებულ
საგანს წაჰკრაუდა ფეხს.

მონტვეს გაახსენდა: წელანაც, სანამ კუთხეში შეუხვევდა,
იგრძნო, რომ ვიღაცას შეხედებოდა და მართლაც შეუხვია თუ
არა, კინაღამ იმ გოგონას დაეჯახა.

ფეხმა პაერის ტალღა გაგზავნა წინ, ტალღა რაღაც პატარა
დაბრკოლებას წააწყდა და უკან დაბრუნდა. იმავე წამს ფეხი
რაღაცას დაეჯახა. საგანმა ყრუდ დაიჟღარუნა ბნელში და ია-
ტაკზე გასრიალდა.

მონტვეი წელში გაიმართა და იმ ადამიანის სუნთქვას დაა-
ყურადა, რომელიც ამ უკუნეთ ღამეში საწოლში იწვა. იგი ისე
სუნთქავდა, რომ ცოცხალი არც კი გვეგონებოდათ მისი ამოსუნ-
თქვა ოდნავ თუ შეარხვედა პატარა ფოთოლს, ბუმბულს ან თმის
ერთადერთ ღერს. მონტვეს ჯერ კიდევ არ უნდოდა სინათლის
შემომშვება ოთახში, ამიტომ მექანიკური ასანთი ამოიღო, ხელის

ცეცებით იპოვა ვერცხლის დისკოზე ამოტვიფრული საღამან-
დრა, თითი დააჭირა და როცა აინთო, აღს ხელი მიაფარა.

მონტვეს მთვარის ორი ქვა მისჩერებოდა, ორი ფერმკრთალი
ქვა. სიცოცხლის ანკარა ნაკადულში ჩაძირული. ზვეით ამქვე-
ნიური ცხოვრება ჩქეფდა, მაგრამ ქვები ფსკერზე ელაგა.
— მილდრედ!

ქალის სახე თოვლით დაფარულ კუნძულს წააგავდა. კუნ-
ძულზე იქნებ წვიმა მოსულიყო, მაგრამ მიწამდე ვერ ჩაადწე-
და, იქნებ ღრუბლებს გადაუვლო მის თავზე და თოვლზე თავიან-
თი ჩრდილი გადაეტარებინა, მაგრამ იგი ვერც ამას გაიგებდა.
მხოლოდ მოზუზუნე კრაზანების ხმა ისმოდა მილდრედის მაგ-
რად დახშული ყურებიდან, მხოლოდ შუშის თვალები ელაგდა
და ამოსუნთქვისა და ჩასუნთქვის სუსტი ხმა მოდიოდა. ჩასუნ-
თქვა, ამოსუნთქვა, ამოსუნთქვა, ჩასუნთქვა და თვითონ ქალს
არ ენადვლებოდა ამოსუნთქვას ჩასუნთქვა თუ არ მოჰყვებოდა.

ის საგანი, წელან რომ ფეხით გაასრიალა იატაკზე, ახლა
მონტვეის საწოლის ქვეშიდან ისროდა მკრთალ სხეებს. ეს პა-
ტარა, დასაძინებელი აბების შესანახი ბროლის შუშა, დილით
ჯერ კიდევ საუსე იყო. დილას ოცდაათი აბი იყო ამ ბოთლში,
ახლა კი თავმოხდილი ცარიელი ვედო იატაკზე და სანთებუ-
ლას სუსტ, მოლიცლიცე აღზე ციმციმებდა. უცებ მონტვეის
თავზე ცამ დაიდრჭიალა. ზვეით საძინელი ხმაურით გაიგლიჯა
რადაც, თითქოს ორმა ვეება ხელმა ათიათასმილიანი შავი ბრე-
ზენტი გაფხრიწაო. მონტვეიც თითქოს შუაზე გაიპო. თითქოს
მკერდი ორად გაეყო. სახლს ზედიზედ გადაუფრინეს რეაქტი-
ულმა ბომბდამშენებმა. ორ-ორი, ექვსი, ცხრა, თორმეტი, მერე
თითო-თითო, კიდევ თითო-თითო. ამ ბომბდამშენებმა მონტვეს
ხმა ჩაუწყვიტა და იქაურობა გრუხუნით ააუსო. მონტვემა პირი
დაადო და ბომბდამშენის ხმა დაკრუჭილ კბილებში მოიქცია.
სახლი ზანზარებდა. სანთებელას ალი ჩაქრა. მთვარის ქვები
გაქრა. მონტვემა ხელი სტაცა ტელეფონის ყურმილს.

ბომბდამშენები გაფრინდნენ. მონტვემა ათრთოლებული ტუ-
ჩები მიადო მიკროფონს და აკანკალებული ხმით დაიწურჩულა.

მონტეკს მოეჩვენა, რომ იმ შაეი ბომბდამშენების ხმამ და-
ნამცეცა ვარსკვლავები და ხეალ დილას მათი მტკერი უჩვეუ-
ლო თოვლად დაეფინებოდა დედაძინას. ამ სულელური ფიქრით
მოცული იდგა იგი ტელეფონთან სიბნელეში. კანკალებდა და
უხმოდ ამოდრავებდა ტუჩებს.

* * *

საუადმყოფოდან მოსულებს მანქანა პქონდათ, უფრო სწო-
რად — ორი მანქანა. ერთი მუცელში ჩასრიადდებოდა იმ შაეი
კობრის მსგავსად, რომელიც ღრმა ჭაში მიძვრება დაგუბებუ-
ლი წელისა და დამყაყებელი წარსულის სანახაუად. ეს მანქანა
მწვანე სითხეს სვამდა და შიშინით ამოქონდა ზვეით ნეტა მთე-
ლი სიბნელე დალია? წლების განძავლობაში დაგროვილი შხამი
მთლიანად ამოწოვა? მანქანა უხმოდ სვამდა, მაგრამ დროდად-
რო ისე წაიბუზღუნებდა, თითქოს რაღაცას ეძებს სიბნელეში
და ვერ პოულობსო. მას მხოლოდ ერთი თვალი პქონდა. გულ-
გრილი გამოძეტველების ოპერატორს შუქლო სპეციალური
ოპტიკური მუზარადი დაეხურა თავზე და იმ ადამიანის სულ-
ში ჩაუჭვრიტა, რომელსაც სითხეს უღებდა. ნეტავ რა დაინახა
თვალმა? კაცი დუმდა. იგი უშხერდა, მაგრამ ვერ აღიქვამდა
იმას, რასაც თვალი ხედავდა. ეს პროცედურა არხის გათხრას
წაავად. ლოგინში მწოლიარე ქალი ის მკერივი მარმარილოს
ქანი იყო, რომელსაც მოულოდნელად წააწედნენ. კიდევ გათხ-
არეთ, ღრმად ჩაუშვით ბურლი, ამოსწოვეთ სიცარიელე, თუკი
მისი ამოწოვა მოხერხდება ამ მთროლოავი, წკლაპუნა გველით!
ოპერატორი გვერდზე იდგა და სიგარეტს ეწეოდა. იქვე მყო-
რე მანქანა მუშაობდა.

მეორე მანქანასაც ისეთივე გულგრილი ახალგაზრდა ამუშა-
ვებდა. მას მოწითალო-მოვეითალო სამუშაო ტანსაცმელი ეცვა.
ამ მანქანას მთელი სისხლი უნდა ამოექაჩა სხეულიდან და იგი
ახალი სისხლითა და ახალი პლაზმით შეეცვალა.

— საჭიროა სხეული ორნაირად გავწმინდოთ, — თქვა ოპერა-
ტორმა, რომელიც გაშეშებული ქალის გვერდით იდგა, — მარ-

ტო კუჭი არაფერს უშველის, თუ სისხლიც არ გაიწმინდა. აბა, დატოვეთ ეს შხამი სისხლში და სისხლი ხვედფით¹ დაუკაკუნებს ტვინს ათასჯერ, ორი ათასჯერ, ტვინიც ვეღარ გაუძლებს და სამსახურს თავს დაანებებს.

— გეყოფა! — გააჩუმა მონტეგმა.

— შე ისე გუუბნებოდით, — თავი იმართლა ოპერატორმა.

— უკვე მოათავეთ ყველაფერი? — იკითხა მონტეგმა.

— მორჩით, — უპასუხეს ოპერატორებმა, რომლებსაც უკვე მაგრად დაეკეტათ თავიანთი მანქანები. ეტყობოდა, მათ ვერც კი იგრძნეს, რომ მონტეგი გაბრაზდა. ორთენი სიგარეტს წწოდნენ. ბოლი ცხვირ-პირში უძერებოდა ოროვეს, მაგრამ თვალსაც არ ახამხამებდნენ, ბოლოს კი ჩაილაპარაკეს, — ყველაფერი ეს ორმოცდაათი დოლარი ღირს.

— ჯერ ერთი, რატომ არ მეუბნებით, კარგად იქნება თუ არა?

— გაცეცხლდა მონტეგი.

— რა თქმა უნდა, კარგად იქნება. მთელი სისხლი ამოუღეთ აი, აქა გვაქვს, ამ ყუთებში. ახლა ვეღარას ავნებს. როგორც გითხარი, ძველ სისხლს უუღებთ, ახალს უუსხამთ და ყველაფერი კარგად არის ხოლმე.

— თქვენ ხომ ექიმები არა ხართ! რატომ არ გამოგზავნეს ერთი ექიმი მაინც? — კვლავ ბრაზობდა მონტეგი.

— ექიმიო? — შესძახა ოპერატორმა და სიგარეტი ტუჩის კუთხეში გადაიტანა, — ჩვენ ცხრა-ათი ასეთი შემთხვევა გვაქვს ღამეში. ამ ბოლო წლებში თვითმკვლელობები ძალიან გაზშირდა და საგანგებო მანქანები დაუაშხადეთ, რა თქმა, უნდა ოპტიკური თვალით. სიახლე მხოლოდ ესაა, დანარჩენი ძველია. ასეთ შემთხვევაში ექიმი არ არის საჭირო. სულ ორი ტექნიკოსი გინდათ და ნახევარ საათში საქმე დასრულებულია. ახლა კი წავედით, — ისინი კარისკენ გაემართნენ, — ამ წუთში მივიღეთ ახალი გამოძახება რადიოთი. აქედან ათი კვარტალია. კიდევ ვიღაცას დაუცარიელებია საძინებელი აბებით სავსე შუშა. თუ ისევ დაგჭირდებით, გამოგვიძახეთ თქვენს ცოლს ახლა მხო-

¹ ხვედა — ხის ურო.

ლოდ მოსვენება სჭირდება, გასამხნეველებელი წამალი შეუშვა პუნეთ იცოდეთ, მოშივებული გაიღვიძებს. ნახვამდის!

და თხელ, მაგრად მოკუმულ ტუჩებში სიგარეტგაჩრილმა, გველისთვალა ოპერატორებმა წაიღეს თავიანთი მანქანა და მლანგი, წაიღეს თხიერი მელანქოლიითა და მუქი, სქელი, უსახელო სითხით სავსე ყუთი და კარი გაიხურეს. მონტკვი მოწყვეტით ჩაეშვა საფარქელში და ქალს მიაჩერდა. მილდრედს ოდნავ ღიად დარჩენოდა თვალები. მონტკვიმა ხელისგული მიუტანა ბაგვებთან და თბილი სუნთქვა იგრძნო.

— მილდრედ, — დაუძახა მან ბოლოს.

„ჩვენ ძალიან ბევრნი ვართ, — ფიქრობდა მონტკვი, — ჩვენ მილიარდები ვართ და ეს ძალიან ბევრია. არავინ არავის არ იცნობს. უცხოები მოდიან და მყუდროებას გირღვევენ. უცხოები მოდიან და გულსა გგლეჯენ მკერდიდან. უცხოები მოდიან და სისხლს გაცლიან. ღმერთო დიდებულო, ვინ იყო ეს ხალხი? ჩემს სიცოცხლეში პირველად ვნახე!“

გავიდა ნახევარი საათი.

ახლა ამ ქალის ძარღვებში ახალი სისხლი ჩქეფდა და თითქოს ამ სისხლმა გადაასხვაფერა კიდევ იგი. მილდრედს ღაწვები შეუფაკლდა, ტუჩებზე ვარდისფერი დაედო, სახე გაუნაზდა. ახლა ვიღაც უცხოს სისხლი უჩქეფდა ძარღვებში. რომ შეიძლებოდა სხეულის, ტვინის მუხსიერების შეცვლა! იმათ რომ შეეძლოთ სულიც გაატარონ გასაწმენდ მანქანაში, გააქათქათონ, ააწყონ და დილით უკან მოიტანონ. რომ შეიძლებოდა...

მონტკვი წამოდგა, ფარდები გადასწია, ფართოდ გააღო ფანჯრები და ოთახში ღამის სიგრილე შემოუშვა. ახლა ღამის ორი საათი იყო. ნუთუ სულ ერთი საათის წინ შეხვდა ქუჩაში კლარისა მაკლელანს? ნუთუ ერთი საათი გავიდა მას შემდეგ, რაც აქ ამ ჩაბნელებულ ოთახში მოვიდა და იმ ბროლის შუშას გაკკრა ფეხი? ღიახ, მხოლოდ ერთი საათი გავიდა და ის ძველი სამყარო გადნა, მის ნაცვლად კი სულ სხვანაირი, მრუმე სამყარო შეიქმნა.

მთვარის სხივებით განათებული მინდვრის გადაღმა სიცილი

გაისმა. იგი იმ სახლიდან მოისმოდა, სადაც კლარისა, მამამისი, დედამისი და კლარისას ბიძა ცხოვრობდნენ. იმათ იცოდნენ მშვიდი, გულწრფელი სიცილი. სიცილი ნაძალადევი კი არა, ხალისიანი და გულიანი ჰქონდათ ეს სიცილი განათებული ფანჯრიდან გაისმოდა ამ გვიან ღამეს. სხვა ბინების ფანჯრები ბნელით მოცულიყო, ამ ბინაში კი საუბრობდნენ, კამათობდნენ, შეკითხვებს აძლევდნენ ერთმანეთს და ისე ქსოვდნენ სიტყვების ჯაღოსურ ქსელს.

მონტეკმა, ისე, რომ არც კი უფიქრია, რას სჩადიოდა, მინებიანი კარი გააღო, მინდორი გადაჭრა და მოლაპარაკე სახლის წინ მიიფუჟა ჩრდილში.

ახლა შემიძლია კარზეც დაუკაკუნო და ჩურჩულით ვუთხრა: „შემომიშვიტ, ხმას არ ამოვიღებ, მინდა მხოლოდ გისმინოთ მინდა გავიგო, რაზე საუბრობთ“, — გაიფიქრა მონტეკმა, მაგრამ არ დაუკაკუნებია. იგი შეცივებული და სახემოქცეული იდგა და ყურთასმენად ქცეულიყო. ახლა მამაკაცის (აღბათ კლარისას ბიძის) დინჯი ლაპარაკი ესმოდა:

— დიახ, ჩვენს საუკუნეში ყველაფერი გაუფასურდა. ადამიანსა და ქალღმერთს ხელსახოცს ერთი ფასი აქვს. შვეიცილია ცხვირი მოიწმინდო ადამიანით, დაჭმუჭნო, გადააგდო. მერე მეორეს წასწედუ, თითზე შემოიხვიო, ნესტოები გამოიწმინდო და გადააგდო. ყველა ერთმანეთს ჰგავს, არც ერთი არ ვეჭიდება გულზე. როგორ შვეიცილია, მაგალითად, გული შვეტკიოდეს შენი საკუთარი ქალაქის ფეხბურთის გუნდზე, როცა არც პროგრამა გაქვს და არც მოთამაშეებს იცნობ. იმასაც ვერ იტყვი დანამდვილებით, რა ფერის ფორმას იცვამენ ხოლმე.

მონტეკმა შინ დაბრუნდა, ფანჯარა გააღო, მილდრედის საწოლთან მივიდა, საბანი ამოუკეცა და მერე თავის ლოჯინში ჩაწვა. მონტეკს მთვარე დანათოდა თავზე. მთვარის შუქი უჩნდა ღაწვებს და მოღუშულ შუბლს. მთვარემ ვერცხლის ორ ნამცეცად უქცია თვალის გუგები.

წვიმის ერთი წვეთი დაეცა. კლარისა, — გაიფიქრა მონტეკმა, — მეორე — მილდრედი, მესამე — კლარისას ბიძა, — მეოთხე

— წუხანდელი ხანძარი. ერთი — კლარისა, მეორე — მილდრუდი, მესამე — კლარისას ბიძა, მეოთხე — ხანძარი. ერთი — მილდრუდი, ორი — კლარისა. ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი — კლარისა, მილდრუდი, ბიძა, ხანძარი, დასაძინებელი აბები, ქალაქის ხელსახოცები — მოიწმინდე ცხვირი, დაჭმუჭნე, გადაავდე. ერთი, ორი, სამი! ერთი, ორი, სამი! წვიმა, ქარიშხალი, მოციხარი ბიძა, მუხის ჩამოვარდნა, ცის ფეხად ჩამოსვლა, უკლკანიდან აღის ამოფრქვევა. და ეს ყოველივე მოღრიალე ფართო მდინარედ მიემართება დილისკენ.

— ველარაფერი გამიგია, — ჩაილაპარაკა მონტკმა და ენაზე დასაძინებელი აბი დაიდო.

დილის ცხრა საათზე მილდრუდის საწოლი ცარიული იყო. მონტკი სწრაფად წამოდგა, შეძინებული გავარდა პოლში და სამხარეულოს კართან შეჩერდა.

ვერცხლის ტოსტერიდან შემწვარი პურის ნაჭრები ცვიოდა. ნაჭრებს ლითონის თხელი ხელი იჭერდა და გამდნარ კარაქში აულებდა. პურის ნატყები თავისით ლაგდებოდა თუფშზე. მილდრუდი მხოლოდ თვალყურს ადევნებდა. მას ორთვე ყური მჭიდროდ დაეცო ელექტრონის ფუტკრებით, რომლებიც განუწყვეტლევ ბზუოდნენ. მილდრუდმა უეცრად ზვეით აიხედა, ქმარი დაინახა და თავი დაუქნია.

— კარგად ხარ? — ჰკითხა მონტკმა.

უკვე ათი წელიწადი იყო, რაც მილდრუდი ყურებში „რადიონიფარებს“ ატარებდა და ამ ხნის განმავლობაში ისწავლა ტუნების მოძრაობით ნათქვამის გაგება. მან კვლავ თავი დაუქნია მონტკს და ტოსტერში პურის ნატყები ჩადო. პურმა ტკაცატკაცი დაიწყო. მონტკი სკამზე ჩამოჯდა.

— კერ გამიგია, რატომ ვარ ასე მშვიერი, — დაიჩიულა მილდრუდმა.

— შენ...

— ძალიან მშია.

- წუხელ, — გააგრძელა მონტკმა.
- ცუდად შეძინა, არა? საშინლად ვიყავი. ღმერთო, როგორ შშია. ნეტავი რატომ?
- წუხელ, — კვლავ დაიწყო მონტკმა.
- რა მოხდა წუხელ? — ჰკითხა ქალმა, რომელიც უგულოდ აღუწნებდა თვალს მის ტუჩებს.
- აღარ გახსოვს?
- რა? ღრუობა ან რაიმე ამგვარი გვექონდა? ნაბახუსევითა ვარ. ღმერთო, როგორ შშია. ვინ გვეყავდა სტუმრად?
- ორიოდე კაცი.
- ვერც ვიცოდი, — მიღრუდმა შემწვარი პური ჩაახრამუნა, — მუცელი მტკიოდა, მაგრამ მაინც საშინლად შშია. იმედია, სისულელე არ ჩამიდენია ქეიფზე.
- არა, — წენარად მიუგო მონტკმა.
- ტოსტერმა კარაქში შემწვარი პურის ნატეხი გამოუგდო მონტკს. მან პური აიღო და თავი დიდად დაუალებულად იგრძნო.
- შენც ვერ ხარ კარგ ფერზე, — უთხრა ცოლმა.

* * *

სალამოსპირას წვიმა წამოვიდა და ჩამობნულდა. მონტკი პოლში იდგა და სახელოზე ნარინჯისფრად მოელვარე სალამანდრიან ნიშანს იმაგრებდა. იგი იდგა და კარვა ხანს მისჩერებოდა კონდიციონერის ცხურს. ცოლი სატელევიზიო ოთახში იყო და სცენარს კითხულობდა. მან თავი ასწია, მონტკს თვალი შეაქლო და ჩაილაპარაკა:

- უყურე! ეს ადამიანი ფიქრობს!
- კო, მინდოდა მოგლაპარაკებოდი, — უთხრა მონტკმა, მცირე ხანს იყუნა და მერე დაამატა, — წუხელ მთელი შუშა დასაძინებელი წაშალი დაგიღვეია.
- ოპ, მე ამას არ ვიზამდი, — იუარა გაოცებულმა მიღრუდმა.
- შუშა ცარიელი იყო.
- მაგას არ ვიზამდი. რატომ უნდა ჩამედინა ასეთი რამ?

— იქნებ ორი აბი დალიე, მერე დაგვიწყდა და კიდევ ორი დალიე, კიდევ დაგვიწყდა და კიდევ ორი დაამატე, შემდეგ გაბრუედი და ზედიზედ დაიწყე ყლაპვა, ვიდრე ოცდაათი ან ორმოცი არ ჩაყლაპე.

— რას ამბობ?! ამისთანა სისულელეს როგორ ეიზამდი?

— მე რა ვიცი, — უთხრა მონტეკმა.

ქალს აშკარად ეტყობოდა, რომ უნდოდა მონტეკი იქაურობას ჩქარა გასცლოდა.

— ამას არ გაუაკუთებდი, არაფრით არ გაუაკუთებდი!

— კარგი, ვერ იყოს, რაკი ვერ გინდა, — დაეთანხმა მონტეკი.

— აი, ასე ამბობს ლედი, — ჩაილაპარაკა მილდრედმა და კვლავ სცენარს მიუბრუნდა.

— დღეს რა გადმოცემაა? — დაღლილი ხმით ჰკითხა მონტეკმა.

ქალმა თაყუწველად უპასუხა:

— რა და, პიესაა. ათ წუთში დაიწყება და კედლიდან კედელზე გადავა! ამ დილას გამომიგზავნეს ჩემი როლი. მე ერთი რამ შევეუთვალე: პიესაში ერთ როლს გამოაკლებენ. ეს სულ ახალი იდეაა. მაყურებლებს ძალიან მოეწონებათ აკლია დიასახლისის როლი და ეს დიასახლისი მე ვარ როცა დიასახლისის ჯერი მოვა, ისინი, სამიუნი, კედლიდან მომაჩერდებიან და მე წარმოეთქვამ რეპლიკას. მაგალითად, კაცი ამბობს: „რას ფიქრობთ ამის შესახებ, ელენ?“ და თან პირდაპირ მიყურებს. მე კი, იცი, თითქოს სცენაზე ვზივარ და ვამბობ, ვამბობ, — ქალი შეჩერდა და სცენარის სტრიქონებს თითო გააყოლა. ვამბობ: „მე მგონი, ეს შესანიშნავია!“ მერე ისინი განაგრძობენ თამაშს პიესის მიხედვით, ვიდრე კაცი არ იტყვის: „ამაზე შეთანხმები, ელენ?“ და მე უპასუხებ: „რასაკვირველია“. განა კარგად არ გამოძდის, გაი?

მონტეკი პოლში იდგა და მღუმარედ მისჩერებოდა ცოლს.

— ჰა, ხომ კარგი იქნება? — კვლავ ჩაეკითხა ქალი.

— პიესა რაზეა?

— ხომ გითხარი. იქ ეს ხალხი ითამაშებს, სახელად ბობი, რუთი და ელენი.

— უკ!

— ნამდვილად საინტერესოა. უფრო საინტერესო კი მაშინ იქნება, როცა მეოთხე კედლის დადგმას შეეძლებოთ როგორ გკონია, რამდენ ხანში დაუგროვებთ თანხას, რომ ეს მეოთხე, უბრალო კედელი მოვიშოროთ და სატელევიზიო დაუდგათ? ეს ხომ მხოლოდ ორი ათასი დოლარი ეღირება.

— კვ ჩემი წლიური ხელფასის მესამედია.

— მხოლოდ ორი ათასი დოლარი, — გაიმეორა ქალმა, — მე მგონი ხანდახან ჩემზედაც უნდა იფიქრო. ჩვენ რომ მეოთხე კედელი გკქონდეს, მაშინ ეს ოთახი თითქოს მარტო ჩვენი კი აღარ იქნებოდა, არამედ, ათასნაირი არაჩვეულებრივი ხალხიც იცხოვრებდა აქ. ჩვენ შეგვიძლია ზოგი რამ მოვიკლოთ.

— ზოგ რამეს უკვე ვიკლებთ, რომ მესამე კედლის ფასი გადავიხადოთ ეს ხომ სულ ორი თვის წინ დაუდგით დაგვიწყდა?

— მართლა? — გაიოცა ქალმა და კარგა ხანს უსიტყვოდ მიაჩერდა ქმარს, — კარგი, ნახვამდის, ძვირფასო.

— ნახვამდის, — მიუგო მონტკმა. კართან შეჩერდა და შემოტრიალდა, — დასასრული ბედნიერი აქვს?

— ბოლომდე არ წამიკითხავს.

მონტკვი ცოლთან მივიდა, სცენარი გამოართვა და ბოლო გვერდი წაიკითხა. მერე თავი დააქნია, სცენარი დაკვცა, მიღრუდს დაუბრუნა და ქუჩაში გავიდა. კვლავ ჟინკვავდა.

* * *

წვიმა გადაღებაზე იყო. ქალიშვილი შუა ტროტუარზე მიდიოდა. თავი ზვეით აქწია და წვიმის მეჩხერი წვეთები სახეზე ეცემოდა. მან შენიშნა მონტკვი, გაუღიმა და კითხა:

— ვითომ კვ რაღაა?

— მე ხომ ჯერ არ მოვჭკვიანებულვარ. მშვენიერი წვიმაა. ძალიან მიყვარს ასეთ წვიმაში სიარული.

— მე კი სულ არ მომწონს.

- მოგწონებათ რომ სცადოთ
- არასოდეს მიცდია.
- ქალიშვილმა ტუჩები გაიღოკა და ჩაილაპარაკა:
- წვიმას გემოც მშვენიერი აქვს.
- თქვენ ცდილობთ, თითოჯერ ყველაფერი სცადოთ არა? —
აკითხა მონტკმა.
- ხან ორჯერაც, — უპასუხა კლარისამ და თავის ხელს მი-
აჩერდა.
- რა გაქვთ ხელში?
- ბაბუაჩვერა. აღბათ უკანასკნელია. არ შეგონა ასე გვიან-
ობამდე თუ შემორჩებოდა. იცით რა უნდა ქნათ? უნდა აიღოთ
და ნიკაპზე მოისვით ნახეთ, — კლარისამ ღიმილით მოისვა ნი-
კაპზე ბაბუაჩვერა.
- შერე?
- თუ ნიკაპზე ყვეულის ბუსუსები დარჩა, შევარებული
ხართ აბა, შემხედეთ!
- რალა გაქნობოდა — მონტკმა შეხედა.
- რაო? — აკითხა ქალიშვილმა.
- ნიკაპქვემ ყვითელი ბუსუსები გაქვთ
- რა კარგია! მოდი, ახლა თქვენც გამოგცადოთ
- არაფერი გამოვა!
- აბა, უნახოთ, — მონტკმა გონს მოსვლაც ვერ მოახწრო,
რომ ქალიშვილმა ბაბუაჩვერა ნიკაპქვემ მოუსვა. მონტკმა
უკან დაიწია. კლარისამ გაიცინა და უთხრა, — მშვიდად იდუ-
ქითო, — შემდეგ ნიკაპქვემ შეხედა და მოიღუმა.
- როგორაა საქმე? — აკითხა მონტკმა.
- რა ხირცხვილია! — ჩაილაპარაკა ქალიშვილმა, — არაყინ
გიყვართ!
- არა, მიყვარს.
- რომ არ ჩანს!
- მე ძალიან, ძალიან მიყვარს! — კაცი შეეცადა ვინმეს სა-
ხება წარმოედგინა თავისი სიტყვების დასასაბუთებლად, მაგრამ
ვერ შეძლო და გაიშურა. — მიყვარს!

— ასე ნუ მიყურებთ, გვედრებით!

— სულ იმ ბაბუაწვეურას ბრალია. მთელი მტკვერი თქვენ მოგედოთ და მე აღარ დამრჩა.

— მართალია. მაგის ბრალია. ოპ, როგორ აგაფორიაქეთ! კვრძნობ, რომ აგაღელვეთ, მაპატიეთ ძალიან ვწუხვარ — ქალიშვილმა იდაყვში მოკიდა ხელი მონტკვს.

— არა, არა, — სხაპასხუპით უთხრა მონტკვმა, — არაფერია!

— მე უნდა წვიდე. მითხარიო, გაპატიე-თქო. არ მინდა, გაბრაზებული დარჩეთ

— სულ არა ვარ გაბრაზებული. აფორიაქებული კი ნამდვილად ვარ.

— ახლა ჩემს ფსიქიატრთან მივდივარ. ამას იძულებით ვაკეთებ. უცდილობ, რაიმე სათქმელი მოვიგონო. არ ვიცი, რას ფიქრობს ჩემზე. ისე კი სულ მეუბნება, ნამდვილი ხახვი ხარ, სულ ფურცელ-ფურცელ უნდა გაგფცქენას კაცმაო.

— ჩემი აზრით, ნამდვილად გჭირდებათ ფსიქიატრი.

— ტყუილია. თქვენ მაგას არ ფიქრობთ!

მონტკვმა ღრმად ჩაისუნთქა, მერე ამოისუნთქა და ბოლოს თქვა:

— მართალი ხართ, მაგას არ ვფიქრობ.

— ფსიქიატრს ძალიან უნდა გაიგოს, რატომ დავეხეტები ტვე-ღრუში, რატომ ვაკვირდები ჩიტებს და რატომ ვიჭერ პეპლებს. ოდესმე გაჩვენებთ ჩემს კოლექციას.

— კარგი იქნება.

— იმათ უნდა იცოდნენ, რაში ვხარჯავ დროს. მე ვუბნები, რომ ხანდახან სულაც ვზივარ და ვფიქრობ-მეთქი. ოღონდ არ ვუბნებ, რაზე ვფიქრობ ხოლმე. დე, თვითონ მიხვდნენ. ხან კი ვუბნები — მიყვარს თავის გადაწვეა, აი ასე, და წვიმის წვეთების გემოს გასინჯვა-მეთქი. წვეთებს ხომ ღვინის გემო აქვს. ოდესმე გიგეშიათ?

— არა, მე...

— თქვენ ხომ მაპატიეთ, არა?

— ღიახ, — უკასუხა მონტკმა და ცოტა ხნით ჩაფიქრდა.
— ღიახ, მე გაპატიეთ ღმერთმა უწყის, რა არის მიზეზი, მაგრამ რაღაცნაირი კი ნამდვილად ხართ თქვენზე ადვილად მოუკაცს გული, მაგრამ ადვილადვე მოუბრუნდება. ჩვიდმეტის ვართ, მითხართ, არა?

— კო, იმ თვეში გაუხდება.

— რა ხაოცარია, რა გასაკვირია. ჩემი ცოლი ოცდაათისაა და მაინც ხანდახან მასზე გაცილებით უფროსი მგონიხართ ნეტავ, რატომ მეჩვენება ასე?

— თაუდაც უცნაური ბრძანდებით, მისტერ მონტკ. ხანდახან მაეიწყდება კიდევ, რომ მეხანძრე ხართ ახლა კი შეიძლება მეორედ გაგაბრაზოთ?

— ბატონი ბრძანდებით

— როგორ დაიწყო, როგორ მოხვდით მეხანძრეებთან? როგორ აირჩიეთ ეს სამსახური, რატომ მაინცდამაინც ამ საქმეს მოეკიდეთ? თქვენ სხვებს არ ჰგუხართ მე მინახავს ზოგიერთი მეხანძრე და ვიცი, როგორები არიან. როცა ვლაპარაკობ, თქვენ სახეში მიეურებო წუხელ, როცა მთვარეზე ვთქვი რაღაც, ზევით აიხედეთ სხვები ასე არ მოიქცეოდნენ. სიტყვას პირში შემატოვებდნენ და გამეცლებოდნენ. ახლა არავის სცალია სხვისთვის. თქვენ კი ამიტანეთ, თქვენისთანები ცოტანი არიან. აი, სწორედ ამიტომ მეჩვენება ასე უცნაურად, რომ მეხანძრედ მუშაობთ ხულ არ შეგეფერებათ!

მონტკი თითქოს ორად გაიყო. ერთი ნაწილი ცხელი ჰქონდა, მეორე ცივი, ერთში სინახეს დაუდო ბინა, მეორეში — უხეშობას, ერთი უცახცახებდა, მეორე — არა და ორივე ნახევარი მზად იყო ერთმანეთის გასაგლეჯად.

— გიჯობს დროზე წახვიდე, სადაც მიდიოდი, — უთხრა მან ქალიშვილს.

კლარისა გაიქცა. მონტკი კარგა ხანს იდგა წვიმაში. მერე ნელა გადადგა რამდენიმე ნაბიჯი, თევი უკან გადააგდო და პირი დააღო...

მექანიკურ ძაღლს სახანძრო სადგურის ბნელ კუთხეში, ხმა-
დაბლა მოზუზუნე, სუსტად განათებულ, ოდნავ მოზანზარე ბუ-
ნაგში უძინა. უძინა და არც უძინა, ცოცხალიც იყო და არც იყო
ცოცხალი. იგი ამ დილას მკრთალად ანათებდა. მთვარის შუქი
დიდი ფანჯრიდან შედიოდა ბუნაგში და სხივები ოდნავ მთრთო-
ლარე მხეცის თითბრის, სპილენძისა და ფოლადის ნაწილებზე
ციალებდა. სხივები ციმციმებდნენ უამრავ ლალისფერ შუშაზე,
კაპილარებით წვრილ, მგრძობიარე ნეილონის ბეწვებზე, ნეს-
ტობში რომ უჩანდა ამ ქმნილებას. იგი ოდნავ, სულ ოდნავ ირ-
წვოდა თავის რეა ფეხზე, ობობას ფეხებს რომ მიუგაუდა, ოღონ-
დაც თათებზე რეზინის ბალიშები ჰქონდა ამოკრული.

მონტევი თითბრის ჭოკით ჩასრიალდა ძირს, გარეთ გავიდა
და ქალაქს გადახედა. ცას მთლიანად გადაყარა ღრუბლები.
მონტევი სიგარეტს მოუკიდა, უკან დაბრუნდა, დაიღუნა და
ძაღლის ბუნაგში შეიხედა. ძაღლი მინდვრიდან დაბრუნებულ
უზარმაზარ ფუტკარს მოგაგონებდათ, ოღონდ მინდვრის ყვავი-
ლების თაფლი შხამიანი სველურით, სიგიჟითა და საშინელე-
ბებით შეეზავებინა. ძაღლი სავსე იყო იმ ბლანტი ნექტრით და
ახლა თითქოს ძილით ცდილობდა მისი ბოროტი ძაღლის შენე-
ლებას.

— საღამო, — ჩაიურჩულა მონტევი, და, როგორც ყოველ-
თვის, მოჯადოებულივით მიაჩერდა ცოცხალსა და, ამავე დროს,
უსულთ მხეცს.

ღამდამობით, როცა მეხანძრეებს მოსწვინდებოდათ, — და
მათ ყოველლამე სწვინდებოდათ ხოლმე, — თითბრის ჭოკს ჩა-
მოჰყვებოდნენ, ძაღლის ყნოსვის სისტემას განსაზღვრულ კომ-
ბინაციაზე დააყენებდნენ და სარდაფში ხან ვირთხებს, ხან ქათ-
მებსა და ხან კი იმ კატებს გაუშვებდნენ, რომლებსაც მაინც
დახრჩობა ეწერათ შემდეგ ერთმანეთს ენაძღვევებოდნენ, თუ რო-
მელ კატას, ქათამსა თუ ვირთხას დაიჭურდა პირველად ძაღლი.

თამაში სულ სამ წამში მთავრდებოდა. — ვირთხა, კატა თუ
ქათამი სარდაფის ნახევარსაც კერ გაირბუნდა, რომ ძაღლი თა-

ვის რბილ თათებში მოიძწყვდებოდა, ცხვირიდან ფოლადის ოთხ-
დიუმიან ნემსს გამოყოფდა და მსხვერპლს მორფის ან პროკაი-
ნის მოზრდილ ღოზას შეუშხაპუნებდა. ამის შემდეგ მსხვერპლს
ნაგვის დასაწვავ ლუმელში აგდებდნენ და თამაშს აგრძელებ-
დნენ.

ამ თამაშის დროს მონტკვი უმეტესად ზედა სართულში რჩე-
ბოდა ხოლმე. ერთხელ, ამ ორი წლის წინათ, იგი ერთ-ერთ
გამოცდილ მოთამაშეს დაენადლუა, მთელი კვირის ხელფასი
წააგო და მილდრედის სამინელი რისხვაც დაიმსახურა. ქალს
სიბრაზით ვენები დაებურა და მთელი სხეული წითლად აუფო-
რაჯდა. ამის შემდეგ მონტკვი დამღამობით მუდამ სკამლოგინ-
ზე იწვა, პირით კედლისკენ შებრუნებული, ქვევიდან ამოსულ
ხარხარს, ვირთხების ბრჭყალების ფხაჭაფხუჭსა და თაგვების
წრიპინს უსმენდა და ეჩვენებოდა, თითქოს ვიღაც ფრჩხილებით
სწრაფად, სწრაფად კენკავდა როიალის სიმებს, სხვები კი ვიო-
ლინოს აწრიპინებდნენ. შემდეგ უეცრად უსაზღვრო და მოუსკე-
ნარი სიჩუმე ჩამოყარდებოდა. ამ დროს ძაღლი ერთი ნახტომით
გამოყარდებოდა ბუნაგიდან, ისე გაიელვებდა, როგორც ფარვანა
სინათლის შუქზე, მსხვერპლს იჭერდა და ნესტარს ურჭობდა.
შემდეგ კი უკან, ბუნაგში, ბრუნდებოდა და ისე სწრაფად კვლე-
ბოდა, თითქოს ამომრთველი გადაატრიალეს და სინათლე ჩაქ-
რაო.

მონტკვმა ცხვირზე შეახო ძაღლს ხელი.

ძაღლმა ღრენა დაიწყო.

მონტკვი უკან გადახტა.

ძაღლი ნახევრად წამოიძაროთა ფეხზე, მონტკვს ნეონის მომ-
წვანო-მოლურჯო ნაპერწკლები მიაყარა უეცრად გაცოცხლე-
ბული თვლების გუგებიდან და კვლავ დაუდრინა — ეს უჩვეუ-
ლო ღრენა ელექტრონის სისინის, რაღაც ტკაცუნისა და ლი-
თინისეული ღრჭიალისგან შედგებოდა. თითქოს ძეული, დაუან-
გებელი მექანიზმი ამუშავდაო.

— არა, არა, მგობარო, — თქვა შეშინებულმა მონტკვმა. მან

დაინახა, რომ ძაღლმა ერთ ღუიშზე¹ გამოყო კერცხლის ნემსი, მურე უკან შესწია, კიდევ გამოყო და კვლავ დამალა. ღრუნა სადღაც მხეცის მუცლიდან ისმოდა და მონტკვის წინააღმდეგ იყო მიმართული.

მონტკმა უკან დაიხია. ძაღლმა ბუნაგის ზღურბლს გადმოაბიჯა. მონტკმა ცალი ხელი სტაცა თითბრის ჭოკს. ჭოკი უხმოდ ასრიალდა ზვეით და მონტკვიც აიყოლა. მან ჭოკს ხელი აუშვა და ზედა სართულის სუსტად განათებულ იატაკზე ჩამოხტა. ერთიანად კანკალებდა. სახეზე მწვანე ფერი დასდებოდა. ძაღლი ქვედა სართულში მოკალათდა, უცნაური, ობობას მსგავსი ფეხები მოკვეცა და კვლავ თავისთვის აზუზუნდა. ახლა მის მრავალწახნაგოვან თვალებში სიშშიედეს დაუსადგურებინა.

მონტკმა ცოტა ხანს ლუკთან შეიცადა. უნდოდა, გული საგულეს ჩასდგომოდა. მის უკან, კუთხეში ოთხი კაცი მისჯდომოდა მწვანეაბაჟურიანი ნათურით განათებულ ბანქოს სათამაშო მაგიდას. მათ ერთი კი ახედეს მონტკს, მაგრამ არაფერი უკითხაეთ. მხოლოდ ერთ-ერთმა მათგანმა მიაქცია ბოლოს ყურადღება და გადმოსძახა, რა მოგუიდაო. ამ კაცს კაპიტნის ქუდი ჭურა და წვრილ თითებში ბანქო ეჭირა. ქუდზე ფენიქსი პქონდა გამოსახული.

— იმას არ მოგწონვარ, — უპასუხა მონტკმა.

— ვის, ძაღლს? — კაპიტანი გაფაციცებით ჩასცქეროდა თავის ბანქოს, — ნუ სულელობ. მას არც სიყვარული შეუძლია და არც სიძულვილი. იგი მხოლოდ დაუალებას ასრულებს. ეს ბალისტიკურ ამოცანას წააგავს. ჩვენ ვაძლევთ ტრაექტორიას და ისიც მიჰყვება, პოულობს მიზანს, უკან ბრუნდება და თავისით ითიშება. იგი მხოლოდ სპილენძის მეფთელების, აკუმულატორებისა და ელექტროენერჯიის ნაკრებია.

მონტკმა ძლივს გადაყლაპა ნერწყვი და ჰკითხა:

— ხომ შეიძლება მისი გამომთვლელი მექანიზმი ნებისმიერ კომბინაციაზე დაეყენოთ — ამდენი და ამდენი ამინომჟავა, ამდენი გოგირდი, ამდენი ცხიმი, ამდენი ტუტე... ხომ შეიძლება?

¹ ღუიშ (პოლანდ.) — ხვირბის სახომი ერთეული. უდრის 2,54 სმ-ს.

— მაგას რაღა კითხვა უნდა!

— ყოველი ჩვენგანის სისხლის ქიმიური შედგენილობა და პროცენტული თანაფარდობა შეტანილია მთავარ კარტოთეკაში, რომელიც იქ, ქვევით ინახება. განა ძნელია, რომ ვინმემ ძაღლის მუხსიერება ნაწილობრივ ააწყოს ჩემს სისხლზე, მარტო ამინომჟავაზე, მაგალითად? ეს საკმარისია იმის ასახსნულად, თუ რატომ მომექცა წელან ძაღლი ასე. იგი ხომ ჩემკენ გამოუქანა!..

— სისულელეა, — თქვა კაპიტანმა.

— გაღიზიანებულია, მაგრამ მთლად გაცეცხლებული არ არის. ვილაცამ ასე ააწყო მისი „მუხსიერება“, რომ მიახლოებისას მხოლოდ იღრინოს.

— ვის რად უნდოდა ამის გაკეთება? — კითხა კაპიტანმა, — აქ ხომ არაუინ გმტრობს, გაი?

— რა ვიცი, არაუინ შეგულება.

— ხვალ ჩვენი მექანიკოსები შეამოწმებენ ძაღლს.

— განა პირველად შექცევა ასე. წინა თვეში ორჯერ შემოძირტია.

— ყველაფერს მოვაწესრიგებთ, ნუ წუხხარ.

მაგრამ მონტემა ფეხი არ მოიცვალა ადგილიდან. იგი კონდიციონერის ცხურსა და მის უკან დამალულ ნოთზე ფიქრობდა: „იქნებ სახანძრო სადგურში ვინმემ რაიმე გაიგო იმ კონდიციონერზე და ძაღლს უამბო“...

კაპიტანი მეორე მხრიდან მიადგა ლუკს და მონტეგს ისე მაჩურდა, თითქოს რაღაცას ვკითხებო.

— მე ახლა იმის გაგებას ვცდილობდი, თუ რაზე ფიქრობს ძაღლი დამდამობით ნუთუ მართლა ცოცხლდება, როცა ჩვენკენ მოდის? რა საშინელებაა! — თქვა მონტემა.

— იგი მხოლოდ იმას ფიქრობს, რასაც ჩვენ ჩაუდებთ თვეში.

— რა საწყენია! — ხმადაბლა ჩაილაპარაკა მონტემა. — ჩვენ მხოლოდ გემის აღებას, დადევნებასა და მოკვლას ვასწავლით. სამარცხვინოა, რომ მეტის სწავლება არ შეგვიძლია.

ბიტომ ჩაიფრუტუნა:

— რას ბოდავ! იგი ყველაფერზე უკეთესია, რაც კი კაცობრიობას შეუქმნია. ის ხომ შესანიშნავი თოფია, რომელსაც შეუძლია თვითონვე მოძებნოს მიზანი და ყოველთვის აუცდენლად გახერიტოს შუაში.

— სწორედ ამიტომ არ მინდა მისი მორიგი მსხვერპლი გაუხდე. — ჩაიბუტბუტა მონტკმა.

— რატომ? რაიმე დანაშაული ჩაიდინეთ?

მონტკმა სწრაფი მზერა ესროლა კაპიტანს. ბიტი თვალმოუშორებლად მისჩერებოდა მას, მერე ბაგე გახსნა და თითქმის უხმოდ ახარხარდა.

გავიდა ერთი დღე, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი, ექვსი, შვიდი. ყოველთვის, როცა კი მონტკი სახლიდან გამოდიოდა, კლარისაც იქვე მახლობლად იყო. ერთხელ დაინახა, რომ ქალიშვილი კაკლის ნერგს არხევდა. ერთხელ მდელიოზე იჯდა და ლურჯ სვიტერს ქსოდა. სამჯერ თუ ოთხჯერ თავისი ბინის ზღურბლთან ხან შემოდგომის ყვავილების თაიგული იპოვა, ხან პატარა ქაღალდში გამოხვეული წაბლი, ხან ერთმანეთზე დაწყობილი შემოდგომის ფოთლები. ფოთლები ფაქიზად დაელაგებინათ თუთრ ქაღალდზე და ქინძისთავით მიეკრათ კარზე. კლარისა ყოველდღე აცილებდა მას კუთხეში. ერთი დღე წვიმიანი იყო, მეორე — მოწმენდილი. მესამე დღეს საშინელი ქარი ქროდა, შემდეგ კვლავ წყნარი, თბილი დღე დადგა. წყნარ დღეს ისეთი ხვატიანი დღე მოჰყვა, თითქოს ზაფხული მობრუნდოდა და კლარისას სახეზე მზე მოეკიდა.

— რატომ მგონია, რომ ძალიან დიდი ხანია გიცნობთ? — ჰკითხა ერთ დღეს მონტკმა კლარისას, როცა მეტროს შესასვლელთან მივიდნენ.

— იმიტომ, რომ მომწონხართ. — განუმარტა კლარისამ, — და იმიტომ, რომ არაფერს მოეუფლი თქვენგან, და კიდევ იმიტომ, რომ ერთმანეთისა გვესმის.

— თქვენთან ძალიან მოხუცად ვგრძნობ თავს, თითქოს შვილს ულაპარაკები.

— ახლა მითხარით, თუ ასე ძალიან გიყვართ ბავშვები, რატომ არ გყავთ ერთი ჩემნაირი ქალიშვილი?

— არ ვიცი...

— მაინც, მაინც!

— მე მინდოდა მეთქვა... — მონტვეი გაჩუმდა და თავი გადაიქნია, — იცით, ჩემი ცოლი... მას... მას არასოდეს მონდომებია ბავშვი.

ქალიშვილს სახეზე შეაცოცდა ღიმილი.

— მაპატიეთ, — შეწუხდა იგი, — მე მართლა შეგონა, რომ დამცინოდით რა სულელი ვარ!

— არა, არა. კარგია რომ მკითხეთ რამდენი ხანია, არაუის უკითხავს. ვის რაში ვუნალვლები. კარგია, რომ დაინტერესდით

— მოდი, სხვა რამეზე ვილაპარაკოთ იცით, როგორი ხუნი აქვს გამხმარ ფოთლებს? განა დარიჩინის სურნელს არ გრძნობთ? აი, ნახეთ.

— კი, როგორ არა, ცოტათი მართლა დარიჩინის ხუნი კქონია.

კლარისამ თავისი სხვიანი, მუქი თვალები მიანათა: — „თქვენ ყველაფერი გაოცებთ“.

— იმიტომ, რომ ადრე დრო არ მქონდა...

— დააკვირდით სარეკლამო დაფებს, მე რომ გეუბნებოდით?

— მგონი კი, — გაიცინა მონტვეი.

— ახლა წინანდელზე ბევრად უკეთესად იცინით

— მართლა?

— კი, უფრო თავისუფლად იცინით

მონტვეი შუბა და სიხარული იგრძნო.

— სკოლაში რატომ არ ხართ? მე ვხედავ, რომ მთელი დღეები აქეთ-იქით დასეირნობთ.

— სკოლაში მაინცდამაინც არ მისაკლისებენ, — უპასუხა კლარისამ, — მეუბნებიან, უკარება ხარო. რა საოცარია! მე ხომ ძალიან ამხანაგური ვარ ყველაფერი იმაზე და მოკიდებული, თუ როგორ გეხმის ეს სიტყვა. ასე არ არის? მე მგონი, აი მე და თქვენ რომ უსაუბრობთ ახლა, სწორედ ამას კქვია ამხანაგურო-

ბა, — ქალიშვილმა ხელში შეათამაშა წაბლის ორიოდ ნაყოფი, რომლებიც წინა ეზოში იპოვა ხის ძირას, — ან როცა იმაზე ესაუბრები ვინმეს, თუ რა უჩვეულოდ არის მოწყობილი ეს ქვეყანა. ხალხში ტრიალი კარგია, მაგრამ, არა მგონია, ამხანაგობა იმას ერქვას, რომ ხალხს თავი მოუყარო ერთად და მერე ხმა არ ამოაღებინო. ასე არ არის? ერთი საათი ტელევიზიის გაკვეთილი, მერე კალათბურთის, ბეისბოლის ან სირბილის გაკვეთილი, მერე ისტორიისა — წიგნიდან რაღაც უნდა გადავიწეროთ, მერე ხატვა — სურათის ასლი უნდა გადმოვიღოთ მერე ისევ სპორტი. იცით, ჩვენ არასოდეს ვაძლევთ შუკითხვებს მასწავლებლებს. ყოველ შემთხვევაში, ჩვენი უმეტესობა ესხედვართ და სასწავლო ფილმს უყურებთ ჩემი აზრით, აქ არავითარ მგობრობაზე არ შეიძლება ლაპარაკი. წარმოიდგინეთ, რომ უამრავი ღარიდან ძაბრში ასხამენ წყალს. წყალი ტყუილუბრალოდ იღვრება და თანაც გეუბნებიან, — ღვინოაო. ისე გვაცლიან ქანცს, რომ დღის ბოლოს შინ დაბრუნებულებმა ან მაშინვე ძილს უნდა მოვცეთ თავი, ან გასართობ პარკში წავიდეთ და იქ მოსვირჩეებს აუერიოთ, მინები ჩავამსხვრიოთ მინების ჩასამსხვრევ პავილიონში, ან კიდევ დიდი ფოლადის ბურთით აუარიები მოვახდინოთ მანქანების სააუარიო პავილიონში. ანდა ჩავსხდეთ მანქანებში, ქუჩა-ქუჩა ვიქროლოთ და ერთმანეთს შევეჯიბროთ — ვინ უფრო ახლოს ჩაუვლის ლამპიონის ბოძს ან სხვა მანქანას. მგონი მართლა ისეთი ვარ, როგორიც იმათ ვგონივარ არც ერთი მგობარი არ მყავს. ალბათ, ამითაც მტკიცდება, რომ არანორმალური ვარ. ყველა ჩემი ნაცნობი კი ვულუროვით ღრიალებს, ცეკავს და ჩხუბობს. არ შეგიძნევიან, თანდათან როგორ ცუდად ექცევა ხალხი ერთმანეთს?

— ასე პატარა ხარ და მთლად მოხუცებით მსჯელობთ!..

— ხანდახან მართლა ღრმად მოხუცი მგონია თავი. ჩემი თანატოლების მეშინია. მათ ლამის დახოცონ ერთმანეთი, ხოცავენ კიდევ... ნუთუ ყოველთვის ასე იყო? ბიძაჩემი ამბობს — არაო. მარტო შარშან ჩემი ექვსი ამხანაგი მოკლეს რევოლვერით, ათი — მანქანამ გაჭყლიტა. მე მეშინია ჩემი ამხანაგებისა და

იმათ უტყუვარ იმიტომ, რომ შეშინია. ბიძაჩემმა თქვა, პაპასებს მოესწრო იმ დროს, როცა ბავშვები ერთმანეთს არ ხოცავდნენო. მაგრამ ეს ძალიან დიდი ხნის წინ ყოფილა. მაშინ ყველაფერი სხვანაირად იყო მოწყობილიო. ბიძაჩემი ამბობს, მაშინ ხალხს პასუხისმგებლობის გრძობა ჰქონდაო. იცით, მე მაქვს ეს გრძობა, იმიტომ, რომ ადრე, როცა საჭირო იყო, კარგა მაგრად მტყუპავდნენ ხოლმე. მე თვითონ დაუდღიარ საყიდლებზე და შინაც სულ მე ვაკეთებ ყველაფერს, თანაც ხელით მაგრამ ყველაზე უფრო ადამიანებზე დაკვირვება მიყვარს. ხან მიუღღღეს არ ამოუდღიარ მეტროდან, ხალხს ვუშხერ, ვუსმენ. მინდა გავიგო, ვინ არიან, რა უნდათ, საით მიდიან. ხან „გართობის პარკში“ მივდივარ და შუადღისას რეაქტიული ავტომობილით უუკლი ქალაქს ირგვლივ. პოლიცია ზედაც არ გიყურებს, თუ მანქანა დაზღვეულია. თუკი ათიათასიანი დაზღვევა გაქვს, ყველაფერი რიგზეა. ხან, მეტროში რომ ვარ, ან გაზიანი წყლის ჯიხურთან, ჩუმად მივაყურადებ ხოლმე უცნობების ლაპარაკს და იცით რა ხდება?

— რა?

— ხალხი არაფერზე არ ლაპარაკობს!

— რას ამბობთ? შეუძლებელია!

— არა, არა, სულ არაფერზე. ისინი სხვადასხვანაირ მანქანებს, ტანსაცმელს ან საცურაო აუზებს ასახელებენ და მერე დააყოლებენ: „რა შესანიშნავია!“ ამასთან, ყველანი ერთნაირად ლაპარაკობენ. არაუინ იტყვის რაიმეს განსხვავებულს. კაფეშიც, მეტწილად „ანეკდოტების ვუთი“ უჭირავთ ხელში და სულ ერთსა და იმავე ანეკდოტებს ისმენენ. ან კიდევ მუსიკალურ კვლევებს რთავენ და უშხერენ, როგორ ადის და ჩადის ზვეით-ქვეით ათასფერი თარგი. მაგრამ ეს ხომ მხოლოდ ფერები და მათ არაუითარი შინაარსი არა აქვთ მუხუემებშიც... თქვენ ხომ ყოფილხართ? მუხუემებშიც ყველაფერი აბსტრაქტულია. ახლა იქ ყველაფერი ასეთია. ბიძაჩემმა თქვა, წინათ ასე არ იყო. დიდი ხნის წინათ სურათები რაღაცას მოუთხრობდნენ მნახველებს, ხანდახან კი ზედ ადამიანებიც ეხატა.

— ბიძაჩემმა ეს თქვა, ბიძაჩემმა ის თქვა, თქვენი ბიძია, როგორც ეტუობა, შესანიშნავი ადამიანია.

— ღიახ, ნამდვილად! ახლა კი ჩემი წასულის დროცაა. კარგად იყავით, მისტერ მონტკ!

— ნახვამდის.

— ნახვამდის.

გავიდა ერთი, ორი... ექვსი, შვიდი დღე. სახანძრო სადგური:

— მონტკ, თქვე ჩიტყვით დაფრინავთ ამ ჭოკით.

კიდევ სამი დღე:

— მონტკ, უკანა კარიდან მოხვედით? კიდევ ძაღლს უფროთხით?

— არა, არა!

მეოთხე დღე:

— მონტკ, რა უცნაური ამბავია. ამ დილას გავიგე. ერთმა სიტლელმა შეხანძრემ განგებ მომართა მექანიკური ძაღლი თავის ქიმიურ კომპლექსზე და მერე ბუნაგიდან გამოუშვა. აი როგორი სახის თვითმკვლელობაც არსებობს!

მეხუთე, მეექვსე, მეშვიდე დღე.

კლარისა გაქრა!

მონტკი ჯერ ჯერც კი მიხვდა, რატომ იყო ეს საღამო ასეთი, მერე კი იგრძნო, რომ იქაურობას კლარისა აკლდა. მინდორზე, ხეებზე, ქუჩებში — ყველგან სიცარიელე სუფევდა და ჯერ კიდევ მანამ, ვიდრე მიხვდებოდა, რას ისაკლისებდა, ვიდრე მეტროს სადგურთან მივიდოდა და შეხანძრეს დაუწყებდა, იგრძნო, რომ გული დაუმძიმდა. რაღაც მოხდა, რაღაცა ჩვევა დაირღვა, რაღაც მარტვი ჩვევა, რომელიც, მართალია, სულ რამდენიმე დღის წინ შეითვისა, მაგრამ მაინც... იგი ლამის უკან დაბრუნდა — უნდოდა კვლავ გაელო იგივე გზა — იქნებ გამოჩნდესო. დარწმუნებული იყო — უკან რომ გავბრუნდე და მერე ისევ მეტროსთან მოვიდე, ყოველივე ძველებურად იქნებაო, მაგრამ უკვე გვიან იყო. მერე მატარებელიც მოვიდა და მთელი გვემა ჩაუშალა.

ბანქოს ფარფატი, ხელუბის ქნვეა, ღაწვების კანკალი, ჟამსა-
ზომის ღუღუნი სახანძრო სადგურის ჭურში: ...პირველი საათი
და ოცდათხუთმეტი, ხუთშაბათი, დილა, ნოემბრის ოთხი... პირ-
ველი საათი და ოცდათექვსმეტი... ღამის პირველი საათი და ოც-
დაჩვიდმეტი... თვალდახუჭულ მონტეგს ესმოდა, როგორ ატვა-
პუნებდნენ გაზინთულ მაგიდაზე ბანქოს, ესმოდა სხვა ხმებიც-
თვალეები დახუჭა, წამით მაინც გამოვეთიშო გარე სამყაროსო,
მაგრამ ამან არ უშველა. იგი მაინც ცხადად ხედავდა გაკაშკა-
შებულ, მღუმარე სახანძრო სადგურს, გაკრიალებული თითბრის
ათინათს, ფულებს ციმციმს, ოქროსა და ვერცხლის მონეტების
ციმციმს. მის პირდაპირ მჯდომი ხალხი ხვნეშით ათვალნიერებ-
და თავის ქალღმერთს და რაღაცას ელოდებოდა. პირველი საათი
და ორმოცდახუთი წუთი... ხმოვანი საათი თითქოს მისტიროდა
ამ ცივი წლის, ცივი ღილის ცივ საათებსა და წუთებს.

— რა დაგეპარათ, მონტეგ?

მონტეგმა თვალი გაახილა.

სადღაცოდან რადიოს ზუზუნი ისმოდა: „ომი ყოველ წუთს
შეიძლება გამოცხადდეს. ჩვენი ქვეყანა მზად არის, დაიცვას თავი“...

სახანძრო სადგურმა ზანზარი დაიწყო — რეაქტიულ ბომ-
ბდამშენთა გუნდმა სტვენით გადაკვეთა განთიადის პირქუში ზე-
ცა.

მონტეგმა თვალეები დაახამხამა. ბიტი ისე მისჩერებოდა,
თითქოს მონტეგს მუხეუშში გამოდგმული ქანდაკება ყოფილი-
ყო. ბიტის ყოველ წამს შეუძლია წამოდგეს, გარშემო შემოუა-
როს, ხელით მოსინჯოს მისი დანაშაული და თავისი ეჭვების
დასაბუთებას შეეცადოს. დანაშაული? რა დანაშაული აქვს მას?

— თქვენი ჩამოსვლაა, მონტეგ.

მონტეგს უშხურდა ამ ხალხს, რომელთაც სახე შუად გარუ-
ჯოდან ათასობით ნამდვილი და ათიათასობით წარმოდგენილი
ხანძრისგან. ხელობას დალი დაესვა მათთვის: ღაწვები წითლად
შველება და თვალეებში სიცხე ჩაებუდებინა. იხინი თვალდაუხამ-

ხამებლად უშურდნენ თავიანთი პლატინის სანთებულების აღს და შუე ჩიბუხებს აბოლებდნენ. ნახშირით შავი თმა და წარბები კქონდათ და მოლურჯო ლოყები; სუფთად გაპარსული, მაგრამ თითქოს ნაცრიანი. ეს მათი შემკვიდრობითი ხელობის კვალი იყო. მონტკვი შეკრთა და პირი ღია დარჩა. განა ვინმეს უნახავს მებანძრე, რომელსაც შავი თმა, შავი წარბები, აღმურიანი სახე და ფოლადივით მოლურჯო, გაპარსული და აძვეუ დროს თითქოს გაუპარსავი სახე არ კქონოდა? ეს ხალხი თითქოს მისი ორუელები იყვნენ! ნუთუ სახანძრო რაზმებში ხალხს მხოლოდ ნიჭის მიხედვით კი არა, გარეგნობითაც არჩევდნენ? სახეზე ნი-ადაგ ჭკარტლისა და ფერფლის ფერი ედოთ, ჩიბუხიდან მუდამ ნამწეის სუნი ამოსდიოდათ აი, ახლაც, ფეხზე დგება თამბაქოს ბოლის სქელი ღრუბლებით გარშემორტყმული კაპიტანი ბიტი და თამბაქოს ახალ შეკვრას ხსნის. ცელოფენის სახვევი ისე ტკაცუნობს, თითქოს ალი ნაპერწკლებს ისერიხოს.

მონტკვიმა თავის ქაღალდს დახედა:

— მე... მე ფიქრებში წავუდი. წინა კვირის ხანძარზე ვფიქრობდი. ის კაცი გამახსენდა, ბიბლიოთეკა რომ მოუწესრიგეთ ნეტავი რა დაემართა?

— ბლავილ-ბლავილით წაიყვანეს საგიფეთში.

— შეშლილი რომ არ იყო?

ბიტიმ მშვიდად აჭრა ბანქო და უპასუხა:

— ყველა, ვინც კი ფიქრობს, რომ შეიძლება მთაურობისა და ჩვენი მოტყუება, შეშლილია.

— მე შევეცადე წარმომედგინა, რას გრძნობს კაცი ამისთანა დროს. ჩვენი სახლები და წიგნები რომ დაწვან, მაგალითად...

— ჩვენ წიგნები არ გვაქვს!

— არა, რომ გვქონდეს.

— იქნებ თქვენ გაქვთ? — თვალები მოჭუტა ბიტიმ.

— არა, — იუარა მონტკვი, მოთამაშებებს მზერა აარიდა და დადგულს მიაჩერდა, სადაც საბუკდ მანქანებზე გადაბუჭდილი მილიონი აკრძალული წიგნის სია ეკიდა. წიგნების სათაურები ცეცხლის აღში ცეკვავდნენ ხოლმე, როცა მონტკვი ნაჯახითა

და ნათის შლანგით ამხობდა და წკეუდა ქამთასულის შუნობას.
— არა, — გაიმეორა მონტკვმა გულში და სახეზე მაშინვე
ცემა ნიჟმა დაუბერა. თითქოს თავისი კონდიციონერის ცხა-
ურთან იდგა და სახეზე ნაზად, ნაზად უნანავებდა ნიჟი. მერე
თითქოს ამწეანებულ პარკში იჯდა და მოხუც, ძალიან მოხუც
კაცთან საუბრობდა. და ამ პარკშიც გრილი ნიჟი ქროდა!

— ყოველთვის, ყოველთვის ასე იყო? — იკითხა მონტკვმა
ცოტა ხნის ყოყმანის შემდეგ, — ეს სახანძრო სადგური, ასეთი
ხელობა? ოდესღაც, დიდი ხნის წინათ..

— ოდესღაც, დიდი ხნის წინათ!.. — გაიმეორა ბიტომ, — აბა,
მითხარიო, ვ რა გამოთქმაა?!

„სულელი ვარ, — გაუელვა მონტკვს გონებაში, — ასე ხომ
თავს გაუთქვამ“.

ბოლო ხანძრის დროს მონტკვმა თვალი გადაკერა ზღაპრუ-
ბის წიგნის პირველ სტრიქონს: — მე მინდოდა შეთქვა „წინათ“.
როცა სახლები ჯერ კიდევ არ იყო ცეცხლგამძლე.

უცებ მონტკვს მოეჩვენა, რომ ეს ფრაზა ვიღაც ახალგაზ-
რდული ხმის პატრონმა წარმოთქვა. პირი მონტკვმა გააღო,
ოღონდ კლარისა მაკლელანმა წარმოთქვა:

— განა შეხანძრები, წინათაც ხანძარს აჩალებდნენ? მე მგო-
ნი, პირიქით, აქრობდნენ ხოლმე.

— ერთი ამას უგურეთ! — წამოიძახეს სტოუმენმა და ბლეკ-
მა და ერთდროულად ამოიღეს ჯიბიდან წესდება, რომელიც
ამერიკის შუერთებული შტატების სახანძრო რაზმების მოკლე
ისტორიასაც შეიცავდა. მონტკვი კარგად იცნობდა ამ წიგნს.
წიგნში ქერა:

„დაარსებულია 1790 წელს, კოლონიებში გაერთელებული
ინგლისის გავლენით დაწერილი ლიტერატურის დასაწკეად.
პირველი შეხანძრე — ბენჯამინ ფრანკლინი.

წესი 1. განკაშის სიგნალის გავონებისთანავე მიაშურე შემ-
თხვევის ადგილს.

წესი 2. სწრაფად გააჩაღე ხანძარი.

წესი 3. დაწვი ყველაფერი.

წესი 4. მაშინვე დაბრუნდი სახანძრო სადგურში.

წესი 5. იყავი შხად მომდევნო განგაშისთვის“.

ყველანი მონტეგს მისჩერებოდნენ, მაგრამ იგი არც განძრუ-
ულა.

გაისმა განგაშის სიგნალი!

ჭერში ჩამოკიდებულმა ზარმა ორასჯერ დარეკა. თვალის
დახამხამებაში ოთხივე სკამი დაცარიელდა. ბანქო თოვლის
ფანტელბივით ფარფატიტ მოუფინა იატაკს. თითბრის ჭოკმა
თრთოლა დაიწყო. ხალხი გაქრა.

მონტეგი ადგილიდან არ დაძრულა. ქვევით ნარინჯისფერმა
დრაკონმა დაიფრუტუნა: იგი სიცოცხლეს უბრუნდებოდა. მონ-
ტეგი სკამიდან ადგა და ჭოკს სიზმარულვით ჩაჰყვა დაბლა.

ბუნაგში მწოლიარე მექანიკური ძაღლი შეფართხალდა და
თვალეუბი მწვანედ დააკვესა.

— მონტეგ, მუზარადი დაგავიწყდათ!

მონტეგმა კედლიდან ჩამოგლიჯა თავისი მუზარადი, სირ-
ბილით მიიჭრა მანქანასთან, ზედ შეხტა და მანქანაც ადგილს
მოსწყდა. ღამის ნიაჟმა იქაურობას სირენის ღრიალი და ლითო-
ნის ყურისწამლები გრუხუნი მოჰფინა.

* * *

ეს სამსართულიანი, ბათქაშდახეთქილი სახლი ქალაქის
ერთ-ერთ ძველ უბანში იდგა და, სხვა რომ არაფერი ვთქვათ,
ერთი საუკუნისა მაინც იქნებოდა. ოღონდ ეგ იყო, მრავალი
წლის წინათ სხვა სახლებივით თხელი, ცეცხლგამძლე პლას-
ტმასის გარსით დაეფარათ და ალბათ მხოლოდ ამის წყალობა
იყო, რომ სახლი ჯერ კიდევ იდგა ფეხზე.

— მოუვდით!..

მოტორმა ამოიხვნეშა და დადუშდა. ბიტნი, სტოუმენი და
ბლეკი სახლისკენ გაიქცნენ. ისინი ძალიან მახინჯები და გა-
ბერილები ჩანდნენ თავიანთ სქელ, ცეცხლგამძლე ლაბადებში.
მონტეგიც ფეხდაფეხ მიჰყვა მათ.

მუზანძრებმა კარი შეგლიჯეს, ვიღაც ქალს ეცნენ და გაა-

კაქს, თუბცა იგი არც გაქცევის ცდილობდა და არც გაპარუას მხოლოდ იდგა, აქეთ-იქით ირწუოდა და ისე მიშტერებოდა და დელს, თითქოს თაჟში რაიმე შიშიე საგანი ჩაარტყეს და გაპარუესო. ქალი ენას ასუსაჟებდა, თვალუბზე ეტვობოდა, რომ რაღაცის გახსენებას ცდილობდა. ბოლოს გაიხსენა და კვლე აამოძრაჟა ენა:

„გამხნჯდით, მოძღვარო რიდლი! დღეს ღეთის შუქუწით ისეთ კვლაპტარს დაჟანთებთ ინგლისში, რომ, შწამს, არასოდეს ჩაქრება იგი!“

— კმარა, — შეაწვევტინა ბიტიმ, — სად არის?

ბიტიმ წარმოუდგენელი გულგრილობით გააწნა ქალს სახეში სილა და კითხუა გაუმეორა. ქალმა მხოლოდ ახლა შეტყდა ბიტის და უპასუხა:

— თქვენ იცით, სადაც არის! რომ არ იცოდეთ, ახლა აქ არ იქნებოდით

სტოუმენმა ტელეფონოგრამა გაუწოდა.

„არის საფუძველი, ეჭვი მიეიტანოთ ელმ სიტის Neil სახლის სხვენზე. ე. ბ.“

— ეს მისის ბლეკი იქნება, ჩემი მეზობელი, — თქვა ქალმა, როცა ინიციალებს დახედა.

— ძალიან კარგი. აბა, ბიტებო, საქმეს შვეუდგეთ!

მებანძრუები ვერცხლისურად ბრწვინაჟი ნაჯახების ქნვეით აცეოდნენ ჩაბნელებულ კიბეზე და რამდენიმე, სულაც ღია კარი შუგლიჯეს. ისინი ერთმანეთს ეჯახებოდნენ და ცელქი ბაჟ-შუებოვით გაკიოდნენ — ჰე! ჰე!

მონტვეს, რომელიც ცახცახით მიჟეჟებოდა მალლა ხვეულ კიბეს, წიგნების ნიაღვარი დაატყდა თაჟს. რა ცუდია! ადრე ვჟვ ლაფერი უმტკივნეულოდ ჩაიღლიდა ხოლმე, ადრე ჟერ პოლიციელები მიდიოდნენ, მსხვერპლს წებოვანი ბაჟთით აუკრავდნენ პირს, შუბოჭუდნენ, ბრჭყვიალა, ხოჭოსავით შუე მანქანაში ჩააგდებდნენ და საღღაც გააქროლებდნენ. ასე რომ, მებანძრუებს უკჟვ ცარიელი სახლი ხედებოდათ ისინი არაჟის ერწოდნენ, ნიუთების გარდა! ნიუთები კი არაჟერს გრძნობენ. მათ არაჟერი

ქტკინებათ, არ იკოვლებენ, არ იტირებენ (ამ ქალისგან კი ორი-
კვა მოსალოდნელი). მერე, როცა ყველაფერს მორჩები, სინდი-
სიც არ დაგიწყებს ქენჯნას. მეხანძრეები მხოლოდ ასუფთავებ-
დნენ იქაურობას. ჩვეულებრივი წმენდაა, დამლაგებლის სამუ-
შაო! ყველაფერი თავის ადგილას უნდა იყოს: აბა, ჩქარა, ნაუთი!
აბა, ასანთი ვის აქვს? ახლა კი, ამაღამ, ვიღაცამ შეცდომა და-
უშვა. ამ ქალმა მთელი რიტუალი დაარღვევინა მათ მამაკაცე-
ბი ზედმეტად ხმაურობდნენ, იცინოდნენ და ხუმრობდნენ, რათა
როგორმე დაერღვიათ ქალის მღუპარება, რომელშიც საშინელი
ბრალდება იმალებოდა. ქალი იქ, ქვევით რომ დარჩა, ცარი-
ელ ოთახებს აღშფოთებული გოდებით აესებდა, ბრალდებისა და
განკიცხვის მტკვრს აფრქვევდა და ეს მტკვრი იყო, მეხანძრებს
რომ ახრჩობდა. არა, ასე არ შეიძლება, წესი არ არის! მონტევი
უსებ საშინლად გაბრაზდა. „არა, ეს ქალი აქ არ უნდა იყოს,
გლა გვაკლია!“

წიგნები აცვიოდა მხრებზე, მკლაუებზე, სახეზე. წიგნები
უშიშრად, შინაური მტრუდებოვით ასხდებოდნენ ხელებზე და
თან ფრთებს აფარფატებდნენ. აი სუსტ, მოციმციმე სინათლე-
ზე თოვლივით ქათქათა ფრთასავით აფარფატდა სიტყვებით მო-
ქარგული ფურცელი. მონტევი ჩქარობდა საქმის დასრულებას,
მაგრამ ფურცელს მაინც გადააკრა თვალი და ამოკითხულმა
სტრიქონმა თითქოს სამართებლით დაუსურა გონება. ეს სტრი-
ქონი სამუდამოდ დაამახსოვრდა: „დრომაც ჩათვლიმა შუადღის
შეზე“. მან წიგნი დააგდო, მაგრამ მაშინვე მეორე ჩაუვარდა
მკლაუებში.

— მონტე, აქ ამოდი!

მონტემა უნებლიეთ ჩაბლუჯა წიგნი და უგონოდ, გიჟურად,
გაუცნობიერებელი სიყვარულით მიიხუტა მკერდზე. მეხანძრე-
ები იქ, ზვეით, ჟურნალების გროვას მისდგომოდნენ და მტკვრით
აესებდნენ იქაურობას. ჟურნალები თოფნაკრავი ფრინველები-
ვით მოფარფატებდნენ ძირს, ქალი კი პატარა გოგონასავით იდ-
გა ამ შემუსვრილ ფრინველებში.

მონტეს არაფერი ჩაუდენია — მისი ხელი იყო ყველაფრის

მოქმედი; ხელს თავისი გონება, სინდისი და ცნობისმოყვარეობა
გასწავლიდა თითოეულ აკანკალებულ თითში და ქურდად ქიან-
ლიყო. ხელმა ილღიაში ამოუღო მონტკვს წიგნი, მაგრად მი-
აკრა ოფლიან სხუელს და ისე სწრაფად და მარჯვედ ამოძვრა
ზვეით, თითქოს ილუზიონისტის ხელიაო. „აი, ნახეთ! მე უიღ-
ველი ვარ! შემხედეთ!“

მონტკვი თრთოლვით მიაჩერდა თავის ხელს. ხან შორს გას-
წია, თითქოს შორსმხედველი იყო, ხან ახლოს მიიტანა თვალებ-
თან ბეცვით.

— მონტკვ!

მონტკვი შეკრთა და მიტრიალდა.

— მანდ ნუ დგახარ, იდიოტო!

წიგნები გროვად უყარა, თითქოს ნაპირზე დასამარილებ-
ლად დაყრილი თევზებიანო. მუხანძრეები ზედ ახტებოდნენ, ფეხი
უსურდებოდათ და ეცემოდნენ. მოოქრული სათაურები წამით
გაიფლავებდა, მერე წიგნი წაიქცეოდა და ელვარება ქრებოდა.

— ნავთი!

მუხანძრეებმა საქაჩაეები აამუშავეს და ზურგზე მოკიდებული
ფეხებიდან, რომლებსაც 451 ქწერა, ცივი სითხე გადმოიღვარა.
მათ ჯერ წიგნებს მოასხურეს ნავთი, მერე ოთახებს და კიბისკენ
გაეშურნენ. ნავთის ორთქლის სუნი აუტანელი გახდა და მონ-
ტკვიც ბარბაცით გაჰყვა ამხანაგებს.

— წამოდი! — უყვიროდნენ მუხანძრეები ქალს, — სწრაფად!

ქალი მუხლმოყრილი იდგა წიგნებში, ეფერებოდა ტყუილსა
და მუყაოს სველ ყდებს, ნაზად ეხებოდა თითუბით ამოტვიფრულ
და მოოქრულ სათაურებს და თან მონტკვს საყვედურით სავსე
თვალებს არ ამორებდა.

— თქვენ ვერასოდეს გაეცნობით ჩემს წიგნებს. — თქვა ქალ-
მა.

— კანონი იცით, — დაიწყო ბიტომ, — რას ფიქრობთ? ამ
წიგნებში გამოთქმული აზრები ერთმანეთს წინააღმდეგობა.
თქვენ აქ წლების განმავლობაში იყავით გამოკვეტილი ნამდვილ
ბაბილონის გოდოლში. ახლა მაინც გამოდით გარეთ ამ წიგ-

ნებში ნახუნები ადამიანები ქვეყნად არასოდეს არსებობდნენ.
წამოდით

ქალმა თავი გააქნია.

— მთელი სახლი უნდა დაიწვას, — გააფრთხილა ბიტომ.

მეხანძრეები კარისკენ მიიწვედნენ. კართან რომ მოვიდნენ, მონტკვს მოუხედეს. იგი კვლავ ქალთან იდგა.

— აქ ხომ არ დაუტოვებთ? — აღშფოთებით წამოიძახა მან.

— თვითონ არ უნდა წამოსვლა...

— მაშინ ძალით წაიყვანოთ!

ბიტომ მაღლა ასწია ხელში ჩაბლუჯული ფარანი.

— ჩვენ გვეჩქარება და გარდა ამისა, ეს ფანატიკოსები ყოველთვის თვითმკვლელობას ამჯობინებენ. ეს ხომ ცნობილი ამბავია.

მონტკვმა იდაყვში წააგლო ქალს ხელი.

— ნუთუ არ წამოხვალთ ჩემთან ერთად?

— არა, მაგრამ თქვენი კი მადლობელი ვარ.

— მე ათამდე ვითვლი, — თქვა ბიტომ, — ერთი, ორი...

— წამობრძანდით, — კვლავ სთხოვა მონტკვმა.

— გააგრძელეთ, — თქვა ქალმა.

— სამი, ოთხი...

— წავიდეთ, — მონტკვმა თავისკენ მიიზიდა ქალი.

— მე აქ დარჩენა მინდა!

— ხუთი, ექვსი...

— შეგიძლიათ აღარ გააგრძელოთ თვლა, — წაიწურჩულა ქალმა და ნელ-ნელა გაშალა მოკუმშული თითები. ხელისგულზე მას რაღაც წვრილი და გრძელი ნივთი ედო.

ეს ჩვეულებრივი ასანთის ღერი იყო!

ასანთის დანახვისთანავე მეხანძრეები კარს ეცნენ და კიბეზე დაეშენენ. მხოლოდ კაპიტანმა ბიტომ არ გაიტეხა იხტიბარი და ნელ-ნელა დაიხია კარისკენ. დაჟღავნა სახე ისე უპრიადებდა, თითქოს ათასობით ხანძარსა და ღამდამობით ატეხილ ორომტრიალს ირუკლავსო.

„ღმერთო, — გაიფიქრა, მონტკვმა, — მართლაც რომ ასეა.

განგაში ხომ ყოველთვის ღამე ატყდება ხოლმე. დღისით არა-
სოდეს ყოფილა. ეთომ იბიტომ, რომ ხანძარი ღამით უკეთეს
შესახედეთა? დაახ, ხანძარი ღამე ღამაზე სპექტაკლს წააგებს!”
კარში გაზიდულ ბიტის შიშმა გადაკერა აღაპლაკებულ სა-
ხეზე. ქალი მაგრად უჭერდა ხელს ასანთის ერთადერთ ღერს.

კური ნუთის ორთქლით გაელენთილიყო. მონტკმა იგრძნო,
რომ მოპარული წიგნი გულუფით უფართხალებდა უბეში.

— წადით! — უბრძანა ქალმა და მონტკვი კარს მიუახლოვ-
და, მერე ბიტის ჩაუდგა კედლში, კიბის ხაფიჭურები ჩაათვა და
გაზონს მიადგა. გაზონს გიგანტური ლოკოკინას ნაკვალევით
აკვთდა შუაზე ნუთიანი ბილიკი. ქალი ზღურბლაძე მიაყვა
და მშვიდი, ხანგრძლივი მხერით გამოუტანა განაჩენი გაქცეუ-
ლებს.

ბიტამ ფარანი მოიმარჯვა, მაგრამ უკვე გვიან იყო.

მონტკვს ხუნთქვა შეეკრა.

ზღურბლზე მდგომმა ქალმა ზიზღნარევი მხერა ესროლა მე-
ხანძრებს და ასანთის ღერი კიბის მოაჯირს აუსვა...

მეზობელი სახლების მცხოვრებლები ქუჩაში გამოცეკუდნენ.

სახანძრო სადგურში ისე მივიდნენ, არც ხმა ამოუღიათ და
არც ერთმანეთისთვის შეუხედეთ მონტკვი წინა სკამზე იჯდა
ბიტისა და ბლეკის გუდით მტანძრებს ჩიბუხიც არ გახხენე-
ბიათ ისხდნენ და წინ იყურებოდნენ. უზარმაზარმა „საღამან-
დრამ“ მოუხვია და უხმოდ განაგრძო გზა.

— მოძღვარი რიფლი, — დაარღვია ხიჩუმე მონტკვმა.

— რაო? — ჩაეკითხა ბიტი.

— ქალმა თქვა, მოძღვარი რიფლიო. იგი რაღაც უჭვეულის
ამბობდა, როცა ოთახში შეუდით გამხხვდი, რიფლიო და კი-
დე რაღაცებს.

— „დღეს ჩვენ ღვთის შეწყენით ისეთ კლაპტარს აყინებთ
ინგლისში, რომ, მწამს, არასოდეს ჩაქრება“, — განაგრძო ბი-
ტი. სტოუმენმა და მონტკვმა გაოცებით გადახედეს ბიტის.

ბიტიმ ნიკაპი მოიფხანა და ჩაილაპარაკა:

— ეს სატყეები ვინმე ლატიმერმა უთხრა ვინმე ნიკოლას რიდლის, როცა ორივეს ცოცხლად წაუდნენ ერეტიკოსობისთვის ოქსფორდში 1555 წლის 16 ოქტომბერს.

მონტკუმა და სტოუმენმა კვლავ მანქანისკენ მომქროლავ ქუჩას დაუწყეს ეურება.

— შე ათასნაირი ციტატითა და ნაწყვეტით მაქვს გამოტენილი თავი, — თქვა ბიტიმ, — მეხანძრეთა უფროსების უმეტესობა ჩემსაეითაა. ხანდახან შე თვითონ მიკვირს ჩემი თავისა. დაგეძინა, სტოუმენ?

სტოუმენმა მანქანა დაამუხრუჭა.

— ფუჰ! — გაბრაზდა ბიტი, — აი, სწორედ იქ უნდა შევკვებოი. გამოეცდით!

* * *

— ვინ არის?

— ვინ იქნება? — სიბნელიდან გამოეპასუხა მონტკუმი, რომელსაც ოთახის კარი მიუხურა და ზედ მიყრდნობოდა.

— აანთე სინათლე, — უთხრა კარგა ხნის ღუმილის შემდეგ ცოლმა.

— არ მინდა სინათლე.

— მაშინ დაწექი.

ქალი მოუთმენლად აწრიალდა ლოჯინში. ლეიბის ზამბარებმა ჭრიალი დაიწყო.

— მთვრალი ხარ? — ჰკითხა ცოლმა. დიახ, სწორედ ხელმა წამოიწყო ყველაფერი. მონტკუმა ახლაც იგრძნო, რომ ჯერ ერთმა ხელმა, მერე კი მეორემ გახადა პალტო და იატაკზე დააკლო. ხელებმა დაკიდა მისი შარვალი უფსკრულის თავზე და მერე უკუნეთში ჩააგდო. ხელები გადამდები სენით კქონდა და აუადებული და მალე ეს სენი მკლაფებსაც მისწვდებოდა. იგი გრძნობდა, რომ შხამი ზვეით-ზვეით ავიდოდა, მაჯებს, იდაყვებს, მხრებს გაუჯდებოდა, შემდეგ კი ნაპერწკალივით გადახტებოდა ერთი ბეჭიდან მეორეზე. ხელებს სიხარბე მორეოდა,

თვალეებს კი — შიშშილი. უნდოდა განუწყვეტლო ემზირა რა.
შესთეის. ხულერთია, რისთვის.

— რას აკეთებ? — ჰკითხა ცოლმა.

მონტევი სიბნელეში იდგა, ოფლიანი, ცივი თითებით წიგნი
ჩაებლუჯა და წონასწორობის შენარჩუნებას ცდილობდა.

ერთი წუთის შემდეგ ცოლმა კვლავ დაარღვია სიჩუმე.

— კარგი და, რამდენ ხანს უნდა იდგე ეგრე, შუა ოთახში?!

მონტევი რაღაც წაილულლულა.

— რაო? — ჩაეკითხა ქალი.

მან კიდევ უფრო ხმადაბლა თქვა რაღაც, ბორძიკ-ბორძი-
კით მიადგა თავის საწოლს, მოუხერხებლად ამოდო წიგნი ცი-
ვი ბალიშის ქვეშ და მოწყვეტით დაეშვა ლეიბზე. შეშინებულმა
ცოლმა შეჰკივლა, მაგრამ მონტევს სადღაც შორიდან მოესმა
ეს ხმა. მონტევი ყინულოვან კუნძულზე იყო და მათ ამომშრალი
ზღვა ყოფდა. ცოლი, როგორც ჩანს, კარგა ხანს ელაპარაკებო-
და. ათას რაღაცას ეუბნებოდა, მაგრამ სიტყვები ერთმანეთს არ
ეებოდა. მონტევს გაახსენდა, რომ ერთხელ მეგობართან საბავ-
შო ოთახში შევიდა და ნახა, ორი წლის ბავშვი რაღაც სიტყ-
ვებს ტიკტიკებდა. მოსასმენად სასიამოვნო იყო, მაგრამ აზრი
ვერ გამოიტანა.

მონტევი არ გაუპასუხა ცოლს, მაგრამ კარგა ხნის შემდეგ
კვლავ აღმოხდა რაღაც გაუგებარი კვნესა. მაშინ მილდრედი
წამოდგა, ქმარს თავზე დაადგა და ლოყაზე ხელი დაადო. მონტე-
ვი მიხვდა, რომ მილდრედს ხელი დაუსველდა.

* * *

გვიან ღამით ცოლის საწოლს გადახედა. ქალს ეღვიძა.
ოთახში ოდნავ ისმოდა უცნობი ჰანგი — მილდრედს კვლავ
„ნიჟართ“ დაეცო ყური და შორეული ქვეყნების ადამიანებს
უსმენდა. თვალეები ფართოდ გაეხილა და ჭერიდან ჩამოშვებულ
სიბნელის სქელ დრუბლებს მისჩერებოდა.

განა ეს ამბავი იმ ძველ ანეკდოტს არ ჰგავდა, ვიღაცის ცოლი
რომ სულ ტელეფონზე იყო ჩამოკიდებული და ქმარი იძულებ-

ბული ხდებოდა, ახლომდებარე ავტომატიდან დაერუკა, — დღეს რა გვაქვს სადილადა?

ვიღა, ვითომ რატომ არ უნდა შეიძინოს პატარა გადამცემი აპარატი, რომ გვიან ღამით გაესაუბროს საკუთარ ცოლს, — ურჩულოს, მიესიყვარულოს, უყვიროს, შესწივლოს, გაუწყურეს, მაგრამ რას ურჩულულებს, რაზე უყვირებს, რას ეტყვის?

და უცერად მას ისე უცხოდ მოუჩვენა ეს ქალი, რომ ეჭვიც კი შეუპარა, — ვიცნობ თუ არაო. მონტკვი უცხო სახლში მოხვდა — იმ ანეკდოტისა არ იყოს, ვიღაც მოვრალი კაცი რომ გვიან ღამით მიადგა სხვის სახლს, გააღო კარი, შევიდა სხვის ოთახში, ვიღაცის ცოლთან გაათია ღამე, დილას ადრე ადგა, სამსახურში წაიდა და ვერც კაცი და ვერც ქალი ვერ მიხვდა, რომ ერთმანეთს არც იცნობდნენ.

— მილი! — ჩურჩულით დაუძახა მონტკვმა.

— რა იყო?

— რატომ შეშინდი? მე მხოლოდ მინდოდა შეკითხა...

— რა?

— როდის შეეხვდით ერთმანეთს და სად?

— რისთვის შეეხვდით?

— მე გკკითხები, — პირველად რომ შეეხვდით...

ბნელოდა, მაგრამ მონტკვი მიხვდა, რომ ქალმა წარბი შეიკრა.

— სად და როდის მოხდა ჩვენი პირველი შეხვედრა? — გაამარტოვა კითხვა მონტკვმა.

— სად და... აღარ მახსოვს...

— ვერ გაიხსენებ? — ჰკითხა ნაწყენმა მონტკვმა.

— ისე დიდი ხნის წინ იყო, რომ...

— მხოლოდ ათი წელი გაუიდა მას შემდეგ, მხოლოდ ათი!

— ნუ ბრაზობ, ხომ ხედავ, ვიხსენებ, — ქალმა ყალბად ჩაიკისკისა, — სასაცილოა, ოპ, რა სასაცილოა, დაგაუიწყდეს სად ნახე პირველად შენი ქმარი ან ცოლი.

მონტკვი იწუა და ნელ-ნელა ისრუხდა თვალებს, წარბებსა და კისერს. შემდეგ ორივე ხელი მაგრად მიიჭირა თვალებზე, თით-

ქოს უნდოდა, თავის ადგილას ჩაესვა მუხსიერება. მონტკვის-
თვის უცებ ყველაფერზე მნიშვნელოვანი გახდა იმის გახსენება,
თუ სად შეხვდა პირველად მილდრედს.

— ამას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, — უკვე აბაზა-
ნიდან გამოსძახა ქალმა და ონკანი მოუშვა. ცოტა ხნის შემდეგ
მონტკვს წყლის ბუებუყვი შემოესმა და მიხვდა, რომ მილდრედი
წყალს სვამდა.

— მართალია, მეც ჯერ უფიქრობ, — გაუბრაუნა მონტკვი
ცოლს და შეეცადა დაეთვალა, რამდენი ყლუპი წყალი დალია
მილდრედმა. უცებ მას იმ ორი კაცის სტუმრობა გაახსენდა,
რომლებსაც სახე თუთიასავეთ გაპფითრებოდათ და პირში სიგა-
რუტი გაეჩარათ გაახსენდა ელექტრონისთვალეობა გველი, რო-
მელიც კლაკნით ჩადიოდა ღრმად და ღრმად, რათა დაგუბებულ
სითხეს მისწვდომოდა და დააპირა ცოლისთვის დაუძახა: „ამა-
ლამ რამდენი აბი გადაყლაპე და კიდევ რამდენს გადაყლაპე
ისე, რომ არც კი გეცოდინება სათვალავიო?!“

არა, საშუელი არ არის! შეიძლება ამალამ არა და ხვალდამ
გადაყლაპოს. თვითონ მონტკვი ამ ღამეს, ხვალინდელ ღამეს და
კიდევ მრავალ ღამეს აი, ასე თუთრად გაათუნებს, რადგან უკვე
დაქნყო უძილობა. და მონტკვს გაახსენდა, როგორ ადგა თავს
ლოგინში გამოტილ მილდრედს ის ორი სპეციალისტი. ისინი
განა მზრუნველად იყვნენ დახრილნი აუდმყოფის სარეცელთან?
არა, წელში გამართულიყვნენ და ხელები გულზე დაეკრიფათ
ისიც გაახსენდა, რომ მაშინ გაიფიქრა, ახლა რომ მოკვდეს,
აღბათ ვერც კი ვიტყვებო. ვერ იტყვებდა, რადგან ეს უცნობი
ადამიანის სიკვდილი იქნებოდა, ადამიანისა, რომელსაც ქუჩა-
ში მოკრა თვალი ან გახეთში ნახა მისი ფოტო. ეს უცებ ისე
საგაღალოდ ეჩვენა, რომ ტირილი აუტყდა. ცოლის სიკვდილს
კი არა, თავის გულქეობას დასტიროდა. დიახ, სულელი, გა-
მოფიტული მამაკაცი თავს დასდგომია სულელ. გამოფიტულ
დედაკაცს, რომელსაც მძიერი გველი სითხის უკანასკნელ წვე-
თებს სწოვს.

— ასე როგორ გამოფიტიტე? — შეეკითხა თავის თავს მონტკ-

გი, — ასე როგორ დაეკარგა ყველაფერი?!

ახლა ის სამხნელი ყუვილი, ის ბაბუაყვერა! მან ხომ მოლად ხუფთა წყალზე გამოიძევანა. ასეა, არა? „რა სირცხვილია! თურმე თქვენ არაუინ გეკარებიათო!“ და რატომ არის, რომ მართლა არაუინ მიეყარს?

თუშცა განა ჩემსა და მილდრედს შორის იმთავითვე კედელი არ იყო აღმართული? უფრო ხწორად — სამი კედელი, რომლებიც საკმაოდ ძვირიც ღირდა!

როცა მილდრედზე ფიქრობდა, ყველაზე ხშირად ტყვეში დაკარგულ პატარა გოგონდ წარმოიდგენდა, ოღონდ ამ ტყვეში, უცნაური კია, მაგრამ ერთი ხეც არ იყო, ხან კი ვითომ ეს პატარა გოგონა ისეთ უდაბნოში დაკარგულიყო, რომელშიც წინათ ხეები ყოფილა (ამ ხეების ნიშანკვალი ყოველ ნაბიჯზე იგრძნობოდა). იგი მუდამ თავისი „საერთო ოთახის“ შუაში იჯდა. „საერთო ოთახი“! რა კარგი სახელი დაურქმევიათ!

რა დროსაც უნდა შესულიყო მონტკვი იმ ოთახში, კედლები მუდამ მილდრედს მიმართავდნენ:

- რაღაც უნდა ვიღონოთ!
- ნამდვილად რაღაც უნდა ვქნათ!
- მართო ლაპარაკი ხომ არ გეშეველის?
- ჰოდა, გავაკეთოთ!
- ისეთი გაბრაზებული ვარ, ლამის ფურთხება დავიწყო!

რისი თქმა უნდოდათ? მილდრედმა ვერ აუხსნა. ვინ ვისზე იყო გაბრაზებული, არაუინ უწყოდა. მილდრედმა გუმანიტაც არ იცოდა, რის გაკეთებას აპირებდნენ?

— რისა და... აი მოიცა და თვითონვე ნახავ, — ეუბნებოდა მილდრედი.

მონტკვიც იცდიდა და უშხერდა:

კედლებზე ხმების ქარაშოტი ატყდებოდა. მუსიკა ისე ურახუნებდა თავში, რომ ძვალსა და რბილს უერთიანებდა, ყბები უცახცახებდა, თვალები შუბლზე აუდიოდა. ერთი სიტყვით ლამის გონება დაეკარგა. როცა სინუშე ჩამოყარდებოდა, თავს ისე გრძნობდა, თითქოს ტრიალ-ტრიალით გადააგდეს კლდი-

დან წყალვარდნილში და ირგვლივ მხოლოდ სიცარიელეა. აუ-
კვლავ სამხელი ხისწრაფით მიქრის ამ სიცარიელებში და ა-
კვდლებს ვრც კი გრძობს, მიქრის ქვეით... ქვეით... სწრა-
ფად... და აი, რაღაცას წამოედოს! ქუხილი წყდება — შესა-
დამთავრებულა.

— ხედაე?! — ამბობს მილდრედი.

ეს მართლაც შესანიშნავი რამ იყო. რაღაც უცნაური მოხდო-
თუძეა კვდლების ბინადარნი არც კი განძრეულან ადგილიდან.
თითქმის არაფერი შეცვლილა, მაგრამ გრძობდით, რომ ვიღა-
ცამ ხარუცხის მანქანაში გაგატარათ, ანდა თითქოს გიგანტურმა
მტკვრსასრუტმა შევიწოეთ გრძობდით, რომ ხმაურისა და კ-
კაფონიის ზღვაზე ჩაიძირეთ.

გაოფლიანებული, კონების დაკარგვამდე მისული მონტკვი
ოთახიდან გამოფარდებოდა ხოლმე. მილდრედი კი კვლავ თავის
ხეარძელში იჯდა და ოთახიდან ისევ ისმოდა ხმები:

— მოიცა, ამიერიდან ყველაფერი მოგვარდება! — ამბობდა
დეიდა.

— ეკ, რა იმედიანი ხარ! — ამბობდა დეიდაშვილი.

— ნუ ბრაზობ!

— ეინ ბრაზობს?

— შენ ბრაზობ!

— მე?

— პო, პირდაპირ ცოფიანს ჰგაუხარ!

— ვითომდა რატომ?

— იმიტომ!

— ძალიან კარგი! — ღრიალებდა მონტკვი, — მაგრამ, გამა-
გებინე რატომ ბრაზობენ! ეინ არის ეს ხალხი? ეინ არის ის კა-
ცი და ის ქალი? ცოლ-ქმარია, გაყრილები არიან, დანიშნულები
თუ რა? ღმერთო, ძალღი პატრონს ვერა ცნობს!

— ისინი — იწვევდა მილდრედი, — იცი რა, ისინი... ერთი
ხიტყვით... წაიხზებნენ. ისინი ხშირად ჩხუბობენ... ნეტა მოგახ-
მენინა, რა დღეში არიან ხოლმე, მე მკონი, ცოლ-ქმარია, პო,
ცოლი და ქმარი!. რატომ შეკითხები?

და როცა მილდრედი ამ სამი კედლით არ ერთობოდა, რომელსაც მალე მისი ოცნებით მეოთხეც უნდა მიმატებოდა, მაშინ ღია მანქანაში ჯდებოდა მონტეკოსთან ერთად და ქალაქში დაქროდა საათში ასი მილის სიჩქარით მონტეკო რაღაცას უყვიროდა, ისიც ყვირილითვე პასუხობდა, მაგრამ ზეირიანად ვერაფერს აგებინებდნენ ერთმანეთს, რადგან მანქანა საშინლად ღრიალებდა.

„ბოლოს და ბოლოს, შეანელე თუ არა?“ — უყვიროდა მონტეკო.

„რას ამბობ?“

„მინიმუმზე დაიყვანე, ორმოცდათხუთმეტზე!“

„რაზე შეუბნები?“ — კიოდა ქალი.

„სიჩქარეზე!“ — ღრიალებდა მონტეკო, მილდრედს კი სიჩქარე ას ხუთ მილზე აკყავდა და მონტეკოს სუნთქვა ეკვროდა.

მანქანიდან გადმოსვლისთანავე მილდრედი „ნიქარებით“ იცობდა ყურებს.

ახლა ოთახში დუმილი სუფუკდა. ოდნავ, სულ ოდნავ ისმოდა ქარის შრიალი.

— მილდრედ, — დაუძახა მონტეკო და გვერდი იცვალა.

მერე ხელი გაიწოდა, ქალს ყურიდან გამოაცალა მომღერალი მწერი და კვლავ დაუძახა: „მილდრედ, მილდრედ!“

— რა იყო, — მიმქრალი ხმით გამოეპასუხა ცოლი. მონტეკოს მოეჩვენა, რომ თვითონაც ერთ-ერთი იმათგანი იყო, რომლებიც კედლის ეკრანის გადაღმა ბინადრობდნენ.

მონტეკო ლაპარაკობდა, მაგრამ ხმა მინის კედლის გარეთ არ გადიოდა და ამიტომ მიმიკა უნდა მოეშველებინა, თანაც ენატრა, მილდრედმა ჩემკენ გამოიხედოსო. მას ისიც კი არ შეეძლო, რომ მიჰკარებოდა მილდრედს — შუაში ხომ მინის ტიხარი პქონდათ.

— მილდრედ, გახსოვს იმ გოგონაზე რომ გელაპარაკებოდი?

— რომელ გოგონაზე? — თითქმის ძილში იკითხა მილდრედმა.

— ჩვენს მეზობლად რომ ცხოვრობს.

— რომელია? ვერ გაუიხსენე...

- იცი! იცი! სკოლაში რომ სწავლობს. კლარისა ქქია.
- ჰო, გამახსენდა, — თქვა მილდრედმა.
- რამდენიმე დღეა აღარ მინახეს. უფრო ზუსტად, ოთხი დღეა, შენ ხომ არ შეგხვედრია?
- არა, არსად შემხვედრია!
- მინდოდა, იმ გოგონაზე შელაპარაკა შენთან, ძალიან უცნაურია...
- უკ, ახლა მოეხვდი, ვისაც გულისხმობ.
- ვიცოდი, რომ გაიხსენებდი.
- იგი... ის გოგონა... — უთხრა მილდრედმა ბნელ ოთახს.
- რა დაეძარათ!
- მინდოდა მეთქვა შენთვის, მაგრამ დამაუიწყდა... სულ დამაუიწყდა...
- ახლა მითხარი, რა მოხდა?
- მე მგონი, ის აღარ არის.
- როგორ!
- მთელი ოჯახი გადასახლდა სადღაც, მაგრამ თვითონ სა-მუდამოდ წაიდა. მგონი, მგონი... გარდაიცვალა...
- იქნებ შენ სხვა გოგონაზე ლაპარაკობ?
- არა. ორივენი ერთსა და იმავე გოგონაზე ვლაპარაკობთ. მაკლელანზე. მანქანამ გადაუარა. ოთხი დღის უკან მოხდა ეს ამბავი. ნამდვილად არ ვიცი, მაგრამ ჩემი აზრით ცოცხლებში აღარ წერია. ოჯახი კი გადასახლდა აქედან. გიმეორებ, ნამდვილად არ ვიცი, მაგრამ მგონია, რომ დაიღუპა.
- დარწმუნებული ხარ?
- არა, დარწმუნებული არ ვარ თუმცა კი... დარწმუნებული ვარ..
- აქამდე რატომ არ მითხარი?
- დამაუიწყდა.
- ეს ხომ ოთხი დღის წინ მომხდარა!
- სულ დამაუიწყდა ეს ამბავი...
- ოთხი დღის წინ... — ჩუმად ჩაილაპარაკა მონტვემა. კარგა ხანს ორივენი ჩუმად და გაუნძრევლად იწვნენ სიბ-

ნელეში. ბოლოს მიღრეშა ამოიღო ხმა, დამე მშვიდობისა უხურვა ქმარს და ხელის ცეცებით რაღაცის ძებნა დაიწყო ლოკინში.

რადიონიჟარა კალიასაუით ფართხალებდა მიღრეშის ხელში. ცოტა ხნის შემდეგ კი უკვე ყურში ეკეთა და ზუზუნებდა.

მონტკმა დააყურადა: მისი ცოლი ღიღინებდა. ფანჯრის გადაღმა რაღაც ჩრდილი ამოძრავდა. შემოდგომის ნიჟმა ერთი გაიშრიალა და ისეუ ჩადგა, მაგრამ სინუშეში, რომელსაც მონტკვი უსმენდა, რაღაც იდუმალება დაფარულიყო. თითქოს ვიღაცის სუნთქვა მოკფენოდა ფანჯარას და ეს სუნთქვა მომწვანო ლუმინესცენციურ¹ კვამლსა თუ შემოდგომის იმ ფართო ფოთოლს ჰგავდა, რომელიც ქარმა მოწყვიტა, მინდორი გადაატარა და საღღაც მიკარგა.

„შექანიკური ძაღლია, — გაიფიქრა მონტკმა, — აშეებულია და სახლის ირგვლივ დაძრწის. ფანჯარა რომ გაუღო“...

მაგრამ მონტკს ფანჯარა არ გაუღია.

* * *

ღიღით მონტკს შეაფრთოლა, შერე სიცხეც მისცა.

— აუად ხომ არა ხარ? — ჰკითხა მიღრეშმა.

მონტკმა სიცხიანი თვალეზი დახუჭა.

— ჰო, აუად ვარ!..

— კი მაგრამ, წუხელ რომ კარგად იყავი?!

— არა, არც წუხელ ვყოფილვარ კარგად...

მონტკს „ნათესაეზის“ ხმა მოესმა სასტუმრო ოთახიდან. მიღრედი თაეზე აღგა ქმარს და დაკვირვებით ათვალიერებდა.

მონტკს თვალეზი დახუჭული ჰქონდა, მაგრამ მაინც ხედავდა მიღრეშის თმას, რომელიც ქიმიურ საღებავებს ნამჯასავით გამოეხმო. ხედავდა მის დაბინდულ თვალეზს, რომელსაც თითქოს ლიბრი გადაჰკროდა; ხედავდა წითლად შეღებულ ჰირვეულ ტუჩებს, მუდმივი დიეტისგან კალიასაუით განხიკულ სხე-

¹ ლუმინესცენცია (ღაი) — (ფიზ.) რაიმე სხეულის ცივი ნათება, გამწყული მიღრედი, ქიმიური და სხვა პროცესებით

ულსა და ქონივით თეთრ კანს. მონტვეს ყოველთვის ასეთი ატ.
სოფლა თავისი ცოლი.

— შეგიძლია ასპირინი და წყალი მომიტანო?

— უკვე დროა, ადგე. მოშუადღევდა. ჩვეულებრივზე ხუთ
საათით მეტი გეძინა.

— იქნებ გამოგეთიშა სასტუმრო ოთახში რადიო...

— აქ ახლა ჩემი ახლობლები არიან.

— იქნებ აუდმყოფს მაინც გაუწიო ხათრი?

— მაშინ, დავუწვევ.

მილდრედი სასტუმრო ოთახში შევიდა, მაგრამ ხმისთვის არ
დაუწვია, ისევ მობრუნდა უკან და იკითხა: ასე უკეთესია?

— მადლობელი ვარ, — უპასუხა მონტვემა.

— ეს პროგრამა ყველაზე უფრო მიყვარს, — შენიშნა ქალმა.

— ასპირინი რა უყავი?

— შენ ადრე არასოდეს ხდებოდი აუად, — ჩაიბუზღუნა მილ-
დრედმა და ოთახიდან გავიდა.

— მართალია, მაგრამ ახლა აუად ვარ. ამაღამ ხამსახურში არ
წავალ, ბიტის დაურეკე და უთხარი.

— წუხელ რაღაც უცნაურად იქცეოდი, — უთხრა მილდრედ-
მა, ღიღინით მიუახლოვდა აუადმყოფს და წყლიანი ჭიქა მიაწო-
და.

— ასპირინი სადღაა?

— ოჰ, — წამოიძახა მილდრედმა და აბაზანაში შევიდა ასპი-
რინის გამოსატანად, — რაიმე მოხდა?

— ხანძარი იყო, მეტი არაფერი.

— მე კი მშვენიერად გაატარე წუხანდელი საღამო, — უკვე
აბაზანიდან გამოსძახა მილდრედმა.

— რას აკეთებდი?

— სასტუმრო ოთახში ვიყავი.

— რა მიდიოდა?

— პროგრამა.

— რომელი პროგრამა.

— ყველაზე უკეთესი.

— ვინ თამაშობდა?

— რა ვიცი, სუყველა, მთელი ხროვა.

— მთელი ხროვა, ხროვა, ხროვა... — მონტვემა მტკიუნ თვალებს თითები დააჭირა. უცებ ნაუთის სუნი იგრძნო და გული აერია.

ოთახში კვლავ ღიღინით შემოვიდა მილდრედი და გაოცებულმა შეჰყვირა:

— ეს რატომ დაგემართა?!

შეცბუნებული მონტვემა იატაკს დააჩერდა:

— ჩვენ წიგნებთან ერთად მოხუცი ქალიც დაეწვიო.

— კიდევ კარგი, ეს ნოხი ადვილად ირეცხება, — მილდრედმა ჩვრით დაუწყო წმენდა ნოხს, — იცი, წუხელ პელინთან ვიყავი.

— ვითომ შინ არ შეგეძლო გადაცემის ნახვა?

— შემეძლო, მაგრამ სტუმრად წასვლა კარგია...

ქალი სასტუმრო ოთახში გავიდა. მონტვეს ახლა იქიდან მოესმა ცოლის ღიღინი.

მილდრედი სიმღერითა და თითების ტკაცუნით დაბრუნდა.

— არ გინდა, იცოდე წუხელ რა მოხდა?

— რა მოხდა?

— ათასამდე წიგნი და ერთი ქალი დაეწვიო...

— მართლა?

სასტუმრო ოთახი ხმაურისგან ზანზარებდა.

— დაეწვიო დანტეს¹, სეიფტის² და მარკუს აერულიუსის³ წიგნები.

— ჯ აერულიუსი ვეროპელი იყო?

— მგონი კი.

— რადიკალი?

— არ ვიცი, არ წამიკითხავს.

— რადიკალი იქნებოდა, — მილდრედმა უხალისოდ შეატრიალა ხელში ტელეფონის ყურმილი, — მართლა დაუურეკო

¹ დანტე ალიგიერი (1265-1321) — იტალიელი პოეტი.

² სეიფტი, ჯონათან (1667-1745) — ინგლისელი მწერალი.

³ მარკუს აერულიუს ანტონიუსი (121-180) — რომის იმპერატორი 161 წლიდან.

ფალოსოფოსა.

კაპიტან ბიტის?

— უნდა დაურეკო!

— ნუ ყვირი!

— არ ყვირი! — სიბრაზისგან აწითლებული და აცახცახებული მონტკვი საწოლში წამოჯდა. ჰაერი დახუთული იყო. სასტუმრო ოთახი ღრიალებდა, — მე ვერ დავურეკავ მე ვერ ვეჭყვი, აჟად ვარ-მეთქი!

— რატომ?

„იმიტომ რომ მე მეშინია, — გაიფიქრა მონტკვი — ბავშვით ვიგონებ აჟადმყოფობას და მეშინია დაურეკო, რადგან ვიცი, ცოტა ხნის შემდეგ ვეჭყვი: დიახ, კაპიტანო. მე უკვე უკეთესად ვგრძნობ თავს. ამაღამ ათ საათზე მანდ ვიქნები-მეთქი“.

— შენ აჟად არ ხარ! — უთხრა მილდრედმა.

მონტკვი მოწყვეტით ჩაეშვა ლოგინში და ბალიშქვეშ შეაცურა ხელი. წიგნი კვლავ ძველ ადგილას დახვდა.

— მილდრედ, რა იქნება, რომ ცოტა ხნით თავი დაუანებო სამსახურს?

— გინდა ყველაფერზე აიღო ხელი? ამდენი წლის მუშაობის შემდეგ? მხოლოდ იმიტომ, რომ ვიღაც დედაკაცი და მისი წიგნები...

— შენი თვალით უნდა გენახა, მილი!

— მე რაში მენადვლება. არ უნდა ქეონოდა წიგნები. მისი ბრალია. თუიდან რატომ არ იფიქრა. მეჯერება ის ქალი. მის გამო ჭკუა აგურია და მალე არც ბინა გვექნება, არც სამუშაო და არც არაფერი!

— შენ იქ არ ყოფილხარ და არ გინახავს. ეტყობა, ამ წიგნებში რაღაც ისეთი რამ არის, რასაც ჩვენ ვერ ვხვდებით, თორემ რა გააჩერებდა იმ ქალს ცეცხლმოდებულ ბინაში. არა, ნამდვილად რაღაც იქნება! შენ ხომ არაფრის გულისთვის არ გაწირავ თავს?

— ალბათ, სულელი იყო!..

— იგი ჩვენი სიბრალე იყო. იქნებ ჩვენზე ჭკვიანიც. ჩვენ კი დაუწვიოთ.

— არა უშავს, დაგავიწყდება...

— არ დამავიწყდება! ცეცხლი არასოდეს დამავიწყდება! ოდესმე გინახავს დამწვარი სახლი, რამდენიმე დღის განმავლობაში რომ ხრჩოლაკს? მეც ასე ვარ: მთელი სიცოცხლე გაძვეება ამ ხანძრის კვალი. ო, ღმერთო! მთელი ღამე ვცდილობდი ამოქვდო გონებიდან ეს ამბავი, კინალამ გავვკიდდი.

— მაგაზე მანამდე უნდა გეუიქრა, ხანამ მუხანძრე გახდებოდი.

— მეუიქრა?! მქონდა კი არჩევანი? პაპანუმი და მამანუმი მუხანძრეები იყვნენ. მე ხომ ძილშიაც ეს ხელობა მესიზმრებოდა. სასტუმრო ოთახიდან საცეკვაო მუსიკის ხმა ისმოდა.

— დღეს დილის ცეცხლაში ხარ ორი საათის წინ უნდა წასულიყუი. ახლა გამახსენდა.

— მარტო იმ ქალის სიკვდილს კი არ ვწუხვარ, — თქვა მონტკმა, — წუხელ მთელ ღამეს ვეიქრობდი, თუ რამდენი ნათი დეხარჯე ამ ათ წელიწადში. ვეიქრობდი წიგნებზე და მეხუდდი, რომ ყოველი წიგნის უკან ადამიანი იდგა, ადამიანი ფიქრობდა, მსჯულობდა და დიდი წვალებით ნელ-ნელა გადაქონდა თავისი აზრი ქალადზე. ეს ადრე არასოდეს მოძხვლია თავში.

მონტკვი საწოლიდან წამოდგა და განავრძო:

— ზოგს ალბათ მთელი სიცოცხლე სჭირდებოდა, რომ თავისი ნაფიქრი დაქწერა, რომ გაეცნო სხვებისთვის ნანახი და განცდილი, მე კი მივედი და ორ წუთში მოესაქე ვველაფერი.

— დამასვენე, — უთხრა მილდრუდმა, — მე არაფერი დამიძაუბია!

— დაგასვენო? ძალიან კარგი, მაგრამ მე რომ ვერ დავისვენებ?... არა, ჩვენი მოსვენება არ შეიძლება. ჩვენ დროდადრო უნდა შევკაწუხონ. აბა, მითხარი, რამდენი ხანი გავიდა მას შემდეგ, რაც ნამდვილად გაწუხებდა რაღაც? რაიმე მნიშვნელოვანი, რაიმე არსებითი!

მონტკვი უცებ დადუმდა, რადგან წინა კვირის ამბები გაახსენდა. ის ორი თუთრი ქვა, რომლებიც ტერს მისხერებოდა, ჯუქტრონისისთვალაიანი გველი, ტუმბო და ორი გამოცეცხვულ-სახიანი მამაკაცი, რომელთაც ლაპარაკის დროს სიგარუტი ხან

ტუჩის ერთ კუთხეში მოექცეოდათ, ხან შეორეში. მაგრამ მამის სულ სხვა მიღწერდი იყო. იმას ნამდვილად აწუხებდა რადიო-ძალიან, ძალიან აწუხებდა და ის ქალი, ის აფორიაქებული, აწუხებული ქალი ისე ღრმად იყო ამ ქალში ჩამალული, მიუხედავად იმისა, რომ ისინი არასოდეს შეხვედრიან ერთმანეთს. მონტეკმა ზურგი შეაქცია მიღწერდს.

— აი, ბოლოს ხომ ჩაყარდი! აბა, გარეთ გაიხედე, ნახე კონ მოვიდა! — წამოიძახა უცებ მიღწერდმა.

— ვინც უნდა, ის მოვიდეს!

— იქ ავტომობილი დგას, „ფენიქსი“ და შიგ შავხალათიანი კაცი ზის. მკლავზე ნარინჯისფერი გველი აქვს ამოქარგული. აი, აქეთ წამოვიდა...

— კაპიტანი ბიტია?

— კაპიტანი ბიტია!

მონტეკი არც კი განძრეულა. იგი იდგა და უხმოდ მისწერებოდა მის წინ აღმართულ თეთრსა და ცოვ კედელს.

— წადი და შემოიყვანე! წახვალ? უთხარი, რომ აუად ვარ.

— შენ თვითონ უთხარი! — მიღწერდმა ბორიალი დაიწყო ოთახში. მერე უცებ თვალეზდაჭყეტილი გაშეშდა. შემოსასვლელ კარში დატანებული მოლაპარაკე აპარატი ხმადაბლა, სულ ხმადაბლა უხმობდა: „მისის მონტეკ, მისის მონტეკ. აქ ვილაცაა, აქ ვილაცაა; მისის მონტეკ, მისის მონტეკ, აქ ვილაც არის“.

აპარატი დადუმდა.

მონტეკმა გულის დასამშვიდებლად ხელი შუო ბალიშქვეშ და როცა დარწმუნდა, რომ წიგნი იქ იყო, ლოგინში შებობდა, მუხლებსა და მიულ სხეულზე საბანი შემოიკეცა და ნახევრად წამოჯდა.

მიღწერდი კარის გასაღებად გაუშურა, მაგრამ კაპიტანი ბიტია უკვე შემოსულიყო ბინაში და ახლა ჯიბეებში ხელეზდაწყო-ბილი ღინჯად მიაბიჯებდა მონტეკისკენ.

— გააჩუმეთ „ნათესაეები“, — ბრძანა მან და იქაურობა ისე დაათვალიერა, რომ მონტეკისა და მისი ცოლისთვის არც შეუხედავს. მიღწერდი მაშინვე გაუარდა სასტუმრო ოთახში და კედლები გამოთიშა, ღრიალი და ყვირილი შეწყდა.

კაპიტანმა ბიტიმ საუკეთესო სკამი ამოარჩია და დაჯდა. დაელაქა სახეზე ეტყობოდა, რომ ჩხუბს არ აპირებდა. მან დინჯად გატენა თავისი სპილენძისტარიანი ჩიბუხი, მოუკიდა, კვამლის დიდი ბოლქვი გამოუშვა პირიდან და ჩაილაპარაკა.

— შემოგვიარეთ მინდოდა გამეგო, როგორ გრძნობს თავს უადმყოფი.

— როგორ გაიგეთ, რომ აუად ვარ?

ბიტიმ გაიღიმა და ვარდისფერი ღრძილები და თოვლივით თეთრი კბილები გამოაჩინა:

— გუშინვე ვიგრძენი. მიუხედი, რომ ერთი ღამის შვეებულება დაგჭირდებოდათ.

მონტევი წამოიხდა.

— დიახ, — განაგრძო ბიტიმ, — ვიცოდი, რომ ერთ ღამეს გააცდენდით, — ბიტიმ ხელში შეათამაშა თავისი სანთებელა, რომელსაც არასოდეს იშორებდა. სანთებელას ქვერა: „გარანტირებულია ერთი მილიონი ანთება“. იგი ანთებდა ამ ქიმიურ ასანთს, შერე სულის შებერვით აქრობდა, კიდევ ანთებდა, რამდენიმე სიტყვას იტყვოდა და ისევ აქრობდა, ისევ აანთებდა, ცოტა ხანს უშხერდა აღს, აქრობდა და ბოლოს წერილ ხაზს გაადევნებდა ხოლმე თვალს.

— როდის გამოძჯობინდები? — დაარღვია ბიტიმ სიჩუმე.

— ხვალ ან შეიძლება, ზევ, იმ კვირის დასაწყისში.

ბიტიმ ჩიბუხი აათუხთუხა.

— ყველა მუხანძრუმ უნდა გაიაროს ეს პერიოდი, ადრე იქნება თუ გვიან. ამიტომ საჭიროა, ყველაფერი კარგად აუუხსნათ. მან უნდა იცოდეს ჩვენი პროფესიის ისტორია. ახლა ახალმიღებულებს აღარ აწვდიან ამ ცოდნას, წინათ კი განუძარტავდნენ და ასწავლიდნენ ხოლმე. საჭიროა კია. ფუჰ, — გამოუშვა კვამლის ქულა ბიტიმ, — ახლა კი მხოლოდ მუხანძრეთა უფროსებმა იციან ეს ამბები, — ბიტიმ კვლავ გააბოლა ჩიბუხი, — ახლავე ავიხსნი ყველაფერს.

მილდრედი აწრიალდა.

ბიტის კარგა ხანს ეშხადებოდა ლაპარაკის დასაწყებად.

— შენ შეკითხები, როდის დაიწყო ეს ჩვენი საქმიანობა, როგორ განვითარდა, სად, როდის? მე მგონი, დაიწყო დაახლოებით იმ დროს, როცა სამოქალაქო ომი იყო, თუმცა ჩვენი წესდება ამბობს, რომ სახანძრო საქმეს უფრო ადრე ჩაუყარა საფუძველი. ერთი კი უდაუოა, ხანამ ფოტოგრაფია არ განვითარდა, ჩვენც ვერ გუშაღლეთ ფრთები. მერე, XX საუკუნის დასაწყისში, კინო გაჩნდა. მერე რადიო და ტელევიზია და დაიწყო მასობრიობის ეპოქა. მონტჰი გაუნძრეღლად იღდა ლოგინში.

— და რადგან ყველაფერი მასობრივი იყო, ყველაფერი გამართულდა, — განაგრძო ბიტიმ, — იყო დრო, როცა წიგნი ყველას არ უყვარდა, აქა-იქ თუ კითხუღობდნენ. ამიტომ წიგნებიც ერთმანეთისგან განსხვავდებოდა. დეღადმიწა ხომ ერცული იყო. მერე მსოფლიო დაეიწროღდა, რადგან უამრავი თვალღ, იდაყვი და კბიღლი გაჩნდა. მოსახღლეობა გაორმაგდა, გასამმაგდა, გაოთხმაგდა და კინოფიღმები, რადიოგადღაცემები, ჟურნღლებღ, წიგნები განსაზღვრულ სტანდარტებს დაექვემდებღრღ. გამიგეთ, მონტჰ?

— მგონი გაგიგეთ...

ბიტი მცირე ხანს პაერში მოღოღლოღვე კვამღის ხაზებს მისწერებოღდა. მერე კვღაუ აღღპარღკღდა.

— აბღ, წარმოიღღგინეთ XIX საუკუნის ადღმიღნები თაღიღნთღ ცხენებით, ძღღღებით, ეტღღებით, ცხორების შენღღღებული რიტმი. მერე XX საუკუნე — ცხორება უფრო ჩქარი ხღღება! წიგნები თხღღღება, სიუჟეტი იკუმშება, შემოკღღებული გამოცემა, მოკღღე შინაღრსი. ჩქარღ! ყველაფერი იქით მიღღის, რომ ბურთი ჩაგჩარონ პირში, რომ ყველაფერი უცეღ მორჩეს!

— რომ ყველაფერი უცეღ მორჩეს! — თაღის ქნვეით დაუღღასტურღ მიღღღრღღმა.

— კღღსი კოსები თხუთმეტწუთიღნ რადიოგადღაცემაში ეტვეიღნ, მერე კვღაუ ამცირებენ და ერთ სვეტში ატვეენ, რომღღღსღც მხოღღღდ ორი წუთი სჭირღღება წასაკითხავღდ. მერე სულ ათორმეტ სტრიქონში ტენიღნ და ენციკლოპედიღში ათავსებენ. მე, რღ თქმა უნღდა, ვაჭარბებ — ლექსიკონებს მხოღღღდ ცნობარებისთაღის იყენებდნენ, მაგრღამ ბვეერი „კამღღეტს“ — თქვენ-

თვის ეს სათაური კარგად უნდა იყოს ცნობილი, თქვენ კი, მისი მონტკე. ალბათ ვური თუ მოგიკრავთ მისთვის - ჰოდა, ბევრი შექსპირის „კამლეტს“ მხოლოდ იმ წიგნით იცნობდა, რომლის დაბეჭდვითაც: „ბოლოს და ბოლოს, თქვენ შევძლიათ გაეცნოთ მწერს კლასიკოსს, არ ჩამორჩეთ თქვენს მუზობელს“. წიგნში კი სულ ერთი გვერდი იყო კამლეტზე. გესმით? საბავშვო ბაღიდან კლდეში მიდიოდა კაცი და შერეულად საბავშვო ბაღს უბრუნდებოდა. აი, ეს იყო ინტელექტუალური აღზრდის სქემა, სულ ცოტა უკანასკნელი ხუთი საუკუნისთვის.

მიღწერედი წამოდგა და ოთახში დაიწყო ბორიალი. იგი ხან ერთ ნივთს აიღებდა ადგილიდან და ისევ უკან დებდა, ხან - შერეულს. ბიტომ არც კი შეჭედა მას, ისე განაგრძო ლაპარაკი:

— ახლა კი აუანქაროთ კინოფირი, მონტკე. სწრაფად! ფლიკ, ჰიკ, დაუკვირდი! ფლიკ, იქითა, აქეთა ცოცხლად! ზეითა ქვეითა მიგნითა გარეთა რატომ, როგორ, ვინ, რა, სად? ეკ, ოპ! ბაცი, ბუცი, ბუმ, ბრახ, ბრუხ! შემოკლების შემოკლება; შემოკლების შემოკლების შემოკლება! პოლიტიკა? ერთი სვეტი, ორი წინადადება, მხოლოდ სათაური! და წაშში ვეკლავფერი გაგიფრინდება თავიდან! გამოშკეშებული, საქმოსნებო, რადიოგადაცემის შესვეურებო, დაატრიალეთ ადამიანის გონება, სწრაფად, კიდევ უფრო სწრაფად, რომ მან ცენტრიფუგასაყით! გამოდგენოს ყოველივე ზედმეტი, უსარგებლო აზრი!

მიღწერედა ზეწარს გადაუსვა ხელი გასასწორებლად. მონტკემა იგრძნო, როგორ აუბეგრდა გული, როცა ქაღალა ბაღისშე შეახო ხელი. ახლა მიღწერედი მხრებზე მოუჯახვურა - უნდოდა წამოეყენებინა, ბაღისში გამოერიდებინა, კარგად გაეფუშფულებინა და უკანვე დაედო. იგი ალბათ შეაკეთებდა და თვალებს დაატყუტდა ან უბრალოდ შეაცურებდა ხელს ბაღისშეკეშ, ეს რა არისო, კეთილხერს და გულუბრყვილოდ შეატრიალებდა დამალულ წიგნს ხელში.

¹ ცენტრიფუგა (გრძ.) - 1. მანქანა, რომელიც ცენტრდანული ძალების მოქმედებით მქანსკურად ყოფს ნარეულს შემადგენელ ნაწილებად; ემბრუტა. 2. მიწოდების ცენტრდანული ძაღის მოქმედებით ზედმეტი დატვირთვის წარმოსატყუტად; იყენებენ სხვადასხვა ხელსაწყოთა გამოსყიდვად და კოსმონავტიკის დედამისეუ კარვამისთვის.

— სწავლების ვადა შეკვეცეს, დისციპლინა დაეცა, ფილოსოფია, ისტორია, უცხო ენები გააუქმეს. ინგლისურ ენასა და მართლწერას სულ უფრო და უფრო ნაკლებ დროს უთმობდნენ, და ბოლოს, სულ მიაგდეს. ცხოვრება ხანმოკლეა, ჯერ მუშაობს საჭირო, მუშაობის შემდეგ კი უამრავი გასართობია. რა საჭიროა რაიმეს სწავლა, თუ დილაკზე თითის დაჭერა, ამომართულის გადმოწევა და ხრაჩნებისა და ჭანჭიკების მოჭერა იცით?

— მოიტა ბალიში, გაგისწორო, — თქვა მილდრედმა.

— არა, — ჩურჩულით უპასუხა მონტეკმა.

— დიდი ელვაშესაკრავმა შეცვალა და ის დროც გაიფილა, რომელიც ადამიანს საფიქრებლად უნდოდა, როცა იგი განთადისას, ამ ფილოსოფიურსა და, ამდენად, მელანქოლიურ ვაშს, ნელ-ნელა იცვამდა ტანზე.

— გაგისწორებ, — გაუმეორა მილდრედმა.

— მოშორდი! — შეუღრინა მონტეკმა.

— ცხოვრება აურზაურად იქცა, მონტეკ, ყველაფერი ხმაურობს, გრუხუნებს: ბახ, აჟ!..

— აჟ! — შესძახა მილდრედმა და ბალიშს მოქაჩა.

— დამანებე თავი, თუ ღმერთი გწამს! — შეკვივრა გამწარებულმა მონტეკმა.

ბიტიმ თვალები დაჭყიტა.

მილდრედმა ხელი შეყო ბალიშქვეშ და გაშეშდა. მერე თითებმა მოსინჯეს საგანი და როცა წიგნად შეიცნო, სახეზე ჯერ გაოცება გამოეხატა, შემდეგ შიში. მან პირი გაადო რაღაცის საკითხავად...

— თეატრებში მხოლოდ კლოუნები დარჩნენ, ოთახებში მინის კედლები მოწყო, რომელზედაც ლამაზი ფერები ელვარებდა, თითქოს ვინმე კანფეტებს აბნეეს ან თითქოს სისხლი, ხერხი¹ ან ვისკი ისხმებო, თქვენ ბეისბოლი² გიყვართ არა, მონტეკ?

— ბეისბოლი შესანიშნავი თამაშია!

¹ ხერხი — ერთგვარი მაგარი ლეინი (ესპანეთის ქალაქ ხერხეს-დე-ლა-ფრონტერას სახელის მიხედვით).

² ბეისბოლი (ინგლ.) — ბურთის სპორტული თამაში ჩოგნით ცხრა-ცხრა კაცისგან შემდგარ ორ გუნდს შორის; გერმანულენოვან ენაზე უმათრესად ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და ინგლისში; პაზბურთი.

ახლა მონტვეჯი ველარც კი ხედავდა ბიტის. მიხი ხმა თითქოს ფარდის გადაღმიდან ისმოდა.

— ეს რა არის? — თითქმის აღტაცებით შესძახა მილდრედმა. მონტვეჯი მაგრად დააწვა მკლავზე, მაგრამ მან კვლავ იკითხა, — რა არის ეს?

— დაჯექი! — დაუღრიალა მონტვეჯმა. ქალი უკან გადახტა. ხელში არაფერი ეჭირა, — ჩვენ ესაუბრობთ!

ბიტიმ ისე განაგრძო ლაპარაკი, ვითომ არაფერი მომხდარი-
ყოს.

— კვლის¹ თამაში გიყვართ, ხომ, მონტვეჯ?

— კვლის თამაში? დიახ.

— გოლფი²?

— გოლფი შესანიშნავი თამაშია!

— კალათბურთი?

— შესანიშნავი თამაშია!

— ბილიარდი, ფეხბურთი?

— ყველა შესანიშნავი თამაშია.

— მეტი სპორტია საჭირო, მეტი თამაში და გართობა. ადამი-
ანმა აღარ უნდა იფიქროს. მამ! მოაგვარეთ, მოაწყვეთ ზეორგანი-
ზებული, ზესპორტული შეჯიბრებები! მეტი კარიკატურები წიგ-
ნებში, მეტი ნახატები და ტეინი სულ უფრო და უფრო ნაკლებ
საზრდოს იღებს. ხალხი სულსწრაფი ხდება. შარავზე ბრბომ
გაეუსო. ისინი სადღაც, რომელიღაც მხარეს მიეშურებიან, ოღონდ
სად — თუითონაც არ იციან. ისინი ბენზინით ორთქლდებიან.
ქალაქები კმკინგებად იქცა³, ხალხი მომთაბარეთა ურდოებად,
რომლებიც უაზროდ აწყდებიან აქეთ-იქით დღეს იმ ოთახში ათე-
ქს ღამეს, რომელშიც გუშინ მე ვიწევი, გუშინწინ კი — შენ.

¹ კვლი (კერძ.) — ერთგვარი თამაში — ხის ბურთს აგორებენ, რომ შარტყან და ნაქეიონ განსაზღვრული წიხით განლაგებული ბოთლის მოყვანილობის ხასკე უგვრება.

² გოლფი (ინგლ.) — სპორტული თამაში — სპეციალური ჯოხის დარტყმით სხმულა რეზინის ბურთს მაგორებენ და ცდილობენ ჩააგდონ ფოსოში (გერმანულად ანგლისსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში).

³ კმკინგი (ფრანგ.) — ეტოტურისტებისთვის მოწყობილი მანაკი, სადგომი, სასტუმრო.

მიღწერილი ოთახიდან გვიდა და კარი გაიჯახუნა. სასტუმროს „დეიდებმა“ სიცილი დააყარეს სასტუმროს „ბიძებს“.

— ახლა შეეხოთ იმ პატარ-პატარა ჯგუფებს, რომლებიც ჩვენს ცივილიზაციაში გაჩნდნენ, კარგი? რაც უფრო იზრდებიან და მოსახლეობა, მით უფრო მეტი ასეთი ჯგუფი ჩნდებოდა მასში და აბა, გაბედვ რომელიმე მათგანს ფეხი დაადგი ბებერაზე, ხელერთია, ეს ძაღლების მგობართა ჯგუფი იქნება, კატების მგობართა, უქიმების, იურისტების, ვაჭრების, დირექტორების, მორმონების¹, ბაპტიისტების², უნიტარიანელების³, ჩინელი, შვედი, იტალიელი, გერმანელი ემიგრანტების შთამომავლების, ტუხასელების, ბრუკლინელების, ირლანდიელების თუ ორჯონის ან მქიკოს შტატის მცხოვრებლებისა. წიგნების, პიესების, სატელევიზიო გადაცემების პერსონაჟები არ უნდა მოგვაგონებდნენ სადმე ნამდვილად არსებულ მხატვრებს, კარტოგრაფებს თუ მუქანიკოსებს. რაც უფრო ხალხმრავალია ბაზარი, მონტჯე, იცოდეთ, მით უფრო ჭირს ისე გავლა, რომ მხარი არაუის გააკრა. ღმერთმა ნუ ქნას, ოდნავ გაეკარო რომელიმე პატარა, სულ ერთი ბჭო ჯგუფს. ისინი ხომ ბუხს არ ისვამენ თავზე! ბოროტი აზრებით აღსავსე მწერლებო, დახურეთ თქვენი საბუკედი მანქანები! და ისინი მართლაც ასე მოიქცნენ. უურნალები მურაბასავით ჩამაქრდნენ. „წიგნები, — აღნიშნავენ წყეული სნობი⁴ კრიტიკოსები, — ჭურჭლის ნარეცხს დაემსგავსა და სულ არ არის საკვირველი, რომ აღარ იყიდება“. მაგრამ საზოგადოებამ კარგად იცოდა, რაც

¹ მორმონები — მორმონიზმის მიმდევრები, რელიგიური სექტის წევრები. მორმონიზმის — რელიგიურ-სექტანტური მიმდინარეობა, რომელიც შეიქმნა ამერიკის შტატებში 1830 წელს. წარმოადგენს მრავალღმერთობასა და ქრისტიანობის ნარეცხს (მთელი წინააღმდეგობის მორმონის საბუკედის მიხედვით).

² ბაპტიისტები — ბაპტიზმის მიმდევრები. ბაპტიზმი (ბერძნ.) — პროტესტანტიზმის ერთ-ერთი სექტის მიმდევრება. უარყოფს ბევრ საეკლესიო წესს. მიაჩნია, რომ მხოლოდ მიზრდილი ადამიანების მონათლვაა დასაშვები.

³ უნიტარიანელები — უნიტარიზმის მიმხრენი. უნიტარიზმი (ფრანგ.) — სახელმწიფოებრივი მიზნების პრინციპი. ეფუძნება პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული ცენტრალიზაციის ტენდენციას.

⁴ სნობი (ინგლ.) — ის, ვინც ცდილობს ზუსტად დაიცვას მოდა და უნაირად კარგი ტონის წესები; პირი, რომელსაც დაბუნდებული და მანერების პრეტენზია აქვს და ამით იყო მთავრის ქედმაღლობა.

უნდა. იგი გართობისა და მხიარულების მორევში ცურავდა და ამიტომ, მხოლოდ კომიქსები¹ დაიტოვა. ასევე არ მოსპო, რაღა თქმა უნდა, სამგანზომილებიანი სექსუალური ჟურნალები. აი, ასე წვიდა საქმე, მონტკე, და არ დაგვიწყდეს, რომ ამ საქმეში მთავრობა არ ჩარეულა. არც რაიმე ბრძანება ყოფილა, არც დეკლარაცია და არც ცენზურისმიერი აკრძალვა. არა! ტექნიკამ, მასობრივმა მოთხოვნებამ და იმ მცირე ჯგუფების დაწოლამ, მადლობა ღმერთს, ამ დღემდე მიგვიყვანა და დღეს მათი წყალობით მუდამ ბედნიერია ადამიანი: იკითხე, რამდენიც გინდა, კომიქსები, სასიყვარულო აღსარებები და სარეკლამო ჟურნალები.

— კი, მაგრამ, მუხანძრები რაღა შუაშია? — იკითხა მონტკემ.

— ჰო, — ჩიბუხის კვამლის მსუბუქ ნისლში გახვეული ბიტი წინ გადაიწია, — ამაზე ადვილი გასაკები და ამაზე ბუნებრივი რა უნდა იყოს? სკოლები სულ უფრო და უფრო მეტ მორბენლებს, მხტუნავეებს, მოჯირითეებს, მექროთაძეებს, წამგლეჯავებს, მფრინავეებსა და მოცურავეებს უშვებდნენ მკვლევრების, კრიტიკოსების, სწავლულებისა და შემოქმედი ხალხის ნაცვლად. „ინტელექტუალური“, რაღა თქმა უნდა, სალანძღვ სიტყვად იქცა და ახიც იყო მასზე. ადამიანი ყოველთვის უფრო ხის უცნობს და შეუჩვეველს. ალბათ, ყველა გაიხსენებს თავისი კლასის ამხანაგს, რომელიც განსაკუთრებული ნიჭით იყო დაჯილდოებული. იგი ყველას ჯობნიდა გამოთქმით კითხვაში და ყველა კითხვას უპასუხებდა, მაშინ როცა სხვები ბოთლებით ისხდნენ და ბოლმით სიედებოდნენ. და განა სწორედ ამ ნიჭიერ ბეშებს არ სცემდნენ და აწამებდნენ გაკვეთილის შემდეგ? რასაკვირველია, სცემდნენ! არა, ჩვენ ერთმანეთისგან არ უნდა განვსხვავდებოდეთ ყველა თავისუფალი და თანასწორი უნდა იყოს. კი არ დავიბადოთ თანასწორნი, როგორც კონსტიტუციაში წერია, არამედ მერე უნდა გაუხდეთ. ყოველი ადამიანი მეორის ასლი უნდა იყოს და მაშინ ყველა ბედნიერი იქნება, რადგან პირველი კვლარ დაჩრდილავს მეორეს.

¹ კომიქსი (ინგლ.) — მომცრო წიგნი, შეიცავს ნახატების სერიას მოკლე წარწერებით, რომელთაგანაც გამოდის ვამბული თხრობა.

დიახ! წიგნი კი გატენილი თოფია, რომელიც კარის მეზობელს დაუმიზნებია შენტვის. დაწვით იგი და თოფი უტყვიოდ დარჩება. ადამიანის გონება უნდა აილაგმოს. რა ვიცით, ვინ გახდება ნაკითხი კაცის სამიზნე? იქნებ მე? აი, ამიტომ ვერ ვიტან მაგისთანებს! დაბოლოს, როცა მთელ მსოფლიოში სახლები ცეცხლგამძლე გახდა (წუხელ მართალი იყავი, მონტეკე, როცა დაეჭვიდი, — ნუთუ სახლები ყოველთვის ცეცხლგამძლე იყო), მებანძრები უქმად დარჩნენ და მათ ახალი საქმე გამოუძებნეს — გონების სიმშვიდის მცველებად დააყენეს. ბუნებრივი და გასაგებია, რომ ყველას ეშინია, სხვამ არ მაჯობოსო და მებანძრე იმიტომ არსებობს, რომ ეს საფრთხე ააცილოს ადამიანებს. იგი კაცობრიობის ოფიციალური ცენზორი, მოსამართლე და აღმასრულებელია. ეს შენა ხარ, მონტეკე, ეს მე ვარ!

სასტუმრო ოთახის კარი გაიღო და მილდრუდი შემოვიდა. იგი ჯერ ბიტის მიაჩერდა, მერე მონტეკეს. სასტუმროს კედლებზე შიშინებდა და ტკრციალებდა მწვანე, ყვითელი და ნარინჯისფერი ფეიერვერკი, რომელსაც თან დოლების, ტამტამების¹ და ციმბალების² აკომპანემენტი ახლდა. მილდრუდს ტურქებზე ეტყობოდა, რომ რაღაცას ამბობდა, მაგრამ სასტუმრო ოთახის ხმაურში არაფერი ისმოდა.

ბიტიმ ჩიბუხი ვარდისფერ ხელისგულზე დაიფერთხა და ისე გულდასმით დაუწყო ფერფლს თვალიერება, თითქოს მასში რაღაც საიდუმლოა დამალული და უნდა ამოიცნოსო.

— თქვენ უნდა გესმოდეთ, რომ ჩვენი ცივილიზაცია ძალზე ვრცელია და ამიტომ არ შეიძლება, მასში შემაჯავალი დაჯგუფებები უკმაყოფილონი იყვნენ. აბა, თქვენს თავს შეეკითხეთ — ყველაზე უფრო რისკენ მიიღტვით? ბედნიერებისკენ, არა? განა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში ამას არ გიჩიჩინებდნენ? გვინდა ბედნიერი ვიყოთ — ამბობს ხალხი. კარგი, მაგრამ განა ხალხს ბედნიერება აკლია? განა მათ მოსაწყენად მოვაცლით.

¹ ტამტამი (ფრანგ. ინგ.) — დასარტყავი მუსიკალური საკრავი, კონკრეტულად ხარისხობა ივენებებს სამფრანგურ ორკესტრში.

² ციმბალი (ლათ. პერს.) — ხალხური მუსიკალური საკრავი; წარმოადგენს პლტელ ვუბს, რომელზედაც ვაჭამულაა საძედა; ვრავებს ორი ძაგარა ხის ჩაქუნით.

განა გართობას ვაკლებთ? ჩვენ ხომ მხოლოდ ამიტომ ვცოცხლობთ ამქვეყნად. ასე არ არის? აუცილებელია სიამოვნება, ადგზნება და დამეთანხმეთ, რომ ჩვენი კულტურა უხვად გვამარაგებს ამით.

— მართალია!

მონტკვი ტუჩების მოძრაობაზე მიუხვდა მილდრედს ნათქვამს და შვეცადა თვალი აურიდებინა, რადგან შეეშინდა, ბიტიც არ მობრუნდეს და ვველაფერს არ მიხედესო.

— ფერადკანიანებს არ მოსწონთ „პატარა ზანგის ბიჭი სამბო“? დაწვით! თუთრკანიანებს არ სიამოვნებთ „ბიძია თომას ქოხი“? დაწვით! ვიღაცამ დაწერა წიგნი თამბაქოსა და ფილტვების კიბოს შესახებ. სიგარეტის მქნარმეები დაფრთხნენ! დაწვით ეს წიგნიც! სიმშვიდეა, მონტკვი, საჭირო! არავის უნდა აწუხებდეს რაიმე. ვველაფერი, რაც კი გაწუხებს, უნდა მოიხსოს, ღუმელში უნდა დაიწვას. დაკრძალვა საშინელებაა და ამასთან წარმართული გადმონამთია, არა? ისიც გააუქმეთ! აი, სულ ხუთი წუთია, რაც კაცი გარდაიცვალა და უკვე დიდი მილიხენ მიაქანებენ. კრემატორიუმებს ჰელიკოპტერები¹ ემსახურება. ადამიანი გარდაიცვალა და ათი წუთის შემდეგ ერთ მწკრივ შავ ნაცრად იქცა. მოდი, ნულარ ვიგლოვებთ გარდაცვლილებს. დავუფიწყოთ ისინი. ცეცხლს მივცეთ ყოველივე და ვველაფერი, ცეცხლი ვველაფერს აცისკროვნებს და ასპეტაკებს.

მილდრედის ზურგს უკან მოციმციმე ფეიერვერკი ჩაქრა და რაღაც ბუღად მანაც დაამთაურა ლაპარაკი. მონტკვიმა ძლივს ამოითქვა სული.

— აქვე, მეზობლად, ერთი გოგონა ცხოვრობდა, — სვენებს-სვენებით დაიწყო მონტკვიმა, — ახლა აღარ არის, მე სახეც კი აღარ მახსოვს მისი. ოხ, კი ვიცი, რომ რაღაც სხვანაირი იყო. როგორ, რანაირად დაიღუპა?

ბიტიმ გაიღიმა:

¹ ჰელიკოპტერი (ბერძნ.) — ქვემოთ მდებარე აპარატი, რომელსაც შეუძლია პერტიკულურად აფრინდეს ან დაფრინდეს გარბენის კარზე. გაუნსრუვლად კვიდოს ქვემოთ, იმოსრავს ყველა მამართოვლებით შეკვლამეურნი.

— ხდება ხოლმე, ხან აქ, ხან იქ. კლარისა მაკლელანი, არა? ჩვენ აღრიცხვაზე გვეუბრა ავეანილი მისი ოჯახი და ყურადღებათ კადრებდით თუალს. მემკვიდრეობითობა და გარემო მერტლ უცნაური რამაა. რამდენიმე წელიწადში ყველა სისულელისგან ვერ გათავისუფლდები. ოჯახს შეუძლია გააქარწველოს ბური რამ, რასაც სკოლაში უნერგავენ ბავშვებს. სწორედ ამიტომ იყო, რომ ყოველ წელიწადს სულ უფრო და უფრო მცირე ასაკის ბავშვები შეგვეყუდა საბავშვო ბაღში და ახლა თითქმის აკენიდან ამოგვეყვას ჩვილები. მაკლელანები რამდენჯერმე დაასმინეს ჩვენთან, როცა ისინი ჩიკაგოში ცხოვრობდნენ, მაგრამ ყველაფერი ტყუილი გამოდგა. მაკლელანებს წიგნები არ აღმოაჩნდათ ბიძამისს ცუდი რეპუტაცია აქვს, ხალხს ვერ ვგუება, ქალიშვილი კი თითქოს დინამიტი იყო, რომელიც არ იცი, როდის აფეთქდება. ოჯახი ძალიან მოქმედებდა მასზე, მაგრამ თვითონ ვერ გრძნობდა. მე ამაში მაშინ დავრწმუნდი, როცა კლარისას დახასიათება ენახე სკოლაში: მას ის კი არ აინტერესებდა, თუ როგორ აკეთებენ რაიმეს, არამედ ის, თუ რატომ აკეთებდნენ. ეს კი მეტად საკვალლო თვისებაა. დაიწყებ გამოძიებას, „რატომ“, „რისთვის“ და თუ ძირამდე ჩაჰყვები, გაუბედურდები. საწყალი, უკეთესია, რომ მოკვდა.

— ჰო, მოკვდა!

— საბედნიეროდ, ასეთი უცნაური ხალხი იშვიათია. ჩვენ თავიდანვე კალაპოტში ვაყენებთ ხოლმე ამისთანებს. ლურსმნები და ფიცრები თუ არა გაქვს, სახლს ვერ ააშენებ. თუ არ გინდა, რომ სახლი აშენდეს, ლურსმნები და ფიცრები უნდა დამალო. თუ არ გინდა, რომ ადამიანი პოლიტიკამ დატანჯოს, ნუ მისცემ საშუალებას, საკითხს ორი მხრიდან შეხედოს. ეს კი არა, ხელ ნუ შეხედავს. დაე, დაფიწვოს, რომ ქვეყნად ისეთი რამ არსებობს, როგორც ომია. დაე, სახელმწიფომ უზომო გადასახადები აკრიფოს, დაე, მთავრობა ტლანქი და მოუსახრებელი იყოს, ოღონდ ხალხმა ამას ყურადღება არ მიაქციოს: მთავარია, ხალხი მშვიდად იყოს, მონტკ! მოაწყვეთ კონკურსები, თუ ვის ახსოვს ყველაზე პოპულარული სიმღერის სიტყვები, ვის შე-

უძლია ჩამოთვალოს შტატების დედაქალაქები, ვის შეუძლია გაიხსენოს, რამდენი ხორბალი მოვიდა აიოვიაში... ამოუტყნეთ ადამიანს გონება ცნობებით, ფიტულაჟით ამოტყნეთ ამ წვეული ფაქტებით და ჯონებათ, რომ ბრწყინვალე განათლება მიიღეს. ჯონებათ, რომ აზროვნებენ და წინ მიდიან. სინამდვილეში ადგილზე იქნებიან გაყინული, თუმცა თვითონ ბედნიერად იგრძნობენ თავს, რადგან ასეთი ცოდნა უცვლელია. ნუ მისცემთ მათ ისეთ ლიბ რაიმეს, როგორც ფილოსოფია და სოციოლოგიაა. არ არის საჭირო, რომ ფაქტები ერთმანეთს დაუკავშირონ და დასკვნები გამოიტანონ. ამას შელანქოლიისკენ მიყვართ ის ადამიანი, რომელსაც შეუძლია სატელევიზიო კედლის დაშლა და აწყობა (ჩვენს დროში ეს უმეტესობას შეუძლია), გაცილებით ბედნიერია მასზე, ვინც ცდილობს გაზომოს და გამოიანგარიშოს სამყარო, რადგან სამყაროს ისე ვერ გაზომავ და გამოიანგარიშებ, რომ შენი თავი არარაობად და მიუსაფრად არ მოგეჩვენოს. ნამდვილად ასეა! მე თვითონ გამომიცდია, დალაზეროს ეშმაკმა! ასე რომ, ჩვენს კლუბებს უნდა მიუბრუნდეთ, ვიფიქროთ აკრობატებისა და ილუზიონისტების გამოსვლებზე. საცირკო ტრიუკებს ვუყუროთ, რეაქტიული ავტომობილებითა და მოტოციკლ-ჰელიკოპტერებით ვისეირნოთ, სექსუალური სურათებითა და კინოუარსკვლევებით გავერთოთ არ უნდა მოვიკლოთ ისეთი სანახაობები, რომლებიც ავტომატურ რეფლექსებს იწვევს. თუ დრამა უხეიროა, თუ ფილმი არაფერს გვეუბნება, პიესა ყალბია, შეეცადეთ აღმოჩნდეთ საშუალება გამოიყენოთ, ე.ი. ხმაურით გამაღიზიანოთ მე ვიფიქრებ, რომ პიესა მოქმედებს, სინამდვილეში კი ხმაურისგან წარმოშობილი ტალღის რხევა იმოქმედებს. ჩემთვის ამას არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს. მე გრანდიოზული გასართობი მიყვარს...

ბიტი ფეხზე წამოდგა:

— ჩემი წასვლის დროა. ლექცია დამთავრდა. იმედია, ყველაფერი აგიხსენი. მთავარია, მუდამ გახსოვდეს, მონტეგ, რომ ჩვენი ბედნიერებისთვის მებრძოლნი ვართ, თქვენ, მე, სხვები... ჩვენ ვიცავთ კაცობრიობას იმ პატარა ჯგუფისგან, რომელსაც უნდა

თავისი წინააღმდეგობებით საუსუ თეორიებითა და აზრებით გა-
აუბედუროს სხვები, ჩვენ კი კაშხალს ვდარაჯობთ ყოჩაღად,
მონტკვ, თორემ მელანქოლიისა და მოსაწყენი ფილოსოფიის ნი-
აღვარი წაღეკავს ჩვენს მსოფლიოს. ყველას ჩვენი იმედი აქვს.
მე არ ვიცი, შეგნებული გაქვით თუ არა, მონტკვ, თუ რაოდენ
საჭირონი ვართ ჩვენ, მუხანძრუები, იმისთვის, რომ ქვეყანა მუ-
დამ ისეთი ბედნიერი იყოს, როგორიც დღეს არის.

ბიტიმ გამომშვიდობების ნიშნად ხელი მოუჭირა მონტკვის
ძალაგამოცლილ ხელს. მონტკვი კვლავ უმოძრაოდ იჯდა ლო-
გინში და სახლი რომ დაქცეულიყო, ალბათ მაშინაც არ გაინ-
ძრეოდა. მიღდრედი აღარ იდგა სასტუმრო ოთახის ზღურბლზე.

— აი, კიდევ რა უნდა გითხრა, — გაახსენდა ბიტის, — ყვე-
ლა მუხანძრე, ადრე იქნება თუ გვიან, დაინტერესდება, ნეტა რას
ამბობენ წიგნებში. ისე მოუნდება ამის გაგება, რომ ვეღარ მო-
ისვენებს. მერწმუნე, მონტკვ, მე ხომ თავის დროზე საკმაოდ
ბევრი წამიკითხავს, რათა საქმეში გაურკვეულიყავი, პოდა, და-
მიჯერეთ, რომ წიგნებში არაფერი ისეთი არ წერია! არაფერი,
რომ დაიჯერო და სხვას ასწავლო. ისინი არასასურველ, გამო-
ვონებულ ადამიანებზე მოგვითხრობენ, თუ მხატვრული ლიტე-
რატურაა, და თუ მეცნიერულია, კიდევ უარესი: ერთი პროფე-
სორი იდიოტს ეძახის მეორეს, ერთი ფილოსოფოსი ცდილობს
ღრიალში აჯობოს მეორეს. ყველანი წაღმა-უკულმა დაბოდი-
ალობენ. ცდილობენ ციდან ვარსკვლავები მოწყვიტონ, მზე დააბ-
ნელონ. პირდაპირ თავგზას დაკარგავენ.

— რა მოხდება, თუ მუხანძრე შემთხვევით ნამდვილად ყო-
ველგვარი ცუდი განზრახვის გარეშე, რაიმე წიგნს წაიღებს შინ?
— მონტკვი კანკალმა აიტანა, სასტუმრო ოთახის ღია კარი
უზარმაზარ ამოთხრილ თვალის ბუდედ მოეჩვენა.

— კეთი შეცდომა ყველას მოუვა. ცნობისმოყვარეობის ბრა-
ღია, — დაამშვიდა ბიტიმ, — თუ ასეთი რამ მოხდა, ჩვენ არც
ვწუხვართ და არც ვბრაზობთ ოცდაოთხ საათს დაეიცდით და
თუ მერე თვითონ მუხანძრე არ დაწკავს, ჩვენ მიუღუართ და ვუბ-
მარებით.

— ასეც უნდა მოიქცეთ, — შენიშნა მონტკმა და იგრძნო, რომ პირი გაშრობოდა.

— ძალიან კარგი, მონტკ, მაგრამ დღეს ღამის ცვლაში მანც გამოსულიყავი. ალბათ, ამაღამ გნახავთ, არა?

— არ ვიცი, — მიუგო მონტკმა.

— რაო? — ცოტა არ იყოს, გაოცებით ჰკითხა ბიტომ.

მონტკმა თვალები დახუჭა.

— საწყენი იქნება, დღეს რომ არ გამოჩნდეს სამსახურში, — ჩაილაპარაკა ბიტომ. ჩიბუხი ჯიბეში ჩაიღო და მცირე ხნით ჩაფიქრდა.

„მე არასოდეს აღარ მოვალ“, — გაიფიქრა მონტკმა.

— კარგად იყავით, გამომჯობინდით, — დაარიგა ბიტომ, მიტრიალდა და ღია კარისკენ გაემართა.

* * *

მონტკმა ფანჯრიდან დაინახა, ბიტი ცეცხლოვით ყვითულ, შავსაბურავებიან მანქანაში რომ ჩაჯდა და წავიდა. ქუჩის გაყოლებზე ბრტყელსარდაფიანი სახლები მოჩანდა. რა თქვა ამ სახლებზე კლარისამ ერთ საღამოს? „ფასადზე აივნები აღარ არის. ბიძაჩემმა მითხრა, წინათ ფასადზე აივნები ჰქონდათო. საღამოობით თურმე ხალხი თავიანთ აივნებზე ჯდებოდა და მასლაათობდა. თუ საუბრის სურვილი არ ჰქონდათ, ჩუმად იყვნენ — ისხდნენ მოქანავე საყარძლებში, წინ და უკან ირწვოდნენ. ბიძაჩემმა მითხრა, რომ არქიტექტორებმა მოსპეს აივნები, — თქვეს, ფასადს აუშნობსო, მაგრამ ბიძაჩემმა ისიც თქვა: მთავარი მიზეზი ეს არ არის, მთავარი ის იყო, რომ არ შეიძლებოდა ხალხი ასე უსაქმოდ მჯდარიყო, საყარძლებით ექანავა, ემასლაათა. ასეთი ცხოვრება არ შეიძლებოდა. ხალხი მეტისმეტად ბევრს ლაპარაკობდა, და ბევრი ღრო ჰქონდათ საფიქრელად. აი, ამიტომ გააქრეს აივნები და ბაღებიც მიაყოლესო. ახლა ბაღს კედარსად ნახავ, რომ ცოტა ხნით დაჯდეს და დაისვენოს. ახლა უფრო დააკვირდი — სადღაა მოქანავე საყარძლები. ისინი მეტისმეტ ფუფუნებად ჩათვალეს და მოსპეს. ხალხმა მეტი უნდა

ომოდრაოსო, ამბობს ბიძაჩემი... ბიძაჩემი... კლარისას თანდათან მიეღია ხმა და ბოლოს სულ დადუმდა.

* * *

მონტვეი შეტრიალდა და ცოლს მიაჩურდა. იგი სასტუმრო ოთახის შუაში იჯდა, დიქტორს ელაპარაკებოდა და ისიც პასუხობდა: მისის მონტვეი, — ამბობდა დიქტორი და მერე რაღაცას მიაყოლებდა ხოლმე.

დამატებითი მოწყობილობა, რომელიც ასე დოლარი ღირდა, ავტომატურად წარმოთქვამდა ოჯახის წევრის სახელს, როცა დიქტორი პაუზას გააკეთებდა. მეორე აპარატი კი დიქტორს ისე უმოძრაებდა სახის კუნთებსა და ტუჩებს, როგორც სათანადო სახელის წარმოთქმისას იყო საჭირო. იგი ყველა ოჯახის მეგობარი იყო, კარგი მეგობარი. „მისის მონტვეი, — თქვა მან, — ახლა აქეთ მოიხედეთ“.

მილდრედმა მიიხედა, თუმცა აშკარად ეტყობოდა, რომ დიქტორს არ უსმენდა.

— საკმარისია, დღეს არ წავიდე სამუშაოდ, რომ მერე ხვალაც ასე მოვიქცე და ბოლოს სულ დავანებო თავი სახანძრო სადგურში მუშაობას, — თქვა მონტვეი.

— ჯო, მაგრამ დღეს ხომ წახვალ? — ჰკითხა მილდრედმა.

— ჯერ არ გადამიწყვეტია. სწორედ ახლა რაღაც მაშინელი სურვილი გამიჩნდა. მინდა ყველაფერი დაუღწო და მოვსპო.

— ავტომობილით გაისეირნე.

— გმადლობ, არ მინდა!

— მანქანის გასაღები პატარა მაგიდაზე დევს. როცა შე ასეთ ხასიათზე უდგები, მაშინვე მანქანას მივაშურებ ხოლმე. აიყვან ოთხმოცდათხუთმეტზე სინქარეს და შესანიშნავად გამოგიკეთდება გუნება. ხანდახან მთელ ღამეს ვსეირნობ და შენ ვერც კი ხედები ხოლმე. ქალაქგარეთ ძალიან კარგია გასეირნება. ხან კურდღელს გაჭელიტავ, ხან ძაღლს... წადი, წაიყვანე მანქანა.

— არა, ახლა არ მინდა. სულაც არ მსურს სხვა ხასიათზე დაუდგე. ღმერთო, რა შეძარტება?! არ ვიცი, რა არის! ო, რა

უბედურად ვგრძნობ თავს. გაცოფებული ვარ და მიზეზი არც
კი ვიცი. მეჩვენება, თითქოს გავსივდი და დაემძიმდი, თითქოს
გულ-მუცელში უამრავი რაღაც დამიგროვდა, ოღონდ არ ვიცი
რა. მგონი, წიგნების კითხვაც კი დაუიწყო!

— მაშინ ხომ ციხეში ჩავსვამენ! — მილდრედმა ისე შეჭედა
ქმარს, თითქოს მათ შორის მინის კედელი ყოფილიყო აღმარ-
თული.

მონტეკმა ჩაცმა დაიწყო. თან მოუსვენრად დადიოდა საწოლ
ოთახში.

— დიახ, ეს კარგი აზრია. ციხე! ვიდრე თავი არ გამიხეთქავს
ვინმესთვის. ბიტის უსმენდი? გაიგე მისი ნათქვამი? მას ყველა-
ფერზე მზად აქვს პასუხი და ყველაფერში მართალია. მთავარია
ბედნიერებაო, გართობა — პირველ ყოვლისაო. მე კი უუსმენდი
და გულში ვამბობდი: „მე არ ვარ ბედნიერი, მე არ ვარ ბედნი-
ერი!“.

— მე კი ვარ, — ყურებადღე გაიღიმა მილდრედმა, — ბედნიე-
რი ვარ და ამით ვამაყოფ კიდევც!

— მე რაღაცის გაკეთებას ვაპირებ, — თქვა მონტეკმა, —
თუმცა ჯერ ისიც არ ვიცი, რა უნდა გაუაკეთო, მაგრამ რაღაც
მნიშვნელოვანი უნდა წამოვიწყო.

— მომბეზრდა ამდენი სისულელის მოსმენა, — ჩაიბუზღუნა
მილდრედმა, მონტეკს ზურგი შეაქცია და კვლავ დიქტორს და-
უწყო მზერა.

მონტეკმა კედლისკენ გაიწოდა ხელი, რეკულატორი გადაატ-
რიალა და დიქტორიც გაჩუმდა.

— მილი! — დაიწყო მან და ცოტა ხანს ისევ დადუმდა, —
მილი, ეს სახლი ხომ ორივეს გვეკუთვნის და სამართლიანობა
მოითხოვს, საიდუმლო გაგიმხილო. მე ადრეც მინდოდა მეთქვა,
მაგრამ ჩემს თავსაც ვერ ვუმხელდი. რაღაც უნდა გაჩვენო. მთუ-
ლი წელი ვაგროვებდი და უმაღლესი. სულ თითო-თითოდ მოვი-
ტანე. მეც არ ვიცი, რატომ ჩავიდინე ეს საქმე, მაგრამ ჩავიდინე
კი და დღემდე არც არაფერი გითხარი.

მონტეკმა სწორზურგიან სკამს წაავლო ხელი და ნულ-ნულა

გაცურა ტალანისკენ. როცა წინკართან მივიდა, სკამზე შედგა და წამით იხე გაირინდა, თითქოს კვარცხლბეკზე მდგომი ქანდაკება ყოფილიყო. ცოლი ქვევიდან უმხერდა და ელოდებოდა.

მონტკმა ხელი მაღლა ასწია და კონდიციონერის ცხაური გახსნა. მერე ხელი ღრმად შეყო თახჩაში, ლითონის ფირფიტა გადასწია, წიგნი გამოიღო და ისე დააგდო იატაკზე, რომ ზედ არც კი დაუხედავს. კვლავ შეყო ხელი თახჩაში, ორი წიგნი გამოიღო და ისინიც იატაკზე დაყარა. შემდეგ ზედიზედ გამოიღო წიგნები — პატარები, მოზრდილები, ყვითლები, წითლები, მწვანეები — და იატაკზე დააზავა, როცა გამოიღო და ძირს დაიხარა, ნახა, რომ ცოლის ფეხებთან ოცამდე წიგნი ედო.

— მაპატიე, მოუფიქრებლად ჩაეიდინე, მაგრამ ახლა კი, როგორც უტყობა, ორივენი ჩათრეულები ვართ.

მილდრედმა უკან დაიწია, ისეთი შეშინებული იყო, თითქოს იატაკიდან თაგვების ხროვა ამოხტაო. ქალი ჩქარ-ჩქარა ხუნთოქუდა, სახე გააფითრებოდა, თვალის გუგები გაფართოებოდა.

„მონტკ! მონტკ! მონტკ!“ ბუტბუტებდა მილდრედი, მერე ამოიკენესა, წიგნებს მიჰარდა, ერთ-ერთი აიტაცა და ნაგვის დასაწვავ ღუმელს მიაშურა. მონტკი ხელში ეცა. ქალი კვილითა და კაწვრით ცდილობდა გამოსსწოდა.

— ნუ, მილი, ნუ! მოიცა! დაწყნარდი! შენ არ იცი... დამშვიდდი! — მონტკმა სილა გააწნა სახეში, შემდეგ ხელი წაავლო მხარში და მაგრად შეაჯანჯლარა.

მილდრედს კვლავ აღმოხდა ქმრის სახელი. მერე ცრემლები წასკდა.

— მილი! მომისმინე! ერთი წამით მომისმინე, კარგი? ჩვენ ახლა ვეღარაფერს გავაწყოთ, ახლა მაგათი დაწვა არ შეიძლება. მინდა გადაუხედო, ერთხელ მაინც გადავაულო თვალი და თუ ყველაფერი, რაც კაპიტანმა თქვა, მართალია — ორივემ ერთად დაეწვათ დამიჯერე, მაშინვე დაეწვათ, ოღონდ ახლა უნდა დამეხმარო... — მონტკი სახეში ჩააჩერდა ქალს, მერე ყვლზე მოხვია ხელი და თუისკენ მიიზიდა. ცდილობდა მილდრედის სახეზე ამოეკითხა, თუ როგორ მოქცეულიყო.

— გინდა, არ გინდა, მაინც გახვეული ვართ ამ ამბავში! რამდენი წელია არაფერზე შემინუსებიხარ; ახლა კი გთხოვ და გემუდარები, ბოლოს და ბოლოს, დავიწყით და გამოფარკვით, რატომ ჩავეფალით ასეთ ლაფში. რა არის შენი უძილობის მიზეზი, რატომ დაგქრევართ ღამდამობით ავტომობილით, მე რა დამემართა, რატომ ვმუშაობ მეხანძრედ. ჩვენ ქარაფისკენ მივექანებით, მილი! ღმერთო, როგორ არ მინდა, რომ გადავიჩეხო, გაგვიჭირდება. არც კი ვიცი, რა გააკეთო, მაგრამ თანდათან გავერკვეთ ყველაფერში, გადავწყვიტოთ, როგორ მივიქცეთ და მხარი მივცეთ ერთმანეთს.

— მილი, იცი როგორ მაკლიხარ, აი სწორედ ახლა?! სიტყვით არც კი შემიძლია გითხრა. თუ გიყვარვარ, ოდნავ მაინც თუ გიყვარვარ, ოცდაოთხი, ორმოცდარვა საათი მოითმინე ეს წიგნები. მარტო ამას გთხოვ. მერე ყველაფერი დასრულდება, დამიჯერე, გეფიცები! და თუ ამ წიგნებში რაიმე ჭკვიანური მოიპოვება, თუ მთელ ამ აბდაუბდაში ჭეშმარიტების ერთი მარცვალი მაინც აღმოჩნდა, მაშინ იქნებ მოვახერხოთ და სხვებსაც გავუხიაროთ იგი.

მილდრედი უკვე აღარ ცდილობდა, ხელიდან გასხლტომოდა მონტკეს და მანაც ხელი შეუშვა. ქალი უღონოდ წაფარფატდა უკან-უკან. კედელს რომ მიაწყდა, იატაკზე ჩაიკეცა და წიგნებს მიაჩერდა. მერე უცებ შეაძწინა, რომ ერთ-ერთი წიგნი ფეხზე მიყუდებოდა და ფეხი მაშინვე უკან გასწია.

— ის ქალი რომ იყო, წუხელ, მილი... შენ ხომ იქ არ ყოფილხარ, ხომ არ გინახავს მისი სახე. კლარისასაც არ იცნობდი. არახოდეს დალაპარაკებიხარ. მე მისაუბრია მასთან. ბიტიისნაირ ხალხს ეშინია მისი. მე ვერ გამიგია, რატომ ეშინიათ! რატომ უნდა ეშინოდეთ კლარისასნაირების? გუშინ სახანძრო სადგურში რომ ვიყავი, კლარისა მეხანძრეებს შუადარე და უეცრად მიუხვდი, რომ თურმე სრულიად აღარ მომწონს არც ჩემი ამხანაგები და არც საკუთარი თავი. მერე ვიფიქრე, იქნებ ყველაზე კარგი ის იყოს, თვითონ მეხანძრეები დაწვან-მუთქი.

— გაი!

შემოსასვლელი კარი ბუტბუტებდა:

— მისის მონტკე, მისის მონტკე, აქ ვილაცაა, აქ ვილაცაა,
მისის მონტკე, მისის მონტკე, აქ ვილაცაა.

მერე ხიჩუმე ჩამოვარდა.

ისინი ხან შემოსასვლელ კარს აპყრობდნენ შხერას, ხან იატაკზე მიმოფანტულ წიგნებს.

— ბიტია! — ჩაიხურჩულა მილდრედმა.

— ყოულად შეუძლებელია!

შემოსასვლელი კარი კვლავ აჩქამდა:

— აქ ვილაცაა...

— არ გამოვეპასუხოთ, — გადაწყვიტა მონტკემა და კედელს მიყრდნო ზურგიით მერე ჩაცუცქდა და ანგარიშშიუცემლად დაიწყო წიგნების ქექვა. იგი ხან ერთს წაატანდა ხელს, ხან მეორეს. მონტკე ცახცახებდა, გულით უნდოდა კვლავ კონდიციონერის ცხაურის უკან დაეძალა წიგნები, მაგრამ თან იმასაც გრძობდა, რომ ბიტის მერეც ვერ გაუღებდა კარს. მას აღარ ძალუძდა ბიტისთან შტხედრა. მონტკე იატაკზე დაჯდა. კარი კვლავ ალაპარაკდა. ოღონდ ახლა უფრო დაფინებით მონტკემა ერთი პატარა წიგნი აიღო ხელში, იკითხა, რითი დაეიწყოთო, მერე წიგნი შუაში გადაშალა, შიგ ჩაიხედა და თვითონვე უპასუხა შეკითხვას: „ჩემი აზრით, თუვიდან უნდა დაეიწყოთ!“

— შემოუა და ჩვენც დაგვწვას და ამ წიგნებსაც! — ჩაიხურჩულა მილდრედმა.

ბოლოს, კარის ხმა მიწყდა, დერეფანში ხიჩუმემ დაიბუდა. მაგრამ მონტკე გრძობდა, რომ კართან ვილაც იდგა და აყურადებდა. მერე ნაბიჯების ხმა გაისმა. უცნობი ბილიქს დაადგა და გაზონი გადაჭრა.

ფეხის ხმა მიწყდა...

— მოდი, წავიკითხოთ, რა წერია ამაში, — ისე ჩაიღულულა და მონტკემა, თითქოს თავისი ნათქვამის შერცხეაო. მან წიგნს ფურცელა დაუნყო, ათიოდუ გვერდი ჩაიკითხა და ბოლოს ასეთ ფრაზას წააწყდა: „დადგენილია, რომ ამ ხნის განმავლობაში თურთმეტი ათასმა კაცმა არჩია, სიკვდილით ყოფილიყო დასჯი-

ლი, ოღონდ არ დამორჩილებოდა ბრძანებას, გაუტეხათ კვერცხი
სერილი თაუიდან“.

მილდრედი მოპირდაპირუ მხარეს იჯდა.

— კ რას ნიშნუს, — იკითხა მან, — განა მაგაში არის რამე
აზრი? კაპიტანი ბიტი მართალი იყო.

— არა, მოიცა, კვლავ დაუიწყოთ, თაუიდან დაუიწყოთ, —
უთხრა მონტკუმა.

ნაწილი მეორე

ცხრილი და ქვიშა

ისინი მთელ ღამეს კითხულობდნენ, ციდან კი იმ მკურდრო სახლს ნოემბრის წვიმა დასდიოდა თავზე. ორივენი დერეფანში ისხდნენ, რადგან სასტუმრო ოთახი ცარიელი და მოსაწყვნი ვრჯენებოდათ მის კედლებზე აღარ თამაშობდა ნარიინჯისა და ვვითელი ფერის კანფეტი და შუშხუნები, აღარ გამოდიოდნენ ოქროსფერი, გამჭვირვალე კაბით შემოსილი ქალები, და აღარც შუი ხავერდის კოსტიუმში გამოწვობილი მამაკაცები მოჩანდნენ, რომლებსაც თავიანთი ვერცხლის შლაპებიდან ასგირვანქიანი კურდღლები ამოჰყავდათ ხოლმე.

სასტუმრო ოთახში სიცოცხლე ჩამკვდარიყო და მიღდრედი ხშირად მიატრიალებდა ხოლმე მისკენ ყოველგვარ გამომეტყველებასმოკლებულ სახეს. მონტკვი მოუსვენრად სცემდა ოთახში ბოლთას და ხანდახან ათჯერ ზედიზედ კითხულობდა ხმამაღლა ერთსა და იმავე გვერდს:

„ჩვენ არ შეგვიძლია ზუსტად დავადგინოთ მგობრული გრძნობის ჩასახვის მომენტი. როცა რაიმე ჭურჭელში წვეთ-წვეთად ასხამენ სითხეს, დგება წამი, როცა ბოლო წვეთი აუღებს ჭურჭელს და ეს სითხე გადმოიღვრება. ასევე მთელი რიგი სიკეთის შემდეგ, ერთი სიკეთე გააუღებს გულს და მგობრობად გადმოიღვრება“.

მონტკვი დაჯდა და წვიმის შხაპუნს მიაპყრო ყური.

— ნუთუ იმ მეზობელ გოგონასაც ასევე ემართებოდა? მე ხომ გულით უცდილობდი გამეგო მისი საქციელის მიზეზი.

— ის ხომ აღარ არის. მოდი, თუ ღმერთი გწამს, ვინმე ცოცხალზე ვილაპარაკოთ.

აკანკალებულმა მონტკვმა არც კი მიხედა ცოლს, ისე გადაჭრა დერეფანი და საშხარეულოში შევიდა. იგი დიდხანს იდგა საშხარეულოში და უსმენდა ფანჯრებზე წვიმის კაკუნს. ბოლოს, როცა კანკალი დაუცხრა, კვლავ დერეფნის ბინდებუნდს დაუბრუნდა და სხვა წიგნი გადაშალა.

„ჩვენი უსაყვარლესი თუშაა ჩვენივე თავი“. — ქვერა წიგნში. მონტკვმა კედელს გახედა და წაკითხული გაიმეორა.

— აი, ჯე კი გახაგებია, — თქვა მილდრედმა.

— მაგრამ კლარისასთვის არ იყო „საკუთარი თავი“ უსაყვარლესი თემა. მას სხვებზე, მაგალითად ჩემზე, უყვარდა ლაპარაკი. ყველა იმათგან, ვისაც ძრავალი წლის განმავლობაში ეხედებოდი, მხოლოდ კლარისა მომეწონა ნამდვილად. რამდენადაც მახსოვს, მხოლოდ ის მიყურებდა თვალებში, როცა პელაპარაკებოდა, ისე მიყურებდა, თითქოს დიდი ვინმე ვიყავი. — მონტკმა ორი წიგნი აიღო, — ეს ხალხი დიდი ხნის წინათ დაიხოცა, მაგრამ ვიცი, რომ მათი დაწერილი როგორღაც კლარისას ეხება.

შემოსასვლელი კარის უკან წვიმის ხმას რაღაც ფხატუნის შუერია.

მონტკს ზურგი გაუყინა. მილდრედი კედელს აეკრა და აქოშინდა.

— ვილაცაა... კართან ვილაც დგას. კარი რატომ არაფერს გვეუბნება?

— მე გამოუთიშე, — თქვა მილდრედმა.

კარს უკან სუსტი ფრუტუნის და ელექტრომანქანის შიშინი ისმოდა.

— ძალღი ყოფილა, მე კი შემეშინდა, — გაიცინა მილდრედმა, — გინდა დაუუცაცხანო?

— ფეხი არ მოიცვალო ადგილიდან!

კვლავ სიჩუმე. მხოლოდ წვიმის წვეთების ხმა ისმოდა. გარედან ლურჯი ელექტრობის სუნი შემოდიოდა.

— მოდი, საქმეს მიუბრუნდეთ, — ყრუდ ჩაილაპარაკა მონტკმა.

მილდრედმა ფეხი გააკრა წიგნებს:

— წიგნები ხალხი არ არის. აი, შენ რომ კითხულობდი, მე აქეთ-იქეთ ვიყურებოდი, მაგრამ არაფერს ჩანდა!

მილდრედი სასტუმროს კედლებს მიაჩერდა. ისინი მიცვალებულით დადუმებულიყვნენ. ფერი კი ოკეანის რუხ წყალს

მიუგავდათ მაგრამ საკმარისია ჩართო ელექტრონის შხუ და ირგვლივ მჩქეფარე ცხოვრება დაიწყება.

— ჩემი „ნათესაეები“ კი ნამდვილად ხალხია, — განაგრძო მილდრედმა, — ისინი იცინიან და მეც ვიციანი! ახლა ფერებს! — ვიცი.

— გარდა ამისა, თუ კაპიტანმა ბიტიმ გაიგო, რომ წიგნები გვაქვს, — ქალი ცოტა ხანს ჩაფიქრდა და სახეზე ჯერ გოცება გამოეხატა, მერე შიში, — თუ გაიგო, მოუა და სახლსაც დაგვიწვავს და „ნათესაეებსაც“. რა საშინელება იქნება! აბა გაიხსენე რამდენი ფული გვაქვს ჩაყრილი ამ სახლში. რატომ უნდა ეიკითხო წიგნები, რად მინდა?

— რატომ! რად მინდა! — გაიმეორა მონტეკმა, — ამას წინათ ის წყეული გველი ენახე, მკედარიც იყო და ცოცხალიც. ბრმა იყო, მაგრამ ყველაფერს ხედავდა. არ გინდა ნახო? იგი სასწრაფო დახმარების საჯადმოყოფოშია, სადაც დაწვრილებით ჩაწერეს, თუ რა საძაგლობა ამოგაცალა გველმა მუცლიდან! იქნებ წახვიდე, მოძებნო და წაიკითხო? იგი ან გაი მონტეკზე იქნება გაფორმებული, ან „შიშზე“, ან „ოშზე“. ან იქნებ იმ სახლში წაგიყვანო, წუხელ რომ დაუწვით? წამოდი, ფერფლიდან ამოქექე იმ ქალის ძვლები, რომელმაც საკუთარ სახლში გააჩინა ხანძარი! კლარისა მაკლელანს რა უკუყო? სად ვუძებოთ? მორგში არა?! აი, უსმინე!

ცა ბომბდამშენებმა გადასერა. ისეთი ღრიალით, გუგუნითა და სტვენით გადაუფრინეს სახლს თავზე, თითქოს ცაზე კვება უხილავი ვენტელატორი ტრიალებსო.

— იესო მაცხოვარო, — ჩაიდუდუნა მონტეკმა, — საათი არ გაივლის, რომ ეს წყეულები არ გამოჩნდნენ! ნუთუ ერთი წამი არ უნდა იყოს ჩვენს ცხოვრებაში ისეთი, რომ ეს ჯოჯოხეთური ბომბდამშენები არ ტრიალებდნენ ცაში! ხმაბაღლა კი არავინ ლაპარაკობს ამაზე. 1960 წლიდან ჩვენ ორი ატომური ომი დავიწყეთ და გუიმარჯვეთ! ნუთუ იმიტომ დაუვიწყეთ მიწელი მხოფლიო, რომ შინ ამდენი გასართობი გვაქვს? ნუთუ იმიტომ

დაეფიწყო სხვა ქვეყნების არსებობა, რომ ჩვენ ასე მდიდრები ვართ, ისინი კი ღატაკები? ყური მოგკარი, რომ მსოფლიო შიმშილობს, ჩვენ კი თავზე საერულად გვაქვს ყველაფერი. ნუთუ მართალია, რომ მთელი მსოფლიო წელს იწვევტს ჯაფით, ჩვენ კი მხოლოდ ვმხიარულობთ? აღბათ, ამიტომ ვეჯერებით ყველას. გამიგონია, ადრე, დიდი ხნის წინათ გამიგონია, რომ ყველას ვტულვართო შენ იცი ამისი მიზეზი? მე ნამდვილად არ ვიცი! იქნებ ეს მიზეზი სამინელი შეცდომებია! არასოდეს გამიგონია, რომ იმ შენს გამოტყვინებულ ნაბიჭვრებს, სასტუმრო ოთახში რომ მოკალათებულან, ოდესმე კრინტი დაეძრათ ამაზე. ო, ღმერთო, ნუთუ ამდენს ვერ ხედები, მილი?! ერთი ან ორი საათი რომ ვიკითხოთ დღეში, ვინ იცის...

ტელეფონმა დარუკა. მიღდრუდმა ყურმილი აიტაცა ხელში.

— ენ! პო, — მან მხიარულად ჩაიხითხითა, — ამაღამ თეთრი კლოუნია ტელევიზორში!

მონტკვი საშხარულოში გავიდა, წიგნი დაახეთქა და გულში გაიფიქრა: „მონტკვი, შენ ნამდვილად სულელი ხარ, მაგრამ როგორ მოვიქცე? გაგამხილო წიგნების ამბავი თუ სულ დაეფიწყოთ ისინი?“ — მან წიგნი გაშალა და შეეცადა მიღდრუდის სიცილისთვის ყური აურიდებინა.

„საწყალი მილი, საწყალი მონტკვი, — გაიფიქრა მან, — შეც ხომ არაფერი მესმის ამ წიგნებისა. ვინ დამეხმარება. სად ვიძოხო მასწყვლებელი. განა უკვე ძალიან გვიან არ არის?“

„არა, იარაღის დაყრა არ შეიძლება, — მონტკვიმა თვალეები დახუჭა, — დიახ, რასაკვირველია მე კელავ იმ მწვანე პარკზე ვფიქრობ, ამ ერთი წლის წინ რომ მოეინახულე“. ეს პარკი მონტკვის ხშირად გახსენებია, მაგრამ ახლა თითქოს განმეორდა ის დღე, როცა ქალაქის პარკში იმ შუკოსტიუმთან მოხუცს შეხვდა. მოხუცს, რომელმაც მონტკვის დანახვაზე სწრაფად ამოაფარა რაღაც საგანი პალტოს კალთას.

...მოხუცი ისე წამოხტა, თითქოს გაქცევას აპირებდა. მონტკვიმა დაუძახა.

— მოითმინეთ!

— მე არაფერი დამისაჯებია, — ამოიკნაველა აკანკალებულმა მოხუცმა.

— არც არაფერს გაბრალებს რაიმეს.

ისინი ერთხანს მდუმარედ იხზდნენ ფოთლებშუა გამოძარულ მომწვანო, ნაზ სხივებში. მერე მონტკმა ამინდზე დაიწყო საუბარი. მოხუცი სუსტი ხმით აყვა, საოცრად მშვიდი იყო ეს საუბარი. მოხუცი გამოტყდა, — ადრე ინგლისური უნის პროფესორი ვიყავიო. იგი ორმოცი წლის წინათ გამოუგდიათ ქუჩაში, როცა უკანასკნელი პუშკინიტარული კოლეჯი დაიხურა სტუდენტებისა და სახსრების ნაკლებობის გამო. მოხუცს ფაბერი რქმვია. მალე ფაბერს შიშმა გაუარა. მშვიდი ხმით ალაპარაკდა და თან ცას, ხუბსა და მწვანე გაზონებს დაუწყო ყურება. ერთი საათის შემდეგ მან რაღაც უთხრა მონტკს და მონტკი მიხვდა, რომ მოხუცმა თუთრი ლექსი წაუკითხა. ფაბერს ხელი პალტოს მარცხენა ჯიბეზე ედო და გრძნობით წარმოთქვამდა ლექსს. მონტკმა იცოდა, რომ საკმარისი იყო ხელი გაქვდინა და პალტოს ჯიბიდან ლექსების წიგნს ამოუღებდა. მაგრამ ის არც განძრეულა. ორივე ხელი, უსიცოცხლო და გამოუყენებელი, მუხლებზე ელაგა.

— მე ნიუტონზე არ ვლაპარაკობ, სერ — თქვა მოხუცმა, — მე ნიუტონის მნიშვნელობა მაინტერესებს. აი, ვზივარ აქ და ვიცი, რომ ცოცხალი ვარ.

აი, ვველაფერი, რაც იმ დღეს მოხდა. მოხუცი მთელ საათს ლაპარაკობდა, ლექსებს კითხულობდა, რაღაცას განმარტავდა. მერე ისე, თითქოს არც კი იცოდა, რომ მის წინ მუხანძრე იჯდა, ოდნავ აკანკალებული ხელით დაწერა თავისი მისამართი ქალაქის ნავლუჯზე, მონტკს გაუწოდა და დააყოლა:

— ეს თქვენი კარტოთეკისთვის იყოს. იქნებ შემდეგში გაბრაზდეთ ჩემზე.

— არა, არ გაუბრაზდები. ისე კი ძალიან კი მიკვირს, რომ ახლაც არ უბრაზობ, — უთხრა მონტკმა.

მილდრუდი სიცილით იჭაჭებოდა დერუფანში. მონტკვი საწოლ ოთახში გავიდა, კედლის კარადა გამოაღო და იმ ბართებს დაუწყო თვალიერება, რომლებსაც გამყოფზე ეწერა: „გამოსაძიებელი საქმეები“. მან იპოვა ფაბერის ბარათი. მონტკვი არ დააბეზლა მაშინ მოხუცი, მაგრამ ბარათიც არ დაუხვია.

მან ტელეფონის ნომერი აკრიფა. მაუთულის ბოლოში აპარატმა ათჯერ მაინც გაიმეორა ფაბერის სახელი. ბოლოს ყურმილში პროფესორის სუსტი ხმა გაისმა. მონტკვი თავი გაახსენა. ფაბერი კარგა ხანს დუმდა, შერე იკითხა:

— გისმენთ, მისტერ მონტკვი!

— პროფესორო, ერთი უცნაური კითხვა უნდა დაგისვით რამდენი ცალი ბიბლია დარჩა ჩვენს ქვეყანაში?

— მე არ მესმის, რას შეკითხებით!

— მინდა გავიგო, ერთი ცალი მაინც თუ არის დარჩენილი.

— მახეს მიგებთ? მე ყველას კი არ ველაპარაკები ტელეფონით!

— შექსპირისა და პლატონის რამდენი ვგზემპლარი დარჩა?

— არც ერთი! თქვენც ხომ იცით, რომ არც ერთი!

ტელეფონი დადუმდა. მონტკვიმაც დადო ყურმილი. არც ერთი! მონტკვი იცოდა ეს სახანძრო სადგურის სიებიდან, მაგრამ რატომღაც თვითონ ფაბერისგან უნდოდა მოესმინა.

დერუფანში ღაწვებშეფაკლულ მილდრუდს შეეჩხა. ქალმა მაშინვე მიახარა:

— იცი, დღეს ქალები გვეყოლება სტუმრად.

მონტკვი წიგნი დაანახვა.

— ეს ძველი და ახალი აღთქმაა და...

— ნუ დაიწვე ახლა თავიდან!

— შეიძლება ეს უკანასკნელი ცალი იყოს ჩვენს ქვეყანაში.

— შენ ამაღამვე უნდა ჩააბარო ვგ წიგნი, აუცილებლად! კაპიტანმა ბიტიმ იცის, რომ ეს წიგნი გაქვს! ხომ იცის?

— არა მგონია, იცოდეს, რა წიგნი მოუიპარე, შემოძლია შეცვალო, მაგრამ რით? ვთქვათ, ჯეფერსონით!... რომელია უფრო ძვირფასი? მერე, თუ ბიტომ იცის, რა წიგნი მოუიპარე და მესხვას ჩაეაბარებ, მიხედება, რომ აქ მთელი ბიბლიოთეკა გპაქებს! მილდრედს სახე მოექცა.

— გესმის რას სჩადიხარ? თავსაც დაიღუპავ და მეც დამღუპავ! მე უფრო მაფასებ თუ ბიბლიას?

ქალი თანდათან უწვედა ხმას და ბოლოს ისტერიკულად აკეულდა, იგი სანთლის თოჯინას ჰგავდა, რომელიც თავისი რბილდებოდა და იღვენიებოდა ხოლმე.

მონტკს კი ბიტის ხმა ესმოდა: „დაჯექით, მონტკ! უფურთო! აი, ფრთხილად ვიღებთ, ვითომ ყველის ფურცელია. ვუკიდებთ პირველ გვერდს, მერე მეორეს. ისინი შავ ჰეპლებად გადაიქცნენ, რა ლამაზია, არა?! მეორიდან მესამე ფურცელს ვუკიდებთ ცეცხლს, მესამიდან მეოთხეს, ასე მიდის და თანდათან იწვის. სიტყვებით გამოთქმული ყველა სულელური აზრი, ყალბი დაპირება, გაცვეთილი თვალსაზრისი და დრომოჭმული ფილოსოფია!“

მონტკს წინ ოფლით შუბლდაცვარული ბიტი ეჯდა, მის ირგვლივ კი იატაკი მოფენილი იყო დახოცილი ჰეპლებით ისინი ერთბაშად მოვარდნილ ქარიშხალს მოესრა.

მილდრედმა ისევე უპერად შეწვეითა კვილი, როგორც დაიწყო, რადგან მონტკმა სულაც არ მიაქცია ყურადღება.

— ერთადერთი სახსარიდა დარჩა: საღამომდე, ვიდრე ბიტის ჩაეაბარებდე წიგნს, ასლი უნდა გადავიღო, — ჩაილაპარაკა მონტკმა და ოთახისკენ გაეშარათა.

— შინ იქნები, როცა თეთრი კლოუნის გამოსულა დაიწყება და ქალები მოვლენ? — მიაძახა მილდრედმა.

მონტკვი კართან შეჩერდა და თავმოუბრუნებლად დაუძახა ცოლს:

¹ ჯეფერსონი, თომას (1743-1826) — ამერიკელი სახელმწიფო და საზოგადო მოღვაწე. ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტი 1801-1809 წლებში.

— მილი!

ქალი ჯერ არ გამოუცხადებია, მერე კითხვა:

— რა იყო?

— მილი, თუთი კლოუნს უყვარხარ?

პასუხი არ იყო.

— უყვარხარ, მილი! — მონტემა ენა მოისვა ტუჩებზე, — „ნათესაებს“ ასე ძალიან, მთელი გულით, მთელი სულით უყვარხარ? მითხარი, მილი! — მონტემა გრძობდა, რომ ახლა ქალი აფაში უშხერდა მას და დაბნეულად ახამხამებდა თვალებს.

— რატომ მისვამ ასეთ სულელურ შეკითხვებს? — ამოიღო ბოლოს მიღწერდმა ხმა და მონტემა იგრძნო, რომ ქალს ტირილი უნდოდა, მაგრამ ვერ ახერხებდა, — თუ ის ძალღი დაინახო გარეთ, — განაგრძო ქალმა, — ერთი პანდური ამოკარი ზემ მაგორად.

მონტემა ერთხანს ყოყმანობდა, მერე კარი გააღო და გარეთ გავიდა.

წვიმას გადაეღო და მოწყენილ ცაზე შხე ჩადიოდა.

გასასვლელი ქუჩა და მიწისფერი ცარიელი იყო.

მონტემა შუბით ამოისუნთქა და კარი გაიჯახუნა.

მონტემა მიწისქვეშა მატარებელში იჯდა.

„თითქოს გახვეებული ვარ, — ფიქრობდა იგი, — ნეტა როდის გამოხვედა სახე, სხეული. ნუთუ იმ დამით, როცა სიბნელეში ფეხი ისე წამოვკარი დასამინებელი აბებით სავსე შუშას, როგორც მიწაში დაფლულ ნაღმს. ეს გახვევა გაივლის, ოღონდ დრო უნდა. მე ცდას არ დავაკლებ ან ფაბური დამკმატრება. ვინმე ოდესმე დამიბრუნებს ძველ სახეს, ძველ ხელებს და ისევ ის გუხდები, რაც ვიყავი. ღიმილიც კი, მტანძრის ღიმილიც, გამოქრა სახიდან, უიმიხოდ კი არაფრად ვუარვყოფარ“.

გვირახი უკან მიქროდა: რძისფერი კაფელი, შუნი სპი-
სულე, კაფელი, სიბნელე, ციფრები, კვლავ უკუნეთი და შერე-
კიდევ ყოვლისმომცველი წყვილია, რომელიც თანდათან სწ-
რდებოდა. ერთხელ, ბავშვობისას, მონტეჯი ზღვის პირას, ყვი-
რულ ქვიშაზე იჯდა.

შუადღე იდგა, ზაფხულის ცხელი, ღურჯი შუადღე. ბო-
როტმა ბიძაშვილმა უთხრა: „აი, ეს ცხრილი ქვიშით აუესე და
ათცენტთანს მოგცემ“. მონტეჯიც დათანხმდა და ცხრილის აუ-
სებას შეუდგა. რაც უფრო სწრაფად წრიდა, მით უფრო სწრა-
ფად, ცხელი ხრიალით ცვიოდა ქვიშა ნახურტებიდან. ხელე-
ბი დაეღალა, ქვიშას ცხელი მტკერი აუვიდა, მაგრამ ცხრილი
კვლავ ცარიელი დარჩა.

მონტეჯი ჩუმად იჯდა იმ შუაგულ თენისში ზღვის ნაპირზე
და გრძნობდა, რომ ღაწვებზე ცრემლები ჩამოხდიოდა.

ახლა, როცა პნემატური მატარებელი რწყით მიაქრო-
ლებდა ცარიელ მიწისქვეშა დერეფანში, მონტეჯს იმ ცხრილის
მკაცრი კანონი გაახსენდა, მუხლებზე დაიხარა და დაინახა,
რომ ხელში გადამღილი ბიბლია ეჭირა.

პნემატურ ვაგონში სხვა მგზავრებიც იყვნენ. მონტეჯს კი
ყველას დასანახად ეჭირა წიგნი ხელში. უცებ ერთმა სულე-
ლურმა აზრმა შეიპყრო მისი გონება: თუ სწრაფად წაეკითხე
და არაფერს გამოუტოვებ, იქნებ ცხრილში ცოტაოდენი ქვიშა
დარჩესო. მან სწრაფად დაიწყო კითხვა, მაგრამ სიტყვები აქვთ
-იქით იფანტებოდა. რამდენიმე საათის შემდეგ კი ბიტი უნდა
ნახოს და ეს წიგნი გადასცეს. ამიტომ არც ერთი ფრაზა არ
უნდა გაუსხლტეს, ყოველი სტრიქონი უნდა დაიმახსოვროს.
უნდა აიძულოს თავი, რომ ყველაფერი დაიმახსოვროს.

მონტეჯმა მაგრად ჩაბღუჯა წიგნი ხელში. რეპროდუქტო-
რები ღრიალით აყრუებდნენ იქაურობას:

— კბილის პასტა „დენკემი“.

„ხმა ჩაიწყვიტე, — გაიფიქრა მონტეჯმა, — პასტა კი არა,
მინდვრის შროშანებზე უნდა ვიფიქროთ“.

კბილის პასტა „დენკეში“.

„არცა შურების“...

— კბილის პასტა...

„შროშანნი ვულისანი“... ხმა გაიკმინდეთ, ხმა გაიკმინდეთ!“

— კბილის პასტა...

მონტველა სწრაფად გადაშალა წიგნი და ფაციფუციით დაუწყო ფურცვლა. იგი ბრძასაყით უხვამდა თითებს თითოეულ ასოს, თვალდაუხამხამებლად დასცქეროდა სტრიქონებს.

— დენკეში. გადმოგცემთ ასო-ასო; დ-ე-ნ...

„არცა შურების, არცა“...

ცხრილის ნახვრეტებიდან ჩამოცვენილი ცხელი ქვიშის უსაამოუნო ხრიალი!

— დენკეში საუცხოოა!

„ვიფიქროთ შროშანებზე... — შროშანები, შროშანები“.

— დენკეში კბილის სადუხინფექციო საშუალებაა...

„გაჩუმი, გაჩუმი, გაჩუმი!“..

ეს ისეთი შემაძრწუნებელი ღალადისი და მოთქმა იყო, რომ თეთონ მონტველიც, თავისდაუნებურად, ზეზე წამოფარდა. საზე არუოდა და გასწითლებოდა, ტუჩები მოღრეოდა და გაფიცებოდა, ხელში კი მაგრად ჩაებლუჯა გადამლილი წიგნი.

ხმაურიანი ვაგონის მგზავრები შეშინებულნი მიაწყდნენ კედლებს. ერთი წამის წინ კი ვეულა მშვიდად იჯდა სკამზე და რადიოს აყოლებდა ფეხს: კბილის პასტა „დენკეში“, „დენკეში“ — კბილის საუკეთესო ელექსირი. კბილის პასტა — „დენკეში“, „დენკეში“, „დენკეში“, ერთი, ორი, ერთი, ორი, სამი, ერთი, ორი, სამი. ისინი თავისთვის ბუტბუტებდნენ — პასტა, პასტა, პასტა.

ვაგონის რადიო ვალში არ დარჩა მონტვეს და მთელი ტონა მუსიკა დააყარა თავზე. ეს მუსიკა თუნუქის, სპილენძის, ვერცხლისა და თითბრის ფლარუნისა და გრუხუნის ნარკვი იყო.

მგზავრები მთლიანად დამორჩილებოდნენ ამ ხმებს. არც კი ცდილობდნენ გაქცეოდნენ, თუმცა გასაქცევიც არსად იყო

— ვუბრა პნექმატური მატარებელი ისარეით მიქროდა მიწის ქვეშ.

„შროშანნი ველისანი“...

— დენკეში!

— შროშანები-მეთქი!

ხალხი თვალმოუშორებლად მისჩერებოდა მონტკვს.

— დაუძახეთ დაცვას!

— კაცი გაგიყვდა!

— სადგური „ნოლ ვიუ“!

მატარებელი ხისინით შეჩერდა.

„ნოლ ვიუ“ — ხმაძაღლა გამოაცხადა რადიოში.

— დენკეში, — გაისმა თითქმის ჩურჩულით.

— შროშანები... — ოდნავ გასაგონად ამოილაპარაკა მონტკვა.

ვაგონის კარი სტკვნივთ გაიღო. მონტკვი ადგილიდან არ იძროდა. კარმა ამოიხუნეშა და დახურვა დაიწყო. მონტკვა კვლავ იყვირა, ოდონდ ახლა გონებაში, წინ გაუარდა, მგზავრები გვერდზე მიყარ-მოყარა და ძლივს მოასწრო ვაგონიდან გასვლა.

მონტკვი უკანმოუხედავად გარბოდა გვირაბის თეთრ ფილაქანზე და ყურადღებას არ აქცევდა ესკალატორს, რადგან უნდოდა ვგრძნო, რომ ხელები და ფეხები აქვს, რომ ფილტვები კეუმშება, ეშლება და თითოეულ ამოსუნთქვასა თუ ჩახუნთქვაზე ველს ცივი ჰაერი უწევს. უკან კი ფეხდაფეხ მოსდევდა: „დენკეში, დენკეში, დენკეში!“

მატარებელმა გველივით დაისისინა და ხერულში გაუჩინარდა.

* * *

— ვინ არის?

— მონტკვი კარ!

— რა გნებავთ?

- შემოძიშვით
- მე არაფერი დამიშაუვბია!
- მარტო ვარ, დალახეროს უშმაკმა!
- დაიფიცეთ!
- ვველაფერს გეფიცებით!

კარი ნელ-ნელა გაიღო და ფაბერმა გარეთ გამოიხედა. დღის სინათლეზე იგი ძალზე მოხუცი, სუსტი და შეტისმეტად დამფრთხალი ჩანდა. კაცი იფიქრებდა, ამ მოხუცს წლების განმავლობაში არ გამოუდგამს სახლიდან ფეხი.

ფაბერის სახე და თაბაშირით შელესილი კედელი, ღია კარიდან რომ მოჩანდა, ერთი ფერისა იყო. ტუჩები, ღაწვები, თმა და ჩამქრალი ღია ცისფერი თვალებიც თეთრი გვეგონებოდათ.

მოხუცმა თვალი მოკრა მონტეკის ილლიაში ამოღებულ წიგნს და უცებ შეიცვალა — ახლა იგი არც წინანდებურად მოხუცი და ღონემიხდილი ჩანდა და თანდათან შიშაც გაუქრა თვალებში.

— მაპატიეთ, ხომ იცით, ფრთხილად უნდა იყოს კაცი. — ფაბერი კვლავ წიგნს მისჩერებოდა, — ესე იგი, არ მომატყუეთ მონტეკმა ოთახში შეაბიჯა. კარი დაიკეტა.

— დაბრძანდით, — ფაბერი უკან-უკან მიდიოდა და თან ისე მიეშტერებინა თვალი წიგნისათვის, თითქოს ეშინოდა. არსად გაუჩინარდესო. მონტეკის პირდაპირ, ღია კარიდან, მოჩანდა საწოლი ოთახი. მაგიდა რაღაც ხელსაწყოებითა და რეინის იარაღებით იყო სავსე. მონტეკმა მხოლოდ თვალის გადავლება მოასწრო, რადგან მოხუცმა შეამჩნია სტუმრის დაინტერესება, სწრაფად მიტრიალდა და კარი გამოხურა.

ფაბერი კარებთანვე დარჩა და აკანკალებული ხელით მოეჭადა სახელურს. მერე ყოყმანით გადაიტანა მზერა მონტეკზე. რომელიც უკვე დამჯდარიყო და წიგნი მუხლებზე დაედო.

— ეს წიგნი... საიდან...

— მოვიპარე.

ფაბერმა პირველად შეხედა სახეში მონტეკს:

— თქვენ მამაცი ვოფილხართ!

— არა, — თქვა მონტკმა, — ცოლი მიკვდება, მკვობარი გოგონა მომიკვდა, ქალი, კი, რომელიც შეიძლებოდა ჩემი მუგობარი გამხდარიყო, სულ ოცდაოთხი საათი არც არის, რაც დაწვეს. თქვენ ერთადერთი ადამიანი ხართ, რომელსაც ჩემი დახმარება შეუძლია. უნდა ვნახო. უნდა...

ფაბერმა მოუთმენლად გაიწოდა ხელი წიგნისკენ:

— შეიძლება?

— ინებეთ, — მონტკმა მაშინვე მიაწოდა წიგნი.

— რამდენი ხანია აღარ მინახავს! მე მორწმუნე არ ვარ, მაგრამ დიდი ხნის წინათ... — ფაბერმა წიგნს ფურცვლა დაუწყო. დროდადრო შეჩერდებოდა და რამდენიმე ფრაზას ჩაიკითხავდა ხოლმე, — დიახ, ზუსტად ისეთია. ღმერთო, ესენი კი როგორ ამახინჯებენ სატელევიზიო კედლებზე. ქრისტე დღეს ჩვენი ერთ-ერთი „ნათესაეია“. ნეტა თუ იცნობდა ზეციური მამათაის შვილს იმ ტანსაცმელში, დღეს რომ გამოუწყვეთ უფრო სწორად — რომ გაეპიშულეთ ახლა ადამიანი ნამდვილ პიტნის კანფეტად იქცა, რომელსაც შაქრისა და სახარინის ცრემლი ჩამოსდის, თუკი ჩუმ-ჩუმად არ ცდილობს რეკლამა გაუწიოს რაიმე საქონელს, ურომლისოდაც, თითქოს მორწმუნეს სიცოცხლე არ შეუძლია.

ფაბერმა წიგნი დაყნოსა.

— იცით თუ არა, რომ წიგნებს მუსკატისა თუ შორეული ქვეყნის სხვა რომელიღაც სანელებლის სუნი უდის? ბავშვი რომ ვიყავი, სულ წიგნებს ვყნოსავდი. ღმერთო, რამდენი კარგი წიგნი არსებობდა, სანამ დაწვის ბრძანებას გასცემდნენ... — ფაბერმა რამდენიმე გვერდი გადაშალა, — მისტერ მონტკმ, თქვენ წინაშე მხდელი ადამიანი დგას. მე კარგა ხნით აღრე ვიცოდი, საით მიდიოდა საქმე. მაგრამ არაფერი ვთქვი. მე ერთ-ერთი იმათგანი ვარ, ერთ-ერთი მიაძიტი, რომელსაც შეეძლო ხმა აემაღლებინა. თუმცა მაშინ „დამნაშავეებს“ არავინ უსმენდა, მაგრამ მაინც უნდა ამომელო ხმა. მე კი ვიყუჩე და

ამთ ნამდვილ დამნაშავეთა ჯგუფს შევეუბროდი. ბოლოს კი, როცა დაადგინეს, დაქვით წიგნები და ეს საქმე მეხანძრეებს დაუდღეს, ცოტა წუთებულენე და გუჩუძდი. გუჩუძდი, რადგან არაყინ ამყვა, არაყინ დამიჭირა მხარი, ახლა კი ძალზე გვიან არის.

ფაბერმა ბიბლია დახურა.

— ახლა მითხარით, რისთვის მოხვედით!

— მე არაყინ მისმენს: კედლებს ვერ დაუწევებ ლაპარაკს. ისინი აქეთ ჩამყვირიან ყურში. ცოლს ვერ ვესაუბრები, იგი კედლებს უსმენს. მე კი მინდა ვინმემ მომისმინოს. დიდხანს, დიდხანს რომ ვილაპარაკო, იქნებ რაიმე ჭკვიანური გამოვიდეს. ამას გარდა მინდა, მასწავლოთ, თუ როგორ გავიგო წაკითხული.

ფაბერი ყურადღებით მიანერდა მონტკვის ხმულ-ხმულ, მოლურჯო სახეს.

— რამ აგაფორიაქათ? რამ გაგაგდებინათ ხელიდან მეხანძრის ჩირაღდანი?

— არ ვიცი... ჩვენ ყველაფერი გვაქვს იმისთვის, რომ ბედნიერად ვიგრძნოთ თავი, მაგრამ მაინც არ ვართ ბედნიერნი. რაღაც გვაკლია. ბევრი ვიფიქრე და დავასკვნი, რომ ერთადერთი, რაც ამჟამად აღარ გვაქვს — წიგნებია. წიგნები, რომელთაც აგერ უკვე ათი-თორმეტი წელია ვწავ. ამიტომ გადავწყვიტე, რომ წიგნები მიხსნიდა.

— თქვენ გამოუსწორებელი რომანტიკოსი ვოფილხართ ეს სასაცილო იქნებოდა, სერიოზული რომ არ იყოს. თქვენ წიგნები კი არა, ის გაკლიათ, რაც ოდესღაც ქვერა მათში. იგივე შეიძლება გადმოსცენ დღევანდელ პროგრამებში. რადიოსა და ტელევიზიასაც შეუძლია ისეთსავე უსაზღვრო შეგნებისა და ყურადღებისკენ მოგვიწოდოს, გვიჩვენოს, რომ წერილმანებს ყურადღებით მოუყვიდოთ, მაგრამ ასე არ იქცევიან. არა, არა, წიგნებში განა ყველაფერია, რასაც თქვენ ეძებთ? იგი ყველგან უნდა ეძებოთ — ძველ გრამაფონის ფირფიტებში, ძველ

კინოფილმებში, ძველ მეგობრებში. უძებნო ბუნებაში, საკუთარ
თავში! წიგნები მხოლოდ ერთ-ერთი ვრცელი საცავი იყო, სა-
დაც იმას ვინახავდით, რისი დავიწყებისაც გვეშინოდა. წიგნებ-
ში არავითარი ჯადოსნობა არ არის. მხოლოდ მათი ნათქვამია
ჯადოსნური, მხოლოდ ის, რომ ისინი ნაკუწებისგან მოლიან
სამყაროს გვიკვრავენ. ამის მიხედვით ადვილი არ იყო. თქვენ,
აღბათ, ახლაც ვერ ხვდებით ჩემი ნათქვამის არსს, მაგრამ
აღლოთი გრძნობთ, როგორ მოიქცეთ და სწორედ ესაა დასა-
ფასებელი... მაგრამ ჩვენ სამი რამ გვაკლია: პირველი — იცით,
რატომ არის ძვირფასი ასეთი წიგნები? იმიტომ, რომ ისინი
ხარისხიანები არიან. ახლა, რა არის ხარისხი? ეს, ჩემი გა-
გებით, წიგნის სხეულია. აი, ამ წიგნს აქვს თავისი ფორმები,
თავისი დამახასიათებელი ნიშნები. იგი შეიძლება მიკროსკო-
პით გაისინჯოს და მაშინ დაინახეთ, რომ წიგნში სისხლჭარბი
სიცოცხლე ჩქეფს. რაც მეტი ფორია, მით უფრო მართლად და
დაწვრილებით ამუშავებს ცხოვრებას წიგნის თითოეული კვად-
რატული დუიმი, მით უფრო მხატვრულია წიგნი. აი, ასეთია
ჩემი განმარტება. მეტი ცოცხალი დეტალებია საჭირო, თანაც
ახალ-ახალი. კარგი მწერალი ცხოვრების შუაგულში ტრია-
ლებს, საშუალო — ნაპირ-ნაპირ უვლის, ცუდი კი ძალას ხმა-
რობს მასზე და მერე ბუზების წასაბილწავად ტოვებს.

ახლა ხომ გესმით, რატომ იწვევენ წიგნები ასეთ სიძულ-
ვილსა და შიშს! ისინი გვიჩვენებენ ფორმებს ცხოვრების სა-
ხეზე. ფუფუნების მაძიებელთ კი უნდათ, მხოლოდ სანთელი-
ვით დაწვნიდილ, უფერო, უბეწვო და არაფრის მოქმელ სახეს
უყურონ. ჩვენ ახლა ისეთ დროში ვცხოვრობთ, რომ ყვაუილე-
ბიც კი უარს ამბობენ წვიმის წყალსა და ნოყიერ ნიადაგზე და
ცდილობენ თავიანთი თანამომძეებით დაიკმაყოფილონ შიშში-
ლი. მაგრამ თვით ცაში ანთებული თვალწარმტაცა ფეიერვერ-
კიც ხომ მიწიერი ქიმიის პირშმოა!

ჩვენ კი რატომღაც ვფიქრობთ, რომ შევკვიძლია ვისაზრდო-
თ და აღვიზარდოთ ყვაუილებითა და ფეიერვერკებით ისე-

რომ არ გავიაროთ ციკლი, რომელსაც ხინამდვილისკენ მივყავართ გაგიგონიათ ლეკენდა ჰერკულესსა¹ და ანტეოსზე?² გოლიათ მოჭიდავეს, ანტეოსს განუსაზღვრული ძალა ეძლეოდა, ვიდრე მტკიცედ ედგა მიწაზე ფეხი, მაგრამ ჰერკულესმა მიწას მოსწვევითა, ჰაერში აიტაცა და სულ ადვილად დაამარცხა. ეს ლეკენდა ჩვენ, ამ ქალაქის მცხოვრებლებს გვესადაგება, ან არადა, მე სულ არაფერი გამეგება ამ ცხოვრებისა. აი ასეა. ეს — პირველი, რაც ჩვენ გვაკლია. ხარისხი — ცოდნის ქსოვილი, ცოდნის სხეული!

— მეორე?

— მოცალუობა.

— კი მაგრამ, ჩვენ ხომ უამრავი თავისუფალი დრო გვრჩება სამუშაოს შემდეგ.

— მართალია. თავისუფალი დრო ბევრი გვაქვს, მაგრამ განა ფიქრის დროც გვაქვს? ან საათში ასი მილის სიჩქარით მიაქროლებ მანქანას და მხოლოდ იმაზე ფიქრობ, რომ რაიმეს არ დაეჯახო, ან რაიმე თამაშით ერთობი, ან ოთახში ზიხარ, რომელსაც კედლებად სატელევიზიო ეკრანი აქვს. ამ ეკრანს კი კამათს ვერ დაუწყებ. თუმცა გამოსახულება მეტისმეტად რეალურია. იგი სამგანზომილებიანია და თითქოს ხელის შეხებაც კი შეგიძლია. კედლები გვეუბნებიან, რაც უნდა იფიქროთ და თავიანთ აზრებს გიჭირხნიან თავში. „ეს მართალი უნდა იყოს. თითქოს სიმართლესა ჰგავს“. — ფიქრობთ თქვენ და ისე სწრაფად მიდიხართ ვიღაცის მიერ წინასწარ გამოყვანილ დასკვნასთან, რომ თქვენი გონება ვეღარ ასწრებს თქვას, — ეს რა სისულელეაო.

¹ ჰერკულესი — ძველი ბერძნული მითოლოგიის უდიდესი გმირის, ჰერაკლეს ხაზელის ლათინური ფორმა.

² ანტეოსი — ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში ლიბიის გამგებელი გოლიათი, ზღვის ღმერთის პოზეიდონისა და დედამიწის ქალღმერთ გეას ვაჟი. ვიდრე ანტეოსი მიწაზე იდგა, დედა გეა მას ულკე ღონეს ვადასცემდა. ჰერაკლემ მოსწვევითა მიწას ანტეოსი ძალდა აიტაცა და მოაშთა. ანტეოსის სახე მანველია შობილ მიწასა და ხალხთან კავშირის სიმბოლოდ.

— მხოლოდ „ნათესაეები“ ნამდვილი ხალხი.

— რა ბრძანებ?

— ჩემი ცოლი ამბობს, — წიგნები ნაკლებად რეალურები არიანო.

— ლუთის წყალობით, მართლაც ასეა. თქვენ შეგიძლიათ დახუროთ წიგნი და შეისვენოთ თქვენ წიგნის მბრძანებელი ხართ მაგრამ, აბა მითხარით, გინახათ ადამიანი, რომელმაც ჩართო სასტუმროს კედლები და მერე მოახერხა თავი დაქვსა მისი კლანჭებისგან? იგი თავის ნება-სურვილზე გატრიალებო, იგი ისეთსავე გარემოდ იქცევა, როგორც ნამდვილი სამყაროა. იგი თვითონ იქცევა ჭეშმარიტებად. წიგნი შეიძლება უარყო გონების განსჯით, მაგრამ მიუხედავად ჩემი განსწავლულობისა და სექტიციზმისა, ვერასოდეს ვაჯობე ასინსტრუმენტთან სიმფონიურ ორკესტრს, რომელიც ჩვენი გასაოცარი სასტუმრო ოთახის მდიდრულად შეფერადებულ სამგანზომილებიან კედელში ჩნდება ხოლმე. როგორც ხედავთ, ჩემს სასტუმრო ოთახში ბათქაშით შეღესილი ოთხი კედელი მაქვს და აი, კედელს, — მოხუცმა ორი პატარა რეზინის საცობი დაანახვა, — ამით ყურებს ვიცობ ხოლმე, როცა მიწისქვეშა პატარებულში ვკვდები.

მონტეკმა თვალი დახუჭა და ჩაიდუღუნა:

— კბილის პასტა „დენკემი“. „არცა შურების, არცა სთავს“... საით მივდივართ? ვითომ წიგნები გვიხსნის?

— მხოლოდ მაშინ, თუ შესაძლებელია გვექნება. პირველი, როგორც მოგახსენეთ, ჩვენი ცოდნის ხარისხია, მეორე — თავისუფალი დრო, რომ ეს ცოდნა შევითავსოთ, შესაძლებელია — გვექონდეს უფლება, ისე მოვიქცეთ, როგორც ამ პირველი ორი პირობის შესრულების შემდეგ მივიჩნევთ საჭიროდ. მაგრამ მე ვერ წარმომიდგენია, რა უნდა გააკეთოს ერთმა მიხრწნილმა მოხუცმა და გაბოროტებულმა მუხანძრემ, ახლა რომ უკვე ისე ჩავეფალით ტალახში, რომ...

— მე წიგნები შემიძლია ვიშოვო.

— ეს მეტად სახიფათოა!

— მე ხომ მაინც დადუქული ვარ ზოგი ჭირი მარგებელია: როცა დასაკარგავი არაფერი გაქვს, არც არაფრისა გეშინია.

— საინტერესო აზრი გამოთქვით — გაიცინა ფაბერმა, — თანაც არსაიდან არ გაქვთ ამოკითხული!

— ნუთუ წიგნებში ამისთანა აზრები წერია? მე კი უცებ მომივიდა თავში.

— მით უკეთესი. ესე იგი განგებ, ჩემთვის, ვინმესთან ან თუნდაც საკუთარი თავისთვის არ მოგიგონიათ?

მონტკვი წინ გადაიხარა:

— აი, რა მოვიფიქრე ამ საღამოს: თუ წიგნები მართლა ასე ძვირფასია, ჩვენ იქნებ საბეჭდი დაზგა გვეშოვა და რამდენიმე კვზემპლარი დაგვებუჭდა...

— ეინ ჩვენ?

— თქვენ და მე.

— ო, არა, — ფაბერი ფეხზე წამოხტა.

— მომისმინეთ მაინც, რას ვაპირებ.

— თუ დამაყინდებით, იძულებული გავხდები, ჩემი სახლიდან გაგაგდოთ.

— კი მაგრამ, სულ არ გაინტერესებთ?

— არა, სულ არ მაინტერესებს ისეთი საუბარი, რისთვისაც ცოცხლად დამწვავენ. მხოლოდ მაშინ მოვისმენდით, თუ თვითონ სახანძრო სისტემის დაწვაზე მიდგებოდა საქმე. თქვენ რომ დაგეპირებინათ რამდენიმე წიგნის გადაბეჭდვა და მერე ისინი მთელი ჩვენი ქვეყნის მებანძრეთა ბინებში დაგემაღლათ, რათა ამით თვითონ ცეცხლის გამჩაღებულის რიგებში დაგეთუსათ ეჭვი და დაბნეულობა, აი, მაშინ კი ვიტყვოდი — ვაჰა თქვენს ვაჟკაცობას-მეთქი.

— წიგნები მიუვგლო, მერე განგაში აუტეხო და მებანძრეთა სახლები დაგაწვევინო, არა?

— ფაბერმა წარბები ასწია, ცოტა ხანს ისე მიაშტურდა მონ-

ტკს, თითქოს პირველად ხედავს და შერე ჩაილაპარაკა: „რა, ვიხუმრე“.

— თქვენ ფიქრობთ, რომ ღირს ამის გაკეთება? დანამდვილებით უნდა ვიცოდეთ, რომ ეს გვიშველის...

— მაგას დარწმუნებით ვერაუბნ გეტყვით! იყო დრო, როცა ვველა წიგნი გვქონდა და მაინც ფრიალო კლდე ვუბნდით გადმოსახტომად. მაგრამ ჩვენ თავისუფლად სუნთქვის საშუალება უნდა გვქონდეს. ჩვენ ცოდნა უნდა დაუბრუნოთ და, ალბათ, ერთი ათასი წლის შემდეგ უფრო დაბალ კლდე ავირჩევთ გადმოსახტომად. წიგნები ხშირ-ხშირად შვევახუნებენ, თუ რა ვირები და რეკენები ვართ იხინი კვისრის პრეტორიანულ¹ დაცვას ჰგვანან, რომელიც ზეიმის დროს ჩასწორულებად ხოლმე მბრძანებელს: „გახსოვდეს, კვისარო, რომ შენც მოკვდავი ხარ“. მოსახლეობის უმეტესობას არ შეუძლია იმოგზაუროს, ხალხს ესაუბროს, მსოფლიოს სხვადასხვა ქალაქი მოიაროს. ჩვენ არც დრო გვაქვს, არც ფული და არც მკვობრები გვყავს. ვოფელეთ, რასაც თქვენ უბნობთ, მონტკვი, არსებობს ამქვეყნად, მაგრამ ჩვენი ისტანა ადამიანს მხოლოდ ერთი პროცენტი შეუძლია ნახოს. დანარჩენი ოთხმოცდაცხრამეტი კი წიგნებით უნდა შეითვისოს. თქვენ კი ნურც გარანტიას ითხოვთ და ნურც იმას ფიქრობთ, რომ მხოლოდ რომელიმე ადამიანი, მანქანა ან ბიბლიოთეკა მოგიტანთ ხსნას. თვითონვე უნდა გაიკვლიოთ გზა და თუ დაიხრჩობით, ის მაინც გეცოდინებათ, რომ ნაპირისკენ გექირათ გეზი.

ფაბერი წამოდგა და ბოლოთი ცემას მოკევა.

— შერე? — შეეხმიანა მონტკვი.

— წელან გულით ლაპარაკობდით?..

— რა თქმა უნდა!

— უნდა ითქვას, რომ ძალიან უშმაკური გვემაა.

¹ პრეტორიანულება (ლათ.) — 1. ძველ რომში ამპერატორის გვარდია, რომელიც ღმრადს ასრულებდა ხანა ხლეუმი ვადატრიალუბათი მოწოდებით; 2. ატყვან დაქორციულ ვარშე, რომელიც ეძახებოდა ძაღმომრეობაზე დაყარებულ ხელისუფლებას.

ფაბერმა შემფოთებით მიხედა საწოლი ოთახის კარს, ყველა მებანძრის სახლს ცეცხლი მოედება და კვალიც აღარ დარჩება ამ გამცემლობის კერებისგან. რა სანახაობა იქნება! საღამანდრა საკუთარ კუდს ჩანთიქვს. ოპ, ღმერთო!

— მე ყველა მებანძრის მისამართი მაქვს. თუ რაიმე საიდუმლო ორგანიზაციას...

— კვლარავის უნდობი კაცი, ესაა მთელი უბედურება. მე, თქვენ, კიდევ ვინ უნდა გააჩაღოს ხანძარი?

— ნუთუ აღარ არიან თქვენნაირი პროფესორები? აღარ დარჩნენ ყოფილი მწერლები, ისტორიკოსები, ლინგვისტები?

— დაიხოცნენ ან უკვე ძალიან დაჩაჩანაკდნენ.

— რაც უფრო მოხუცი იქნება, უკეთესია — უფრო ვერ მიიტანენ ეჭვს. ალბათ უამრავი ასეთი ნაცნობი გყავთ, არა?

— კი, არიან, მაგალითად მსახიობები, რომელთაც მრავალი წელია აღარ უთამაშიათ პირანდელოს¹, შოუსა² და შექსპირის პიესებში. ეს პიესები ხომ ზედმიწევნით მართლად ასახავენ ცხოვრებას. შეგვიძლია მათი მრისხანება გამოვიყენოთ შეგვიძლია, აგრეთვე გამოვიყენოთ იმ ისტორიკოსების სამართლიანი აღმფოთება, რომელთაც აგერ ორმოცი წელია, ერთი სტრიქონიც არ დაუწერიათ მართლაცდა, შეგვიძლო შეგვექმნა ჯგუფები, სადაც ფიქრსა და კითხვას ვასწავლიდით ადამიანებს.

— მართალია! შეგვიძლო!

— მაგრამ ყოველთვე ეს ზღვაში წვეთი იქნება. მთელი კულტურა განადგურებულია. საჭიროა მთლიანად გადავადნოთ მისი ჩონჩხი და მერე ხელახლა ჩამოვასხათ. ღმერთო დიდებულო, ეს განა ადვილი საქმეა! ამისთვის განა საკმარისია, კვლავ ხელში აიღო წიგნი, რომელიც ნახევარი საუკუნის წინ გადადებკერდხე. ნუ დაგავიწყდებათ, რომ მებანძრებს არც ისე ხშირად უჩნდებათ საქმე. ხალხმა თვითონ, თავისი ნებით მიატოვა

¹ პირანდელი, ლუიჯი (1867-1936) — იტალიელი მწერალი, ნობელის პრემიის ლაურეატი.

² ჯორჯ ბერნარდ შოუ (1856-1950) — ინგლისელი მწერალი.

წიგნების კითხვა... დროდადრო თქვენ, მეზანძრეები, საცირკო
წარმოდგენას მართაუთ — სახლებს წვეუთ და ბრბოც ურთობა
ცეცხლის ყურებით მაგრამ ეს მხოლოდ მისამღერია, მთავარი
პანგი კი, რომელსაც ვველა აყოლებს ხმას, ხულ სხვაა. ამბო-
ხების მსურველი, აღბათ თითებზე ჩამოითვლება და იმათგა-
ნაც უმეტესობა, ჩემი არ იყოს, მხდალია. მოახერხებთ „თორ
კლოუნზე“ სწრაფად ცეკვას ან „ბატონ მთავარ ილუზიონის-
ტსა“ და „ნათესაებზე“ ხმამაღლა ყვირილს? თუ მოახერხებთ
მამინ იოლად გაიმარჯვებთ, მონტკვ. ასეა თუ ისე, თქვენ სუ-
ლელი ხართ ხალხი ხომ მართლაც მზიარულობს და ერთობა.

— შერე თვითმკვლელობით ამთავრებენ სიცოცხლეს ან სხ-
ვებს ხოცავენ.

მთელი საუბრის განმავლობაში აღმოსავლეთისკენ განუწყ-
ვეტლავ მიფრინავდნენ ბომბდამშენები, მაგრამ მონტკვმა და
ფაბერმა მხოლოდ ახლა მიაქციეს ყურადღება ხმაურს, და-
დუმდნენ და ვური მიუგდეს რეაქტიული ძრავების გუგუნს,
რომელიც მთელ მათ არსებას აზანზარებდა.

— მოთმინება მოიკრიბეთ, მონტკვ. ომი ძირფესვიანად
ამოფლავს „ნათესაებს“. ჩვენი ცვილიზაცია უფსკრულისკენ
მიექანება. გვერდზე გადაექით, თორემ თან ჩაგიტანთ.

— კი, მაგრამ ვიღაც ხომ უნდა იყოს მზად, რომ ხელახლა
დაიწყოს შენება, როცა ვველაფერი დაინგრევა?!

— რაო?! ვინა?! ისინი, ვისაც ზეპირად ახსოვს მილტონ-
ნი?! ვინც ამბობს, სოფოკლეს² ვიცნობო?! იმათ შეუძლიათ
გაახსენონ გადარჩენილებს, რომ ადამიანებს კეთილი თვისე-
ბებიც აქვთ?! გადარჩენილები მათ კი არ მოუსმენენ — ქვებს
წამოაფლავებენ ხელს და ერთმანეთს დაერევიან. შინ დაბრუნდით,
მონტკვ! დაბრუნდით და დაიძინეთ! რატომ ფლანგავთ თქვენს
ბოლო საათებს. ბორბალს ატრიალებთ და თან თავს არწმუ-
ნებთ, ციფვი არ ვართ.

¹ მილტონი, ჯონ (1608-1674) — ინგლისელი პოეტი.

² სოფოკლე (ძვ. წ. 497/496-406 წლები) — ძველი ბერძენი დრამატურგი.

- მაშასადამე, თქვენ აღარაფერი გაღელვებთ
- მე ისე მაღელვებს ყოველივე ეს, რომ ცუდად ვხდები.
- მერე არ გინდათ, დახმარების ხელი გამომიწოდოთ?
- ღამე მშვიდობისა, ღამე მშვიდობისა.

მონტკის ხელმა ბიბლია აიღო მაგიდიდან.

მონტკი ხედავდა თავისი ხელების მოქმედებას და ძალიან უკვირდა.

— გინდათ ამ წიგნის მფლობელი იყოთ? — ჰკითხა მან ფაბერს.

— მაგ წიგნში ნახევარ სიცოცხლეს მივცემდი.

მონტკი იდგა და ელოდა, თუ რა მოხდებოდა...

მცირე ხნის შემდეგ მისმა ხელებმა, ორი ცოცხალი ადამიანის მსგავსად, წიგნიდან ფურცლების ამოგლეჯა დაიწყო.

ხელებმა წიგნს ჯერ ფორზაცი¹ მოახხია, შემდეგ პირველი გვერდი, შემდეგ მეორე...

— იდიოტო, რას სჩადიხარ?! — ფაბერი დამდურულივით წამოუარდა ფეხზე და ხელებში ეცა მონტკს. მონტკმა მოიშორა იგი და ფურცლების გლეჯა განაგრძო. კიდევ ვიქსი ფურცელი დაცვოდა იატაკზე. მონტკმა ისინი წამოკრიფა და ფაბერის თვალწინ დაჭმუჭნა.

— ნუ, ნუ იხამთ! — აკენესდა მოხუცი.

— ვის შეუძლია დამიშალოს? მე ხომ მეხანძრე ვარ. შემიძლია დაგწვა კიდევ!

მოხუცმა თვალელებში შეხედა მონტკს:

— არა, ამას არ ჩაიდენთ!

— შემიძლია, თუ მოუინდომე!

— წიგნი! ნუღარ დახვეთ!

ფაბერი სკამზე დაეშვა. სახე გაპფითრებოდა, ტუჩები უკანკალებდა.

— ნუღარ მაწვალებთ, დაუიდალე. მითხარით, რა გინდათ?

¹ ფორზაცი (კერამ.) — ფურცელი, რომლის ერთი ნახევარი წიგნის ყდაზეა შევნიდან გამოკრული და ვდას აკეთებენ აკანძულ ფურცლებთან.

— მინდა, რომ მასწავლოთ!..

— კარგი, კარგი...

მონტკმა მაგიდაზე დადო წიგნი, დატყუქნილი ფურცლები გაათავთა და სწორება დაუწყო. მოხუცი დაღლილი თვალებით უმზერდა მის საქმიანობას, მერე თავი ისე გაიქნია, თითქოს უნდა მოძალეებული ძილი გაიფრთხოს და აკითხა:

— მონტკ, ცოტა ფული ხომ არ გექნებათ?

— კი, მაქვს, ოთხასი თუ ხუთასი დოლარი. რად გინდათ?

— მომიტანეთ ერთ კაცს ვიცნობ, რომელიც ჩვენი კოლეჯის გახეთს ბეჭდავდა ამ ნახევარი საუკუნის წინათ. ეს იმ წელიწადს იყო, როცა სემესტრის დასაწყისში შეუდო კლასში დავნაზე, რომ მხოლოდ ერთ სტუდენტს გამოუცხადებია სურვილი, შეესწავლა დრამატურგია ესქილედან¹ ონილაიმდე². წარმოგიდგინათ?! მაშინ ისეთი გრძნობა მქონდა, თითქოს მშვენიერი ვინულის ქანდაკება დნებოდა გზებზე. მახსოვს, გახეთები გვიგანტური ფარვანებოვით იღუპებოდა. არავინ ცდილობდა, გადაერჩინა ისინი, გული არავის სწყდებოდა. მერე მთავრობა მიხვდა, რომ ძალიან სასარგებლო იქნებოდა, თუ ხალხი მხოლოდ ვნებიან ტუჩებსა და მუცელში ამორტყმულ მუშტზე დაწერილ წიგნს წაიკითხავდა და თქვენ, ცუცხლისმფრქველებს, მოგიწოდებდა დასახმარებლად. ერთი სიტყვით, გვეყვებოდა ერთი უმუშევარი მბეჭდავი. შეგვიძლია, რამდენიმე წიგნი დავბეჭდოთ და დაველოდოთ ომს, რომელიც არსებული წყობის საფუძველს მოშლის და საპოქმედოდ გვიბიძგებს. რამდენიმე ბომბი და — ის კედლის „ნათესაეები“, ის ტაკიმასხარები იმ წამსვე ჩაიწყვეტენ ხმას. უეცრად ჩამოვარდნილ სიჩუმეში კი ალბათ გაიგონებენ ჩვენს ჩურჩულს.

ორთვეს მზერა მაგიდაზე დადებული წიგნისაკენ იყო მიპყრობილი.

¹ ესქილე (დაახლ. ძვ. წ. 525-456 წლები) — ძველი ბერძენი დრამატურგის „ტრაგედიის მამა“.

² ონილი, იუჯინ ვლესტონი (1888-1953) — ამერიკელი დრამატურგი, ნობელის პრემიის ლაურეატი.

— მე უცდილობ, დავიძახხოვრო, — დაიხველა მონტკმა, — მაგრამ ეს ოხერი, თვალს მოეპოვებ თუ არა, მაშინვე მივიწვევებ. ღმერთო, როგორ მინდოდა, რაიმე შეპასუხა კაპიტანისთვის. იგი ძალიან ნაკითხია და ყველაფერზე გამზადებული აქვს პასუხი. ზოგელ შემთხვევაში, ასე განწყობს თავს. დათიფლული ლაპარაკი იცის და შეშინია, კვლავ არ მოძაქციოს თავის ტკეუახე. სულ ერთი კვირა გავიდა მას შემდეგ, რაც შლანგს ნათით ვეხებდი და ვუჯირობდი: ღმერთო, რა მხიარული ცხოვრება მაქვს-მეთქი. მოხუცმა თავის ქნევით უთხრა:

— ვინც არ აშენებს, უნდა დაანგრიოს. ეს ძველთაგანვე ასე ჟოფილა. ასე იქცევიან მცირეწლოვანი დამნაშავენი.

— აი, თურმე ვინ კუოფილვართ.

— მეტ-ნაკლებად ყველანი ასეთები ვართ.

მონტკი კარისკენ გაუმართა, მაგრამ შუა გზაზე შედგა:

— არ შეგიძლიათ, როგორმე დამეხმაროთ ამაღამ, როცა მზანძრეთა კაპიტანს დეუსწევებ ლაპარაკს? მე ჯებირი მინდა, თორემ, როცა ხიტყვების ნიაღვარს მომიშვებს, დავიხრჩობი.

მოხუცმა პასუხის ნაცვლად კვლავ შეშფოთებით შეხედა საწოლი ოთახის კარს. მონტკმა შეამჩნია და აკითხა, — რა მოხდაო.

ფაბერმა ღრმად ჩაისუნთქა და კარგა ხნის შემდეგ ამოითქვა სული. მერე თვალები დახუჭა და კვლავ ამოისუნთქა. ისე, რომ მტკიცედ მოკუმული ტუჩები არც კი გაუხსნია. ბოლოს ხმადაბლა ჩაილაპარაკა: „მონტკ“.

იგი სტუმრისკენ მიბრუნდა და ახლა უკვე ხმამაღლა მიმართა:

— წამომყვით ლამის ისე არ გაგისტუმრეთ სახლიდან?! მართლაც რომ მხდალი და სულელი ბებერი ვარ.

ფაბერმა კარი გააღო და ორივენი პატარა საწოლ ოთახში აღმოჩნდნენ. მაგიდაზე საზეინკლო იარაღები, ობობას ქსელივით წერილი მკუთულის ხეივები, ციცქნა ზამბარები, კოჭები და კრისტალები ელაგა.

— ეს რა არის? — გაიკვირვა მონტკმა.

— ჩემი სამხედრო სიმბდალის დამამტკიცებელი. მე მრავალი წელია ამ კედლებში ვცხოვრობ და მხოლოდ ჩემი ფიქრები მყავს მეგობრად. ელექტრო და რადიოხელსაწყოებით ჩხირვედულობა ჩემი ერთადერთი გასართობია. სწორედ ჩემი სიმბდალისა და ამავე დროს შეამბოხე სულის წყალობით შევქმენი აი, ეს!..

ფაბერმა მაგიდიდან ლითონის პატარა, მწვანე საგანი აიღო. იგი 22 კალიბრის ტყვიანზე დიდი არ იქნებოდა.

— ახლა საამისო თანხა სად ვიშოვე, არა? რაღა კითხვა უნდა, რომ ბირჟაზე ვთამაშობდი. ბირჟა ხომ უმუშევარ, არალოიალურად განწყობილ ინტელიგენტთა უკანასკნელი იმედია. დიახ, ბირჟაზე ვთამაშობდი, შიშით ვკანკალებ და ველოდები, რომ ვინმე დამლაპარაკებელი გამომიჩნდეს. მე თვითონ ვერ ვბედავდი, ვინმეს გამოულაპარაკებოდი. იმ დღეს, პარკში რომ მომიჯექით გვერდით, მიუხედი, რომ ოდესმე შემომივლიდით, მაგრამ მაშინ არ შემეძლო გამომეცნო. ცეცხლს გამიჩენდით თუ მეგობრობას შემომთავაზებდით ეს უკვე რამდენიმე თვის მოთავებული მაქვს, მაგრამ კინალამ ისე გაგიშვით შინ. აი, ასეთი მშიშარა ვარ.

— ეს ყურში დასამაგრებულ რადიომიმღებს წააგავს.

— ცოტათი სჯობს კიდევ! ეს აპარატი უსმენს! თქვენ რომ ყურში ჩაიდოთ, შემიძლია მხართუძოზე წამოუწვე, ბებერი ძვლებიც დაეასვენო და მეხანძრეთა სამყაროსაც ვუსმინო. შემიძლია გაეანალიზო მონასმენი, აღმოუჩინო მეხანძრეთა სუსტი მხარეები და თანაც არაუითარ საფრთხეში არ ჩავიგდო თავი. მე სკაში ჩამჯდარი დედა ფუტკარი ვიქნები, თქვენ კი მუშა ფუტკარი, ჩემი მოძრავი ყური. მე ქალაქის ყოველ კუთხეში და ყოველნაირ ხალხში შემიძლია მქონდეს ყურები, რომ ვველას მოუუსმინო და დასკვნები გამოუიტანო. შეიძლება მუშა ფუტკარი დაილუპოს, მაგრამ მე გადაურჩები. ასე რომ, რაც უნდა

შმიშარა იყოს კაცი, მაინც გაბედულს ამის გამოუყენებას, რადგან საფრთხე თითქმის არ ემუქრება. ხედავთ, რა მცირე რისკს ვუწყვი? ზიზლის ღირსი ვარ, არა?!

მონტკმა მწვანე ტყვია ყურში ჩაიდო, მოხუცმა მას მიპაპა და ტუჩები ააცმაცუნა:

— მონტკ!

ხმა პირდაპირ მონტკის ტვინში ისმოდა.

— დიახ, მე მესმის თქვენი.

მოხუცმა გაიცინა:

— მეც მშვენივრად მესმის.

ფაბერი ჩურჩულებდა, მაგრამ მონტკს მკაფიოდ ესმოდა ყველაფერი.

— როცა დრო დადგება, წადით სახანძრო სადგურში. მე თქვენთან ვიქნები. მოდი, ერთად მოუესმინოთ იმ თქვენს კაპიტანს. ვინ იცის, იქნებ ისიც ჩვენისთანაა, მე გიკარნახებ ხათქმელს. ერთი მაგრად შევახუროთ მითხარიოთ ძალიან გვეჯუჯურობით ამ მხდალთა აპარატის გამოგონებისთვის? აი, მე ამ დამეში გგზავნიოთ საბრძოლველად, თვითონ კი საფარში ვრჩები. ეს წვეული ყურები უშიშრად მოისმენენ ყველაფერს, თქვენ კი შეიძლება თავი წაგაცალონ.

— ვველა იმას აკეთებს, რაც შეუძლია. — დაამშვიდა მონტკმა და ბიბლია გაუწოდა, — აიღეთ მე შვეუცილები სხვა წიგნი ჩაუბარო. ხვალ კი...

— ხვალ კი მე მოვინახულებ იმ უმუშევარ მბეჭდვეს. ეს მაინც შემიძლია.

— ღამე მშვიდობისა, პროფესორო!

— ეს არ იქნება მშვიდობის ღამე, მონტკ! მე მთელ ღამეს შენთან ვიქნები. აბეზარ კოლოსაყით აუზუნუნდები შენს ყურში, თუკი საჭირო იქნა, მაგრამ მაინც მშვიდობის ღამესა და წარმატებას გისურვებ.

კარი გაიღო და მიიხურა. მონტკი კვლავ ჩაბნელებულ ქუჩაში იდგა, მთელი მსოფლიოს პირისპირ.

იმ ღამით თითქოს ზეცაც საომრად ეშხადებოდა. ღრუბლები შეუჩერებლად დაცურადნენ წინ და უკან და მათ შორის, ხან აქ, ხან იქ, მტკვრის დროშეებით მოჩანდა მილიონობით ვარსკვლავი. ადამიანს ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს ცა ხადაცაა ჩამოიქცევა, ქალაქს ნაცარტუტად აქცევს, მთვარე კი უზარმაზარ ხანძრად აბრიალდებარ. აი, ასეთი იყო ის ღამე.

მონტკვი მეტროდან ამოვიდა. ჯიბეში ფული ელო (ფული ბანკიდან გამოიტანა, რომელიც მთელ ღამეს მუშაობდა. ბანკში ადამიანთა ნაცვლად რობოტები ემსახურებოდნენ კლიენტებს).

მონტკვს ცალ ყურში ნიჟარარადიო ელო და სიარულის დროს გადაცემას უსმენდა:

„ჩვენ მობილიზაცია გაუუქმეთ ერთ მილიონ კაცს. თუ ომი დაიწყო, ჩვენ სწრაფად გავიმარჯვებთ“... დიქტორის ხმა საიდანღაც მოვარდნილი მუსიკის ნიაღვარში ჩაიძირა...

— ათი მილიონია მობილიზებული; მაგრამ ვკენი ერთ მილიონს აცხადებენ, რომ ხალხი არ აღშფოთდეს, — ჩასჩურჩულა ფაბერმა მეორე ყურში.

— ფაბერი ბრძანდებით?

— დიახ, გისმენთ!

— მე არ ვფიქრობ, მხოლოდ ბრძანებას ვასრულებ, როგორც ყოველთვის. თქვენ მითხარი, ფული გამოიტანე და მეც გამოვიტანე, ისე, რომ უარი არც კი გამოვლია თაუში. ჩემი გონება როდისღა ამუშავდება?

— უკვე ამუშავდა, რადგან ასე მსჯელობთ, ოღონდ ჯერ მე უნდა მომენდოთ.

— მე იმათაც ვენდობოდი.

— მერედა, ხომ ხედავთ, რა დღეში ჩავარდით ახლა ერთხანს ბრძანებით იბორიკლებთ, მაგრამ მე ძალე გამოვიწვდით ხელს.

— სულ არ მინდა, რომ მიმართულება შევიცვალო და მერე

მაინც სხვის დაკრულზე ვიცეკვო. მაშინ რაღა ახრი ექნება თქვენს მხარეზე გადმოსვლას?

— აი, თქვენ უკვე დაბრძენდით.

მონტკმა ფეხქვეშ ნაცნობი ქვაფენილი იგრძნო...

ფეხებს იგი შინისკენ მიჰყავდა.

— განაგრძეთ, პროფესორო!

— გინდათ, რაიმე წავიკითხოთ? მე ისე წავიკითხა, რომ დაგამახსოვრდეთ მე მხოლოდ ხუთი საათი მძინავს დამეში და აღარ ვიცი, დრო როგორ მოუკლა. თუ გინდათ, ყოველდამე წავიკითხავთ ამბობენ, მძინარე კაცი ყველაფერს იმახსოვრებს, თუკი ჩურჩულით ულაპარაკებია.

— მინდა!

— დაუიწყეთ, — შორს, ქალაქის მეორე კიდეში სუსტად ამრიალდა წიგნის ფურცლები, — იობის წიგნი!

მთვარე ამოვიდა. მონტკი ნელა მიაბიჯებდა ქვაფენილზე და უხმოდ ამოდრავებდა ტუჩებს.

* * *

საღამოს ცხრა საათზე, როცა მონტკი მსუბუქ ვახშამს ამთავრებდა, შემოსასვლელმა კარმა სტუმრების მოსვლა ამცნო მასპინძლებს. მილდრედი სასტუმრო ოთახიდან გამოეარდა და ისე სწრაფად ეცა კარს, თითქოს თავი ვეზუვის¹ ამოფრქვევისგან უნდა იხსნასო. სტუმრები მისი ფელაქი და მისი ბაუელსი აღმოჩნდნენ. თან თითო მარტინი მოყოლებინათ ქალები ისე ჩაინთქნენ სასტუმრო ოთახში, გვერდობდათ კრატერში² ჩაცვიფდნენო. მონტკმა ჭამა შეწყვიტა. ეს ქალები უზარმაზარ ბროლის ჭალებს ჰგავდნენ, რომლებიც გამუდმებით წკარუნობდნენ ხოლმე. მონტკი თითქოს კედლის მიღმაც ხედავდა, რომ ქალები ჩეშირული³ კატებივით იღიმებოდნენ.

¹ ვეზუვი — ვულკანი იტალიაში.

² კრატერი (ბერძნ.) — ძაბრისებური ჩაღრმავება ვულკანის თევზ, საიდანაც ამოიფრქვევს ლავა.

³ ჩეშირი — საგრაუო დიდ ბრიტანეთში.

სასტუმრო ისე გრუხუნებდა, რომ სტუმრები იძულებული იყვნენ, კვილით მისალმებოდნენ მილდრედს.

მონტკვი საჭმლის ღეჭვით მიუახლოვდა სასტუმრო ოთახს და კართან გაჩერდა.

— რა შესანიშნავად გამოიყურებით!

— მართლაც შესანიშნავად!

— შენ ბრწყინვალედ ყოფილხარ, მილი!

— მართლაც ბრწყინვალედ ყოფილა!

— ყველანი მშვენიერად გამოიყურებით!

— ნამდვილად მშვენიერად გამოიყურებით!

მონტკვი იღვა და თვალს არ აშორებდა მათ.

— მშვიდად იყავით, მონტკვი, — დაარიგა ფაბერმა.

— მე აქ არ უნდა ვიყო, — თითქმის თავისთვის ჩაიჩურჩულა მონტკვი, — ახლა თქვენთან უნდა მოუდიოდე ჩემი ფულიანად.

— ხვალაც მოესწრება. ფრთხილად იყავით!

— გასაოცარი სანახაობაა! — წამოიკივლა მილდრედმა.

ერთ-ერთ კედელზე ვიღაც ქალი თან იღიმებოდა, თან ფორთოხლის წვეს სვამდა.

„როგორ ახერხებს ორივეს“, — გაბრაზდა მონტკვი. დანარჩენი კედლები რენტგენის აპარატად ქცეულიყო და ჩანდა, როგორ მიემართებოდა ეს გამაგრილებელი სასმელი იმ ქალის საყლაპავი მილით მოუთმენლად მომლოდინე კუჭისკენ.

უცებ სასტუმრო ოთახმა რეაქტიული თვითმფრინავის ფრთები გამოისხა და ღრუბლებში შეინავარდა, შემდეგ კი ზღვის მწვანე ტალღებში ჩაყვინთა, სადაც წუთის შემდეგ სამი თუთრი, დაღრუჯილი ტაკიმასხარა ერთმანეთს ხელ-ფეხს აჭრიდა. ამ სანახაობას თავშეუკავებელი ხარხარის ტალღა მოსდევდა. კიდევ ორი წუთი და ოთახი ქალაქგარეთ აღმოჩნდა, სადაც წარმოუდგენელი სისწრაფით უკლიდნენ ავტოდრომს რეაქტიული ავტომობილები. ისინი ერთმანეთს ეჯახებოდნენ, უკან იხუდნენ და მერე კვლავ ეჯახებოდნენ. მონტკვი დაინახა, როგორ ავარდა ქაერში რამდენიმე კაცი.

— მელი, დაინახე, რა მოხდა?

— კო, დავისახე!

მონტველა ეძღულს გააუოლა ხელი და მთავარი ჩამოთველი გადააბრუნა. გამოსახულება გაქრა. თითქოს უზარმაზარა პროლის აკვაროუმიდან, რომელშიც გაგვიფებული თევზები დაქროდნენ, ეიდაცამ წყალი გაუშვაო.

სამოვე ქალმა ხელ-ხელა მიაბრუნა სახე მონტველისკენ, საპქემ დაუფარავი ბრაზითა და სიძულვილით დაუწყო მხერა.

— თქვენი ვარაუდით, ომი როდის უნდა დაიწყო? — კვიობა მონტველა სტუმრებს, — ეხედო, რომ ქმრები არ მოგვევნენ თან.

— ოპ, ისინი მოდიან და მიდიან, მოდიან და მიდიან, — ადაღანდა ფელქსი, — შემოვლენ, გავლენ, შემოვლენ, გავლენ... პიტი გუშინ ჯარში გაიწვიეს. შინ იმ კვირას დაბრუნდება. იქ ასე უთხრეს, მოკლე ომი იქნება. ხელ ორმოცდარვა საათი და ყველა შინ დაბრუნდებაო. აი, ასე უთხრეს ჯარში. მოკლე ომი იქნებაო. პიტი გუშინ გაიწვიეს და უთხრეს, — იმ კვირას შინ იქნებიო. მოკლე ომი...

სამოვენი მოუსვენრად ცმუკავდნენ სკამზე და ნერვიულად მიმტერებოდნენ ცარიელ, ტალახისფერ კედლებს.

— მე სულაც არ მანუხებს ეს ამბავი. პიტმა იდარდოს! — ქალმა ჩაიხიოხიოთა, — მე რა შენაღვლება, თვითონ იკითხოს. მე სულ არ ეწუხვარ...

— სწორედაც იქცევი. — მოუწონა მილდრედმა, — თავისი საქმე თვითონ იდარდოს! ყოველთვის სხვისი ქმარი კედებაო, ამბობენ.

— კო, უკ მეც მოუისმინე. მე არასოდეს გამიგია, რომ ომში დაღუპულიყოს ვინმე. ფანჯრიდან გადმოხტარი კი ბევრი მინახავს. აი, გლორიას ქმარიც ხომ გადმოხტა გასულ კვირას. ომში კი არავინ იღუპება.

— ომში არავინ იღუპება, — კვერი დაუკრა ფელქსმა, — ასეა თუ ისე, მე და პიტმა მოვილაპარაკეთ არავითარი ცრუმ-

ლები და არაფერი ამის შესავსი არ იყო. მეც შესაძლევარ დაქორწინებული და პიტიც. ორივენი დამოუკიდებელი ვარო ჩვენ ყოველთვის ვამბობდით, რომ მთავარია, შენი თავის ბატონ-პატრონი იყო. პიტმა მითხრა, თუ მომკლავენ, შენ არ იტირო, მაშინვე გათხოვდი და ჩემზე აღარ იფიქრო.

— მართლა, მაგახე გამახსენდა, — ჩაურთო მიღდრეღმა, — ნახეთ, წუხელ კლარა დავის ხუთწუთიანი რომანი? პოდა, იქ ერთი ქალია, რომელიც...

მონტვეი მდუმარედ მისჩერებოდა ქალებს და ახსენებოდა ბავშვობაში ნანახი წმინდანები, რომელიღაც უცხო რჯულის ეკლესიის კედლებზე რომ იყო დახატული. იმ არსებათა მომინანქრებული სახეები არაფერს ეუბნებოდა ბავშვს, თუმცა თვითონ დიდხანს იდგა და ესაუბრებოდა მათ.

მონტვეი ცდილობდა გასცნობოდა და შენეებოდა ამ უცხო რჯულს, ცდილობდა ბლომად შეესუნთქა იქაური მტკვარი და საკმეველი. ეგონა, თუ ეს მტკვარი და საკმეველი ფილტვებიდან სისხლში გადავიდოდა, იგი შეიგრძნობდა და შეიცნობდა ამ ფერად-ფერადი, ფაიფურისთვალეებიანი, ლაღივით წითულტუჩება მამაკაცებისა და ქალების სულს. მაგრამ მონტვეს არაფერი გამოუვიდა. სრულიად არაფერი! იგი თითქოს უცხოურ მაღაზიაში იყო, სადაც მისი ფული არ გადიოდა. ბავშვმა ხელიც მოუსვა წმინდანებს სახეზე, მაგრამ მაინც ვერ აღვვზნო — წმინდანები თიხისა და თაბაშირისგან იყვნენ შექმნილნი.

ახლაც ასე გრძნობდა თავს აქ, თავის საკუთარ სასტუმრო ოთახში. უშხერდა ამ სამ ქალს, რომლებიც მოუსვენრად ცმუკავდნენ სკამზე, ქაჩავდნენ სიგარეტს და კვამლს ბოლქვებოლქვად უშვებდნენ ქაერში. იხინი ხან გამოხუნებულ თმას ისწორებდნენ, ხან კი ფრჩხილებზე იშხირებოდნენ, რომელთაც თითქოს მონტვეის თვალებიდან მოუტაცათ სიწითლე. ქალები ძალიან შეაწუხა ამ დამაბულმა სიწუმემ და როცა მონტვემა, როგორც იყო, ჩაულაპა ბოლო ღუკმა, სამიჯენა

წინ გადაიხარნენ და მოუთმენლად მიუგდეს ყური მის სწრაფ ხუნთქვას.

სამი ცარიელი კედელი სამი გოლიათის შუბლს წააგავდა. ამ გოლიათებს თითქოს უსიზმრო ძილით ეძინათ მონტვეს მოეჭვენა, რომ ეს შუბლები მლაშე ოფლით იყო დაცვარული. რაც უფრო დიდხანს გრძელდებოდა სიჩუმე, მით უფრო მეტი ოფლი მოსდიოდათ გოლიათებს, მით უფრო იძაბებოდა იქაურობა და იგრძნობოდა, რომ ირგვლეფ ყველაფერი თრთოდა, პაერი, კედლები, მოუთმენლობისგან შეშლილი ქალები. ყოველწამს მოსალოდნელი იყო, რომ ეს ყველაფერი ხმამაღლა ამიშინდებოდა და გასკდებოდა.

— მოდი, ვისაუბროთ, — ამოიძგა მონტვემა ენა.

ქალები შეკრთნენ და მონტვეს მიაჩერდნენ.

— როგორ არიან თქვენი შვილები, მისის ფელქს?

— თქვენ ხომ იცით, რომ შვილები არ მყავს! აბა, რომელი ჭკუათმყოფელი იყოლიებს შვილებს, — წამოიძახა მისის ფელქსმა, რომელიც თვითონაც ვერ მიმხვდარიყო, რატომ ანერვიულებდა ამ კაცის ყურება.

— მე სხვა აზრის ვარ, — ჩაურია საუბარში მისის ბაუელსი, — მე ორი შვილი მყავს, ოღონდ ორივეჯერ საკეისრო გავიკეთე. მაშ იმ ტანჯვა-წამებას ხომ არ გადაუიტანდი ღლაპის გულისთვის? ხალხი ხომ უნდა გამრავლდეს, ადამიანთა მოდგმა ხომ არ უნდა ამოწყდეს. გარდა ამისა, ბაუშვები ხანდახან შშობლებს ეშგვანებიან და ეს ძალიან კარგია. ორი საკეისრო კვეთა და მორჩა! ჩემმა ექიმმა მითხრა: გაკვეთა აუცილებელი არ არის, მენჯები კარგი გაქვს, ყველაფერი ნორმალურად მიმდინარეობსო, მაგრამ მე დავიჟინე.

— საკეისროთი გაჩნდნენ თუ ისე, ბაუშვები მაინც საშინელე-ბაა. რად გინდოდა შვილები, თუ სულელი არ ხარ? — დაგეს-ლა იგი მისის ფელქსმა.

— ორივენი სკოლაში გაუყარე და ათ დღეში ერთხელ მოდი-ან შინ, ასე რომ, თვეში სამ დღეს ენახულობ. ამას გაუძლებს

კაცი, რადგან მამინაც ხასტუმრო ოთახში შევერი და კედლებს ჩვეურობა ხოლმე ისეა, როგორც ტანსაცმელი გარეცხი: ხურო ხარეცხ მანქანაში და თავს დაახურავ! მეტი არაფერია სჯარო, — მისი ბაუელსმა ჩაიხიოთითა, — კოცნას არც იფიქრებენ, — უფრო იმას ცდილობენ, თავში წამითაქონ. მადლობა ღმერთს, ჯერჯერობით შემოდისა ხურდა დეუებრეხო.

ქალებმა გულიანად გადაიხარხარეს.

მიღრუდი ცოტა ხანს სუმად იჯდა. მერე, როცა დაინახა, მონტევი კვლავ კარში დგას და წახელას არ აპირებსო, ტაში შემოაკრა და შესძახა:

— მოდი, პოლიტიკაზე ვისაუბროთ, გაის უსიამოვნება.

— ძალიან კარგი იქნება, — დაუჭირა მხარი მისი ბაუელსმა, — წინა არჩევნებზე მეც და სხვებმაც, რა თქმა უნდა, ნობლს მივეციოთ ხმა. ჩემი აზრით, იგი ერთ-ერთი ყველაზე სიამოვნო მამაკაცია, ვინც კი ოდესმე პრეზიდენტი გამხდარა.

— მართალია. გახსოვთ ის კაცი როგორი იყო, ნობლს მეტოქედ რომ გამოიყვანეს?

— კარგი ვინმე კი იყო, არა? უბრალო, დაბადლი, შუუხუდაკი მამაკაცი ჩანდა და არც გაპარსული და დავარცხნილი იყო, როგორც წესი და რიგია.

— რა ჭკუაში მოუვიდა ოპოზიციას მისი წამოყვანება? შეიძლება იმ ახუან მამაკაცს ასეთი ცეროდენა დაუპირისპირო? გარდა ამისა, ბლუც იყო, ნახუარი ვერ გავიგონე მისი ნალაპარაკვი და რაც გავიგონე, ისიც ვერ გავიგე.

— სქელიც არის და არც კი ცდილობს ისე ჩაიცივას, რომ გამხდარი გამოჩნდეს, რაღა გასაკვირია, რომ დიდმა უმრავლესობამ უინსტონ ნობლს მისცა ხმა. აქ სახულებმაც იქონია გველენა. აბა, შეადარე „უინსტონ ნობლი“ „პიუბერტ პოუგს“ და ყველაფერი გასაკები გახდება.

— დასწეველოს ღმერთმა! — გაბრაზდა მონტევი, — თქვენ რას იცნობთ ან პოუგს, ან ნობლს!

— რატომ? ორივენი უნახუთ ხასტუმრო ოთახის კედლებზე!

ამის შერე სულ ექვსი თვე გავიდა. პოუგი სულ ცხვირში იტუნდა თითხ. პირდაპირ გავცოფდი.

— ჰოდა, მისტერ მონტკ, გინდოდათ ამისთანა კაცისთვის მოგვეცა ხმა? — ჰკითხა ფელქსმა.

— ნუ გვაბრაზებ, მონტკ, და კარს მოშორდი, — ღიმილით უთხრა მილდრედმა.

მონტკმა სიტყვის დამთავრება არც კი აცალა, დერუფანში გვიდა და მაშინვე მობრუნდა უკან. ხელში წიგნი ეჭირა.

— გაი!

— ჯანდაბას ვველაფერი, ჯანდაბას, ჯანდაბას!

— კ რა ვიჭირაუთ ხელში? ნუთუ წიგნია? მე კი მვეონა, ვველა სპეციალური სწავლება კინოფილმების საშუალებით წარმოებდა, — მისის ფელქსი დაბნეულად ახამხამებდა თავლებს, — თქვენ სახანძრო საქმის თეორიას სწავლობთ, არა?

— თურია ჭირს წაუღია. ეს ლექსებია!

— მონტკ... — გაისმა ჩურჩული.

— თავი დამანებეთ! — მონტკმა იგრძნო, რომ რაღაც უზარმაზარ მოგუგუნე და მოზუზუნე მორეში ტრიალებდა,

— მონტკ, თავი შეიკავე, ნუ...

— გესმოდათ ამათი ლაპარაკი, ფაბერ? გაიგეთ, რას ამბობდნენ ეს ურჩხულები სხვა, თავიანთ მსგავს ურჩხულებზე? ო, ღმერთო! რას არ ჩმახავდნენ ადამიანებზე, შვილებზე, საკუთარ თავზე. როგორ იხსენიებდნენ თავიანთ ქმრებს, როგორ წარმოუდგენიათ ოში.

— დასწყველოს ღმერთმა, მე ჩემი ყურით ვისმენდი და არ მჯეროდა!

— უნდა მოგახსენოთ, რომ მე ერთი სიტყვაც არ მითქვამს ოში, — თქვა მისის ფელქსმა.

— მე სასტიკად მძულს ლექსები, — დაამატა მისის ბაუელსმა.

— ოდესმე მოგისმენიათ თუნდაც ერთი ლექსი?

— მონტკ! — ფაბერის ხმა ყურში უფხატუნებდა მონტკს,

— თქვენ ვველაფერს დალუპავთ გაჩუმილით, სულელი!

ქალები ფეხზე წამოცეოდნენ.

— დასხედით!

სამივენი დასხდნენ.

— მე შინ მივდივარ! — აკანკალებული ხმით წარმოთქვა მისის ბაუელსმა.

— მონტკვ, მონტკვ, გვედრები! ღვთის გულისათვის! რას სჩადიხართ! — თითქმის ტიროდა ფაბერი.

— ვითომ რა მოხდება, ერთი ლექსი რომ წაგვიკითხოთ მაგ პატარა წიგნიდან? — იკითხა მისის ფელქსმა, — მე მგონია, ძალიან საინტერესო იქნება.

— ეს კანონის დარღვევა იქნება, — აკოვლდა მისის ბაუელსი, — ამას არ ჩაივლით!

— ჰო, მაგრამ აბა შეხედე მისტერ მონტკვს. როგორ ეტუობა, რომ ძალიან უნდა წაგვიკითხოთ. თუ ყურადღებით მოუკუსმენთ, კმაყოფილი დარჩება და მერე შეგვეძლება სხვა რამე გააკეთოთ.

მისის ფელქსმა შეწუხებულმა მოაულო თვალი დაცარიელებულ კედლებს.

— მონტკვ, თუ ამას ჩაივლით, მე გამოვითიშები. დაგტოვებთ! — ზუზუნებდა ყურში კოლო, — აბა, რა გამოგვყავთ რას დაამტკიცებთ?!

— ხომ შევაშინებ? ისე შევაშინებ, რომ თვალთ დაუბნელდეთ!

მილდრედმა ოთახი მოათვალიერა და კითხა:

— კი, მაგრამ, ვის ელაპარაკები, გაი!

მონტკვს ტვინში ვერცხლის ნემსი ჩაერჭო:

— მისმინეთ, მონტკვ! მხოლოდ ერთი გამოსავალი დარჩა: ყოველფე ხუმრობაში გაატარეთ, მიაფუჩუჩეთ, ისე მოაჩვენეთ თავი, ვითომ ხელ არა ხართ გაბრაზებული, მერე მიდით ნავის ღუმელთან და წიგნი შიგ შეაგდეთ.

მაგრამ მილდრედმა დაასწრო და აკანკალებული ხმით დაიწყო:

— ქალბატონებო, ყოველ მქანძრეს ნება ეძლევა წელიწად-

ში ერთხელ ერთი ძველი წიგნი მიიტანოს შინ, რათა აჩვენოს
თაყის ოჯახს, თუ რა სისულელე იყო წიგნები, როგორ აღი-
ზიანებდა ადამიანებს და როგორ მიჰყავდა ისინი სიგიჟედე-
კაის უნდა სიურპრიზი მოგიწყობოთ ამაღამ; იგი აპირებს, ერთი
რამ წაგიკითხოთ იმის დასამტკიცებლად, თუ რა არეულობა
სუფევდა წინათ ამის მერე არც ერთი ჩვენგანი აღარ ჩაიყრის
თუში ამ ნაგავს. ასე არ არის, ძვირფასო?

მონტკმა მაგრად მოუჭირა წიგნს ხელი.

— თქვით „ღიახ“! — მოესმა ფაბერის ხმა და მონტკმაც
მაშინვე გაიმეორა:

— „ღიახ!“

მიღწერდმა სიცილით გამოსტაცა ხელიდან წიგნი:

— აი, ეს წაიკითხე. არა ეს არა, ეს სასაცილო ლექსი წაი-
კითხე. დღეს რომ მიკითხავდი ხმამაღლა. თქვენ ერთ სიტყვა-
საც ვერ გაიგებთ, ჩემი კარგებო. სულ აბდაუბდაა. დაიწყე, გაი!
აი, ამ გვერდზეა, ძვირფასო!

მონტკმა გადამლილ გვერდს დახედა. ყურში ბუზმა შეაქა-
ნა ფრთები:

— წაიკითხე!

— რა ჰქვია ლექსს, ჩემო ძვირფასო?

— „ღუერის სანაპირო“, — უპასუხა მონტკმა და ხმა ჩა-
უსწვდა.

— ჰოდა, წაიკითხე გამოთქმით, ხმამაღლა არ აჩქარდე...

ოთახში ხვატი იდგა. მონტკვი ხან ცეცხლი იყო, ხან ვინ-
კა. ოთახი თითქოს უდაბნოდ ქცეულიყო. უდაბნოს შუაგულ-
ში სამი სკამი იდგა, რომლებზეც ქალები ისხდნენ. მონტკვი
წინ ედგა მათ, აქეთ-იქით ირწეოდა და იცდიდა, ვიდრე მისის
ფულსი ტანსაცმელს გაისწორებდა და მისის ბაუელსი თითუ-
ბით თმის ვარცხნას მორჩებოდა. მერე ხმადაბლა, ბორძიკით
დაიწყო კითხვა. ხმა თანდათან გაუმტკიცდა და მალე ეს ხმა
მთელ უდაბნოზე, თუთრ სიცარიელებზე, ხვატსა და უდაბნოში
მსხდომ ქალებზე გაბატონდა.

ზღვა რწმენისა

სავსე იყო ოდესღაც და დედამიწის მრუდე ნაპირს
მოელვარე მოსასხამის ნაოჭებად ეტმასნებოდა.

მაგრამ ახლა,

წუთისოფლის თვალუწვდენელ ველებიდან მოგარდნილი,
ღამეული ქართ უკუმიქცეული —

უკაცრიელ ქარაფებთან

შეშარავად გაშიშვლებულ ნაპირებს აჩენს.

ქალები მოუსვენრად აწრიალდნენ. მონტკვმა განავრძო:
ო, ძვირფასო, ერთმანეთის ერთგულნი ვიყოთ!

წუთისოფელს ხომ, საოცნებო ქვეყანას რომ ჰგავს —

ვგზომ მშვენიერს, სანუკვარს და მრავალფეროვანს,

სინამდვილეში არც სიყვარული აბადია, არც სიბარული,

არც მშვიდობა, სიმტკიცე და გულმონწყალება.

და ჩვენ აქ ვართ, ამ ბინდით მოცულ უდაბურ ველზე.

რომელსაც ზოგჯერ გაქცეულთა განგაშის ხმა და

ბრძოლის ეინით ანთებულთა ყიჟინა იპყრობს:

ველზე, სადაც ღამის ბნელში ერთმანეთის პირისპირ მდგარნი

ვერც კი ხედავენ და ვერ სცნობენ ერთერთის სახეს.

მისის ფელპსი ტიროდა.

უდაბნოს დანარჩენი ბინადარნი უხმოდ უსმენდნენ და
თვალს არ ამორებდნენ ტირილისგან დამახინჯებულ მკობ-
რის სახეს. ისინი ვერ ბედაუდნენ, ხელი შეეხოთ მისთვის. ორი-
ვეს თაუზარი დასცა გრძობათა ამ უცნაურმა აფეთქებამ. მი-
სის ფელპსი თაუშუკავებლად ქვითინებდა. თვითონ მონტკვიც
გაოცებული და თაუზარდაცემული იყო.

— ჩუ, ჩუ, კლარა, — დაუსწო დამშვიდება მილდრედმა, —
დაწყნარდი, ნუ ტირი, რა მოგივიდა?

— მე, მე... არ ვიცი, არა, არაფერი არ ვიცი. უუ, უუ. —
ქვითინებდა მისის ფელპსი.

მისის ბაუელსი ფეხზე წამოდგა და პრისხანედ მიაჩერდა
მონტკვს:

— აი, ხედავთ?! ვიცოდი, ასე მოხდებოდა! აი, სწორედ ამას მინდოდა დაურწმუნებულყოფი. ვიცოდი, რომ ამას ვერ აცდებოდით. მე ვოველთვის ვამბობდი: „პოეზია და ცრუმღებები, პოეზია და თვითმკვლევლობა, პოეზია და ღრიალი და ცუდი განწყობილება“. სისულელეა და მეტი არაფერი! ახლა ხომ ჩემი თვლით ვნახე. თქვენ საზიზღარი ადამიანი ყოფილხართ, მისტერ მონტკე, საზიზღარი!

— ახლა კი... — დაიჩურჩულა ფაბერმა.

მონტკე მიბრუნდა, კედელს მიადგა და წიგნი სპილენძის წნელებით დაფარულ, ანთებული ღუმლის ტრილში შეაგდო.

— სულელური სიტყვებია, სამინელი, გულის დამღალაფი!
— განაგრძო მისის ბაუელსმა, — რა საჭიროა, ადამიანებმა გული მოუკლან ერთმანეთს? განა ცოტაა შესაწუხებელი ამ ქვეყნად, რომ კიდევ ეს სისულელე არ მივიმატოთ სატანჯველად!

— კლარა, გვეოფა, კლარა, — ვედრებოდა მილდრედი და მკლავში ექაჩებოდა, — მოდი, ვიმხიარულოთ „ნათესაეები“ ჩაერთოთ, ვიცინოთ, ვიბედნიეროთ დამშვიდდი, ნუ ტირი, მოდი, ქეიფი მოგაწყობ!

— არა, არა, — თქვა მისის ბაუელსმა, — მე ახლავე შინ მივდივარ თუ მოხვალთ, ჩემი სახლისა და „ნათესაეების“ სანახავად, კეთილი და პატიოსანი, მე კი ჩემს დღეში აღარ მოვალ ამ გადარეულ სახლში!

— წადით, — მონტკე ჯიქურ მიაჩერდა სახეში სტუმრებს.
— წადით და იფიქრეთ თქვენს პირველ ქმარზე, რომელსაც გავყარეთ, მეორე ქმარზე, რომელიც რეაქტიული მანქანის ავარი-
აში მოპყვა, მესამე ქმარზე, რომელიც ძალე დაანთხვეს ტვინს. წადით და იფიქრეთ, რამდენი აბორტი გაგიკეთებიათ იფიქრეთ საკეისროებზე, შვილებზე, რომლებსაც თვალის დასანახავად ეჯავრებით წადით და ჩაუფიქრდით, თუ როგორ მოუვდით აქამდე და რა გააკეთეთ, რომ ასე არ მომხდარიყო. წადით, დამტოვით! — უკვე ღრიალებდა მონტკე, — ძალე, სანამ ცემით არ

გამიგდიხართ გართ!

კარი გაჯახუნდა და სახლში სინუქუ დამკვიდრდა. მონტკვი მარტოდმარტო იდგა გაყინულ სასტუმრო ოთახში, რომლის კედლებს თითქოს გაჭუჭყიანებული თოვლის ფერი ედო.

სააბაზანოში ონკანი მოუშვეს. მიღდრედი ხელისგულებზე იბერტყავდა დასაძინებელი წამლების ფლაკონს.

— სულელი ყოფილხარ, მონტკვი, სულელი, სულელი. ო, ღმერთო, რა სულელი...

— გაჩუქდით! — მონტკვი სწრაფად გამოიძრო ყურიდან მწვანე ტყვია და ჯიბეში ჩაიდო, მაგრამ იგი ჯიბეშიც განაგრძობდა ზუზუნს — „სულელი, სულელი, სულელი“.

* * *

მონტკვი მთელი ბინა გადააქოთა და ბოლოს, როგორც იქნა, იპოვა წიგნები. მიღდრედს მაცვირის უკან შეუტენა ისინი. რამდენიმე ცალი აკლდა და მიხვდა, რომ ცოლს ნელ-ნელა დაეწყო დინამიტის გატანა სახლიდან. მაგრამ მონტკვი არ გაბრაზებულა. იგი მხოლოდ დაღლილობას გრძნობდა და თავის თავს ეკითხებოდა — ეს რატომ ჩაუვიდინეო.

მონტკვი ეზოში გაიტანა წიგნები და ღობის ძირას ბუჩქებში ჩამალა.

„მარტო ამაღამ დავტოვებ, თორემ იქნებ მიღდრედმა დღესაც გააგრძელოს წიგნების დაწვა“, — გაიფიქრა და შინ დაბრუნდა, ჩაბნელებულ საწოლ ოთახს მიადგა, ცოლს გაეხმაურა, მაგრამ არაფერს უპასუხა.

მონტკვი მინდორი რომ გადაჭრა და სამსახურისკენ გაემართა, შეეცადა თვალი აერიდებინა კლარისა მაკლელანის ბინის ფანჯრებიდან გამოძეული უკუნეთი სიბნელისთვის.

როცა მიწისქვეშა მატარებელში ჩაჯდა, მიხვდა, რომ სულ მარტო დარჩენილიყო თავის საშინელ შეცდომასთან და გულით მოუნდა ამაღამ კვლავ შეეგრძნო ის ხაოცარი სიბოროტი და გულთაღობა, რომელსაც ფაბერის შეგობრული, სუსტი ხმა

ანიჭებდა. მონტკვს სულ რამდენიმე საათის ნაცნობობა აკე-
შირებდა ფაბერიან, მაგრამ ეჩვენებოდა, რომ მთელი სიცოცხ-
ლე ერთად გაეტარებინათ.

ახლა მონტკვმა იცოდა, რომ მის არსებაში ორი ადამიანი
დამკვიდრებულიყო: ერთი — მონტკვი, რომელსაც არაფერი,
თვით საკუთარი უვიცობაც კი არ ჰქონდა შეცნობილი და მხო-
ლოდ გუშანით ხედებოდა, რომ უვიცი იყო და მეორე — მო-
ხუცი მამაკაცი, რომელიც ამჟამად ესაუბრებოდა მას და არც
მაშინ შეწყვეტდა საუბარს, როცა პნემატური მატარებელი
ერთი ხანგრძლივი ამოსუნთქვით გააქროლებდა ჩაბნელებული
ქალაქის ერთი თავიდან მეორეში. იგი არც მომდევნო დღეებში
დაანებებდა თავს და ღამეებსაც მონტკვთან გაატარებდა. ხუ-
ლერთია, ეს ღამეები უკუნეთი იქნებოდა თუ მთვარის შუქით
განათებული. მოხუცი არ მოშორდებოდა და თანდათან, ნამ-
ცევ-ნამცევ დაიწყებდა მონტკვის ცოდნის საგანძურის შე-
სებას.

ბოლოს, როცა იქნება, ეს საგანძურიც აივსება და მონტკ-
ვი სულ სხვა ადამიანად გადაიქცევა. ასე უთხრა იმ მოხუც-
მა. ასეთი დაპირება მისცა. მაშინ მონტკვს ფაბერი დაემატება
— ანუ ცეცხლს წყალი და მერე, ერთ მშვენიერ დღეს, როცა
ველაფერი ერთმანეთში აირევა, დადუღდება და დაცხრება,
წყლისა და ცეცხლის ნაცელად ღვინო განნდება. ორი სხვა-
დასხვანაირი, ერთმანეთის მოწინააღმდეგე ნივთიერებისგან მე-
სამე წარმოიშობა. და დადგება დღე, როცა მონტკვი უკან მო-
იხედავს და მიხვდება, თუ რა უვიცი ყოფილა აქამდე. ახლაც
კი გრძნობს, რომ უკვე დაიწყო ეს ხანგრძლივი მოგზაურობა,
გრძნობს, თუ როგორ ცდილობს გაექცეს საკუთარ თავს.

ო, რა სასიამოვნო იყო ამ ხოჭოსა თუ კოდოს ბზუილი, ეს
დახვეწილი, ბებრული ხმა. იგი ჯერ ლანძღავდა, შემდეგ კი
ამშვიდებდა მონტკვს, რომელიც ამ შუაღამისას მიწისქვეშა
დახუთული სადგურიდან ამოვიდა და კვლავ მეხანძრეთა სამ-
ყაროში მოხვდა.

— შეიცოდეთ ვენი, მონტეკე, შეიცოდეთ, ნუ დასციინოთ ნუ ჩააცოდით ხულ ახლახან თქვენც მაგნაირი იყავით მაგათ ღრმად სწამთ, რომ ეს ქვეყანა მუდამ ასე იქნება. მაგათ არ იციან, რომ ეს დიდი თვალწარმტაცი მეტეორი, რომელიც აღმოდებული მიქრის სამყაროს სივრცეში, ოდესმე რაიმეს დაეჯახება და ჩაქრება. ჯერ კი ისინი მხოლოდ კამკაშს ხედავენ, თვალწარმტაც მხიარულ აღს, ოდესღაც შენც სხვას ვერაფერს ამჩნევდი.

იმ მოხუცს, მონტეკე, რომელიც შეშინებული იმალება შინ და თავის საცოდაუ ძელებს უფრთხილდება, უფლება არა აქვს სხვას ჭკუა დაარიგოს, მაგრამ მაინც გეტყვი, რომ კინაღამ ჩანასახშივე ჩაკალით ჩვენი წამოწყებული საქმე. ამის შემდეგ მაინც გაფრთხილდით გახსოვდეთ, რომ მე მუდამ თქვენთან ვარ შესძის, როგორ მოხდა ყველაფერი და გულახდილად უნდა გითხრა, რომ თქვენმა რისხვამ გამამხნევა კიდევ. ღმერთო, რა ახალგაზრდად ვიგრძენი მაშინ თავი! მაგრამ ახლა მინდა, რომ თქვენც მოხუცი იყოთ, მინდა ჩემი სიმხდალის ნაწილი გადმოვღოთ ამაღამ ფრთხილად იყავით. იმ რამდენიმე საათის განმავლობაში, როცა კაპიტან ბიტის გვერდით იქნებით, ეცადეთ ხულ ფეხის წვერებზე იაროთ, საშუალება მოძვეციით მოკუსძინო, მდგომარეობა ავწონ-დავწონო, ჩვენთვის მთავარია, ცოცხლები დაერჩეთ დაიფიწეთ ის საცოდავი გამოშტერებული ქალები...

— მგონი ასე უბედურად არასოდეს ვგრძნობთ თავი. მე თვითონ შევძრწუნდი, როცა მისის ფელქსის ტირილი გავიგონე. იქნებ ისინი არც ტყუიან, იქნებ არ ღირდეს, პირდაპირ შეხედო ამ ცხოვრებას. ვინც იცის, მართლაც სჯობდეს, დახუჭოთ თვალები და მხიარულების მორეჟში გადაეშვა. არ ვიცი, მე კი თავს დამნაშავედ ვგრძნობ და...

— არა, მაგას ნუ იფიქრებ! ომები რომ არ არსებობდეს, ქვეყნად რომ მშვიდობა სუფევდეს, მე თვითონ გეტყვოდიოთ დრო გაატარეთ-მეთქი, მაგრამ თქვენ არ შეიძლება კვლავ მე-

ხანძრედ იქცეოთ ქვეყნად ჯერ ბევრი რამ არის მოსაგვარებელი.
მონტკმა შუბლზე ოფლმა დაასხა.

— მისძინეთ, თუ არა, მონტკ?

— რა შემართება, — ჩაიღუღუნა მონტკმა, — ფეხები არ
შემორჩილება. ეს რა დღეში ვარ! ნაბიჯი ვეღარ გადაუდგი!

— მისძინეთ, მონტკ! დამშვიდდით, — დაიჩურჩულა მო-
ხუცმა, — მესმის, ვხვდები, რაც გემართებათ თქვენ გეშინიათ,
რომ კვლავ არ დაუშვათ შეცდომები. ნუ გეშინიათ შეცდო-
მები ხანდახან შეიძლება სასარგებლოც კი იყოს. როცა მე
ახალგაზრდა ვიყავი, ჩემს სიბრიყვესა და უცოდინარობას ყო-
ველთვის პირდაპირ ცხვირ-პირში ვახლიდი ხოლმე ხალხს და
კარგ მათრახებსაც ვიმსახურებდი. ორმოც წელს რომ მთელ-
წიე, ჩემი ცოდნის ბლაგვი ხმალი თანდათან აილუსა და გაბას-
რდა. თუ თქვენს უვიცობას დამალავთ, მუჯლუგუნებს არავინ
წაგკრავთ და ვეღარაფერს ისწავლით ახლა კი გადაადგიოთ ფე-
ხები და სახანძრო სადგურში მივიდეთ. ჩვენ ახლა ტყუპისცა-
ლები ვართ, ამიერიდან მარტო აღარ ივლით, ამიერიდან ცალ-
ცალკე სასტუმროებში არ ვისხდებით. თუ დახმარება დაგ-
ჭირდებათ, როცა ბიტი შემოგიტევთ, მე მანდ ვიქნები, თქვენს
ყურში, და ჩემს შენიშვნებს მოგაწვდით.

მონტკმა იგრძნო, რომ მარჯვენა ფეხი გადადგა წინ, მერე
მარცხენა.

— არ დამტოვოთ, მგობარო! — შევედრა იგი ფაბერს.

* * *

მექანიკური ძალღი წახული აღმოჩნდა, მისი ბინა ცარი-
ელი იყო. სახანძრო სადგური თუთრ სიჩუმეში ჩაფლულიყო.
ნარინჯისფერ „სალამანდრას“ მუცელი ნუთით ამოვესო და
ეძინა. გვერდებზე ერთიმეორეზე გადაჯვარედინებული ცმცხ-
ლისმფრქვევლები კქონდა ასხმული.

მონტკმა მიყურებული ოთახი გადაჭრა, სპილენძის ჭოკს
მოეჭიდა და ისე ასრიალდა სიბნელეში, რომ ძაღლის დაცარი-

ელებული ბინისთვის თვალი არ მოუშორებია. გული ხან შეუჩერდებოდა, ხან კი კვლავ მოუხშირებდა ცემას. რუხ პეპელას — ფაბერს — ცოტა ხნით მისძინებოდა მის ყურში.

ბიტი ღუკთან უცდიდა, ოღონდ ზურგიით იყო შეებრუნებული, თითქოს არაფის ელოდებოდა.

— ნახეთ — მიმართა მან ბანქოს თამაშში გართულ მებანძრეებს, — მოდის ერთი ძალზე უცნაური ცხოველი, რომელსაც ყველა ენაზე სულელი ჰქვია.

მან ხელი შეუშვირა მონტევს. ეს ძღვენის მოთხოვნას ნიშნავდა. მონტევმა ხელისგულზე დაუდო წიგნი. ბიტომ ისე მოისროლა სანაგვე კალათაში, რომ სათაურს არც კი დახედა, მერე სიგარეტი მოქაჩა და ჩაილაპარაკა:

— „ყველაზე დიდი სულელი ის არის, ვისაც ცოტა ჰქვია მაინც აქვს“. კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, მონტევ! იმედია, ამიერიდან ჩვენთან იქნებით, რაკი ციებ-ცხელებამ გაგიარათ და გამოჯანმრთულდით. ერთ ხელ პოკერს არ ითამაშებთ?

ისინი მაგიდას მიუსხდნენ. ბანქო დარიგდა. ბიტი ხელებზე დააჩერდა და მონტევმა მწვავედ იგრძნო ამ ხელების დანამაული. მონტევის თითები იმ ქრცვინს¹ წააგავდნენ, რომელმაც რაღაც დაამაჯა და ახლა ვედარ ისვენებს. ხელები წუთით არ ისვენებდნენ. ხან რაიმეს წაეტანებოდნენ, ხან ჯიბეებში ემაღებოდნენ ბიტის შხერას, რომელიც სპირტის ალივით ღურჯი და მცხუნვარე გამხდარიყო.

მონტევმა იგრძნო, რომ საკმარისია ბიტის ერთი შეებრვა და ხელები გაუხშება, დაეკრუნჩხება, აღარასოდეს დაუბრუნდება სიცოცხლეს და სამუდამოდ დაიმარხება ქურთუკის სახელოებში. ამის მიზეზი კი ის არის, რომ ხელებმა პატრონის დაუკითხავად დაიწვეს მოქმედება, ხელებმა ხომ პირველად შეიცნეს მისი იდუმალი სურვილი: ჩაებლუჯათ წიგნები და გაქცეულიყვნენ. გაქცეულიყვნენ და თან წამოეღოთ იობი.

¹ ქრცვინი — მოძვრო, ძვირფასბუნჯიანა ეფიხვერი ან შვი ნადირი კურნისებობა ოჯახისა.

რუთი და უილიამ შექსპირი. ამიტომ, იყო ისინი აქ, სახანძრო
სადგურში, კაცის სისხლში ამოსვრილ ხელებს წააგავდნენ.

მონტეკმა ნახევარ საათში ორჯერ მიატოვა თამაში, საპირ-
ფარეშოში შვეიდა და ხელები დაიბანა. უკან რომ ბრუნდებო-
და, ხელებს მაგიდის ქვეშ მალავდა.

— მოდი, ხელებს ნუ დაგვიმალავ, მონტეკ, — სიცილით
უთხრა ბიტომ, — განა არ გენდობით, მაგრამ მაინც...

მეხანძრეებმა გადაიხარხარეს.

— მაშასადამე, კრიზისმა გაიარა და ყველაფერი კარგად მი-
დის. ცხვარი თავის ფარას დაუბრუნდა. „ვინ არის ისეთი, რომ
გზა არ არუოდეს ხანდახან, ჭეშმარიტება მარადიულია“, — გუ-
ფვიროდით ხოლმე ჩვენ, — ვიდრე განკითხვის ქამი არ დადგა.
„ის არასოდეს დარჩება მარტო, ვინც კეთილშობილურ აზრებს
ატარებს გულში“, — ვარწმუნებდით საკუთარ თავს. „ო, სიტ-
კობავ, ლამაზი სიტყვებით გამოხატული ცოდნისა“, — თქვა
სერ ფილიპ სიდნიმ¹, მაგრამ ალექსანდრ პოუპი² კი ამბობს:
„სიტყვები ფოთლებს წააგავს: როცა ისინი ხშირია, იშვიათად
ხარობს მათში აზრის ნაყოფი“. ამაზე რას ფიქრობთ, მონტეკ?

— არ ვიცი...

— ფრთხილად! — შორიდან, მეორე სამყაროდან ჩურჩუ-
ლებდა ფაბერი.

— ან კიდევ: „მცირე ცოდნა საშიში რამაა. ან ღრმად ჩას-
წვდი კასტალის წყაროს, ან სულ ნუ იგემებ. იქ პატარა ყლუ-
პები შხამავს და აბრუებს გონებას და მხოლოდ უხვად დალუკა
აფხიზლებს მას“.

ისევ პოუპია, იმავე ესუდან ამოდებული. ახლა რაღას იტყ-
ვი?

მონტეკმა ტუნზე იკბინა.

— ახლავუ აგისხნით, — უთხრა ბიტომ და თავის ბანქოს

¹ სიდნი, ფილიპ (1554-1584) — ინგლისელი მწერალი.
² ალექსანდრ პოუპი (1688-1744) — ინგლისელი პოეტი, პრეტანული კლასიციზმის
კრიტიკით საუკეთესო წარმომადგენელი.

გაუღიმა. — თქვენც ხომ ერთმა ყლუპმა დაგათროთ. ორიოდუ სტრიქონი წაიკითხეთ და ლამის კლდიდან გადაიჩხეთ, ლამის მთელი მსოფლიო ააფეთქოთ, ხალხს თავები მოკვეთოთ, ქალები და ბავშვები მიწაზე დაანარცხოთ, ავტორიტეტები განადგუროთ შესძის, მონტკე, მეც გამომიცდია.

— მე ძალიან მშვიდად ვარ, — უპასუხა აფორიაქებულმა მონტკემ.

— ნუ წითლდებით მე განა გასაბრაზებლად გეუბნები, არა, ნამდვილად არ მინდა თქვენი გაბრაზება. იცით, ერთი საათის წინ სიზმარი ენახე. დასასვენებლად წამოუწევი და მესიზმრა, ვითომ მე და თქვენ სასტიკი კამათი მოგვეფიდა წიგნების თაობაზე. საშინლად იყავით განრისხებული და ციტატებს ღრიალებდით მე კი მშვიდად ვიგერიებდი თქვენს იერიშებს. „ძალაუფლება“ — ეთქვი მე, თქვენ კი ჯონსონის¹ სიტყვები მოიტანეთ „ცოდნა ძალაუფლებაზე ძლიერია“. შერე მე გიპასუხეთ დოქტორ ჯონსონს სხვაც უთქვამს, ჩემო ძვირფასო-მეთქი, და ეს ციტატა მოვიტანე: „იმ კაცს ბრძენი არ ეთქმის, ვინც გარკვეულს გაურკვეველს ამჯობინებს“. მუხანძრებს შეიძლება დაეურდნოთ, მონტკე. სხვა ყველაფერი საშინელი ქაოსია!

— ნუ უსმენთ! — ჩურჩულებდა ფაბერი, — იგი ცდილობს, დაგაბნიოს. ფრთხილად იყავით, ძალიან მოუხელთებელი ვინმეა!

ბიტომ ჩაიხითხითა და განაგრძო:

— შერე თქვენ მიპასუხეთ „ქუშმარიტება არ დაიძალდება, მკვლევლობა ადრე თუ გვიან გამოიმკვლავნდება“. „ღმერთო, ეს კიდევ თავისას ამბობს. ხანდახან თვით ეშმაკსაც კი შეუძლია ხალვითი წიგნი დაიმოწმოს-მეთქი“. შერე შენ შეკვეთე: „ეს ეპოქა უფრო აფასებს მოოქრულ სულელს, ვიდრე იდაყვებგამოგლეჯილ, წმინდან ბრძენს“. მე კი დაეიჩურჩულე: „ქუშმარიტების სიდიადეს დაცვა ამდაბლებს“. თქვენ კი იღრიალეთ

¹ ჯონსონი, ბენ (მუნჯამბი) (1573-1637) — ინგლისელი პოეტი, დრამატურგი და ღრამის თეორეტიკოსი.

„შაკამებს სისხლი სდით იარებიდან, როცა მკვლელი აქვეა!“
მე ხელზე ხელი მოგიტათუნეთ და გითხარიო „ნუთუ ასეთი
ხარბი გახდით ჩემს დანახვაზე“. თქვენ კი გაპკიოდით „ცოდ-
ნა ძალაა! გოლიათის მხრებზე შემდგარი, გოლიათზე მეტს
ხედავს“. მე კი იშვიათი სიმშვიდით დაგასრულე ჩვენი კამა-
თი მისტერ ვალერიის¹ სიტყვებით „ჩვენ მეტაფორას საბუთად
კინწევთ უაზრო სიტყვებს — ჭეშმარიტებად, ვველას გვეგონია
თუი მისანი და მოძველის მაუწყებელი“.

მონტვეს თავბრუ დაეხვა. იგი გრძნობდა, რომ უმოწყალოდ
ურტყამდნენ წარბებზე, თვალებზე, ცხვირზე, ტუჩებზე, ნიკაპ-
ზე, მხრებზე, უმწეოდ აწეულ მკლავებზე.

მონტვეს უნდოდა ვევირა: „გვეოთ, გაჩუმდით, თქვენ ვვე-
ლაფერი აურიეთ ერთმანეთში, შეწყვიტეთ“. ბიტიმ წვრილი
თითები წაატანა მაჯაში.

— ღმერთო, ეს როგორი მაჯა გაქვს! კარგად კი შეგაჯან-
ჯლარე, არა, მონტვე? იესო მაცხოვარო, მაჯა ისე გიცემს,
თითქოს ომის მეორე დღე იყოს. მარტო სირენებისა და ზარე-
ბის ხმა აკლია. გინდა, განვაგრძო საუბარი? მე ძალიან მომ-
წონს შენი დამფრთხალი გამოხედვა. რა ენაზე გინდა საუბარი?
სუაპილზე², პინდიზე³, ლიტერატურულ ინგლისურზე? მე სამი-
ვე ვიცი: „თუმცა ეს ხომ მუნჯთან საუბარს ემგვანება, უილი!“

— ყოჩაღად იყავით, მონტვე! — ჩაზუზუნა ყურში ფარვანამ,
— იგი ცდილობს წყალი აამღერიოს!

— ო, როგორ შეშინდით, — განაგრძო ბიტიმ, — მე მარ-
თლაც სასტიკად მოვიქცევი, სწორედ ის წიგნები გამოვიყე-
ნე თქვენს წინააღმდეგ, რომლებსაც ასე ებლაუჭებოდით და
მველა ნაბიჯი და ყოველი სიტყვა გაგიბათილეთ აი, რა გამ-
ყიდველია წიგნი! გგონია, მხარში ამოვიდგება და სწორედ ამ

¹ ვალერი, პოლ (1871-1945) — ურანგი პოეტი.

² სუაპილი — ერთაშორის ურთიერთობის ენა ცენტრალურსა და აღმოსავლეთ
აფრიკაში.

³ პინდი — ენა პინდუსტანის ერთ-ერთი კარიანტი. აქვებზე ინდუსტრია. მუ-
შაობა ინდოევროპული ოჯახის ინდური ჯგუფის ენებს.

დროს ზურგს შკაქცევს. თურმე მოწინააღმდეგესაც შეუძლია იმათი გამოყენება და აი, უცებ შუა საფლობში აღმოჩნდები ჩაყარნილი, არსებითი სახელების, ზმნებისა და ზედსართავების უწესრიგო ლაშქრით გარშემორტყმული. ჩემი სიზმრის ბოლოს მე „სალამანდრათი“ მოუედი და გკითხეთ, ერთი გზა ხომ არა გვაქვს-მეთქი. თქვენ ჩამიჯექით და ისე მოუედით სახანძრო სადგურში, რომ არც ერთს არ დაგვირღვევია ნეტარი დუმილი. მოუდიოდით და უფრო და უფრო ვწყობოდით ერთმანეთს, — ბიტომ მონტკვის ხელს თითები შეუშვა და ხელი მოწყვეტით დაეცა მაგიდაზე, — ყველაფერი კარგია, რაც კარგად მთავრდება.

მონტკმა არაფერი უპასუხა. იგი თუთრი ქვის ქანდაკებას წააგავდა. უკანასკნელი დარტყმების გამოძახილი თანდათან ილეოდა და სადღაც, ტვინის მრუმე ძვლებში იკარგებოდა. ფაბერიც ერთ-ერთ ძვლებსთან ელოდა სრული სიჩუმის ჩამოვარდნას.

...და როცა ბოლოს მონტკვის გონებაში ატეხილი კორიანტელი დაცხრა, ფაბერმა დინჯად დაიწყო:

— ძალიან კარგი, მონტკ. მან უკვე თქვა თავისი სათქმელი და თქვენც ყურადღებით მოუსმინეთ ახლა რამდენიმე საათის განმავლობაში მე დამიგდეთ ყური და ჩემსასაც გეტყვიო ამის შემდეგ კი თქვენ თვითონ გადაწყვიტეთ, რომელ გზას უნდა დაადგეთ ოღონდ მე მინდა, რომ ეს თქვენი საკუთარი აზრი იყოს. არც მე დამიჯუროთ და არც კაპიტან ბიტის. ეს კი არ დაგაჟიწყდეს, რომ კაპიტანი ჭეშმარიტებისა და თავისუფლების ერთ-ერთი ყველაზე საშიში მტერია — იგი ბრყვია და გულცივი „უმრავლესობის“ ჯოგს ეკუთვნის. ო, ღმერთო, ეს რა საშინელი ტირანია მოგვოვლინე! ჩვენ ხომ სულ სხვა სარაუზე ვუკრავთ და ახლა თქვენ თვითონ ამოირჩიეთ, ვის მოუსმენთ — ჩვენ თუ იმათ.

მონტკს ის იყო ხმაძაღლა უნდა ეპასუხა, რომ საგანგაშო ზარმა დარუკა და საშინელი შეცდომა აღარავის ჩაუდენია.

ჭერზე მიკრული საგანგაშო ხარი განუწყვეტლავ წერიალებდა. ოთახის კუთხეში დადგმული ტელეფონის აპარატი კაკუნით იწერდა მისამართს.

კაპიტანი ბიტი, რომელსაც ვარდისფერ ხელში კვლავ ბანქო ვჭირა, საგანგებოდ გამოზომილი დინჯი ნაბიჯით შევიდა აპარატთან და როცა ტელეფონი დადუმდა, მისამართიანი ქალღალი მოახია, დაუდევრად გადაავლო თვალი და კვლავ თავის ადგილზე დაჯდა.

მეხანძრეები თვალმოუშორებლად უშხერდნენ თავიანთ კაპიტანს.

— ზუსტად ორმოცი წამი შეგვიძლია დაფოუნდეთ სწორედ ამდენი მჭირდება, რომ ჯიბეები დაგიცარიელოთ, — მხიარულად თქვა ბიტომ.

მონტეკმა ბანქო მაგიდაზე დადო.

— დაიღალეთ, მონტეკ? აღარ ითამაშებთ?

— არა, აღარ ვითამაშებ!

— გამხნედიტო თუმცა, მოდი შევწყვიტოთ ეს ხელი და მერე დუკამთავროთ ქალღალი პირჩალიძა დატოვე და სასწრაფოდ მოემზადე. აბა, მარდად! — ბიტი წამოდგა, — მონტეკ, თქვენ ისევ ცუდად გამოიყურებით. შეშინია, კვლავ აუად არ გახდეთ.

— არა, კარგად ვარ.

— ნუ გეშინია, კარგად იქნები. ეს საგანგებო შემთხვევაა, ვინჩაროტ!

ისინი ამოჭრილ იატაკში ჩახტნენ და ისე მაგრად მოუჭიდნენ სპილენძის ჭოკს, თითქოს ქვევით ტალღები ბობოქრობდნენ და ჭოკი უკანასკნელი იმედიანო. მაგრამ ჭოკმა იმედი გაუცრუა და ქვევით, სიბნელეში გააქანა ისინი, სადაც უკვე ისმოდა ბენზინის ახალგაღვიძებული დრაკონის ქშენა და ფრუტუნე.

— ეჰე, ეჰე!

მანქანამ გრუხუნითა და ღრიალით მოუხვია. აწივლდა საბურავები, მანქანის პრიალა სპილენძის რეზერვუარში ისე აჭყაპუნდა ნავთი, თითქოს გოლიათს მუცელი უწურეურებო.

მონტკს დროდადრო ხელი უსხლტებოდა სლიპ სახელურზე და მაშინ უმწეოდ ეჭიდებოდა ცოვ სიურცეს. ქარი იმას უწმეოდა, პირში უძკრებოდა, მაგრამ მონტკი ამას სულ არ აქცევდა ყურადღებას.

მონტკს გონებიდან არ ამოსდიოდა ის ქალები, საკუთარ სასტუმრო ოთახში რომ ნახა. ქალები, რომლებიც ნუნის ქარმა გამოფიტა და დააცარიელა. ფიქრობდა თავის სულელურ საქციელზე: „რა ეშმაკი შემიჩნდა, წიგნის წაკითხვა რომ მომანდომა“. ეს ხომ იმას ჰკავდა, ხანძრის ჩაქრობა რომ მოინდომო წყლისმფრქვეველი სათამაშო დამბაჩით. რა სიგიჟეა! რა დაეტაკა! ვერ იქნა და ვერ დაიცხრო სიბრაზე! როდის მოერვა საკუთარ რისხვას, როდის დაწყენარდება საბოლოოდ?

— წინ, წინ!

მონტკმა ზვეით აიხედა. ბიტის ადრე არასოდეს წაუყვანია მანქანა, დღეს კი საჭეს მისჯდომოდა, წინ გადაწეული მაღალი საუარძლიდან და მკვეთრად ახვევინებდა მანქანას ოკრობოკრო ქუჩებში. გრძელი, შავი ლაბადის კალთები უფრიალებდა და უზარმაზარ ღამურას ამსგავსებდა. ეს ღამურა მანქანას მოსჯდომოდა და ქარს მიაპობდა.

— წინ, მონტკ! ჩვენ მსოფლიო უნდა გავაბედნიეროთ!

ბიტის ვარდისფერი ღაწკები ფოსფორით ანათებდნენ სიბნელეში. კაპიტანი გაბრაზებული აღრჭიალებდა კბილებს.

— მოუდით!

„სალამანდრა“ გრილით გაჩერდა. მუხანძრეები მოუხერხებლად ხტებოდნენ მანქანიდან.

მონტკს კვლავ მანქანის ცივი და პრიალა მოაჯირისთვის ჩაეჭიდა ხელი, ჩაწითლებული თვალები დაბლა დაეხარა და ფიქრობდა: „მე ამის ჩადენა აღარ ძალმიძს. როგორღა შევასრულო ეს დაულება, როგორღა გაეაჩინო ხანძარი. არა, მე ამ სახლში ფეხს ვერ შევდგამ!“

ბიტი, რომელსაც სულ ახლახან გადალახული ქარის ხუნი უდიოდა, მონტკს მიუახლოვდა:

- რას განსჯებდნენ ხარო მონტეკე!
უცხო ზემოთში გამოწვივდა მჭანძრეები უხარმარო
ობსედიით უხმაუროდ გაიფანტნენ აქეთ-იქით
რევირე აქნა, მონტეკემა თავი ახსია და მიტრიალდა.
პეტი პირდაპირ თვალეში მისწვრებოდა:
- რა დაგეძარათაო მონტეკე?
- რაო?! - ჩაიხურჩულა მონტეკემა, - ხეშს ხახვოს გუ
ხეზებულვარო?!

ნაწილი მესამე
ცეცხლის ზეიმი

მეზობელ სახლებში ზედიზედ ინთუბოდა ნათურები. ისმოდა კარის გაღების ხმა, ხალხი მოუთმენლად ელოდა სანახაობის დაწყებას. მონტვეი და ბიტი სხვადასხვანაირი გრძნობით მისწერებოდნენ მათ წინ აღმართულ სახლს: ერთს თავშეკავებული კმაყოფილება ჯერა სახეზე, მეორე თითქოს ჯერ კერც კი გამოფხიზლებულიყო ძილისგან. აი, ამ სახლში უნდა შემდგარიყო საცირკო სპექტაკლი — ჩირაღდნების ტრიალი და ცეცხლის აღის ყლაპვა.

— აჰა, ბოლოს და ბოლოს, მიიღე საკადრისი. ჩვენმა მონტვემა მზის სიახლოვეს მოინდომა ნაუარდი და ახლა, როცა თავისი წვეული ფრთები დაიწეა, გაოცებულია, ეს როგორ დამემართაო. განა მაშინ კერ უნდა მიმხვდარიყო, ქოფაკი რომ მიკუგზავნე შინ?

მონტვეი გაქვავებული სახით უსმენდა. ცოტა ხნის შემდეგ თავი მიაბრუნა და იქვე, მოთუთრო ყვავილის ბუჩქებში მდგარ ჩაბნელებულ სახლს შეხედა.

ბიტიმ ჩაიფრუტუნა:

— არა, ნუთუ მართლა გაგასულელათ იმ პატარა, ჯიუტმა შემლილმა? ყვავილები, პეპლები, ფოთლები, მზის ჩასვლა და რა ვიცე, ათასნაირი ოხრობა? ეს ყოველივე მის კარტოთეკაში წერია. ოჰო, მგონი გულში მოგხვდათ, არა? გეტყობათ, ისე დაიბენით! ბალახის ღეროები, ნამგალა მთვარე... რა სისულელეები! ვითომ ვის რა არგო ამით?

მონტვეი დრაკონის გრილ ფრთაზე ჩამოჯდა და თავი ჯერ მარცხნივ მიაბრუნა ოდნავ, მერე მარჯვნივ, მარცხნივ, მარჯვნივ, მარცხნივ... იგი ყველაფერს ამჩნევდა. არაუის უშავებდა რამეს, არაუის საქმეში არ ერეოდა...

— არ ერეოდაო?! განა შენ არ გიტრიალებდა ირგვლივ? არა?! განა ერთ-ერთი წვეული ქველმოქმედთაგანი არ იყო, რომლებსაც სახეზე კეთილშობილური მდუმარება აწერია და სხვების ჭკუის დარიგების გარდა არაფერი იციან? ჯანდაბაშიც წახულან, რაღა უკენი და რაღა შუაღამეზე ამოსული მზე — არც ერთი დაგამინებს და არც მეორე!

ქარი გაიღო და კიბეზე მილდრუდმა ჩამოირბინა. მოკრუნ-
ჩხული თითებით ჩემოდანი ეჭირა. ქვაფენილთან ჭრიალით შე-
ჩერდა შვეი ტაქსი.

— მილდრუდ!

მილდრუდმა გვერდით ჩაურბინა მონტკს. წელი გაშეშებუ-
ლი მიჰქონდა, სახე პუდრით გაეთუთრებინა, პირი აღარ ჰქონდა:
კომადის წასმა დაუიწყებოდა.

— მილდრუდ, ნუთუ შენ დამასმინე?!

მილდრუდმა ჩემოდანი მანქანაში შეაგდო, თვითონაც შიგ
შეძერა და აბურტყუნდა:

— საწყალი ნათესაუები, საწყალი ნათესაუები! ოპ, ყველაფერი
დაიღუპა, უკვე ყველაფერი, ყველაფერი დაიღუპა...

ბიტომ მხარში სტაცა ხელი მონტკს. მანქანა წინ გაუარდა,
უცებ განაუითარა სამოცდაათი მილი სიჩქარე და მალე გაუჩი-
ნარდა. გაისმა წკრიალი — თითქოსდა თლილი მინის სარკე-
ბისა და ბროლისგან ნაგები ოცნების კოშკი დაიმსხვრაო. მონ-
ტკი ისე შემობრუნდა, თითქოს მოულოდნელად ქარიშხალმა
დაბერაო და დაინახა, რომ სტოუმენსა და ბლუკს ნაჯახები მო-
ემარჯვებინათ და ფანჯრის ჩარჩოებს ამტვრევდნენ, რათა ორ-
პირი ქარისთვის მიეცათ გზა. ღამის პეპელა კვლავ მიაფრინდა
ცფესა და შავ დაფას:

— მონტკ, მე ფაბერი ვარ გესმით ჩემი ლაპარაკი? რა მოხდა?

— ახლა ჩემს თავზეა ეს ამბავი, — თქვა მონტკმა.

— რა ძალიან გიკვირთ, — წამოიძახა ბიტომ, — ჩვენს დრო-
ში რატომღაც ყველა დარწმუნებულია, რომ პირადად მას არა-
ფერი დაუმართება. „აი სხვები იხოცებიან, მე ვცოცხლობ, მე
არაფერი მომივა. მე არაუის უნდა გაუწიო ანგარიშო“, მაგრამ
სინამდვილეში ადამიანს მრავალი რამ ევალება. მოდი, ამაზე
ნუდარ ვილაპარაკებთ ახლა, როცა დათესილი უნდა მოიმკა,
ძალზე გვიანაა ამაზე ლაპარაკი. ასე არ არის, მონტკ?

— მონტკ, შეგიძლია გაიქცე? — კითხა ფაბერმა ცოტა
ხნის შემდეგ.

მონტკვი სახლისკენ გაემართა, მაგრამ ვერც კი იგრძნო, რომ
ჯერ ფილაქანი გადაიარა და მერე ნამიან ბალახზე შედგა ფეხი.
სადღაც გვერდით ბიტის სანთებელა გაჩნაკუნდა და მონტკვს
პატარა ნარინჯისფერმა ალმა მოსტაცა შხერა.

— რატომ არის ცეცხლი ასე მომხიბლელი? რატომ იზიდავს
იგი დიდსაც და პატარასაც? — ბიტიმ სულის შეებრვით ჩააქ-
რო ალი და მერე კვლავ ჩამოჰკრა ხელი სანთებელას ბორბალს,
— ცეცხლი მარადიული მოძრაობაა, რომლის შექმნას დასაბა-
მიდან მიელტვის ადამიანი, მაგრამ ვერ ახერხებს, უფრო სწო-
რად, თითქმის მარადიული. თუ თავს მიაჩნებ, მთელი თქვენი
სიცოცხლის მანძილზე არ ჩაქრება. რა არის ცეცხლი? ცეცხ-
ლი გამოუცნობი საიდუმლოა. მეცნიერები რაღაცას ბოდავენ
ხახუნსა და მოლეკულებზე, მაგრამ სინამდვილეში არაფერი
არ იციან. ცეცხლის ნამდვილი სილამაზე იმაში მდგომარეობს,
რომ იგი პასუხისმგებლობისა და მოუალეობისგან ათეისუფ-
ლებს ადამიანს. თუ პრობლემა მეტად მძიმე ასატანი გახდა,
შეუძახე ღუმელში და მორჩა! ახლა თქვენ ხართ ჩემთვის ასეთი
მძიმე პრობლემა, მონტკვი, და ცეცხლი სწრაფად, უმტკივნეუ-
ლოდ და საბოლოოდ გამათეისუფლებს თქვენგან. დასალპობიც
ადარაფერი დარჩება. ასე უფრო ჰიგიენური და მოხერხებულია.

მონტკვი ახლა ამ უცნაურ სახლს მისჩერებოდა. საკუთარი
სახლი უკვე უცხოდ ექცია ამ გვიან ჟამს, მეზობელთა ჩურჩულს,
მინის ნამსხვრევებს და შიგნით, იატაკზე დაყრილ ყდამოგლე-
ჯილ წიგნებს, რომელთა ფურცლები გედის თეთრი ბუმბულეთით
მიმოფანტულიყო ირგვლივ და რომელნიც ახლა ისე უაზროდ
და საცოდავად გამოიყურებოდნენ, რომ ნამდვილად არ ღირდა
მათთვის თაყის შეწუხება. ისინი ახლა მხოლოდ გავეითლებულ
ქალღალღზე დაბეჭდილი შაეი ნიშნები და დაქექილი ყდები იყო.

„მილდრედმა, რაღა თქმა უნდა, დაინახა, წიგნები რომ დაე-
მალე ბაღში და ისევ ოთახში შემოიხიდა. მილდრედმა, მილ-
დრედმა!“

— მე მინდა, რომ მარტო თქვენ ჩაატაროთ მთელი სამუშაო.
მონტკვი, ოღონდ ნათით და ასანთით კი არა, ცეცხლმფრქვევით

უნდა შემოიაროთ ყოველი კუთხე და კუნჭული. თქვენი სახლი
თქვენვე უნდა გაწმინდოთ.

— მონტკე, ნუთუ არ შეგიძლიათ მოშორდეთ მანდაურობას?
გაქცეას ვერ მოახერხებთ?

— არა, — განწირული ხმით შესძახა მონტკმა, — ნაგაზის,
ნაგაზის გამო არ შეიძლება!

ფაბერმა გაიგონა ეს სიტყვები, მაგრამ ბიტმაც გაიგონა,
იფიქრა, მე შეუბნებაო და გამოეპასუხა:

— ღიახ, ნაგაზი სადღაც აქვე, მახლობლად დაძრწის, ასე
რომ, ცუდი არაფერი განიზრახოთ შხად ხართ?

— ღიახ, — მონტკმა ცეცხლმფრქვევის დამცველი გადას-
წია.

— ცეცხლი!

ცეცხლმფრქვევიდან უხარმაზარი გუნდა გამოუარდა, წიგნები
მოხვეტა და კედელს მიაყარა. შემდეგ მონტკვი საწოლ ოთახში
გაუიდა და ორჯერ მიუშვირა ცეცხლმფრქვევი ერთად შეტყუპე-
ბულ საწოლებს. საწოლებს შიშინით მოედო ცეცხლი. მონტკვი
ვერასოდეს იფიქრებდა, რომ მათში ამდენი სითბო, სინათლე და
ენება იქნებოდა დაბუდებული. მერე საძინებელი ოთახის კედ-
ლებსა და ტუალეტის მაგიდას მისდგა.

მონტკს უნდოდა, ყველაფერი გადაეხვაფერებინა, ამიტომ
ჯერ სკამები და მაგიდები დაწვა, შემდეგ კი სასადილო ოთახ-
ში შევიდა და დანები, ჩანგლები და პლასტმასის ჭურჭლებიც
ზედ მიაყოლა. მას არ უნდოდა, რაიმე ნივთს მოეგონებინა, რომ
ოდესმე აქ, ამ ცარიელ სახლში ცხოვრობდა უცხო ქალთან,
რომელიც ხვალვე დაიფიცებს კედელს. ის ქალი ახლა მარტოდ-
მარტო მიქრის ქალაქში და „რადიონიფარის“ გაუთავებელ გა-
დაცემას უსმენს.

ცეცხლის გაჩენა, ისევე როგორც წინათ მთელი ნეტარება
იყო. ბედნიერი ხარ, როცა გრძნობებს სადავეს მიუშვებ და ყვე-
ლაფერს წვა. გლეჯ, ანადგურებ, როცა სპობ უაზრო პრობლე-
მას. ეს პრობლემა გადაუწვევებელია? ცეცხლი! და თან თუითონ
პრობლემაც აღარ არის.

მეტი დადგინების წამალი!

- წყნება, მონტკე!

წყნება მონტკეს დადგენილი ჩიტებზე დაფრთხილებით
ოთხში ფრთებს წითლად და ვეითლად უკლავდათ.

მონტკე სასტუმრო ოთახში შევიდა, სადაც კედლებზე მის
ნაწი, კეპა და ბრიჯი ურჩხულები მიძალღულიყვნენ. მათ ა-
ლყ უფროსი ფიქრები უტრიალებდათ თავში და თქირი სის-
ძრების ღრუბლებში ლოღოვებდნენ. მან ცეცხლის თითო ტელ-
სტვირცნა თითო ცარიულ კედელს და უკაურო სიხინით დასდა.
სიციარულე უმინაარსო სტკენითა და უახრო ტყეილით გამოე-
პასუხა მონტკეს. იგი შეეცადა წარმოედგინა სიციარულე, რი-
მელსაც არარაობა ბადებდა, მაგრამ ვერ მოახერხა.

მონტკემა სუნთქვა შეიკრა, რათა სიციარულე ჩაესუნთქა და
ხმალეთ მოიქნია მონტკეს ფრთები — უნდოდა ეს სამხელე
სიციარულე გაეკეთა. შემდეგ შემოტრიალდა და მთელ ოთხს
მონტკეს კედელ ერთი დიდი, ვეითული თაიგული უძღუნა.

კედლის მონტკესამდე საფარი დასკდა და აღმოდებულ
სახლი ციებთანით აცახცახდა.

- იყოფეთ როცა დაამთავრებთ, დაგაკატომრებთ, — გაისმა
ზურგის უკან ბიჭის ხმა.

სახლი წითელ ნაკურჩხლებად და შუე ნაცრად იქცა. იგი ახ-
ლა მინახე კდო, მოუარდისფრო-რუხი ფერფლით დაფარულ
და თაუხე ზეცამდე აწედილი, წინ და უკან მოქანავე კეპლის
სვეტი ადგა.

უკვე დილის ოთხის ნახევარი გახდა. ხალხი თავიანთ ბინებში
შებრუნდა — უზარმაზარი საციარკო ფარდულიდან ნახშირისა
და ნაცრის გროვად დარჩა. წარმოედგინა დამთავრებული იყო.

მონტკეს ძლივსლა ეჭირა ხელში მონტკეს ფრთები. ხალხს
ოფლის ლაქები ეტყობოდა. გატყარტლული სახე მთად უკ-
ალებდა. მიბეჭებული მონტკეს შუე ძლივს, ბუნდოვნად მო-
ჩანდნენ მონტკეს ზურგის უკან მოძლოდინე მუხანდრები.

მონტკვი ორჯერ შეეცადა ხმის ამოღებას და შესამუდ, როგორც იყო, მოუყარა თავი სათქმელს:

— განგაში ჩემმა ცოლმა ატეხა?

ბიტომ თავი დაუქნია:

— მისმა შვიობრებმა უფრო ადრე შეგვატეხობინეს, ოღონდ შეურადლება არ მოეპეციე. ასე იქნებოდა თუ ისე, თქვენი საქმე უკვე გათავებული იყო. აბა, რა სიხულულეა ლექსების კითხვა ასე აკარად. ასე მხოლოდ ტუტუცი სნობები იქცევიან. წაიკითხავენ რამდენიმე განთქმულ სტრიქონს და ღმერთად წარმოიდგენენ თეს. გვინათ, წიგნი თუ წაიკითხეთ, ზღვას ფეხით გადალახეთ, მაგრამ თურმე ქვეყანა მშვენიურად ძლებს თქვენი წიგნების გარეშე. ხედავთ, რა დღეში ჩაგაგდეს მაგ წიგნებმა?! კისრამდე ჩეარდით ლაფში. ნუკი რომ დაგაჭიროთ, დაიხრწობით კიდევ!

მონტკვი განძრევაც აღარ შეეძლო. ამ უეცრად მოვარდნილმა ცეცხლის ნიაღვარმა და მძლავრმა მიწისძვრამ მიწასთან გაასწორა მისი სახლი. ახლა მიღდრედიც და მონტკვის მთელი წარსულიც ამ სახლთან ერთად დამარხულიყო და მონტკვი განძრევის საშუალებას არ აძლევდა.

მიწისძვრა ჯერ არ დამცხრალიყო და მონტკვი მთელ გულ-ღეიძლს უთრთოლებდა. საშინელი დაღლილობის, დაბნეულობისა და ძრისხანებისგან მუხლები ეკეცებოდა და თავი აღარ ქმონდა, რომ ბიტის დარტყმები მოგვერიებინა.

— მონტკვი, შე სულელი, მონტკვი, შე ბრიყვი, მართლაც, რატომ წაუკითხე?

მონტკვი აღარაფერი ესმოდა. იგი სადღაც, შორს იყო, მისი სული სხვაგან ფრუნდა. სხეული კი, ეს უსიცოცხლო, გამურული სხეული, ამ ცოფიანი ბრიყვის საჯიჯგნად დარჩენილიყო.

— მონტკვი, მოშორდით მანდაურობას! — ურწვედა ფაბერი.

მონტკვი დააყურადა.

ბიტომ ისე მაგრად ჩაარტყა მონტკვი თავში, რომ დაარტყბინა. იგი უკან-უკან წვიდა. მწვანე ტყვია კი, რომლიდანაც ფაბერის სურნულ-ვეირილი ისმოდა, ქაფუქნილზე დეარდა. ბიტი მამინვე დააცხრა ზედ და კმაყოფილი ღიმილით მიიღო ეკრთან.

მონტკს ახლა შორიდან ესმოდა ძახილი:

— მონტკ, რა მოხდა?!

ბიტომ ტყვია ყურიდან მოიშორა და ჯიბეში იკრა.

— ესეც ასე. თურმე აქ სხვანაირად ყოფილა საქმე. აქი ვატყობდი, რომ თავს გვერდზე ხრიდი და რაღაცას აყურადებდი. ჯერ მგონა „ნიჟარა“ გვეყვია ყურში, მაგრამ უცებ, ძალიან დამჯერე რომ გახდი, დავეჭვდი. არა უშავს, გემს ავიღებთ და მოუუკლით მაგ შენს მგობარს.

— არა! — შესძახა მონტკმა და ცეცხლმფრქვევის დამცველი გადასწია. ბიტომ სწრაფად გადააკრა თვალი მონტკის ხელს და თვალის გუგები გაუფართოვდა. მონტკმა შეამჩნია მისი შეშფოთება და თვითონაც დაიხედა ხელუბზე. რაღა გაგო, კიდევ რა დანაშაული ჩაიდინესო. მოგვიანებით, როცა ამ ამბავს იხსენებდა, ვერაფრით ვერ გაარკვია, თუ რამ გადააწყვეტინა საბოლოოდ ბიტის მოკვლა — თვითონ ხელუბმა, თუ ბიტის რეაქციამ ამ ხელუბის მოძრაობაზე. ზეგვის გაბმულმა გრუხუნმა ყურთან ჩაუარა, მაგრამ მონტკს არაფერი გაუგია.

— მართლაც, შესანიშნავი ხერხია ხალხის დასამორჩილებლად, — მოძხიბლაყად გაილიმა ბიტომ, — კაცს თოფის ლულას რომ მიუშვერ, რაღა წინააღმდეგობას გაგიწევს. პა, რას იტყვით? რატომ არ მომახლი შექსპირის ციტატას, შე ტუტავი ხნობო? „შენი მუქარის არ მეშინია, კახიუს, რადგანაც მე ისე ძლიერად ვარ შეიარაღებული პატიოსნებით, რომ შენი მუქარა უკში ქარეთით ჩამოვლის გვერდით და მას არაფრად ჩავაგდებ“. ასე არ არის? მოდი, შე საცოდაუო ლიტერატორო, დაუშვი ჩახმახი, — მან ერთი ნაბიჯი გადადგა მონტკისკენ.

— აქამდე ყოველთვის იმას ვწკვდიო, რაც არ უნდა დაგვეშვა, — ძლივს ამოილაპარაკა მონტკმა.

— მომეცით ცეცხლისმფრქვევი, გაი! — უბრძანა ბიტომ და სახეზე ღიმილი შეჟვინა.

იმავ წამს იგი ცეცხლის გუნდად გარდაიქმნა! გუნდა ვიროდა და ხტოდა. ბიტი აღარ იყო ადამიანი — იგი ტლანქბურტყუნა, ცეცხლმოდებულ თოჯინად იქცა, რომელიც ბალახ-

ზე გორავდა, რადგან მონტკვმა თხუადი აღის გრძელი ჭეული
მეუმა მისცენ.

ისმოდა შიშინი, თითქოს გახურებულ ღუმელზე დააფურ-
თხეს, ან თითქოს უზარმაზარ შავ ლოკოკინას მარილი დააყარეს
და ისიც გაიდლაბნა და თავზე მობუებუვე ყვითელი ქაფი მოიგ-
ლო. მონტკვმა თვალები დახუჭა, ყვირილი ატეხა და ყურებზე
ხელები მიიფარა, რომ ეს ხმები აღარ გაგონა. ბიტომ რამდენ-
ჯერმე კიდევ გაიფართხალა, მერე მოიკუნტა, შხეში დატოვე-
ბულ ხანთლის თოჯინასავით მოიღვენა და გაირინდა.

სხვა მქანძრეებიც გაუნძრევლად იდგნენ იქვე.

მონტკვმა უკანასკნელი ძალა მოიკრიბა, ცეცხლმფრქვევი მე-
ხანძრებს მიუშვირა და უბრძანა:

— შეტრიალდით!

მქანძრეები მორჩილად შეტრიალდნენ ზურგით მოხარშული
ხორცისფერი სახე ოფლით დასველებოდათ მონტკვმა ორივეს
მაგრად ჩასცხო თავში. მათი მუხარადები მიწაზე გაგორდა. მე-
ხანძრეები დაეცნენ და აღარ განძრეულან.

ზურგს უკან რაღაც აფარფატდა, თითქოს ხიდან შემოდგო-
მის ფოთოლი ჩამოყარდაო.

მონტკვი მობრუნდა და შექანიკური ძალის დაინახა. ძალ-
ლი ხიბნელიდან გამოსულიყო და უკვე ნახვარი მიხდოდა გა-
მოუტარებინა ფეხქვეშ. ისე მსუბუქად მორბოდა, თითქოს ქარი
კვამლის სქელ ღრუბლებს მოაქანებო. ძალის ნახანძრალს
მოუახლოვდა და, როცა მონტკვამდე ცოტაღა დარჩა, კამარა
შეკრა, რომ სამი ფუტის სიმაღლიდან დასცხრომოდა მტერს.
მან ობობასნაირი ფეხები გაჩანხა და თავისი ერთადერთი კბილი
— პროკაინიანი ნესტარი გარეთ გამოყო. მონტკვმა ცეცხლის
თაიგული შეაგება და ლითონის ძალის ყვითელი, ღურჯი და
ნარინჯისფერი ყუვილების სამოსმა დაამშვენა. ძალის ზევიდან
დააცხრა მონტკვს და თავის ცეცხლმფრქვევიანად უკან, ათ
ფუტის მანძილზე გადააგდო. ორივენი ხის ძირში დაქარაჯნენ
მიწას.

მონტკვმა ივროძო, რომ ძალის აფართხალდა, ფეხში სწედა

და ნემსი ჩაასო. იმავე წამს აღმა ჯერ ჰაერში აისროლა ძაღლი, მერე რკინის ფეხები ამოუგდო სახსრებიდან და ბოლოს მუცელზე გახეთქა. ძაღლის გავარუარებული შიგნეულობა ისე გაიფანტა ირგვლვ, თითქოს რაკეტა გასკდაო.

მონტკვი იწეა და უყურებდა, როგორ დაეარდა მიწაზე ეს უსულო და ამავე დროს სულიერი საგანი, უკანასკნელად გაფართხალდა და გათავდა. ძაღლი თითქოს კიდევ აპირებდა წამოხტარიყო, სცემოდა მას და დაემთავრებინა შხამის შემჩაპუნება, რომლის მოქმედებას მონტკვი უკვე გრძნობდა ცალ ფეხში. მონტკვი ერთდროულად იგრძნო შიშიც და შუებაც, როგორც იმ ადამიანმა, რომელმაც ეს-ეს არის მოასწრო უკან გადახტომა და საშინელი სიჩქარით მიმქროლავმა მანქანამ მხოლოდ ოდნავ გაკკრა გვერდი. მონტკვს ფეხზე წამოდგომისა ეშინოდა, ვვონა, სულ ვერ გადაადგამდა დაბუკებულ ფეხს. წამალმა თითქოს მთელ სხეულში შეაღწია და ვველა იოვი გაუშემა:

„რაღა ექნა?!“

ქუჩა ცარიელია, სახლი ძველ დეკორაციასავით დაიფერფლა, სხვა სახლები ჩაბნელებულია, აქ ძაღლი აგდია, იქ ბიტი, ცოტა მოშორებით კი მებანძრეები და „სალამანდრაა“. მონტკვი მა ვუბერთულა მანქანა შეათვალა — „ესეც უნდა მოისპოს!“

— „კარგი, — გამოელაპარაკა მონტკვი საკუთარ თავს, — აბა, ენახოთ როგორ ხარ აბა, ახლა ფეხზე წამოდექი! ფოთხილად, ნულა... აი ასე!“ მონტკვი წამოდგა, ოღონდ ახლა მხოლოდ ცალი ფეხი ჰქონდა. მეორე შერუჯულ კუნძად ქცეულიყო და ამიერიდან ისე უნდა ეტარებინა, როგორც კირთებს ატარებენ ხოლმე იღუმალის ცოდვის მოსანანიებლად. მან მტკიანი ფეხი მიწაზე დადგა, მაგრამ მაშინვე წეიფიდან მუხლამდე უაძრავი ვერცხლის ნემსი შეერჭო. მონტკვი აქვითინდა: „არა, უნდა წეიდე, უნდა წეიდე, ჩემი აქ დარჩენა არ შეიძლება!“

ზოგ სახლში კვლავ აინთო სინათლე. „იქნებ ხალხს აღარ ეძინება ამ ამბის შემდეგ, ან იქნებ უეცრად ჩამოვარდნილი სიჩუმე ეუცხოვთ“, — გაიფიქრა მონტკვი და კოჭლობით გადაჭრა ნანგრევები. იგი ხელით მაათრევდა მტკიან ფეხს, ტირილი-

და სჯუკუნით ელაპარაკებოდა მას, უყვიროდა, ბრძანებებს
აძრუნებდა, წველიდა და ეშუადარებოდა, არ მიღალატო, რადგან
აქა ამ ფეხს შექცელო სასიკვდილო მახე დავეო პატრონის-
თვის სიბნელიდან ხალხის ყვირილი ისმოდა.

ბოლოს, როგორც იქნა, მონტკვმა მიადწია უკანა ეზოს და
უწყო ქუჩაში გავიდა. „ბიტი! შენ უკვე აღარა ხარ პრობლე-
მა, — გაიფიქრა, — შენ ყოველთვის მარიგებდი, პრობლემის
გადაჭრას დაწვა სჯობსო. მე კი ორივე შექცელი. მშვიდობით,
კაბიტანო“.

მონტკვი ბორძიკით დაადგა ბნელ ქუჩას.

* * *

ყოველი ნაბიჯი ჯოჯოხეთურ ტკივილს აყენებდა.

— სულელი ვარ, — ფიქრობდა იგი, — შტერი, იდიოტი, წვე-
ული იდიოტი, საშინელი ტუტუცი, გამოტყინებული. ეს რა ჩა-
ვიდინე, ახლა რაღა ეშველება ამ საქმეს?! ყველაფერი წვეული
საამაყის ბრალია. საამაყისა და სიფიცხის. თავი ვეღარ შევი-
კვე და ვეღვას და, მათ შორის, საკუთარ თავსაც გადავარწვიე.
მაგრამ რა შექნა, ყველაფერი ურთად დამატყდა თავს. ყველაფე-
რი ზედიზედ წაქეყო: ბიტი, ის ქალები, მილდრუდი, კლარისა
— ხუყველა! მაინც არ შეპატიება, არა! სულელი ვარ, ნამდვილი
სულელი! არა, უნდა ვაღიარო დანაშაული და ჩავბარდე პოლი-
ციას. არა, რაც გადახარჩენია, უნდა გადავარჩინოთ რაც გა-
საკეთებელია, უნდა გავაკეთოთ თუ ცეცხლში დაწვა გვიწერია,
ზოგიერთი თან გუვიყოლოთ! პო, მართლა!... — მონტკვს წიგნები
გაახსენდა, უკან დაბრუნდა, და ბადის ღობესთან მოაფათურა
ხელები, თუმცა თითქმის არ პქონდა იმედი, რომ იპოვიდა.

მაგრამ რამდენიმე წიგნი იქვე დახედა, სადაც დატოვა. მად-
ლობა ღმერთს, მილდრუდს ყველა ვერ უპოვია. ოთხი წიგნი ხე-
ლებზედღა იდო სამალაქში. სიბნელეში ისმოდა ხმები, აქა-
იქ ანთებოდა და ისევ ქრებოდა სინათლე. შორიდან ისმოდა
„საღამანდრების“ მოტორების ღრიალი. პოლიციის მანქანები
სარჩების ყვირილით მოქროდნენ აქეთ-კენ.

მონტვემა ოთხეუ წიგნი წამოკრიფა და კოჭლობით მიაშურა იმ ბნელ ქუჩას, საიდანაც დაბრუნდა. უცებ იგი ისე დაენარცხა მიწას, თითქოს თავი მოკვეთესო. თავში უეცრად გაულელებულმა აზრმა ჯერ შეაკანკალა, მერე გააშეშა და მიწაზე დაანარცხა. ახლა მოკრუნჩხული იწვა მიწაზე, სახე ხრეშში ჩაქმალა და ქეითინით ამბობდა: „ბიტი სიკვდილს ეძებდა“.

მონტვეს ეჭვი აღარ ეპარებოდა, რომ ბიტის სიკვდილი უნდოდა. ის ხომ იდგა და არც ცდილობდა თავის დაცვას. მხოლოდ იდგა და დასცინოდა მონტვეს. დასცინოდა და აღიზიანებდა. მონტვემა ქეითინი შეწყვიტა, რადგან ამ აზრმა სუნთქვა შეუკრა.

რა საოცარია, რა წარმოუდგენელია, ისე გინდოდეს სიკვდილი, რომ შეიარაღებული ადამიანი ირგვლოე გოვლიდეს და შენ ხმა კი არ ჩაიწყვიტო, რათა ამით სიცოცხლე შეინარჩუნო, პირიქით, იღრიალო და დასცინო, კიდრე მოთმინებიდან არ გამოიყვან, არ გააცოფებ და მერე...

შორიახლო ვიდაცის აჩქარებული ფეხის ხმა გაისმა.

მონტვეი წამოჯდა: „უნდა მოეშორდე აქაურობას. უნდა აუღკე და წვიდე!“ მაგრამ ჯერ ცრემლები უნდა შეეშრო და დამშვიდებულიყო. აი, თანდათან მშვიდდება კიდევ არა, მონტვეს არავის მოკვლა არ უნდოდა, ბიტიც კი არ ეშეტებოდა. მონტვეს მთელი სხეული დაეკრუნჩხა, თითქოს მკეპაში ჩააგდესო. მან მაგრად მოკუმა პირი. თვალწინ მაშხალასავით ანთებული, უმოძრაო, ბალახზე გართხმული ბიტი ედგა.

მონტვემა თითები დაიჭიმა: „ღმერთო, დამნაშავე ვარ, არ მინდოდა, არა!“.. იგი ცდილობდა ერთმანეთთან დაეკავშირებინა მოვლენები, გაეხსენებინა ის უმფოთველი დღეები, როცა მის ცხოვრებაში ჯერ კიდევ არ იყო შემოჭრილი ცხრილი და ქვიშა, კბილის პასტა „დუნკემი“, ფარვანის ფრთების ფარფატი ყურში, ციცინათულები, განგაშის სიგნალი და ეს ღამეული ექსპედიცია. „არა, მეტისმეტია დროის ამ მოკლე მონაკვეთისთვის, მეტისმეტია, თუნდაც მთელი ცხოვრებისთვის“.

ფეხის ხმა უკვე ქუჩის ბოლოდან ისმოდა.

„გაინძერი! – უბრძანა მან მტკივან ფეხს, – გაინძერი, და-
ლახეროს ეშმაკმა!“

მონტევი ფეხზე წამოდგა და მაშინვე გაპკრა ტკივილმა მუხ-
ლში. შემდეგ ჯერ უამრავი ნემსის, მერე კი ბლაგვი ქინძისთაყუ-
ბის ჩხვლეტა იგრძნო. როცა ორმოცდაათიოდუ ნაბიჯი გაიარა
ბორძიკითა და კვლავით ხის ღობის გასწვრივ და მოლად დაი-
კაწრა ხელი, ტკივილი ისე შემოუნთო ფეხზე, თითქოს მდუღარე
გადასხესო. მაგრამ მონტევი ახლა უკვე გრძნობდა საკუთარ
ფეხს, თუმცა გაქცევისა მაინც ეშინოდა – დასუსტებული მაქვს
და არ შედრძოსო. მონტევი მა პირი დაალო, ბნელ ჰაერს ხარბად
დაუნყო ყლაპვა და იგრძნო, როგორ მძიმედ წვებოდა სიბნელე
მის არსებაში. იგი კოჭლობდა, მაგრამ წიგნები მაგრად ჩაებლ-
უჯა ხელში და ჯიუტად მიიწვედა წინ.

მონტევი ფაბერზე ფიქრობდა:

„ფაბერიც იქ არის, გუდრონის იმ გამლღვალ მასაში, რო-
მელსაც სახელიც კი არა აქვს. მან ხომ ფაბერიც დაწვა!“ ამ
ფიქრმა ისე შეაკრთო, თითქოს ფაბერი მართლა მკვდარი იყო,
თითქოს იგი წვრილი თევზივით შებრაკულიყო იმ პატარა მწვანე
კაფსულაში. კაფსულა კი ახლა იმ კაცის ჯიბეშია ჩაკარგული,
რომლისგანაც მხოლოდ ჩონჩხი და ზედ მიმწვარი ძარღვებიღაა
დარჩენილი. „გახსოვდეს – ან შენ უნდა დაწვა ისინი, ან ისინი
დაგწვავენ“. და ეს სწორედ ახლა უნდა გაკეთდეს.

მონტევი ჯიბეები მოიქექა: ფული ჯიბეში აქონდა. აქვე ჩვე-
ულებრივი „ნიჟარამიძეები“ მოხუდა ხელში, რომლითაც ქალა-
ქი თავის თავს ესაუბრებოდა ამ ცოცხა და ბნელ განთიადზე.

„საპოლიციო განგაში: ვეძებთ გაქცეულ დამნაშავეს, რომე-
ლიც ქალაქში იმყოფება. ჩაიდინა მკვლელობა და სახელმწიფო
დანაშაული. სახელი და გვარი: გაი მონტევი, ხელობით – მჭან-
ძრე. უკანასკნელად ნახეს“...

მონტევი ექვსიოდუ კვარტალი გაირბინა ამ ქუჩაბანდში და
შემდეგ ფართო, უკაცრიელ მაგისტრალზე გავიდა. იგი ათჯერ
უფრო განიერი იყო, ვიდრე ჩვეულებრივი ქუჩა. ღლის ხინათ-
ღის ნათურების შუქით გაკაშკაშებული მაგისტრალი გაყინულ

მდინარეს წააგუდა და ამ მდინარის გადალახვა თითქმის უკვე
ველ დახრჩობას უქადდა ადამიანს. იგი მეტად ფართო, მეტად
მიუსაფარი იყო. ქუჩა უხარმაზარ ცარიელ სცენას წააგუდა,
რომელიც თავისკენ ეპატიჟებოდა მონტჯეს. ამ გაკამკამებულ
სცენაზე კი ადამიანს მაშინვე შეამჩნევდნენ და ან დაიჭერდნენ,
ან არადა ტყვიით გააფრთხობინებდნენ სულს.

ყურში კი „ნიჟარა“ ზუზუნებდა:

„თვალი დაიჭირეთ გაქცეულ მამაკაცზე, თვალი დაიჭირეთ
მამაკაცზე, რომელიც მირბის, იგი მარტოა, ქვეითია... თვალი
გეჭირეთ“...

მონტჯმა ისევ სიბნელეში შერგო თავი. ქუჩის მოპირდაპირე
მხარეს ბენზინის ჯიხურთან, ფაიფურის ვეება, თუთრად მბრწყინ-
ნაე ლოდთან, ორი ვერცხლისფერი ხოჭომანქანა შეჩერდა ბენ-
ზინის ასადებად.

თუ თავის გადარჩენა უნდა, იგი სუფთად და წესიერად უნ-
და იყოს გამოწყობილი და ეს ფართო ბულვარიც სირბილით კი
არა, ნება-ნება, სვირნობით უნდა გადაჭრას. უფრო მეტი უშიშ-
როებისთვის კი საჭიროა, თმა დაიფარცხნოს, პირი დაიბანოს
და ისე გაეშუროს...

„კი, მაგრამ სად მივეშურები?“ — თავის თავს შვეითხა მონ-
ტჯი.

არსად, სულ არსად არ ქონდა წასასვლელი! მას არც მგობ-
ბარი ჰყავდა, რომელსაც თავს შეაფარებდა. ფაბერის გარდა არა-
ვინ ჰყავდა და მონტჯი უეცრად მიხვდა, რომ ანგარიშშიუცემ-
ლად სწორედ ფაბერის სახლისკენ აეღო გეზი. თუცა ფაბერი
ვერ შეიფარებდა ასეთ ლტოლვილს — ეს თავის განწირვა იქნე-
ბოდა, მაგრამ მონტჯი გრძნობდა, რომ მცირე ხნით მაინც უნდა
ენახა იგი. ფაბერმა უნდა აღაგხნოს მასში რწმენისა და იმედის
მიღეული ცეცხლი. მონტჯი კიდევ ერთხელ უნდა დარწმუნდეს,
რომ ქვეყნად ნამდვილად არსებობს ასეთი ადამიანი. უნდა დარ-
წმუნდეს, რომ ფაბერი ცოცხალია და დამწვარ-დანახშირებული
არ გდია იმ მუორე დაკრუნხული ადამიანის გარსში გახვეული.
ფულის ნაწილიც უნდა დაუტოვოს სახარჯოდ, და ისე წვიოდეს.

შეიძლება მონტკემა თავი დაადწიოს ამ ქალაქს და სადმე მდინარის ნაპირას, ანდა შარაგზის მახლობლად, გორაკებით შემოსაზღვრული მინდორი იპოვოს საცხოვრებლად.

უეცრად ცაში საშინელი სტვენა ატყდა და მონტკემა ზვით აიხედა.

ზეცაში ისე ზედიზედ ადიოდნენ საპოლიციო კელიკოპტერები, თითქოს ვილაცამ გამხმარ ბაბუაწვეურას შეუბერა და ღინღლები გააყრევინაო. მონტკეიდან სამიოდუ მილის დაშორებით ოცზე მეტი კელიკოპტერი მოჩანდა. მათ ერთხანს შემოდგომის სიცოცხედაკრული ფარვანებოვით იფარფატეს პაერში, მერე კი, ერთიმეორის მიყოლებით, სწრაფად დაუშენენ ქუჩებში, „ხოჭოაუტომობილებად“ იქცნენ და ღრიალით გაექანენ წინ, რათა ცოტა ხნის შემდეგ ასევე სწრაფად აფრენილიყვნენ ცაში და ძებნა გაგვრძელებინათ.

* * *

ესეც ბენზინის ჯიხური! ახლომახლო კაცის ჭაჭანება არ იყო. ბენზინის გამყიდველები, ალბათ, მუშტრებს ემსახურებოდნენ. მონტკემა უკნიდან შემოუარა და მამაკაცთა საპირფარეშოში შევიდა. ალუმიინის კედლის გადაღმიდან რადიოს ხმა ისმოდა: „ომი გამოცხადებულია!“

გარეთ ბენზინს ტუმბავდნენ მანქანებში. მგზავრები და ბენზინის გამყიდველები მოტორზე, ბენზინზე, ფულის გადახდაზე ლაპარაკობდნენ. მონტკეი იდგა და ფიქრობდა: ალბათ ეს მოკლე ცნობა მუხთოვით დამეცემა თავზეო, მაგრამ არაფერი უგრძნია. მონტკეისთვის ომი ერთი-ორი საათის შემდეგ დაიწეება.

მან უხმაუროდ შეისხა წყალი და პირსახოცით შეიწმინდა, მერე ჩუმად გაიხურა კარი, სიბნელეში შეაბიჯა და ქვაფენილის კიდეს მიადგა.

აი, ესეც — კვლის მოედანი, რომელზეც უკვე განთიადის ცივი ნიაევი დაქრის. მონტკემა ეს თამაში უნდა მოიგოს. ბულვაცი ისე კრიალა იყო, როგორც საბრძოლო ასპარეზი, რომელზედაც ორი წუთის შემდეგ ვილაც მსხვერპლი და მისი მკვლელები უნდა გამოსულიყვნენ.

ასფალტის განიერი მდინარის თეზე პაერს მხოლოდ მონტვეის სითბო ათრთოლებდა. საოცარი იყო, როგორ კყოფნიდა ეს სითბო იქაურობას ასათრთოლებლად. მონტვეი მანათობული მიზანი იყო და თვითონაც მშვენიერად გრძნობდა ამას. მან მაინც უნდა გაიაროს ეს მცირე მანძილი.

სამიოდე კვარტალის დაშორებით მანქანის ფარების შუქმა გაიელვა. მონტვემა ღრმად ჩაისუნთქა. მკვრდში ისეთი ტკივილი იგრძნო, თითქოს ფილტვები ცხელ ჯაგრისად ექცა და კაფურა დაუწყოს. სირბილისგან პირში რკინის გემოს გრძნობდა, ფეხები თითო ფუთი გახდომოდა.

რა მოუხერხოს იმ სინათლეებს? როცა ქუჩაზე გადასვლას იწყებ, უნდა იანგარიშო, როდის მოგიახლოდება მანქანა. რა მანძილია მოპირდაპირე ქუჩამდე? თითქოს ასი იარდი¹ უნდა იყოს. არა, ნაკლები იქნება, მაგრამ ასე ჩაუთვალოთ, დინჯი ნაბიჯით რომ გადავიდეს კაცი, ერთი ოცდაათი, ორმოცი წამი დასჭირდება. მანქანას რამდენი უნდა, რომ ჩემამდე მოვიდეს? სიჩქარეს რომ აიღებს, ამ სამ კვარტალს სულ თხუთმეტი წამში გამოივლის. ამიტომ შუამდე რომ მივიდე და მერე სირბილით გადავჭრა მეორე ნახევარი?..

მონტვემა ერთი ნაბიჯი გადადგა, შემდეგ მეორე, მესამე. იგი უკაცრიელ ქუჩაზე გადადიოდა.

როცა ქუჩაში მანქანის ჭაჭანება არ ჩანს, მაშინაც ვერ იტყვი დარწმუნებით, რომ უხიფათოდ გადახვალ მეორე მხარეს. შესაძლებელია დაღმართიდან გამოვარდეს მანქანა, სანამ გონზე მოხვიდოდე, დაგეჯახოს და გზა განაგრძოს.

მონტვემა გადაწყვიტა, არც ნაბიჯი დაეთვალა და არც გვერდზე გაეხედა. მანქანის შუქი შუადღის მზესავით კაშკაშებდა და თითქოს მზესავით აცხუნებდა კიდევ.

მარჯვნივ, ორი კვარტალის იქით, მანქანა თანდათან უმატებდა სიჩქარეს. ფარები აქეთ-იქით მოძრაობდნენ და ბოლოს მთლიანად ჩაიჭირეს მონტვეი.

იარე, არ დადგე!..

¹იარდი (ინგლ.) — ინგლისური სავაჭრო საზომი ერთეული. უდრის 91 სმ-ს.

მონტკვი წამით შვეოყმანდა, მაგრამ შემდეგ წიგნები მაგრად ჩაბლუჯა ხელში და გზა გააგრძელა. უნებურად რამდენიმე ნაბიჯი სირბილით გაიარა, მაგრამ მერე ხმაძალდა უთხრა თავს — ასე არ შეიძლებაო და კვლავ ნაბიჯზე გადავიდა. იგი უკვე ქუჩის შუაში იყო, მაგრამ მანქანის ღრიალიც უკვე სულ ახლოდან ესმოდა. მანქანა თანდათან უმატებდა სიჩქარეს.

„რა თქმა უნდა, პოლიციაა, — გაიფიქრა მონტკვი, — უკვე შემაჩნიეს, მაგრამ მაინც მშვიდად იყავი, ნუ დელავ, არ მოტრიალდე, არ მიიხედო. წადი, იარე, ნუ შეჩერდები!“..

მანქანა მოქროდა, მანქანა ღრიალებდა და სულ უფრო და უფრო უმატებდა სიჩქარეს; მანქანა წიოდა, გრუხუნებდა და თითქმის არ ეხებოდა მიწას. მანქანა სტკუნით მოქროდა, უხილავი თოფიდან გამოსროლილ ტყვიასავით! მონტკვი კბილები დააკრატუნა. მანქანის სინათლე თითქოს შემოენთო, და ლოყები აუწვა. მონტკვს ქუთუთოები აუთამაშდა და მთლად ოფლად დაიდვირა.

ახლა იგი დამბლადაცემულივით მიათრვდა ფეხებს და ხმაძალდა ელაპარაკებოდა საკუთარ თავს. უცებ ადგილს მოსწყდა და თავქუდმოგლეჯილი გაიქცა.

„ღმერთო, მიშველე!“ სირბილში ერთი წიგნი დაუვარდა, შეჩერდა, კინაღამ უკან მიბრუნდა, მაგრამ გადაიფიქრა და ისევ წინ გაუარდა, თან ყვირილით შესთხოვდა რაღაცას ამ ასფალტის უდაბნოს. ხოჭო კი სადაცაა მისწვდებოდა ლტოლვილ საკბილოს. სულ ორასი ნაბიჯი დარჩა, ასი, ოთხმოცდაათი. ოთხმოცი, სამოცდაათი!..

მონტკვს სუნთქვა ეკვროდა, ცდილობდა უფრო სწრაფად გაქცეულიყო, მაგრამ მხოლოდ ფეხებს იქნედა უფრო სწრაფად. ხოჭო კი სულ ახლოვდებოდა, გუგუნებდა, ყვიროდა! მონტკვი თავი მიაბრუნა და თვალები თეთრმა სინათლემ აუწვა, მანქანა აღარ ჩანდა — ეს მხოლოდ მაშხალა იყო. საშინელი სისწრაფით გამოსროლილი მაშხალა. ახლა მხოლოდ ღრიალი ისმოდა, მხოლოდ გრუხუნი. „აჰა, გამიტანა!“

მონტკვი წაიბორძიკა და წაიქცა.

„მორჩა, დავიღუპე!“

მაგრამ სწორედ ნაქცვის შემდეგ შეტრიალდა საქმე: გაყოფებულმა ხოჭომ უეცრად მკვეთრად მოუხვია და თავის გზაზე წვიდა. მონტკვი კელე ასფალტზე იყო გაშხლართული გულდაღმა, როცა მანქანიდან გამობოლქვილმა ლურჯმა კვამლმა ნაწვეტ-ნაწვეტი ხარხარი მოიყოლა. მარჯვენა ხელი წინ გამკვერილი დარჩა და შუათითის წვერზე შავი, წერილი ხაზი გაუჩნდა — ეს მანქანის საბურავის კვალი იყო. მონტკვი ფეხზე წამოდგა და ყურადღებით დააცქერდა ამ შავ ხაზს.

„არა, ეს პოლიცია არ იყო“, — გაიფიქრა მონტკვმა და ქუჩას გადახედა: უკვე აღარაფერს ჩანდა. — არა, მანქანა ბავშვებით იყო გატენილი, ალბათ თოთხმეტიდან თექვსმეტ წლამდე იქნებოდნენ, ყვიროდნენ, ხორხოცობდნენ. ალბათ დროს გასატარებლად გამოვიდნენ, მოსვირნე კაცი რომ დაინახეს, გაუკვირდათ (ჩვენს დროში აბა, ვინლა სეირნობს) და თქვეს, — მოდი გავიტანოთ. ვერც კი მიხვდნენ, რომ იგი ლტოლვილი მისტერ მონტკვი იყო. ისინი ჩვეულებრივი მყვირალა ბავშვები იყვნენ, უნდოდათ ეს გრძელი ღამე გაეღიათ ხუთასი, ექვსასი მილი გაველოთ მთვარის ჩასვლამდე, სახეზე ყინულიანი ქარი უვრძნოთ და განთიადზე ან დაბრუნებულიყვნენ შინ, ან — არა, ან დარჩენილიყვნენ ცოცხლები, ან — არა. და ამას ფათურაკის ძიება ჭროდებამ!

„ჩემი მოკვლა უნდოდათ“ — დაასკვნა მონტკვმა. იგი აქეთ-იქით ირწეოდა. მანქანის გულისას ავარდნილი მტკვერი ახლანელ-ნელა ჯდებოდა. მონტკვმა ხელით მოისინჯა ნატკენი ღაწვი: „მოკვლა უნდოდათ, ისე, უმიზეზოდ!“

მან ძალა მოიკრიბა და მოპირდაპირე ქვაფენილისკენ წაჩანჩალდა. ჯერ კიდევ კარგა მანძილი ჰქონდა გასაჯლელი. წიგნები ისევ ხელში ეჭირა, მაგრამ აღარ ახსოვდა, როდის და როგორ წამოკრიფა ისინი. ახლა ერთი ხელიდან მეორეში გადააქონდა, თითქოს პოეტის თამაშობდა და ვუღარ მიმხვდარიყო, თუ როგორ სჯობდა ბანქოს დაღაგება.

„იქნებ ამათ მოკლეს კლარისა!“

მონტკვი შეჩერდა და ახლა უკვე ხმაძალდა თქვა: „იქნებ

ამათ მოკლეს კლარისა!“ იგი ლამის ღრიალით დასდევებოდა მანქანას.

თვლები დაენამა!

ჩქივვამ გადაარჩინა. მძლოლმა მიწაზე გართხმული მონტკის დანახევისას იგრძნო, რომ ასეთი სიჩქარით მიმქროლა-ვი მანქანა აუცილებლად გადაბრუნდებოდა და გვერდი აუქცია. აი, ფეხზე რომ მდგარიყო...

მონტკს სუნთქვა შეეკრა.

ოთხი კვარტალის იქით ხოჭომ სრბოლა შეანელა, უკანა ბორბლებზე შემოტრიალდა, მოძრაობის საწინააღმდეგო მხარეს წამოვიდა და თანდათან მოუმატა სიჩქარეს. მაგრამ მონტკე-გი უკვე საშვეილობოს გასულიყო. მან ბნელ შესახვევს შეაფარა თავი. ერთი საათისა თუ ერთი წუთის წინ წამოწყებული შორეული მოგზაურობის მიზანი ხომ ეს იყო.

ლამის სიცოცხეს განაკანკალებულმა მონტკმა უკან მიიხედა და დაინახა, რომ „ხოჭომ“ სწრაფად ჩაუქროლა, ქუჩის შუაში გადავიდა და გაქრა. პაერი კვლავ შეარხია თავშეუკავებელმა ხარხარმა.

მონტკი ბნელ ქუჩებს დაადგა. ზეციდან დიდი თოვლის მანუწელებელი ფანტელებით ზედიზედ ეშვებოდა დედამიწაზე პელიკოპტერები...

* * *

სახლიდან ჩამიჩუმე არ ისმოდა. მონტკმა ბალის მხრიდან შემოუარა შენობას. ირგვლივ ნარგიზების, ვარდებისა და ნამიანი ბალახის სუნი იდგა. უკანა, რკინისბადიანი კარი ღია აღმოჩნდა. მონტკმა ცოტა ხანს დააყურადა, მერე შიგნით შევიდა და დერეფანს დაუყვა.

„თქვენ გძინაუთ, მისის ბლუკ, — ფიქრობდა მონტკი, — ვიცი, რომ ცუდად ვიქცევი, მაგრამ თქვენი ქმარიც ასე იქცეოდა და სინდისი არ ქნჯნიდა. იგი არც კი ეკითხებოდა თავის თავს, ცუდ საქმეს ხომ არ ჩავდივარო. ახლა კი, რადგან მუხანძრის ცოლი ხართ, სამაგიერო უნდა მოგეზღოს. ახლა თქვენი სახლის ჯერია. პასუხი უნდა აგოთ იმ სახლებისთვის, რომელთაც

თქვენი ქმარი წვაუდა, იმ ადამიანებისთვის, რომელთაც დაუფიქრებლად ავდებდა სატანჯველში.

სახლი ღუმდა.

მონტკმა წიგნები საშხარეულოში დამალა, ქუჩაში გაუიდა, მხოლოდ ერთხელ მოხედა მდუმარე, ჩაბნელებულ და მიძინებულ შენობას და გზა განაგრძო. ციდან კვლავ ქალაქის ნაფლეთებივით ეშვებოდა ჰელიკოპტერები.

მონტკმა დაკეტილი მალაზიის გვერდით ტელეფონის ჯიხური შენიშნა და სახანძრო სადგურს დაურეკა. შემდეგ ცოტა ხანს იქვე იდგა სიცივისგან მოკუნტული და ელოდა, როდის აღრიალდებოდა სახანძრო განგაშის მაუწყებელი საყვირები და როდის მოგრიალდებოდა „სალამანდრები“ მისტერ ბლეკის სახლის დასაწვავად. თვითონ ბლეკი სამუშაოზე იყო, მაგრამ ცოლი, დილის სუსხისგან აკანკალებული, მიაშტერდება აბრიალებულ, ჩამოქვეცის პირას მიმდგარ სახურავს. ახლა კი სძინავს და არც იცის, რა ელოდება.

„მშვიდ ძილს ვისურვებ, მისის ბლეკ“.

— ფაბერ!

კაკუნი კარზე. კიდევ კაკუნი. მერე ჩურჩული და ხანგრძლივი ლოდინი, შემდეგ, ერთი წუთის შემდეგ ფაბერის პატარა ბინიდან შუქი გამოუარდა. ცოტა ხანიც, და უკანა კარი გაიღო.

ისინი მდუმარედ მისჩერებოდნენ ერთმანეთს ბინდბუნდში და არც ერთი არ უჯერებდა თვალებს. ბოლოს ფაბერი შეინძრა, სტუმარს ხელი სტაცა, ოთახში შეათრია და სკამზე დასვა. შემდეგ, კართან მივიდა და ქუჩიდან შემოსულ ხმებს მიუგდო ყური: განთიადის სიჩუმეს სახანძრო საყვირის ღრიალი არლევდა. მოხუცი ოთახში დაბრუნდა და კარი მიხურა.

— თავიდან ბოლომდე სულელურად მოვიქეცი, — თქვა მონტკმა, — აქ დიდხანს ვერ გაჩერდები. მივდივარ, მაგრამ ღმერთმა უწყის, სად!

— ბოლოს და ბოლოს სამართლიანი საქმისთვის იქცეოდით ასე, — დაამშვიდა ფაბერმა, — მე მეგონა ცოცხლებში აღარ ეწერეთ ის სასმენი აპარატი რა იქნა, მე რომ მოგვეცა?

— დაიწვა.

— მესმოდა, კაპიტანი რომ გელაპარაკებოდა. მერე უნდად სახუმრო ჩამოვარდა. კინაღამ წამოყვანილი თქვენ საქმეებზედა.

— კაპიტანი მოკვდა. აპარატი მიპოვა, თქვენი ხმა გაიგონა და მოინდომა მოეძებნეთ და დაუპატიმრებინეთ მაშინ ცეცხლმფრქვევით დაეწვი.

ფაბერი სკამზე ჩამოჯდა და ცოტა ხანს იყუჩა.

— ღმერთო ჩემო, ეს რა ამბები დატრიალდა! — ამოიხვენემა მონტკემა, — წუხელ ვველაფერი რიგზე იყო, დღეს კი დაღუპვის პირას ვარ მიმდგარი. ნეტავ რამდენჯერ შეიძლება გადარჩეს კაცი? ვეღარც კი ვსუნთქავ! ბიტი მკვდარია და ის ხომ ჩემი მეგობარი იყო ოდესღაც. მილი გაიქცა — ადრე ჩემს ცოლად ვთვლიდი მილდრედს, ახლა კი აღარც კი ვიცი, რა ვუწოდო. სახლი დამქვია, სამსახური აღარ მაქვს და მეც დევნილი ვარ. წიგნები მუხანძრის ბინაში დაეტოვე, ღმერთო დიდებულო, ამ ერთ კვირაში რამდენი რამ ჩავიდინე!

— ის ჩაივინეთ, რაც უნდა ჩაგედინათ, ეს გარდაუვალი იყო.

— მეც მწამს, რომ ამას ვერ ავცდებოდი. მარტო ეს მწამს, სხვა არაფერი. ვიცი, რომ სხვანაირად არ შეიძლებოდა. კარგა ხნის წინათ ვიგრძენი, რომ რაღაც უჩვეულომ შეიპყრო ჩემი არსება. ერთს ვაკეთებდი და მეორეს ვფიქრობდი. რაღაც მუძართობოდა და მიკვირს, რომ გარეგნულად არაფერი მემჩნეოდა. ახლა აქა ვარ და თქვენი ცხოვრებაც უნდა აურიო. ისინი ხომ უჭბდაფებ დამედევნებიან.

— ამდენი წლის განმავლობაში პირველად ვგრძნობ, რომ ცოცხალი ვარ, — თქვა ფაბერმა, — ვგრძნობ, რომ იმას ვაკეთებ, რაც მრავალი წლის წინათ უნდა გამეკეთებინა. ახლა ხელ არ მემინია. იქნებ იმიტომ, რომ, ბოლოს და ბოლოს, სიძარტლეს უმსახურები, იქნებ იმიტომ, რომ დაუფიქრებლად მოვიქცევი და არ მინდა მხდლად გაჩვენო თავი. კი არა, მგონი უფრო დაუჯერებელი საქმეები ჩავიდინო და თანაც. არც საქმე გააფუჭო და არც მაშინდელეთი დაუფრთხე. ახლა რას აპირებთ?

— უნდა გაუიქცე.

— იცი, რომ ოშია?

— კი, მოვისმინე.

— რა საოცარია, რომ ვერ ვგრძნობთ ოში თითქოს რაღაც შორეული რაშია. აღბათ იმიტომ, რომ ასეთი გაჭირვება გკადგას.

— მე დროც არა მაქვს, რომ ოში ვიფიქრო. — მონტკმა ახლოლარიანი ამოიღო. — ეს უნდა დაგიტოვოთ მე რომ წავალ, როგორც ვინდათ, ისე მოიხმარეთ.

— კარგი, მაგრამ...

— შუადღისას შეიძლება ამქვეყნად აღარც ვიყო. დაიტოვოთ და გამოიყენეთ.

ფაბერმა თავი დაუქნია თანხმობის ნიშნად და უთხრა:

— თუ მოახერხოთ, მდინარისკენ წადით და დაღმა დაუფვეით მერე იქნებ ის ძველი რკინიგზა იპოვოთ, ქალაქს რომ აკავშირებდა შიდარაიონებთან და იმას გაკვეთით თუმცა დღეს სულ ფრენაზე გადაუდით და სარკინიგზო მიმოსვლა გაუქმებულია, მაგრამ ლიანდაგი ჯერ არ აუყრიათ — აგია და ნელ-ნელა იყანგება. ყური მოჰკარი, რომ აქა-იქ კიდევ შეხედებით მაწანწალების ბანაკებს. მათ ქვეითების ბანაკებს უწოდებენ. ქალაქს კარგა მანძილზე უნდა გაცდეთ, ფხიხლად იყოთ და სადმე გადაჯერებით ამბობენ, რკინიგზის ხაზის გაყოლებაზეაო. აქედან ღლოს-ანჯელესში რომ მიდის, პარვარდის უნივერსიტეტის უამრავ აღზრდილს შეხედებითო. მათი უმეტესობა ქალაქიდანაა გაქცეული. იმათ ეძებენ, მაგრამ, როგორც ჩანს, ვველას ვერ პოულობენ. ეტყობა, გულით არ ეძებენ, რადგან ცოტანი არიან და მთავრობას მაინცდამაინც არ ეძინია მათი. ცოტა ხანს ასეთ ბანაკს შეაფარეთ თავი და მერე სენტ-ლუისში მომხებნეთ ამ დილითვე უნდა წვიდე იქ.

ჯტობუსი ხუთზე გადის. სენტ-ლუისში ის ყოფილი მბეჭდავი უნდა ეიპოვო. ხომ ხედავთ, ბოლოს მეც გამოვიფხივე ყური. ამ ფულს კარგ გზას მოუუნახავ. მადლობელი ვარ, ღმერთმა დაგლოცოს. ხომ არ გინდათ, თვალი მოატყუოთ?

— არა, სჯობს გაეიქცე.

— მოდი, გავიგოთ როგორ არის საქმე.

მან საჩქაროდ გაიყვანა მონტვეგი საწოლ ოთახში და კედელზე დაკიდებული ერთ-ერთი სურათი გვერდზე გადასწია. გამოჩნდა საფოსტო ბარათისოდენა ეკრანი.

— შე ვველაფერი პატარა მიყვარს. აი, სწორედ ასეთი ეკრანია კარგი. თუ დაგჭირდება, ხელისგულით დაფარავ. არ მიყვარს უზარმაზარი ნივთები, არ მიყვარს ისეთი ეკრანი, რომელიც გამოგაყრუებს. აი, ნახე!

ფაბერმა ეკრანი ჩართო.

— მონტვეგი, — გაისმა ტელევიზორთან და ეკრანიც განათდა. — მ-ო-ნ-ტ-ე-გ-ი, — ასო-ასო წარმოთქვა დიქტორმა, — გაი მონტვეგი. ჯერ კიდევ ვერ ვიპოვეთ ცაში პოლიციის პელი-კობტერებია. მეზობელი რაიონიდან ახალი მექანიკური ძაღლი მოიყვანეთ..

მონტვემა და ფაბერმა ერთმანეთს შეხედეს.

— მექანიკური ძაღლი შეცდომას არ უშვებს, — განაგრძობდა დიქტორი, — ამ შესანიშნავმა გამოგონებამ თავიდანვე გავვიმართლა იმედი, იგი ყოველთვის პოულობს დამნაშავეს. ჩვენი ფირმა ამაყობს იმით, რომ შესაძლებლობა აქვს, ამაღამ პელი-კობტერზე დადგმული კამერით გიჩვენოთ თუ როგორ მოძებნის მექანიკური ძაღლი დამნაშავეს კვალს...

ფაბერმა ორი ჭიქა შეავსო ვისკით და ერთი მონტვეს შესთავაზა: დავლიოთ, მოგვიხდებაო.

— მექანიკურ ძაღლს ისეთი მახვილი ყნოსვა აქვს, რომ შეუძლია დაიმახსოვროს ათი ათასი ადამიანის ხუნი და ხელახლა მოუმართაყად ამოიცნოს სწორედ ის, რომელიც დამნაშავეს კეუთუნის.

ფაბერი შეკრთა და კედლებს, კარს, კარის სახეღურსა და მონტვეგის სკამს შეავლო თვალი. მონტვემა შეამჩნია მასპინძლის შემფოთება და თვითონაც თვალიერება დაუწყო იქაურობას. იგრძნო, როგორ შეუთრთოლდა ცხვირის ნესტოები. ახლა თითქოს თვითონ დაადგა საკუთარ კვალს. უცებ ისე გაუმახვილდა ყნოსვა, რომ შეამჩნია მის მიერ ოთახში გველებული კვალი, და-

ინახა კარის სახელურზე დატოვებული ოფლის უხილავი წვეთები, რომლებიც ციცქნა ჭაღზე დაკიდებული მარგალიტებით ციმციმებდა. ყველაფერს აჩნდა მონტვეის ნაკვალევი, აქაც — ოთახშიც და გარეთაც. ეს ნაკვალევი მანათობელ ღრუბლად თუ უცნაურ მოჩვენებად ქცეულიყო, რომელიც სულის ამოთქმის საშუალებას არ აძლევდა ადამიანს.

მონტვემა შენიშნა, რომ ფაბერი სუნთქვას იკავებდა. მას აღბათ ეშინოდა ჰაერთან ერთად ლტოლვილის სუნი არ შევისუნთქო.

— ახლა კელიკოპტერი მექანიკურ ძაღლს ნახანძრალზე გადმოსვამს.

პატარა ეკრანზე სახლის დანახშირებული ნარჩენები, ბრბო და რაღაც ზეწარგადაფარებული საგანი გამოჩნდა. კელიკოპტერი უცნაური ყვავილივით მოფარფატებდა ციდან.

„მამასადაძე, თამაშის ბოლომდე მიყვანა გადაუწყვეტიათ, მიუხედავად იმისა, რომ ყოველ წუთს შეიძლება ომი გაჩაღდეს“, — გაიფიქრა მონტვემა.

მონტვეი მონუსხულივით მისჩერებოდა ეკრანს. ყველაფერი, რაც ეკრანზე ხდებოდა, თითქოს შორეული იყო და მონტვეს არც კი ეხებოდა. ეს პიესას წააგავდა, ვილაცის ცხურების უწყულო დრამას, რომლის შხერა უცნაურ სიამოვნებასაც კი ანიჭებდა მაცურებელს.

„თუძეცა, ეს ხომ ჩემზეა, ღმერთმანი, ეს პიესა ხომ ჩემი გულისთვის დადგეს“, — ფიქრობდა იგი.

რომ მოინდომოს, მონტვეს შეუძლია აქვე, ამ მყუდრო ოთახში დარჩეს და მთელ დღენას უყუროს. შეუძლია გააყვეს ნაკვებს ბნელ შესახვევში, ხელახლა გადააკვეთოს ქუჩები, სირბილით გაიაროს უკაცრიელი ხეივანი, გადაჭრას გაზონები და ბავშვების სათამაშო მოედნები, აქა-იქ შეჩერდეს, რათა დიქტორის აუცილებელი ახსნა-განმარტებები მოისმინოს, შერე კიდევ დაუყვეს ქუჩაბანდებს, მისტერ და მისის ბლეკების აღმოდებულ სახლს მიადგეს და ბოლოს აქ აღმოჩნდეს, ამ სახლში, სადაც ახლა ის და ფაბერი სხედან და ვისკის შექცევით. შეუძლია დაინახოს, როგორ ყნოსავს სიკვდილივით მდუმარე ელექტრო-

ნის ძალღი მის უკანასკნელ ნაფეხურებს და როგორ რინდდება ფანჯრის ქვეშ.

ახლა მონტკვს შეუძლია ეკრანს უშხიროს. მაშინ შეეძლება პატარა მოციმციმე ეკრანზე დაინახოს საკუთარი თავი — ინსცენირებული და გადასხვაფერებული. შეუძლია მოისმინოს დიქტორის კომენტარები, ნახოს საკუთარი დრამა და თანაც იცოდეს, რომ სხვა სასტუმრო ოთახებშიც ცოცხალით მოჩანს, დიდი ფერადი, სამგანზომილებიანი და, ბოლოს, მოუსაყლეთში წასვლის წინ, თვალებს თუ არ დახუჭავს, შეუძლია დაინახოს, როგორ შეერჭობა სხეულში მომაკვდინებელი ნემსი იმ პრაეალრიცხოვან მოქალაქეთა საამებლად, რომლებიც რამდენიმე წუთის წინ გააღვიდა საყვირების საზარულმა ღრიალმა და ახლა თავიანთ ტელევიზორებში უშხერენ ამ ნადირობას, ამ გრანდიოზულ თამაშს, ამ ერთადერთგმირიან კარნავალს.

მოასწრებს კი საბოლოო სიტყვის თქმას? როცა ათი, ოცი თუ ოცდაათი მილიონი მაყურებლის თვალწინ ძალღი წასწვდება. განა მონტკვმა არ უნდა შეაჯამოს თავისი ბოლო კვირა ერთი ფრაზით ან თუნდაც ერთი სიტყვით?

ამ სიტყვებმა მაშინაც უნდა იცოცხლოს ხალხში, როცა ძალღი თავის ლითონის ყბებს გაუშვებს მონტკვს და სიბნელეს შეერყვა (ტელეკამერა კი ადგილზე დარჩება და ეკრანზე თანდათან გაბუნდოვანდება ძალღის გამოსახულება. ასე უფრო ეფექტური დაბოლოება გამოვა!). კი მაგრამ, რა იქნება ის სიტყვა ან ფრაზა, რომელიც სახეს აუწვავს ხალხს, რომელიც გამოაფხიზლებს მას ამ ღრმა ძილისგან?

— ნახე! — დაიწურწულა ფაბერმა.

ქელი კოპტერიდან ნარნარად ეშვებოდა მიწაზე რაღაც, რომელიც არც მანქანა იყო, არც ცხოველი, არც უსულო იყო და არც სულიერი. ეს რაღაცა მკრთალ მომწვანო ფერს ასხივებდა. იგი მონტკვის სახლის მბოლავ ნანგრევებთან შეჩერდა. ვიღაცებმა მიწაზე დაგდებული ცეცხლმფრქვევი აიღეს და ცხვირთან მიუტანეს ძალღს. გაისმა ზუზუნი, ტკაცუნი, გუგუნი. მონტკვმა თავი გააქნია, წამოდგა, თავისი ჭიქა დაცალა და ჩაილაპარაკა:

— უკვე დროა. ძალიან ვწუხვარ...

— რაზე? ჩემზე? ჩემს სახელზე? მე ეს დავიმსახურე. გაიტყუე! ღვთის გულისათვის, ძალე მოძორდით აქაურობას. იქნებ როგორმე დაგაყოვნო ისინი...

— მოიცა, თქვენი ჩაყარდნა რას გვარგებს? როცა წყალ, ღვინის გადასაფარებელი დაწვით, წელან შეგზე ხელით აი, ის სკამიც, ამ ოთახში რომ დგას, ნაგვის საწკაუ ღუმელში შეაგდო სპირტით გაწმინდეთ მთელი ავეჯი, კარის სახელურები. დაწვით ფეხის საწმენდი ტილო, შემოსასკელელთან რომ აგდია. მერე სრული სიმძლავრით ააშუშავეთ კენტილატორები, ყველგან ნაფტალნი დაყარეთ — თუ გემოუებათ, ბილიკები კი შლანგით გადარეცხეთ ვინ იცის, ღმერთმა შეგვიწყალოს და კვალი მოისპოს.

ფაბერმა ხელი ჩამოართვა:

— ამაზე მე ვიზრუნებ. წარმატებას ვისურვებთ თუ გადურჩით, იმ კვირას, ან შემდეგ კვირას სენტ-ლუისის მთვარ ფოსტაში მიკითხეთ რა საწვენია, რომ საკაურო ტელეფონით უფარვილაპარაკებთ ისე კი, რა კარგი იქნებოდა ორივესთვის. მარტო ის ერთი ცალი მქონდა იცით? არასოდეს მიფიქრია, რომ გამომადგებოდა. რა სულელი ბებერი ვარ! ჭკუის ნატამალი არ მქონდა მე ჩერჩეტს, თორემ რატომ არ უნდა გამეკეთებინა მუორე ცალი? ახლა მუორე ცალი რომ იყოს, ხომ გაგატანდით! კარგი, ახლა კი წადით!

— კიდევ ერთი რამ მინდა გთხუროთ საბოლოოდ. ჩქარა მომიტანეთ ჩემოდანი და შიგ თქვენი ძველი, ჭუჭყიანი ტანსაცმელი ჩააწვეეთ ძველი კოსტიუმი გექნებათ, რაც დაქვევლი იქნება, უკეთესია. პერანგი, ძველი ფეხსაცმელი, წინდები...

ფაბერი ოთახიდან გვიდა და ძალევე შემობრუნდა. მუყარის ჩემოდანს ნახურტები საიზოლაციო ბაფთით დაუგმანეს.

— ეს იმიტომ, რომ მისტერ ფაბერის წარსულის სენი არ ამოქარდეს? — ჩაილაპარაკა გაოფლიანებულმა ფაბერმა.

მონტკმა ვისკი მოახხურა ჩემოდანს:

— არ მინდა, რომ ძაღლმა მუორე სუნიც აიღოს. შეიძლება ეს ვისკი წავიღო? გზაში დამჭირდება, ო, ღმერთო, ნუტავი ამაღ ხომ არ ჩაფლის ყველაფერი!

მონტკვი კიდევ ჩამოართვა ხელი მოხუცს და ზღუბღღს გადააბიჯა. ღია კარიდან ორივემ ურიდროულად შეჭედა ტელევიზორს, ძაღლი ფეხაკრეფით მოდიოდა და თან ღამის ნიჟეს ენახებოდა. თავზე კი ტელევიზორიანი პელიკაპტერი დასტრიალებდა, ახლა ძაღლი პირველ შესახვევს დაადგა.

— ნახვამდის!

და მონტკვი უხმაუროდ გასხლტა უკანა კარიდან თივის სახურად ცარიული ჩემოდნიანად.

ძაღუ მოისმა სარწყავი სისტემის ამუშავების ხმა. სიბნელე წვიმის წვეთების ხმაურმა ააგხო. წვალმა გადარეცხა ბაღის ბილიკები და ახლა ქუჩაში გამოვიდა. რამდენიმე წვეთი სახეზეც დაეცა მონტკვს. შემდეგ მოეჩვენა, თითქოს მოხუცმა რაღაც მიამახა, მაგრამ სიტყვები ვერ გაარჩია. მონტკვი სწრაფად შორდებოდა სახლს. გეზი მდინარისკენ ეჭირა.

მონტკვი გარბოდა.

ძაღლი კი ყველგან იგრძნობოდა, როგორც სწრაფად ჩამომდგარი ცივი, მშრალი შემოდგომა, როგორც სუსტი ქარი, რომელიც ისე მოუა, რომ არც ბალახს ააშრივლებს, არც ფანჯრებს მიაჯახუნებს და არც ხეების ჩრდილებს შეაქანებს თუთრ ქვაყუჩილზე.

ძაღლი თითქოს არც კი ეხებოდა ამ ქვეყანას. მას მდუმარება მოუძლოდა წინ და ეს მდუმარება ღლიდვით დასწოლოდა მთელ ქალაქს. ძაღუ მდუმარება კიდევ უფრო დამძიმდა და მონტკვი გაიქცა.

იგი მდინარისკენ გარბოდა. გზადაგზა, ხულის მოსაბრუნებლად რომ ჩერდებოდა, ახალგაღვიძებული სახლების დანისლული ფანჯრებისკენ გააპარებდა ხოლმე თვალს. სასტუმროთახებში ღანდად მოჩანდნენ ადამიანები. ისინი ტელევიზორის კედლებს მისჩერებოდნენ. კედლებზე კი ნეონის ნისლივით დაცურავდა მექანიკური ძაღლი. იგი უხმაუროდ შემოდიოდა კერანზე ობობასნაირი ფეხებით, ასევე უხმაუროდ ქრებოდა და შემდეგ სხვა ადგილას ჩნდებოდა. აი, ახლა ელმ-ტერასზეა, ახლა ლინკოლნის ქუჩაზე, შემდეგ მუხნარში, პარკში და აი, უკვე ფაბერის სახლისკენ გადაუხვია!

„გაიარე, — ურჩია თავის თავს მონტკმა, — ნუღარ ვოუნდები, დროზე მოშორდი აქაურობას“.

კედელზე ფაბერის სახლი მოჩანდა. სარწყავი მოწყობილობა შხაპუნა წვიმას აფრქვევდა იქაურობას.

ძალლი შედგა და აცახცახდა.

— „არა! მანდ არა, აქეთ!“ — მონტკვი ვილაცის ფანჯრის რაფას მოეჭიდა.

ძალღმა პროკაიანის ნემსი გამოყო და დამალა, გამოყო და დამალა. ნემსის წვერიდან იმ წამლის ერთადერთი კრიალა წვეთი გადმოვიდა, რომელსაც ადამიანი ოცნებათა სამყაროში გადაკეცს.

მონტკს სუნთქვა შეეკრა. ყელში თითქოს მუშტი ჩასხარა ვილაცამ.

მუქანიკურმა ძალღმა ზურგი შეაქცია ფაბერის სახლს და რომელიღაც მოსახვევში შევარდა.

მონტკმა სწრაფად აიხუდა ზვეით. პელიკოპტერები სულ ახლოს მოფრენილიყო. ყველა მონტკვისკენ მოისწრაფოდა, როგორც ფარვანებმა იციან ხოლმე სინათლეზე თავმოყრა.

მან ძალა მოიკრიბა და ძლივს შეახსენა საკუთარ თავს, რომ ეს გამოგონილი ეპიზოდი კი არ არის, რომელსაც შემთხვევით მოკრა თვალი, როცა მდინარისკენ გარბოდა, არა, ეს ჭადრაკის პარტიაა, რომელმაც მისი ბედი უნდა გადაწყვიტოს და მონტკვი ყველა ხელას ადევნებს თვალს.

მონტკმა შეკვირა, რათა გამოფხიზლებულიყო და ფანჯარასა და ტელევიზორის ეკრანზე გათამაშებულ, ჯერ კიდევ დაუმთავრებელ სპექტაკლს მოშორებოდა:

— ეპეი! — შეკვირა მონტკმა. ვვირიღმა გამოაფხიზლა. სწრაფად მოსწყდა ფანჯარას და გაიქცა. შესახვევი, ქუჩა, მუხახვევი, ქუჩა და აი, უკვე მდინარის სუნიც იგრძნობა! აი, პაერშია, ცალი ფეხით დახტა მიწაზე, ისევ პაერშია და ახლა მუორე ფეხით შეუბო მიწას. ახლა რომ კამერამ დაინახოს, ოცი მილიონი მონტკვი გაიქცევა მდინარისკენ, ოცი მილიონი! სულ ისე იქნება, როგორც ძველებურ კინოკომედიამია: პოლიციელები და ქურდები, მღვრები და დევნილები, მონადირე და ნადირი-

მონტკვს ხომ ათასჯერ უნახავს ეს სურათი. აი, ამ წუთში მას უხმოდ ჩასდგომია კვალში ოცი მილიონი ძაღლი. ისინი ბილიარდის ბურთულებივით დაქრიან სასტუმროს კედლებზე — ერთიდან მეორეზე გადადიან, მეორიდან მესამეზე. აი, მარჯვენა კედელზე გამოჩნდა, ახლა შუაში, მერე მარცხენაზე, გაქრა! ისევ მარჯვენაზეა, მერე შუაში, მარცხენაზე, გაქრა!

მონტკვმა „ნიჟარა“ შეიღო ყურში:

— პოლიცია წინადადებას აძლევს ელმ-ტერასის რაიონის მთელ მოსახლეობას, მოიქცეს შემდგენაირად: ამ რაიონის ყველა მობინადრემ, რომელ ქუჩაზეც უნდა ცხოვრობდეს, გააღოს წინა ან უკანა კარი, ან ფანჯარა და ქუჩაში გადმოიხედოს. ლტოლვილი ვეღარ გაგვისხლტება ხელიდან, თუკი ყველა ერთდროულად გადმოიხედავს თავისი სახლიდან. მოეშადეთ!

კარგი აზრია! ნეტა აქამდე რატომ არ მოიფიქრეს? წინა წლებში რატომ არ გამოიყენეს ეს ხერხი? ყველა მოეშადება, ყველა ერთად გადმოიხედავს გარეთ და ლტოლვილი ვეღარსად დაიმალება. ამ ბნელ ქუჩაში ხომ მხოლოდ ის მირბის, მხოლოდ ის ატანს ფეხებს ძალას.

— გამოიხედეთ შეათე დათვლაზე! ერთი, ორი!

მონტკვმა იგრძნო, რომ მთელი ქალაქი ფეხზე წამოდგა.

— სამი!

მონტკვმა იგრძნო, რომ მთელი ქალაქი კარისკენ შეტრიალდა და სირბილს უმატა — მარჯვენა, მარცხენა, მარჯვენა...

— ოთხი!

ყველანი მთვარეულებივით გაემართნენ კარისკენ.

— ხუთი!

მონტკვმა იგრძნო, რომ ყველა კარის სახელურს წაეტანა. მდინარეს სიცივისა და წვიმის სუნი უდიოდა. მონტკვს სირბილისგან ცეცხლი ეკიდა ველში, უეცრად შეკვივრა და მოეჩვენა, რომ ეს ყვირილი უშველოდა, უკანასკნელი ასიოდე იარდის გარბენას გაუადვილებდა.

— ექვსი, შვიდი, რვა!

ხუთი ათასმა კარის სახელურმა დაბლა დაიწია.

— ცხრა!

მონტკემა უკანასკნელ სახლებს ჩაურბინა წინ და ფერდობით დაეშვა უზარმაზარი სიმაჟისკენ.

— ათი!

ყველა სახლის კარგი გაიღო.

მონტკეს თვალნათლევ წარმოუდგა გონებაში ეზოებს, ქუჩებსა და ცას მიშტერებული ათასობით ადამიანი. ისინი ფარდებს ეფარებიან, ფერმიხდილ სახეზე შიშს დაუდვია ბინა და რუხი ცხრუელებოვით აჭყეტენ თავიანთ უფერულ თვალებს ელექტრონის სოროებიდან; ენა, ფიქრები, ლოყები... ყველაფერი უსიცოცხლო და უნდელი აქეთ..

მაგრამ აი, მდინარეც!

მონტკემა ხელი ამოურია წყალში — ხომ არ შეჩვენებაო, როცა დარწმუნდა, რომ ნამდვილი იყო, შივ შუვიდა, გამიშვლდა, ტანზე, მკლავებზე, ფეხებზე წყალი შეისხა, თავი ცოვ წყალში ჩაყო, წყურვილიც მოიკლა და ცოტა ცხვირითაც შეისრუტა. შემდეგ ფაბერის ძველ ტანსაცმელსა და ფეხსაცმელში გამოქწყო, თავისი წყალში გადაყარა და თვალი გააყოლა. როცა ტანსაცმელი სიბნელეში გაუჩინარდა, ჩემოდანი ხელში დაიჭირა და მდინარის შუაგულისკენ წაიდა. ცოტა ხნის შემდეგ მდინარემ ფსკერი გამოაცალა ფეხიდან და მონტკეც მთლიანად მიხედა სიბნელეს.

* * *

სამახი იარღი ექნებოდა გაკლილი, როცა ძაღლი ნაპირს მიადგა. მას თავზე კელიკოპტერების უზარმაზარი მარაოები დასტრიალებდა. მდინარეს სინათლის ნიაღვარი მოუფინა, თითქოს ღრუბლებიდან შხემ გამოიხედაო.

მონტკემა ჩაყვინთა... ჩაყვინთა და იგრძნო, რომ მდინარემ სიბნელეში შეაცურა. სინათლემ ნაპირზე გადაინაცვლა და ცოტა ხანში კელიკოპტერები ისე გაეშურნენ ქალაქისკენ, თითქოს ახალ კვალს მიაგნესო. ახლა აღარც კელიკოპტერები ჩანდა და აღარც ძაღლი. დარჩა მხოლოდ ცივი მდინარე და მონტკეც, რომელიც მოულოდნელად ჩამოვარდნილ სიჩუმეში ნელა მიტეუტივებდა და თანდათან შორდებოდა ქალაქს, სინათლეს, დენასა და ყველაფერს.

მონტკვი თითქოს უზარმაზარი სცენიდან ჩამოვიდა, სადაც უამრავი მსახიობი დაფუსფუსებდა, თითქოს გრანდიოზული მონურჩულე მოჩვენებებით საესე სპირიტული სენსი დატოვა. იგი საშინელი, მოჩვენებითი სამყაროდან რეალურ სამყაროში მოხვდა, მაგრამ ცვლილება ჯერ კიდევ ვერ აღეჭა, რადგან ეს გარემო სრულიად უცნობი იყო მისთვის.

ჩაბნელებული ნაპირები მდინარის აღმა მისრიალებდნენ. მალე გორაკები გამოჩნდა. მონტკვი თავზე ვარსკვლავთა მოციმციმე გუნდი დასტრიალებდა. იგი პირველად ხედავდა ასეთ სურათს. ცაზე ჯაგერნაუტის¹ უზარმაზარი ეტლი დაქროდა და ყოველწამს გასრესით ემუქრებოდა მონტკვს.

როცა ჩემოდანი წყლით გაივსო და ჩაიძირა, მონტკვი ზურგზე გადატრიალდა. მდინარე ზარმაცად მიიზღაზნებოდა და სულ უფრო და უფრო შორდებოდა იმ ხალხს, რომლებიც საუბრედ ჩრდილს შეექცეოდნენ, სადილად - ორთქლსა და ვახშმად - ნისლს.

მდინარე ძალიან რეალური იყო. მას ფრთხილად ჩაეკრა მონტკვი გულში და დასვენებისა და წარსული თვის, წლისა თუ მთელი სიცოცხლის გახსენებისა და განსჯის საშუალებას აძლევდა. მონტკვი საკუთარ გულისცემას დაუგდო ყური და მიხვდა, რომ შენელებოდა. ფიქრებიც თითქოს სისხლის მიმოქცევას აკყოლოდა და როგორღაც დუნედ უტრიალებდა თავში. უცებ შენიშნა, რომ მთვარე დაბლა დაშვებულიყო. „საიდან წარმოიშვა მთვარე, როგორ ანათებს? ჰო, შხისგან, რაღა თქმა უნდა! შხე საიდანღა შოულობს სხივებს? არსაიდან, თვითონ აქვს. ანთია და ანთია განუწყვეტლევ შხე და დრო! შხე, დრო და მცხუნვარე, მწველი ცეცხლი“.

მდინარე მსუბუქად არწევდა მონტკვს. „მწველი ცეცხლი - შხე, ცაზე შხეა, დედამიწაზე - საათი“. უცებ მის გონებაში - საათიცა და შხეც ერთ საგნად იქცა. მონტკვი, რომელსაც ძალიან დიდხანს მიატყუტებდა ცხოვრება და ახლა სულ ცოტა ხნის წინ მიენდო მდინარეს, მიხვდა, რატომ უნდა აეღო ხელი ცეცხლის გაჩენაზე: „შხე ყოველდღე ანთია. იგი დროს წყევს.

¹ ჯაგერნაუტი - უტორის მკერ გამოეჩინილი პერსონაჟი (მთარგმნელის შენიშვნა).

სამყარო მიქრის, სამყარო ტრიადებს და თვითონვე, მონტკვას დაუხმარებლად წვეს დროსა და ადამიანებს, მონტკვა და სხვა მებანძრეებს კვლავ რომ განაგრძონ სიეთების დაცვა, მზე კ დრო ჩანოქას თავის ცეცხლიან სტომაქში, ქვეყნად აღარაფერი დარჩება! ერთ-ერთი უნდა შექერდეს, მზე, რაღა თქმა უნდა, არ შექერდება. ასე რომ, მონტკვა და იმ ხალხმა უნდა აიღონ ხელი თავის ხელობაზე, რომლებთანაც სულ ცოტა ხნის წინ მუშაობდა. სადღაც უნდა დაიწვოს ფახეულობის შეგროვება და დაცვა. ვიღაცამ უნდა მოუყაროს თავი კაცობრიობის მიერ შექმნილ განძს ანუ წიგნებს. შოთაძესოს ეს განძი პატყურის ფრფიტებსა და ადამიანთა გონებაში, რათა როგორმე დაიცვას იგი ჩრდილის, ობის, ქანვის, რკილისა¹ და ასანთიანი ადამიანისგან. ამქვეყნად ხომ ვკვლავური იწვის და თანაც სულ სხვადასხვაგვარად – ზოგი სწრაფად, ზოგი კი ნელ-ნელა. ახლა უკვე დაგვიდრო, რომ დაეიწვით ცეცხლგამძლე ტანსაცმლის დამზადება.

მონტკვა ქუსლები ფსკერს წაქვრა და ფუჭქვეშ მაშინვე იგრძნო ღორღი და ქვიშა. მდინარეს უკვე მუორე ნაპირზე გაკრია იგი.

მან ნაპირს გახედა: შვიი სურცე უზარმაზარ, უთვლო, უფორმო და ათასობით მიღზე გაწოლილ არხებას წააგვდა. მისი ამწვანებული ბორცვები და ტყეები თავის წიაღში უხმობდა მონტკვს.

იგი შეყოყმანდა – დაუტოლო თუ არა ეს მყუდრო მდინარეოვინ იცის, ნაპირზე ძაღლია ჩასაფრებული, ან იქნებ ეს ხეები მოულოდნელად ააშრიალოს კელიკობტურებიდან მონაბერმა ქარმა. მაგრამ ველზე მხოლოდ შემოდგომის ჩვეულებრივი ქარი დაქროდა, ისეთივე მშვიდი, როგორიც ეს მდინარე. რა იქნა ძაღლი? რატომ დაბრუნდნენ მღვრები უკან, ქალაქში. მონტკვა ყურთახმენა გაამახვილა: ირგვლო მღუმარება გამეფებულიყო.

„მილი, — გაიფიქრა მან, — აი მთელი ქვეყანა, ყური დაუბდე! ხედავ, რა სიჩუმეა, რა სიმშვიდეა, მილი! ნეტავი როგორ აიტანდი ამ დუმილს? აღბათ ვვირილს ატეხდი — განუმდიო! მილი, მილი!“

¹ რკალი — აქ დაბრუნებული ხის მტკერი.

მონტკვს საშინელი დარდი შემოაწვა გულზე. ნაპირზე არც მიღდრედი იყო, არც მექანიკური ძაღლი. აქ მხოლოდ შშრადერიდან რომ მოჰქონდა ნიაეს. ამ სურნელმა სულ სხვა მხარეს წარმართა მონტკვის ფიქრები: მას ბავშუობაში ნანახი ფერმა გაახსენდა. ეს იშვიათი და ნეტარი დღე იყო მის ცხოვრებაში.

მონტკვმა აღმოაჩინა, რომ სადღაც, წარმოსახვითი სამყაროს შვიდი ფარდის იქით, ტელევიზორის კედლებისა და ქალაქის თუნუქის თხრილს გადაღმა ნამდვილი ძროხები ძოვენ, ღორები ტალახის გუბებში გორაობენ მზისგულზე და ძაღლები ყვეფით მიაცილებენ მთის ფერდობზე მიძვალ ცხერის ფარას.

თივის სურნელმა და წყლის შხაპუნმა გაახსენა ის დამე, ერთ მიყრუებულ, შარავზიდან კარგა მანძილით მოშორებულ ფერმაში, განმარტოებულად მდგარ საბძელში რომ იწვა ახალმოთიბულ თივაზე. მახლობლად ქარის ძველი წისქვილი იდგა. წისქვილის ფრთები ჭრიალით ჰყვებოდნენ გარდასულ დღეთა ამბებს.

მონტკვი ჭერამდე დაზვინულ თივაზე იწვა დილამდე და ცხოველებისა და მწერების ხმას, ფოთლების შრიალისა და ლაშქულ ხმაურს უსმენდა.

„ახლაც რომ დამაწვინა თივაზე, — გაიფიქრა მონტკვმა, — ალბათ ფეხის ხმას გავიგონებდი და წამოუჯდებოდი. ფეხის ხმა მინელდებოდა და ბოლოს შეწყდებოდა. მაშინ ისე თივაზე გადავწვებოდი და სარკელში დავიწყებდი მხერას. გვიან ღამით ფერმერის სახლში სინათლე ჩაქრება, ჩაბნელებულ ფანჯარას თვალწარმტაცი გოგონა მოადგება და თმის დაწუნას დაიწყებს. იგი ბუნდოვნად გამოჩნდება სიბნელეში, მაგრამ სახით იმ გოგონას ემგვანება, ოდესღაც, ძალიან დიდი ხნის წინ რომ ვიცნობდი. გოგონას, რომელმაც იცოდა წვიმისა და ქარის ფასი, არ ეშინოდა ცეცხლოვანი ციციანათულებისა და გეტყოდათ, რას ნიშნავდა ნიკაპქვეშ დარჩენილი ბაბუაწვერას ღინდლი. შემდეგ გოგონა ფანჯარას მოშორდება და ზვეით აუა, მთვარის შუქით განათებულ ოთახში“.

შემდეგ სიკვდილი აღაპარაკდა: ზეცა თვალის მისაწიერამდე

ორად გაიყოფა რეაქტიული თვითმფრინავების მიერ დატოვებული მრუტე კვალით, მონტკვი კი უშიშრად იქნება წამოწოლილი თვის ბულულებზე და ამ უცნაური, დღემდე უცნობი ვარსკვლავების შხერით დატკბება, რომლებიც განთიადის დადგომისას თანდათან გაუფერულდებიან და ცის დასალიერისკენ გადაინაცვლებენ. დილით ძილი არ წაართმევს თავს, თუმცა მოელ ღამეს თვალმოუხუჭავად იყნოსავდა თვის თბილ სურნელს, მოელ ღამეს უდიდოდა სოფლურ სიმშვიდეს.

ქვეით, კიბის ძირში, გასახარებელი რაღაც ელოდა. ცა რომ ვარდისფრად შეიფერება, იგი ნეტარებით აღესილი, ფრთხილად ჩამოყა თვის ბულულებიდან და ცოტა ხანს მოჯადოებულ მიანერდება, შემდეგ კი დაიხრება და ხელით მოსინჯავს ამ საოცრებას — კიბის ძირში დალაგებულ ერთ ჭიქა ახალმონწყული რძეს, ორიოდ ვაშლსა და მსხალს. ამის მეტი არაფერი უნდა. მაშასადამე, ამ უხარმაზარმა სამყარომ ხელი არ ჰკრა. მაშასადამე, ამ უხარმაზარმა სამყარომ დრო მისცა, რომ ვულაფერი კარგად გადახარშოს გონებაში.

ერთი ჭიქა რძე, ვაშლი, მსხალი...

მონტკვი წვლიდან ამოვიდა.

მიწა კვება ტალღასავით გამოეკანა მისკენ. მონტკვს ერთბაშად დაეძგერა უკუნეთი, უცნობი მხარე და გამყინავი ქარი, რომელსაც მილიონნაირი სუნი მოჰქონდა. იგი დააფრთხო ამ საშინელმა სიბნელემ, ხმებმა, ათასნაირმა სუნმა. ყურებმა გუგუნო დაიწყო, თავი დაუბრუნდა. ვარსკვლავები ცეცხლოვანი მეტეორებით მოქროდნენ მისკენ, უცებ კვლავ მდინარეში დაბრუნება მოუხდა: „ჩაწვები და მდინარებას მიუენდობი! ჯანდაბას, საითაც წამიღებს, წამიღოს“. ამ ყალფზე დამდგარმა მიწამ ის თვალუწვდენელი ტალღა გაახსენა, რომელსაც ერთხელ, ბუშობაში ძლიერ რომ გადაურჩა. ის ტალღა მოულოდნელად მოკარდა სადღაცოდან, ფეხებიდან მიწა გამოაცალა მონტკვს, ძირს დაახეთქა, მარილიან ლაფში გახვია და მწვანე წვედიადში გააქანა. წვალმა ამოუვსო და აუნწა ცხვირ-პირი, გული აურია...

ო, რამდენი წვალი იყო!

აქ კი რამდენი მიწაა!

უკრად კედელივით აღმართულ წიკვდიადში შრიალი გაისმა და რაღაც ლანდი წამოიძარია. მონტკეს ორი თვალი უმზერდა. ეს ალბათ ღამემ ანდა ტყემ მოინდომა, რომ სტუმრისათვის შეეძლო თვალი.

მექანიკური ძაღლი?!

ამდენი ირბინო, იჩქარო, ოფელში გაიღვარო, დახრჩობას ძღოეს გადაურჩე, ამ სიშორეს წამოხვიდე ასეთი ტანჯვითა და წვალებით და, ბოლოს, როცა მიწაზე დაადგამ ფეხს, უცებ შენ წინ აღიმართოს...

მექანიკური ძაღლი?!

არა, ამდენის ატანა შეუძლებელი იყო. მონტკეს განწირული ყვირილი აღმოხდა... აჩრდილი გაუჩინარდა, თვალები ჩაქრა. მიწაზე გამხმარი ფოთლების წეიმა წამოვიდა. მონტკეი მართლმართო იდგა უღრან ტყეში.

ირუმი ყოფილა! მონტკემა შეიგრძნო მუშკის, სისხლისა და ცხრუელთა თბილი ამონასუნთქის სუნი, მერე ილის, ხავსისა და ხარისშებლას სუნმა დაფარა ყველაფერი. ხეები სწრაფად მოუქანებოდნენ მისკენ და ასვევ სწრაფად იხვედნენ უკან, სიბნელეში. შებდევ ისევ მოეშურებოდნენ მისკენ...

მონტკემა იგრძნო, რომ საფეთქლებში რაღაც უკაკუნებდა.

მიწა, ალბათ, ფოთლებით არის დაფარული. მონტკეს ფეხები უფლობოდა ფოთლებში. იგი თითქოს შშრალ, მოშრიალე მდინარეში მიაბიჯებდა, რომელსაც მიხაკისა და თბილი მტკერის სუნი ასდიოდა. კიდევ რამდენნაირი სურნელება ტრიალებდა ირნი გვლევ! უში თუთარი კარტოფილისა, გრილ, მთვარიან ღამეს რომ გაათქვს მიწაზე და დილას გაჭრიან; აი, მწნილის სუნი, ეს კი სამხარეულო მაგიდაზე დალაგებული ნიახურის სუნია, მერე მდიოგვის სუსტი სუნიც მოვიდა — ალბათ ქილა თაულია დარჩა; ეს კი მქნობელ ეზოში დარგული წითელი მიხაკების სურნელებაა.

მონტკემა მიწაზე მოაფათურა ხელი და რაღაც რბილის სათუთი შეხება იგრძნო ხელისგულზე. ეს ალბათ ბალახის ღერი იყო, რადგან თითები სახესთან რომ მიიტანა, ლაკრიციის¹ სუნი იგრძნო.

¹ლაკრიცია (მოტ.) — ბალახის სახეობა.

მონტვეი იდგა, ღრმად ისუნთქავდა მიწის სურნელს და თან-დათან უფრო კარგად ეცნობოდა აქაურობას. მონტვეი აღარ გრძნობდა სიცარიელეს — დედამიწამ აავსო მისი დაცლილი სული და ამიერიდან სულ ასე საუბე იქნება. იგი ბორძიკით მი-არღვევდა ხმელი ფოთლების ტალღებს.

უეცრად რაღაც ნაცნობი იგრძნო ამ უცნობ სამყაროში — ფეხი რაღაც მაგარს წამოჰკრა. გაისმა ლითონის ხისტი ხმა.

მონტვეი დაიხარა და ბალახებში ხელი მოაფათურა.

ლიანდაგი!

რკინიგზის ლიანდაგი, ჯერ მდინარეს რომ მიჰყვებოდა და მერე ტყეებსა და უდაბნოებს ჰკვეთდა. ლიანდაგი ახლა უპატ-რონოდ, ჟანგის შესაჭმელად რომ გაუწირავთ!

აი, სწორედ ამ გზას უნდა გაჰყვას. ეს ლიანდაგი მისი ერთადერთი ნაცნობია აქ. იგი აუგაროზია, რომელმაც ერთხანს კიდევ უნდა დაიცვას. შეუძლია ხელით შეეხოთ ამ ლიანდაგს, შეუძლია ზედ გაიაროს, სანამ ამ ბუჩქნარზე უღვეს გზა, სანამ სურნელებისა და ტკბილ შვერძნებათა ზღვაში მიცურავს, სანამ ფოთლების შრიალი და ჩურჩული ესალბუნება სმენას.

მონტვეი ლიანდაგს დაუყვა...

და უცებ იგრძნო, რომ მტკიცედაა დარწმუნებული, თუ-ცა საბუთი არა აქვს, რომ... რომ ოდესღაც, დიდი ხნის წინათ, კლარისასაც გაუვლია ამ გზაზე!

* * *

მონტვეი ფრთხილად მიდიოდა ლიანდაგის შუაში. ნახევარი საათის შემდეგ, როცა ძთლად გაითოშა, როცა სიბნელით გაეფ-ლინთა მთელი სხეული, როცა სიბნელემ პირი დაუცვა, თვალები აუხეია და ყურები ათასნაირი ხმით ამოუტყენა. როცა ფეხები დაეკაწრა და ჭინჭრით დაესუსხა, წინ ცეცხლი დაინახა.

ერთი წამის შემდეგ ცეცხლი ციცინათულასავით გაქრა. მონტვეი შეშინებული შეჩერდა და სუნთქვა შეიკრა, თითქოს ფრთხილობდა, ჩემი ამოსუნთქვით ცეცხლი არ გაეაქროო, მაგ-რამ ცეცხლი კვლავ აციმციმდა და მონტვეი ფეხაკრუფით გა-უმართა მისკენ. კარგა თხუთმეტი წუთი გავიდა, ვიდრე ცეცხ-

ლოან მივიდოდა. მერე ბუჩქებს ამოეფარა და იმ პატარა მოციმ-
ციმე აღის თეთრსა და წითელ ენებს დაუწყო შხურა.

ეს ცეცხლი უცნაურად მოეჩვენა მონტკს. წინათ სულ სხვა-
ნაირი ცეცხლები უნახავს, ეს ცეცხლი კი არაფერს წავადა —
იგი მხოლოდ ათბობდა ყველაფერს!

მონტკვი ცეცხლისკენ გაწვილ ხელებს ხედავდა (მხოლოდ
ხელის მტკვნებს — მკლავებს სიბნელე ეფარა). ხელის მტკვნებ-
სა და უძრავ სახეებს, რომლებსაც დროდადრო ალი გაეთამაშე-
ბოდა და გაანათებდა ხოლმე.

მონტკვი პირველად გაიგო, რომ ცეცხლს ასეთი თვისებაც
ქონდა. აქამდე ვგონა, რომ ცეცხლი მხოლოდ წვადა და ანად-
გურებდა ყველაფერს, თურმე მას სარგებლობის მოცემაც შეუძ-
ლია. ამ ცეცხლს სუნიც სხვანაირი ქონდა.

მონტკვი შემდეგ ვეღარ გაიხსენა, რამდენ ხანს იდგა გა-
უნძრევლად, ის კი ახსოვდა, რომ სულელური და ამავე დროს
სასიამოვნო აზრი მოუვიდა: ვითომ რომელიღაც ცხოველი იყო,
ტყვიდან ცეცხლის შუქით გამოტყუებული. ვითომ ტანთ ბეწვი
ესხა, წელიანი თვლები, შავი, სველი დრუნჩი, ჩლიქები და რქე-
ბი ქონდა. სისხლი კი, მიწაზე რომ დაღვრილიყო, ალბათ შე-
მოდგომის სუნს მოჰფენდა იქაურობას. მონტკვი დიდხანს იდგა
გაუნძრევლად და კოცონის თბილ ტაკატაკუს უსმენდა. ცეცხ-
ლის გარშემო მჯდომი ხალხი ხმას არ იღებდა. ირგვლივ სიჩუ-
მეს დაესადგურებინა. აქ ადამიანს შეეძლო მიტოვებული რკი-
ნიგზის მახლობლად მჯდარიყო ხეების ჩრდილში და რამდენიც
უნდოდა, იმდენი უშხირა ამ სამყაროსთვის, თვლებით გადატ-
რიალებინა მთელი მსოფლიო ისე, თითქოს ეს მსოფლიო აი, ამ
კოცონის შუაგულში ყოფილიყო მოკალათებული, თითქოს იგი
ფოლადის ნაჭერი ყოფილიყო, რომელიც აი, ამ ხალხმა უნდა
გამოკვეროს და სულ ახალი სახე მისცეს. აქ მარტო ცეცხლი
კი არ იყო სხვანაირი — თვით სიჩუმესაც ახლებური იერი ედო.

მონტკვი კიდევ ორიოდ ნაბიჯით მიუახლოვდა იმ უცნაურ
სიჩუმეს, რომელიც მთელი სამყაროს საზრუნავს იტყვდა.

ცოტა ხნის შემდეგ ხალხი ალაპარაკდა, მაგრამ მონტკვს
სიტყვები არ ესმოდა. ისინი დინჯად საუბრობდნენ, ხანდახან

ოდნე აუმაღლებდნენ ხმას და მონტკვი მიხვდა, რომ მოსაუბრე-
ნი სამყაროს ათვალთვლებდნენ. ისინი იცნობდნენ მიწას და ტყეს,
იცნობდნენ იმ მდინარისპირა ქალაქს, საიდანაც ეს რკინიგზა გა-
მოდიოდა. ისინი ყველაფერზე ლაპარაკობდნენ, რადგან ქვეყნად
არაფერი იყო, რასაც მათი გონება ვერ მისწვდებოდა. მონტკვი
ამას მაშინვე მიხვდა, როგორც კი საუბრის ცოცხალ, ცნობის-
მოყვარეობითა და გაცეცხებით შეფერადებულ კილოს დააკვირდა.
შემდეგ ერთ-ერთმა თავი ასწია და სტუმარი დაინახა, თუმცა ვინ
იცის, იქნებ აქამდეც ხედავდა. ვიღაცამ ხმა მიაწვდინა მონტკვს:

— გყოფათ, შვიდილიათ, გამოხვიდეთ!

მონტკვმა უკან, სიბნელეში შერგო თავი.

— ნუ იძალებით, მობრძანდით, — კვლავ მოუხმო უცნობმა.

მონტკვი დინჯად მიუახლოვდა კოცონს, რომელსაც მუქ-
ლურჯ ტილოს შარვლებში, ასეთივე ფერის პერანგებსა და
ქურთუკებში გამოწყობილი ხუთი მოხუცი შემოხვდომოდა.

მონტკვი მოხუცებს მიუახლოვდა, მაგრამ ხმა ვერ ამოიღო
— არ იცოდა, რა ეთქვა.

— დაჯექით, — უთხრა ერთ-ერთმა, რომელიც ამ პატარა
ჯგუფის უფროსი ჩანდა, — ყავა არ გინდათ?

შავი, ქაფქაფა ყავა თუნუქის დასაქვც ფინჯანში დაასხეს და
მონტკვს მიაწოდეს. მან უხერხულად მოსვა რამდენიმე ვლუპი,
რადგან მისკენ მიმართულ ცნობისმოყვარე მხერვას გრძობდა,
ყვამ ტუჩები დასწვა, მაგრამ ტკიფილი არ უგრძნია — პირიქით,
ემა კიდევ.

მოხუცებს წვერი მოეშვათ, მაგრამ სუფთად და ლამაზად
კქონდათ მოვლილი და ხელებზეც არ ეტყობოდათ ტუჭვი. მონ-
ტკვის მისვლისას ყველანი ფეხზე წამოდგნენ სტუმრის პატუ-
საცემად და შემდეგ ისევ დასხდნენ.

მონტკვმა კიდევ მოსვა ყავა და მადლობა გადაუხადა მასპინ-
ძლებს:

— გმადლობთ, დიდი მადლობა!

— კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, მონტკვი! მე გრუნჯკო
მქვია, — მოხუცმა რაღაც უფერული სითხით ხავსე პატარა
ბოთლი გაუწოდა, — აი, ამასაც თუ დალევთ, ოფლის ქიმიური

ინდექსი შვეიცარიაში და ნახევარი საათის შემდეგ სულ სხვა ადამიანის სუნი გეპნებათ თქვენ ხომ ძალიან მოგდევთ ბოლომდე დაცალეთ, ბოლომდე.

მონტეკმა მწარე სითხე შესვა

— ამერიიდან ფოც ხვერციით აქოთდებით, მაგრამ არა უშავს, — უთხრა გრენჯერმა.

— საიდან იცით ჩემი სახელი? — ჰკითხა მონტეკმა.

გრენჯერმა მომცრო ტელევიზორზე მიუთითა, რომელიც ჟოცონის გვერდით იდო:

— ჩვენ თავიდანვე გადავხედით თვალს და დავასკვნით, რომ აქვთ სამხრეთისკენ ჩამოჰყვებოდით მდინარეს, მერე, როცა გვიგონეთ, რომ მთვრალი ღალი ირემივით მოარღვევდით ამ ტყვრს, აღარ დავიძალეთ, როგორც ადრე ვიძალეობდით ხოლმე. როცა პელი კოპტერებმა ქალაქისკენ იბრუნეს პირი, მაშინვე შეხვდით რომ მდინარეში ჩაყვინთეთ ქალაქში კი უცნაური ამბავი ხდება — დეენა კვლავ გრძელდება, ოღონდ სხვა მიმართულებით

— სხვა მიმართულებით?

— კო, მოდი, უუყუროთ.

გრენჯერმა ის პატარა ტელევიზორი ჩართო. ჟოცონთან დამეული მოჩვენებებით ათამაშდა პატარა, ფერადი, მოზუზუნე ლანდები, რომლებიც ციციქნა ჩარჩოში ჩატყდილიყო და სულ ადვილად შეიძლებოდა ხელიდან ხელში გადასულიყო.

გრენჯერმა ევირილი ისმოდა.

„დეენა ქალაქის ჩრდილოეთ ნაწილში გრძელდება! პოლიციის პელი კოპტერები თავს იყრიან ოთხმოცდამეშვიდე ქუჩასა და ვლმ გროუვის პარკის რაიონში!“

— თვალს გვიხვევენ, — თავის ქნევით ჩაილაპარაკა გრენჯერმა, — თქვენი კვალი მდინარესთან დაკარგეს, მაგრამ სახალხოდ ხომ ვერ იტყვიან! თან იხიც იციან, რომ ამ საქმის გაჭიანურება არ იუარგებს. ეს სპექტაკლი უცებ უნდა დამთავრდეს! იმ წყვეულ მდინარეში რომ დაქწყოთ ძებნა, აღბათ მთელ ღამეს ვეღარ დამთავრებდნენ. ამიტომ ახლა უდანაშაულო მსხვერპლს ეძებენ, რომ ღამაზად დაამთავრონ ყველაფერი. ნახეთ, თუ ხუთი წუთის შემდეგ არ დაიჭირონ მონტეკი.

— კი მაგრამ, როგორ?

— აი, ნახეთ!

პელიკოპტერის მუცელში მოთავსებული ტელეკამერა ახლა უკაცრიელ ქუჩას დაჰყურებდა.

— ხედავთ? — დაიხურჩულა გრენჯერმა, — აი, ახლა თქვენ გამოჩნდებით! აი, იქ, იმ ქუჩის ბოლოს. იქ უნდა დაეინახოთ ის განწირული. აკვირდებით, როგორ მუშაობენ? ჯერ ქუჩას გვირგვინებენ, მაყურებელი მოუთმენლად მოეღის რაღაც უჩვეულოს გამოჩენას ამ ქუჩაზე. მერე დიდხანს, დიდხანს იმღვიან ქუჩის პერსპექტივას და აი, სწორედ ახლა, ალბათ, ვინმე საწყალი კაცი გამოსული სასეირნოდ სახლიდან. ვინმე უცნაური, მოსულელო ადამიანი. არ გგონოთ, რომ პოლიციამ არ იცის ამისთანა ბატების ხასიათი. პოლიციამ მშვენიერად იცის, რომ ისინი განთიადზე გამოდიან ხოლმე სასეირნოდ. ისე, სრულიად უმიზეზოდ გამოდიან ხოლმე, ან ზოგჯერ იმიტომ, რომ უძილობა აწუხებთ. მათ თვეობით, წლობით ადევნებენ თვალს — ვინ იცის, როდის გამოადგებათ. აი, ნახეთ, დღეს პირდაპირ სულზე მოუსწრებს. უამისოდ საქმე წასული იქნებოდა. ღმერთო, აი, შებედეთ!

ცეცხლის ირგვლივ მოხუცები ტელევიზორს ჩააშტერდნენ. მოსახვევიდან კაცი გამოვიდა. უცებ ეკრანზე მექანიკური ძაღლი გამოყარდა.

პელიკოპტერებმა ათიოდე ბრილიანტის სვეტი ჩამოუშვეს დაბლა და უცნობი ამ სვეტებშუა მოიმწყვდიეს.

გაისმა დიქტორის ხმა: „აი, მონტევი! ძებნა დამთავრებულია!“

უდანაშაულო კაცი დაბნეული შეჩერებულიყო შუა ქუჩაზე. ხელში ანთებული სიგარეტი ეჭირა და თვალდაუხამხამებლად მისჩერებოდა ძაღლს. იგი ვერ ხედებოდა და ალბათ ისე დაღწა და სულს, რომ ვერც მიხვდებოდა, თუ რა სულიერთან ჰქონდა საქმე. ეტყობოდა, არასოდეს ენახა მექანიკური ძაღლი. მან ჯერ ზვეით აიხედა, მერე კი სირუნების ღრიალს მიუგდო ყური.

ტელეკამერები დაბლა დაემგნენ.

ძაღლი მარჯვედ აიჭრა ზვეით, ნესტარი დაიგრძელა და წამით უძრავად გაჩერდა პაერში, რათა მაყურებელთა მილიონებს

შესთ დაენახათ ყველაფერი: უკაცრიელი ქუჩა, მსხვერპლის გა-
ოგნებული სახე და ფოლადის ცხოველი, რომელიც ტყვიასავეით
მიექანებოდა მიზნისკენ!

— არ გაინძრეთ, მონტეკე! — გაისმა ბრძანება ზეციდან. კა-
შერა და ძალღი დაბლა დაეშენენ და ერთდროულად დააცხრენ
მსხვერპლს. ორივემ ერთდროულად ჩაბლუჯა იგი.

განწირული ყვირილი!

სიბნელე!

სიჩუმე!

ტელევიზორის ეკრანი მთლად გაშავდა. მონტეკემა შეჰყვირა
და კოცონს ზურგი შეაქცია. კვლავ სიჩუმე ჩამოვარდა.

კოცონის ირგვლივ მსხდომ მოხუცებს სახე გაჰქვავებოდათ
ჩაბნელებული ეკრანიდან დიქტორის ხმა გაისმა:

— ძებნა დამთავრდა. მონტეკე მკვდარია. საფრთხე, რომე-
ლიც საზოგადოების კეთილდღეობას ემუქრებოდა, ლიკვიდირე-
ბულია!

სიჩუმე!

— ახლა თქვენთან ერთად ვიხილოთ ოტელ ლუქსის „ღია
დარბაზი“. ნახეთ ნახუარსაათიანი გადაცემა „განთიადის წინ“.
ჩვენს პროგრამაში... გრუნჯერმა ტელევიზორი გამოთიშა და
მონტეკეს მიუბრუნდა:

— იმ კაცის სახე ბუნდონად გვიჩვენეს. ხომ შენიშნეთ? თქვე-
ნი საუკეთესო მეგობარიც ვერ იტყოდა დარწმუნებით, ნამდვი-
ლად ვიცანიო. მხოლოდ კონტურები გვიჩვენეს, იცოდნენ, რომ
დანარჩენს მავურებელი წარმოიდგენდა. ო, ღმერთო!

მონტეკემა ხმა არ ამოიღო. მას თავი მიებრუნებინა, ტელევი-
ზორის შავ ეკრანს მისჩერებოდა და ცახცახებდა.

გრუნჯერმა ხელი წააუღო მკლავში და უთხრა:

— სალამი, მკვდრეთით აღმდგარო!

მონტეკემა თავი დაუქნია. გრუნჯერმა განაგრძო:

— ახლა შეიძლება ყველა გაიცნოს ეს ფრედ კლემენტია.
წინათ, სანამ კემბრიჯის უნივერსიტეტი ატომურ-საინჟინრო
სასწავლებლად გადაკეთდებოდა, თომას პარდის¹ სახელობის

¹ პარდი, თომას (1840-1928) — ინგლისელი მწერალი.

კათედრის უფროსი იყო. ეს კი დოქტორი სიმონსია, ლიტერატურისა და ხელოვნების ფაკულტეტზე კითხულობდა ლექციებს ორტკვა ი გახეტის¹ შემოქმედებაზე. პროფესორი უესტი კოლუმბიის უნივერსიტეტში მუშაობდა და დიდი წვლილი მიუძღვის ეთიკის, ამჟამად მიეწეებული მეცნიერების, განვითარებაში. ღირსეულმა მამა კადოვერმა ოცდაათიოდე წლის წინ რამდენიმე ქადაგება წაიკითხა და ერთ კვირაში მთელი მრეული დაკარგა. ეს ერთი ხანია ერთად დაეხეტიალობთ ახლა საკუთარ თავზე მოგახსენებთ მე დაეწერე წიგნი, რომლის სათაურია: „ხელი და ხელთათმანი, ანუ საზოგადოებისა და ინდივიდის კუმბირიტი ურთიერთობა“ და ამიტომ აქ აღმოეჩნდი! კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება ჩვენთან, მონტკე!

— მე თქვენი ღირსი არა ვარ, — ძღოეს ამოდერდა მონტკემა, — მთელი ცხოვრება მხოლოდ სისულელეებს ჩაუდიოდი.

— უმაგისობა არ იქნება. შეცდომა რომ არ ჩაგვედინა, აქ არ ვიქნებოდით როცა ცალ-ცალკე ვიღევოდით, მხოლოდ სიბუნელი იყო ჩვენი ერთადერთი იარაღი. მაგალითად, მე მრავალი წლის წინათ მქანძრეს გავარტყი. იგი ჩემი ბიბლიოთეკის დასაწვავად იყო მოსული. მას შემდეგ ვიძალეები. გინდათ შემოგვიერთდეთ, მონტკე.

— დიახ!

— რისი შემოთავაზება შეგიძლიათ?

— არაფრის. მეგონა „ეკლესიასტესა“² და „აპოკალიფსის“³ ნაწილი მქონდა, მაგრამ თურმე შეუმცდარვარ

— „ეკლესიასტე“ შესანიშნავი იქნებოდა. სად გქონდათ?

¹ ორტკვა ი გახეტი (1883-1955) — ესპანელი ფილოსოფოსი, პუბლიცისტი, ესეტიკოსი.

² „ეკლესიასტე“ (ბერძნ.) — ბიბლიის ერთ-ერთი წიგნი. ბერძნული სახელი ებრაელის — ვალკელეტის თარგმანს წარმოადგენს და სავარაუდოდ, ნიშნავს „შესაცრებელთა მქადაგებელს“. ეკლესიასტეს ავტორობა ტრადიციით სოლომონ შეიფერება. მაგრამ წიგნი შექმნილია ბერად უფრო ადრე, დაახლოებით ძვ. წ. III საუკუნეში. ამ წიგნის ავტორის აზრით ცხოვრება ამაო და წარმეულია. ამაო სიბიადრე და შრომა ბრძენსაც და უგურსაც სიკვდილი ელის. ავტორი ქადაგებს ამქანისებრი ცხოვრებით დატკბობას. გვიანდელ იუდაისტურ ლიტერატურაში წიგნი გამოელეხილი მხოლოდმხედველობა უარყოფითად შეეფასდა.

³ „აპოკალიფსი“ (ბერძნ.) — ერთ-ერთი ქრისტიანულ-საკლესიო წიგნი აბელადიქსის ბოლოს დაროული, რომელიც შეიცავს მისტიკურ წინასწარმეტყველებას ქვეყნის დასასრულზე.

- აქ, – მონტკვმა შუბლზე მიიღო ხელი.
 – ჰოო, – ღიმილით დააქნია თავი გრუნჯერმა.
 – რა მოხდა, არ შეიძლება? – იკითხა მონტკვმა.
 – პირიქით, კარგია, ხაუცხოია! – გრუნჯერი მღუდელს მი-
 პბრუნდა, – „ეკლესიასტე“ გვკულება ხადმე?
 – არის ერთი, პარისი. იანგსტაუნში ცხოვრობს.
 გრუნჯერმა მაგრად ჩაავლო მხარში ხელი მონტკვს:
 – მონტკვ, ფრთხილად იყავით, თავს მოუარეთ პარისს რომ
 რაიმე შეეძთხვეს, თქვენ გარდა „ეკლესიასტე“ აღარ დაგვრჩე-
 ბა. ხედავთ, რა საჭირო აღამიანად გადაიქცეით?
 – კი მაგრამ, რომ აღარ მახსოვს!
 – არა, უკვალოდ არაფერი იკარგება. შეიძლება ტვინის
 ხრახნების მოჭერა, თუ საჭირო იქნება.
 – მე ვეცადე გამეხსენებინა, მაგრამ ვერაფერს გახედი!
 – ნუ ეცდები!.. როცა აუცილებელი იქნება, თავისით გაგახ-
 სენდებათ მუხსიერება ფოტოფირს წააგავს. ჩვენ კი მთელი სი-
 ცოცხლის განმავლობაში სულ იმას ეცდილობთ, რომ ამ ფირ-
 ზე გადაღებული გამოსახულება არ გამოუამყლავნოთ. სიმონსმა
 ოცი წელი იმუშავა ამ საკითხზე და ახლა ჩვენ უკვე შეგვიძლია
 გვიხსენოთ, თუკი ოდესმე რაიმე წავგვიკითხავს. პლატონის¹
 „რესპუბლიკის“ წაკითხვა არ გინდათ?
 – რასაკვირველია, მინდა!
 – „რესპუბლიკა“ მე ვარ მარკუს აერულიუსი გხურთ? აი,
 მისტერ სიმონსია მარკუსი.
 – ხალაძი, – დაუკრა თავი სიმონსმა.
 – გაგიმარჯოთ, – უპასუხა მონტკვმა.
 – მე მინდა იცნობდეთ ჯონათან სვიფტს. მწკვე პოლიტი-
 კური სატირის, „გულფერის მოგზაურობის“ ავტორს. აი, ეს
 „ემპევილი“ ჩარლზ დარვინია², ეს შოპენჰაუერია³ – მეტად კ-

¹ პლატონი (ძვ.წ. 428/427-348/347 წლები) – ბერძენი ფილოსოფოსი, იდეალური
 სახელმწიფოს კლასიკოსი.

² დარვინი, ჩარლზ რობერტ (1809-1882) – ინგლისელი ბუნებისმეტყველი,
 რომელმაც შექმნა მოხელერება ბუნებრივი გადარჩევის ვხით ორგანიზმთა წარმოშობისა
 და განვითარების შესახებ.

³ შოპენჰაუერი, არტურ (1788-1860) – გერმანელი ფილოსოფოს-იდეალისტი.

თილი ფილოსოფოსი. აი, ვველანი აქ ვართ მონტკე — არისტო-
ფანე¹ და მაკათმა განდი², გაუტამა ბუდა³ და კონფუცი⁴, თომას
ლაუ პიკოკი⁵, თომას ჯეფერსონი და მისტერ ლინკოლნი⁶. ჩვენა
ვართ აგრეთვე მათუ, მარკოზი, ლუკა და იოანე.

მოხუცებმა ხმამაღლა გაიციინეს.

— ეს შეუძლებელია, — დაეჭვდა მონტკე.

— ნამდვილად ასეა, — ღიმილით უთხრა გრუნჯერმა, —
ჩვენც წიგნის დამწველები ვართ ვკითხულობთ და შერე ვწევთ
ხოლმე. გვემინია, არ იპოვონ. მიკროფილმები არ გამოგკადგა.
ჩვენ სულ გზაში ვართ მიკროფილმები კი სადმე მიწაში უნდა
ჩაფლა. შერე, ამოსაღებად რომ მიხვალ, შეიძლება დაგიჭირონ.
ეს ბებერი თავი ვველაფერს სჯობს — ვერავენ ჩაიხედავს შიგ
და ვერც ეჭვს მიიტანს ვინმე. ჩვენ ისტორიის, ლიტერატუ-
რის, საერთაშორისო სამართლის ნამსხვრევები და ნაგლეჯები
ვართ — ბაირონი⁷, თომას პეინი⁸, მაკიაველი⁹, იესო ქრისტე —
ვევლამ აქ მოვიყარეთ თავი. მაგრამ უკვე დაგვიანებულია და
თან ომიც დაიწყო. ჩვენ აქ ვართ გადმოხვეწილები, ქალაქი კი

¹ არისტოფანე (ძვ.წ. 445-386/385 წლები) — ძველი ბერძენი კომედიოვრად, „კომედიის მამა“.

² განდი, მაკანდას კარაშხანდ, მეტსახელად მაკათმა (1869-1948) — ინდოეთის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, განდამის ფუძემდებელი.

³ გაუტამა ბუდა — ბუდა (ხანსკრ ბუდა, სიტყვასიტყვით ნიშნუხ განსხვავსებულს) ბუდიზმის რელიგიის არსება, რომელმაც მადონა უმადლეს ხანძინდეს. ბუდიზმის კანონში მრავალი ბუდა არსებობს, მაგრამ ამ სახელით უმეტესად მოიხსენიებენ ჩრდილოეთ ინდოეთში, სეპალის სამხრეთ საზღვარზე მცხოვრები მაკიების ტომის ბუდადის ძეს, საღმაროა გაუტამას, რომელსაც ბუდიზმის შექმნას მიაჩერენ. თქმულების თანახმად, იგი ცხოვრობდა ძვ.წ. 623-544 წლებში ან 60 წლით ვეიან.

⁴ კონფუცი, ქუნ ფუ-ი (ძვ.წ. დაახლ. 551-479 წლები) — ძველი ჩინელი მოაზროვნე პოლიტიკური მოღვაწე და პედაგოგი.

⁵ პიკოკი, თომას ლუ (1785-1866) — ინგლისელი მწერალი, სატირიკოსი, პოეტი.

⁶ ლინკოლნი, აბრაამ (1809-1865) — აშშ-ის სახელმწიფო მოღვაწე. 1860 წელს კარველი, ხოლო 1864 წელს შიორე ვადით აირჩიეს აშშ-ის პრეზიდენტად. 1865 წელს სასიკვდილოდ დაჭრეს.

⁷ ბაირონი, ჯორჯ ნოელ ვირონი (1788-1824) — ინგლისელი პოეტი.

⁸ პეინი, თომას (1737-1809) — ინგლისელ-ამერიკელი მწერალი, ფილოსოფოსი, პუბლიცისტი. უახდინეს „ამერიკის ნათლიას“.

⁹ მაკიაველი, ნიკოლო (1469-1527) — იტალიელი პოლიტიკური მოაზროვნე მწერალი, ისტორიკოსი, სამხედრო თეორეტიკოსი.

ქ დარჩა, მორთულ-მოკაზმული, ნაირგვრადი. რაზე ფიქრობთ, მონტკ?

— რაზე და, რა სულელი ვიყავი, რომ მარტო ვაპირებდი ბრძოლის დაწყებას. როცა წიგნები მქანძრის ბინაში შევეარე და განგაში აუტეხე.

— რაც შეგუძლიათ, იმას აკეთებდით ყველას რომ ასე ექნა, შესანიშნავ შედეგს მივიღებდით, მაგრამ ჩვენი მეთოდი უფრო პარტიულია და ალბათ უკეთესიც. ჩვენ ერთადერთი მიზანი გვაქვს — ხელუხლებლად დავიცვათ ის ცოდნა, რომელიც მომავალში გამოგადგება. ამიტომ არაუის ვაქეხებით და თანაც ძალიან უფრთხილობთ, რომ ჩვენც არ დაუიმსახუროთ ვინმეს რისხვა, რადგან ჩვენ თუ დაუიხოცებით, ცოდნაც სამუდამოდ დაიღუპება. ჩვენ ყველაზე წყნარ მოქალაქეებად მიგვიჩნიეს, რადგან დღე მიტოვებულ ღიანდაგებთან დაუქეხტებით, ღამე კი მთებს ვაფარებთ თავს. ამიტომ არის, რომ ქალაქელები მოგვეშენენ. მხოლოდ ხანდახან გაგვაჩერებენ და გაგვჩხრევენ, მაგრამ ვერაფერს გვიპოვიან ხოლმე ისეთს, რომ დაპატიმრების საბაბად გამოდგეს. ეს ორგანიზაცია ძალზე მოქნილი და მოუხელთებელია. მისი წევრები მთელ სახელმწიფოში არიან მიმოფანტული. ზოგმა ჩვენგანმა სახისა და თითების პლასტიკური ოპერაცია გაიკეთა. ახლა მძიმე დღე გვადგას — ომის დაწყებას ველოდებით გვიანდა, მალე დაიწვოს და მალევე დამთავრდეს. ომი საშინელებაა, მაგრამ ჩვენ საცოდავი უმცირესობა ვართ და ბევრიც რომ ვიყვიროთ, არ მოგვისმენენ. აი, ომი რომ დამთავრდება, მაშინ ალბათ ცოტათი მაინც გამოუადგებით ქვეყანას.

— დარწმუნებული კი ხართ, რომ მაშინ მაინც მოგვისმენენ?

— თუ არ მოგვისმენენ, კიდევ უნდა მოვიცადოთ მაშინ წიგნებს ჩვენს შვილებს უკამბობთ, ისინი, თავის მხრივ, თავიანთ შვილებს უამბობენ. ბევრი, რა თქმა უნდა, დაიკარგება, მაგრამ რა გაეწყობა — ძალით ვერაუის დააგდებინებ ყურს. თვითონ უნდა გაუგონ თავიანთ ეპოქას, დაუფიქრდნენ და მიხედნენ, თუ რატომ მოხდა ასე, რატომ გაუქრათ დედამიწა ფეხქვეშ. არ შეიძლება სულ ასე გაგრძელდეს: როცა იქნება მიხვდებიან.

— სულ რამდენი იქნებით?

— ათასობით ჩვენ აი, ასე მიეყვებით მიტოვებულ ლიანდაკებს, გარჯნულად მანანწალებს ეგუართ მაგრამ თავით მოულ ბიბლიოთეკას კატარებთ თავიდან ასეთი განხრახეა არ გვქონია — თითოეული ერთ რომელიმე წიგნს იმახსოვრებდა ზეპირად: მერე, ამ ოცი წლის განმავლობაში, რაც ერთმანეთს ვხვდებით, თანდათან შევკავშირდით და მოქმედების გვემაც შევიძუშავეთ ყველაზე მთავარი და მნიშვნელოვანი იყო, მტკიცედ ჩაკვებუჭ და გონებაში, რომ ჩვენ თვითონ არაფერს წარმოუადგენდით ჩვენ მხოლოდ ყდები ვართ და ამ ყდებმა მტკერისა და ქუჭყისგან უნდა დაიცვას წიგნები — არც მეტი, არც ნაკლები. ზოგი ჩვენგანი პატარა ქალაქში ცხოვრობს. მაგალითად, თოროს¹ „უოლდენი, ანუ ტყეში ცხოვრების“ პირველი ნაწილი გრინრივერის მცხოვრებია, მეორე — უილოფარმიისა, მენის შტატში რომ მდებარეობს. მერილენდში ერთი ქალაქია, სადაც ხულოცდაშვიდი კაცი ცხოვრობს. ამ ქალაქისათვის ბომბს არ დახარჯავენ, ეს ქალაქი კი ვინმე ბერტრან რასელის² თხზულებათა სრული კრებულია. იგი შეგიძლიათ წიგნივით აიღოთ ხელში და გადაფურცლოთ აი, ამ კაცს ამდენი ფურცელი ჰქონია, ამას ამდენი... და ერთ დღეს, როცა ომი დამთავრებული იქნება, ჩვენ შევკვძლება ხელახლა შევუდგეთ წიგნების წერას. შევეკრებთ ამ ხალხს, მოვაყოლებთ, რაც ახსოვთ და ყველაფერს ქაღალდზე გადავიტანთ შემდეგ კი შესაძლებელია, კვლავ დადგეს „უვიცობის ხანა“ და ისევ ხელახლა დავიწყეთ ყველაფერი. კარგია, რომ ადამიანს ერთი საოცარი თვისება გააჩნია: იგი მხნედ და დაუზარებლად იწყებს ხოლმე საქმეს თავიდან, თუკი იცის, რომ ეს საქმე მნიშვნელოვანია და აუცილებლად უნდა გაკეთდეს.

— ამაღამ რა უნდა გაუაკეთოთ? — იკითხა მონტკემა.

— უნდა მოვიცადოთ და ყოველი შემთხვევისთვის ცოტათი გადავინაცვლოთ მდინარის მიმართულებით, — უპასუხა გრუნჯერმა და კოცონს მიწა და ტალახი მიავარა.

¹ თორო, ჯენრი დევიდ (1817-1862) — ამერიკელი მწერალი, ნატურალიზტი და საზოგადო მოღვაწე.

² რასელი, ბერტრან (1872-1970) — ინგლისელი ფილოსოფოსი, ლოგიკოსი, მათემატიკოსი, საზოგადო მოღვაწე.

სხვებმაც, მათ შორის მონტკვამაც მხარი აუბეს გრენჯერს და უდაბურ ტყეში ხალხი ერთად მიესია ჯოცონს ჩასაქრობად. ცაზე მხოლოდ ვარსკვლავები ციმციმებდა. ხალხი მდინარის პირას შექუჩებულყო.

მონტკვამა საათის მანათობელ ციფურულატზე დაიხედა. ხუთი იყო. დილის ხუთი საათი. ჯონა, მთელმა წელიწადმა განკლო და თურმე მხოლოდ ერთი საათი მოკლებია ღამეს. მდინარის ნაპირს კი უკვე განთიადი მოადგა.

— რატომ მენდობით? — იკითხა მონტკვამა.

ვიღაც შეინძრა სიბნელეში და უპასუხა:

— თქვენ ერთი შეხედვით გეტყობათ ალბათ, კარგა ხანია სარკე არ გინახავთ თვალით. გარდა ამისა, ქალაქს აქამდე ასე არ შეუწუხებია თავი ჩვენს საპოუნელად და რალა ახლა მოგვიგზავნიდა ვინმეს. ლექსებით გამოტენილი ათიოდე სულელი დიდ საშინოროებას არ წარმოადგენს. ეს ჩვენც გვესმის და იმათაც. სანამ მთელი მოსახლეობა „თავისუფლების ქარტიისა“ და კონსტიტუციის ციტირებას არ დაიწყებს. ყველაფერი რიგზეა. მანამდე მუხანძრუებიც მოუვლიან საქმეს. არა, ქალაქი არ გვაწუხებს ხოლმე. აი, თქვენ კი საშინლად გამოიყურებით.

ისინი ქვევით, სამხრეთისკენ მიჰყვებოდნენ მდინარის ნაპირს. მონტკვამა შეათვალიერა თანამგზავრები. უნდოდა, კვლავ დაუნახა მოხუცების დაღლილი, ნაოჭებით დასერილი სახე, უნდოდა, გაკვო, ემჩნეოდათ თუ არა სახეზე სიხარული, მხნეობა და ხეაღინდელი დღის იმედი. მონტკვამს ჯონა, რომ ცოდნას ჩიხვალანდელი უნდა გაებრწყინებინა მოხუცთა სახეები, მაგრამ მოლოდინი არ გაუმართლდა. იქ, ტყეში რომ იყვნენ, ჯოცონი უცისკროვნებდათ სახეებს, აქ კი ჩვეულებრივი ადამიანები ჩანდნენ. ისინი თავიანთი დღე და მოსწრება გზებზე გაკრულიყვნენ და მუდამ რალაცას ეძებდნენ. ხედავდნენ, როგორ იღუპებოდა მოუვლოვე ლამაზი და მშვენიერი ამქვეყნად და ამიტომ სიბერეში მკვლამ ერთად მოიყარა თავი, რათა ენახათ, როგორ დამთავრდებოდა ღრუობა და როგორ ჩაქრებოდა ლამპრები. დარწმუნებულნი არ იყვნენ, რომ მათი გონების საგანძურის შუქი გაას-

პეტაკებდა მომავლის განთიადს, მაგრამ ის კი სწამდათ, რომ იმ წიგნებს, რომლებიც წყება-წყებად ჰქონდათ ჩალაგებული გონებაში, ოდესმე მკითხველები გამოუჩნდებოდნენ და ზოგი ხეუთა და ზოგი კი დასერილი ხელით წასწვდებოდა ახალთახალ, ჯერ კიდევ გაუჭრულ ვეზემპლარებს.

მონტკვი ხან ერთ მოხუცს გადააკრავდა თვალს, ხან მეორეს.

— წიგნი ყდით არ უნდა შეაფასო. — ჩაიდუდუნა ერთ-ერთმა. სხვებმა სიცილით დაუდასტურეს ნათქვამი და გზა გააგრძელეს.

* * *

ცაში ყურისწამლები ღრიანცელი გაიხმა და რეაქტიული თვითმფრინავები მანამდე გაუჩინარდნენ, სანამ მოგზაურები ხევიით ახედვას მოასწრებდნენ.

თვითმფრინავები ქალაქიდან მოფრინავდნენ და მონტკვიამ მდინარის გადაღმა, ქალაქისკენ გაიხედა. ახლა იქ მხოლოდ მქრქალი აიხი მოჩანდა.

— ჩემი ცოლი ქალაქში დარჩა.

— სამწუხაროა. ქალაქს ამ მოკლე ხანში ცუდი დღე დაადგება, — თქვა გრენჯერმა.

— საკვირველია, რატომ არ უდარდობ ცოლს? საკვირველია, საერთოდ რატომ არაფერს განვიცდი? აი, ამ წუთს გამიელვა კიდევ თავში: რომ მოკვდეს, სულაც არ ვინაღვლებ-მეთქი. ასე არ ვარგა. ეტყობა, რაღაც დამემართა...

— მისმინე, — უთხრა გრენჯერმა, ცალი ხელი მკლავში წაავლო და მეორით ბუჩქები მოარიდა, — მე პატარა ვიყავი, როცა პაპა მომიკვდა. იგი მოქანდაკე იყო. გარდა ამისა, მეტად კეთილი ადამიანი გახლდათ, სიყვარულით სავსე გული ჰქონდა და ამ სიყვარულს ყველასთვის იმეტებდა. ჩვენი ქალაქის გაწმენდა ჯურღმულებისგან პაპაჩემის დამსახურებაა. იგი სათამაშოებს გვიკეთებდა ბავშვებს. მთელი თავისი ცხოვრება აღბათ უამრავი რამ შეუქმნია. იმის ხელებს მოცალეობა არ ჰქონდა. როცა გარდაიცვალა და ვასაფლავებდით, უცებ მივხედი, რომ პაპაჩემს კი არ დაუტიროდი, არამედ მის ნამოღვაწარს. იმიტომ ვტირო-

ლი, რომ ეხედებოდი, ამიერიდან კერაფერს შექმნიდა, კვლარასოდეს გამოგვითლიდა ხისგან სათამაშოებს, კვლარ მოგვეხმარებოდა მტრულების მოშენებაში, კვლარ დაუკრავდა ვიოლინოს და კვლარ მოგვიყვებოდა სასაცილო ამბებს. იგი ჩვენი სხეულის ნაწილი იყო და როცა მოკვდა, ეს ნაწილი დაგვიდუნდა: ამქვეყნიდან ისეთი ადამიანი აღარ დარჩა, რომელიც პაპაჩემის ასლი იქნებოდა. იგი თავისებური, საჭირო და უბადლო ადამიანი იყო. მე დღემდე ვერ მომინულებია მისი დაკარგვა. ხშირად დანახვებით მითქვამს, — ცოცხალი რომ ყოფილიყო, ძვირფას ნივთს გამოთლიდა-მეთქი. რამდენი სასაცილო ამბავი ჩაიყოლა სამარში, რამდენ მტრედს მოაკლდა მისი ალურსიანი ხელი. იგი სამყაროს თავისებურ ფორმას აძლევდა, თავის ხელს ამწვედა მას. და იმ ღამეს, როცა გარდაიცვალა, სამყაროს ათიოდე მილიონი შესანიშნავი ნამოღვაწარი დააკლდა.

მონტკვი ერთხანს მღუპარედ მიაბიჯებდა, მერე ჩურჩულით აღმოხდა: „მილი, მილი!“

— რა თქვით?

— ჩემი მეუღლე! ჩემი მეუღლე! საწყალი, საცოდავი მილი, — კვლავ აჩურჩულდა იგი, — აღარაფერი მახსოვს. მინდა მისი ხელები გავიხსენო, მაგრამ ვერ ვახერხებ ეს უმოქმედო ხელები ხან უსიცოცხლოდაა დაშვებული მხრებიდან, ხან მუხლებზე დალაგებული, ხან კი სიგარუტი უჭირავთ ეს არის და ეს. სხვა-ნაირად ვერ ვიხსენებ.

მონტკვი მიტრიალდა და განვლილ გზას გახედა.

შენ რა მიეცი ქალაქს, მონტკვი?

ფერფლი!

რას აძლევდა ხალხი ერთმანეთს?

სრულიად არაფერს!

გრუნჯერიც მიტრიალებულიყო და ქალაქს გასცქეროდა:

— ყოველმა ადამიანმა რაიმე უნდა დატოვოს ამქვეყნიდან, — იტყოდა ხოლმე პაპაჩემი. ბავშვი, წიგნი, ნახატი, საკუთარი ხელით აშენებული კედელი, საკუთარი ხელით შეკერილი ფეხსაცმელი, საკუთარი ხელით გაშენებული ბაღი... რაიმე, რასაც შე-

ნი ხელი შეხებია და რაშიაც შენი სული ჩასახლდება სხეულის სიკვდილის შემდეგ. ხალხი შეხედავს შენ მიერ დარგულ ხეს ან ყვეილს და გაცოცხლდება. სულერთია, რას გააკეთებთ, — ამბობდა იგი, — ყველაფერი, რასაც შენი ხელი მიუკარება გადასაკეთებლად, შენვე დაგემსგავსებაო. სწორედ ამიტომ განსხვავდება ნამდვილი მებაღისგან ის ადამიანი, რომელიც ისე, უბრალოდ თიბავს ბალახს მინდორში. ბალახის მთიბავი შეიძლება სულაც გაქრეს, მებაღის სული კი მუდამ იქ იტრიალებს.

გრუნჯერმა ხელი წაუღო მკლავში მონტეგს და განაგრძო:

— ერთხელ, ორმოცდაათი წლის წინათ პაპამ რამდენიმე ფილმი მიჩვენა V-2 ტიპის რაკეტების შესახებ. გინახავთ ოდესმე ორასი მილის სიმაღლეზე აღმართული ატომური ბომბის სიკო? უზარმაზარ, გადამწვარ უდაბნოსთვის ეს ქინძისთავის ჩხვლეტაა მხოლოდ, მეტი არაფერი. პაპაჩემმა ეს ფილმი ერთი ათჯერ მაინც მაჩვენა და მერე იმედი გამოთქვა, რომ ოდესმე ქალაქები ფართოდ გაუღებენ კარს სიმწვანეს, მიწასა და პირველყოფილ ბუნებას, რათა არ დაუფიწყოთ, რომ ჩვენ მხოლოდ მიწის მცირე ფართობი გვეკუთვნის და რომ ბუნებას შეუძლია უკან წაიღოს თავისი ნაბოძარი. მას სულ ადვილად შეუძლია ჩვენი განადგურება: ერთს შეგვიბერავს და აღგვკვის პირისაგან მიწისა, ან ზღვას მოგვისყვს, რათა დაგვიმტკიცოს, რომ არც ისე ძლიერები ვართ როგორც გვგონია. ჩვენ მუდამ უნდა გვახსოვდეს, რომ ღამით ბუნება უფრო გვიახლოვდება. თუ ეს დაგვაუიწყდა, ისიც დაგვაუიწყდება, თუ რა საშიშია და ძლიერია იგი და მაშინ, ერთ ღამეს, მოვა და წაგვიყვანსო, — ამბობდა პაპაჩემი. გასაგებია? იგი დიდი ხანია, აღარ არის ამქვეყნად, მაგრამ ახლა თავის ქალა რომ ამხადო და ტვინის ხვეულებს დახედო, პაპაჩემის ცერის ანაბეჭდს დაინახავ. იგი ოდესღაც შეეხო ჩემს ტვინს და ფართო კვალი დატოვა ზედ. აკი წელან გითხარი, მოქანდაკე იყო-მეთქი.

მე შეჯავრება რომაელი, რომელსაც „სტატუს კო“¹ ჰქვია სახელადო, — ამბობდა ხოლმე პაპაჩემი, — თვალებში ცნო-

¹ სტატუს კო (ლათ.) — განსაზღვრულ მდებარეობაში არსებული მფლობელობა.

ბასწადილის ცეცხლი უნდა გენთოსო. ისე უნდა დაჭარბო ვაჟ-
ლაფერს, თათქოს ათი წამის სიცოცხლე დაგრძენია. შევცადე
დაინახო ცხოვრება. იგი ყოველთავე ხელოვნურზე უფრო მშვენი-
ერია. არახოდეს მოითხოვო გარანტია და უშიშროება — ასეთი
ცხოველი არ არსებობს, ან თუ არსებობს, ალბათ იმ ზარმა-
ცი მაიმუნის ნათესაეია, რომელიც თუდაყირა კკიდა ხეზე და
მთელ ცხოვრებას ძილში ატარებს. ჯანდაბას იმისი თეი! მაგ-
რად შეარბიე ხე და ის ზარმაცი უკანაღლით დაახეთქე მიწაზე.
— შეხედეთ! — შეკვევირა მონტკვა.

იმ წაშში ომი დაიწყო და დამთავრდა კიდევ! შემდგომში
ვერც ერთმა ვერ თქვა ნიშნულად, თუ რა დაინახა. უფრო იგ-
რძნეს, ვიდრე დაინახეს, რომ ცაში რაღაც აფეთქდა და ამო-
რკვდა. იქ ალბათ ბომბები ჩამოცვივდა და ათი, ხუთი თუ ერთი
მილის სიმაღლეზე გადაიქროლა რეაქტიულმა თვითმფრინავებ-
მა. ვიღაცის უზარმაზარმა ხელმა ფეტვევით მოაბნია ბომბები
განთიადის ძილში განაბულ ქალაქს და გაუჩინარდა. ბომბები
სამინელი სისწრაფით ეშვებოდა დაბლა, მაგრამ მიწამდე მაინც
დააკვიანეს მისვლა. სინამდვილეში დაბომბვა მაშინ დამთავ-
რდა, როცა საათში ხუთი ათასი მილის სიჩქარით მიმქროლავმა
თვითმფრინავებმა თეიანთი საშიზნე შენიშნეს და მსროლველებს
შეატყობინეს. ომი ისე სწრაფად მოთავდა, თითქოს ცელი გა-
იქნიესო. ამას მხოლოდ ბომბდამკვერების ბერკეტის გაღწევა
დასჭირდა. და შემდეგ, იმ სამიოდე წამის განმავლობაში, ხანამ
ბომბები მიწაზე დაცვივდებოდნენ, მტრის საპაერო ხომალდები
ცისკიდურს მიეფარნენ. დიახ, ისინი იმ ტყვიას ჰკავდნენ, რომ-
ლისაც ველურს არ ეშინია, რადგან თვალთ ვერ ხედაეს, თუმ-
ცა კი უკვე გული აქვს გახერუტილი. სხეული უღონოდ ეშვება
მიწაზე, სისხლი ღვარად მოსჩქეფს ჭრილობიდან, გონება ცდი-
ლობს შეინარჩუნოს ძვირფასი მოგონებები, მაგრამ ყველაფერი
ერთმანეთში ირუკა და წყვიდადში იძირება.

ეს ძნელი დასაჯერებელი იყო. ისე ადვილად ვერც კი შეამ-
ჩნევდა კაცი, მაგრამ მონტკვა მაინც დაინახა, როგორ მოუქ-
ნიეს ლითონის კვება მუშტი შორეულ ქალაქს და მიხვდა, რომ

უკვე ყველაფერი მოთაედა, ახლა თვითმფრინავები აღრიად-
დებოდნენ: „დაანგრიე, ქვა ქვაზე აღარ დატოვო, განადგურე,
მოსპე!“ მონტეკმა უმწუოდ აღაჰყო ხელები ზეცისკენ და გო-
ნებით შეეცადა წამით შეეჩერებინა ბომბები ჰაერში. „გაიქეცი!“
— შესძახა ფაბერს, კლარისას, — „გაიქეცი! მოშორდი მანდაუ-
რობას!“ შევედრა მილდრედს, მაგრამ მაშინვე გაახსენდა, რომ
კლარისა ცოცხალი აღარ იყო, ფაბერმა კი უკვე დატოვა ქალა-
ქი და ახლა სადღაც ხეობაში მიქრის ხუთხაათიანი ავტობუსით
ერთი განადგურებული ქალაქიდან მეორისკენ. თუმცა განადგუ-
რება ჯერ ჰაერშია ჩამოკიდებული, მაგრამ აუცილებლად ჩამო-
ვარდება და სანამ ავტობუსი ორმოცდაათ იარდს გათლიდეს,
ის ადგილი, სადაც უნდა მივიდეს, აღიგაუება პირისაგან მიწისა,
ხოლო დედაქალაქი, საიდანაც ამ დილით გამოვიდა, ჯართის
გროვას დაემსგავსება.

მილდრედი?..

გამოასწარი, გაიქეცი!

ბომბები უკვე ერთი იარდით იყო დაცილებული იმ სასტუმ-
როს სახურავს, რომელშიც მილდრედი ცხოვრობდა. აი, უკვე
ერთი ფუტი დარჩა, შემდეგ ერთი გოჯი და მონტეკმა თვალნათ-
ლფ დაინახა თავისი მუუღლე! იგი წინ გადახრილიყო, უზარმა-
ზარ მოციმციმე კედლებს მისჩერებოდა და „ნათესაეების“ ლულ-
ლულს უსმენდა. ისინი ყბედობდნენ, ლაქლაქებდნენ, უღიმოდ-
ნენ, სახელით იხსენიებდნენ, მაგრამ არაფერს ეუბნებოდნენ იმ
ბომბის შესახებ, რომელიც ერთი, ნახევარი, არა, ახლა უკვე
მეოთხედი გოჯით იყო დაცილებული სასტუმროს სახურავს.
მილდრედი ისე ხარბად ჩამტერებოდა კედელს, თითქოს იქ ამო-
იკითხაუდა, რატომ ატარებდა ღამეებს ტანჯვასა და უძილობა-
ში. იგი ნერვიულად ჩასჩერებოდა კედლებს, თითქოს უნდოდა
შერწყმოდა ამ ათასნაირ ფერებს, ჩამირულიყო ამ კაშკაშა ბედ-
ნიერების მორეში...

გაისმა პირველი ბომბის აფეთქების ხმა!

— მილდრედ!

ვინ იცის, პირველად სწორედ ის უზარმაზარი სატელევიზიო

საღვკურები მოისპოს, სხივების, ფერების, ხმებისა და ვიბრაციის კორიანტელს რომ აყენებდა ეკრანებზე.

მონტკვი მონყვევით დაეცა მიწაზე და იმავე წამს დაინახა, აგრძნო თუ მოეხვეწა, რომ ყდლები ჩაქრა და მილდრედის სახეს სიბნელე მოეფინა, გაიგონა მისი კვილი, რაცა, რაღაც შემოიღონედ ნაწილში, სანამ ყველაფერი გათიფებოდა, ჯაღოსნური ბროლი უბრალო სარკედ იქცა და მილდრედმა თავისი საოცრად უშინაარსო სახე დაინახა, მარტოობას მძიქვეული სახე, სახე, რომელიც თანდათან ილეოდა შიმშილისგან, რომელიც მხოლოდ საკუთარი უჯრედებით იკვებებოდა. და ბოლოს და ბოლოს, მიხვდა, რომ ეს თვითონ იყო: მან სწრაფად ახედა ჭერს და იმავე წამს ჭერი თავზე დაემხო და მილიონ გირუანქა აგურთან, ლითონთან, ბათქაშთან და ფიცართან ერთად ჩაიტანა მომდევნო სართულზე, მერე კიდევ ერთი სართულით ქვეით კიდევ და ბოლოს უკვე სარდაფში, ძლიერმა აფეთქებამ მოუსპო სიციცხლე.

— გამახსენდა! — მონტკვი კიდევ უფრო მაგრად ჩაეკრა დუღამიწას, — მოვიგონე! ჩიკაგოში... ჩიკაგოში იყო, დიდი ხნის წინათ მე და მილი... სწორედ იქ შვეხედით ერთმანეთს! ახლა ნამდვილად გამახსენდა. ჩიკაგოში. დიდი ხნის წინათ!..

ძლიერი აფეთქების ტალღამ გადაურა მდინარეს და დომინოს კოჭბთვით ერთიმეორის მიყოლებით დააფინა მიწაზე ხაღნი, ცაში წყლისა და მტკერის სვეტები აღმართა, მერე ხეები, აკენესა და სამხრეთისკენ გაიჭრა. მონტკვი თვალები დახუჭა, მოიკუნტა და კიდევ უფრო მაგრად ჩაეკრა მიწას. მან მხოლოდ ერთხელ გაახილა თვალი და ზეცაში აფარდნილი ქალაქი დაინახა. ქალაქსა და ბომბებს ადგილი გაეცვალათ ერთმანეთისთვის. კიდევ ერთი უცნაური წამით ქალაქი პაერში გაირინდა — სულ შეცვლილი და გადასხვაფერებული — უფრო მაღალია, კიდრე ადამიანი ინატრებდა, ბეტონის შხეფებისა და ნაპერწყმლებით მოულვარე ლითონის ნამსხვრევებისგან ამუნებული სახლებით თევსკულმა ჩამოკიდებული, ათასნაირი ფერით აულვარებული ფრესკისა თუ ზეცაში აფარდნილი ზეჯის მსგავსი. კარი — ფან-

ჯრის, სახურავი — საძირკვლის, გვერდი კი ზურგის ადგილას მოქცეულია... მერე ქალაქი გადატრიალდა და მკვდარი დაქარცხანდა დედამიწაზე.

ქალაქის დაღუპვის ხმამ ცოტა ხნის შემდეგ მოაღწია მონტკვიამდე.

* * *

მონტკვი იხუვ მიწაზე იწვა. დახუჭული თვალები და მაგრად მოკუმული პირი წვრილი, ნესტიანი ცემენტით ამოვსებოდა და გულამოძვდარი ქეითინებდა. უცებ გონებაში გაუელვა: „გამახსენდა, გამახსენდა, კიდევ რაღაც გამახსენდა! ნეტავი რა არის? პო, ვიცანი, — „ეკლესიასტეს“ ნაწილი. „ეკლესიასტესა“ და „გამოცხადების“ ნაწილი, ამ წიგნებიდან ამოკითხული! ჩქარა, ჩქარა, სანამ იხუვ გამიფრინდებოდეს თავიდან, სანამ ამ აფორიაქებამ არ გამოიარა, სანამ ქარი არ ჩამდგარა.

„წიგნი ეკლესიასტესი“ აი, აქ მაქვს! — მონტკვი მოცახცაზე მიწას ჩაკეროდა და ზედიზედ ჩურჩულით იმეორებდა ტექსტის სიტყვებს. ისინი თავისთავად მოდიოდნენ, თუმცა ძალას სულაც არ ატანდა თავს. ახლა „დენკემის პასტა“ აღარ უბზუოდა ყურებში — თვითონ მოციქული ჩასჯდომოდა გონებაში და უშხერდა...

— მორჩა! — ჩაილაპარაკა ვიღაცამ.

ბალახებში გართხმული ადამიანები ნაპირზე გამოფრილი თუბებოვით აღებდნენ პირს და ჩქარ-ჩქარა სუნთქვადნენ. მათ იხე მაგრად ჩაებლუჯათ დედამიწა, როგორც ბავშვი ჩაბლუჯავს ხოლმე ნაცნობ ნივთს, თუნდაც ცივი და უსიცოცხლო იყოს იგი, თუნდაც კერაფერი უშველოს. ყველა მაგრად ჩასჭიდებოდა მიწას და ღრიალებდა, რათა ყურები არ გახეთქოდათ და გონება არ დაბნელებოდათ. მონტკვიც ღრიალებდა, რათა თავი დაეცვა ქარისგან, რომელიც ლოყებსა და ტუჩებს აგლეჯდა და ცხვირიდან სისხლს ადენდა. მონტკვი იწვა და უშხერდა, როგორ ეშვებოდა დაბლა მტკვრი და სიჩუმე. იგი მტკვრის თითოეულ სულ უმცირეს ნაწილაკს, ბალახის თითოეულ ღეროს ხედავდა

და ყოველი შრიალი, ჩურჩული და ყვირილი ესმოდა, რომელიც ახლად იბადებოდა ქვეყნად.

მტკვრის სიჩუმე ჩამოაქონდა მიწაზე, სიჩუმესთან ერთად კი მოცალეობა, რომ კაცს მიეხედ-მოეხედა ირგვლივ და სწორად აღეჭა ამ დღის ამბავი.

მონტკვა მდინარეს გადახედა: „იქნებ მდინარის ნაპირს გავ-ვევთ“. შემდეგ მიტოვებულ ღვიძლს გააყოლა თვალი: „ან იქნებ ამ გზით წვიდეთ? იქნებ უკვე შეიძლება, შარავნაზე გვიდეთ? ეინ იცის, უკვე გვექნეს ფიქრისა და აზროვნების საშუალება. ერთ დღეს კი, კარგა ხანი რომ გავა და ნანახი და ნაფიქრი კარ-გად გადაიხარშება გონებაში, ყველაფერი სიტყვებად და საქმე-ბად გადმოიღვრება. ბევრი მცდარი იქნება, მაგრამ ჭეშმარიტიც საკმაოდ აღმოჩნდება მათ შორის. დღეს კი გზას უნდა დაუდგეთ და ქვეყანა დაუათვალიეროთ ბოლოს და ბოლოს, უნდა გავიგოთ რაზე საუბრობს, როგორ ცხოვრობს იგი. უნდა დავეინახოთ მისი ნამდვილი სახე. ახლა ყველაფერი მინდა ვნახო, ყველაფერი, რაც ახლა განცალკევებულია ჩემგანაც და ერთიმეორისგანაც. როცა ისინი ჩემში შემოვლენ და ერთერთს შეერწყმიან, უკვე ისე შემისისხლხორცებენ, რომ ვეღარაეინ გაგვარჩევს ერთმანე-თისგან. უნდა შევხედო, ღმერთმანი, კარგად უნდა დაგაკვირდე ამ ქვეყანას, ჩემ თვალწინ რომ გადაშლილა. აი, მაშინ ნამდვი-ლად შევხედები მას და ბოლოს და ბოლოს შევითვისებ, ბოლოს და ბოლოს სისხლში გამიჯდება და დღეში ათასჯერ, ათიათას-ჯერ დამოვლის ძარღვებში. მე მაგრად ჩაუჭიდები მას, აღარ გვეუშვებ ხელიდან და ოდესმე მთლიანად დავისაკუთრებ. დღეს კი მხოლოდ თითს შევახებ. დღეს მხოლოდ დასაწყისია“.

ქარი ჩადგა. ჯერ ყველანი მიწაზე იწვნენ გაბრუებულები. ჯერ არ შეეძლოთ, წამომდგარიყვნენ და ყოველდღიური საზრუ-ნავის უღელში გაეყოთ თავი. ჯერ არ შეეძლოთ აენთოთ ცეცხ-ლი, ეშოვათ საკვები, ემოდრაკათ, ემუშავათ და ათასი წერილმანი რამ გაეკეთებინათ ისინი იწვნენ და მტკვრიან ქუთუთებს ახამ-ხამებდნენ. თუდაპირველად ხშირ-ხშირად სუნთქავდნენ, მერე ცოტა მოუნელებს და ბოლოს სულ დაწყნარდნენ.

მონტვი წამოჯდა.

წამოჯდა, მაგრამ ადგომას აღარ ცდილა. სხვებიც ასე მოიქცნენ. ჩამოკლებულ ცისკიდურზე წითლად ამოიწვერა მზე ცოცხლა. პაერში წვიმის სუნი იგრძნობოდა.

გრუნჯური წამოდგა, ხელ-ფეხი მოისინჯა და აბუხდუნდა. თვალებიდან წვეთ-წვეთად ჩამოსდიოდა ცრემლი. იგი ფეხების ფრატუნით მიადგა ნაპირს, მდინარეს ააყოლა თვალი და კარგ ხნის შემდეგ ჩაილაპარაკა:

— ქალაქი მიწასთანაა გასწორებული. ქალაქი გაცამტვერებულია! — მერე, საკმაო დუმილის შემდეგ, დაუმატა, — ნეტა რამდენი მოულოდა ამ ამბავს და რამდენს მოულოდნელად დაატყდა თავს ეს უბედურება?

„კიდევ რამდენი ქალაქი მოისპო ქვეყნად“ — გაიფიქრა მონტვი, — მარტო ჩვენს ქვეყანაში რამდენი მოისრებოდა?! ასი? ათასი?“

ვიღაცამ ასანთი აანთო, ჯიბიდან ამოღებულ ქალაღდის ჩაგლეჯთან მიიტანა და, როცა ქალაღდს ცეცხლი მოუღო, ბაღახისა და ფოთლების გროვის ქვეშ შეჩურთა. ცოტა ხნის შემდეგ ფოთლების გროვას ხის წვრილი ტოტები დააყარეს. ტოტები სველი იყო და ხრჩოღვა დაიწყო, მაგრამ ბოღოს, როგორც იქნა, აბრიაღდა. მალე მზეც ამოვიღდა. ხაღხმა ნელ-ნელა შეაქცია ზურგი მდინარეს და ზანტად შეჯგოფდა ცეცხლის ირგვლივ მზე ახლა ზურგზე აცხუნებდა მათ.

გრუნჯურმა გაქონიღი ქალაღდის შეკერა გახსნა და ბეკონის ნაჭერი ამოიღო:

— ახლა ცოტა წაეიხემსოთ, მერე კი მდინარის ნაპირს ფევეთ უჩვენოღ აღბათ იოღად ვერ გავღენ იქ.

ვიღაცამ პატარა ტაფა გამოაჩინა. ბეკონი ზედ დაღეს და ცეცხლზე შეღგეს. ორიოღე წუთის შემდეგ ბეკონი უკვე მიშხინებდა, ხტოღა და პაერს მადის აღმძვრული სურნეღებით ავსებდა. ხაღხი უხმოღ აღვენებდა თვაღს ამ რიტუაღს. გრუნჯური ცეცხღს ჩააჩურღა და ჩაიღუღუნა:

— ფენიქსი.

- რაო?

- ძველად, ქრისტემდე ერთი ბრიყვი ფრინველი ცხოვრობდა, სახელად ფენიქსი ერქვა. რამდენიმე საუკუნეში ერთხელ კოცონს ანთებდა და თავს იწვევდა (როგორც ჩანს, იგი ადამიანის უახლოესი ნათესავი იყო), მაგრამ ყოველი დამწვის შემდეგ ხელახლა აღდგებოდა ფერფლიდან. როგორც ეხედავით, ჩვენც, ადამიანებიც, ასე ვიქცევით, ოღონდ იმ ფრინველთან შედარებით ერთი უპირატესობა მაინც გავკაჩნია: ჩვენს შეცდომებს ეხედვით ხოლმე ვიცი ვიქცევა ჩვენი შეცდომა, რომელიც ამ ათასი წლის განმავლობაში ჩაკვიდენია და რადგან ამდენს ეხედვით, ოდესმე იმასაც მოვალწევთ, რომ ეს წვეული კოცონები აღარ დაკანთით და შიგ ადარ ჩაეხტეთ ყოველი თაობა იძლევა ხალხს, რომელთაც ახსოვთ ძველი შეცდომები და ჩვენ სწორედ ისინი უნდა შევარჩიოთ.

გრენჯერმა ტაფა გადმოდგა ცუცხლიდან. ცოტა ხნის შემდეგ კრძი შუკრილდა და დინჯად და უხმოდ ისაუბრეს. ყველა ჩაფიქრებულიყო. ბოლოს გრენჯერმა დაარღვია სიჩუმე:

- ახლა აღმა აუყუყვით მდინარის ნაპირს და მტკიცედ დაეიხსომით, რომ თვითონ ჩვენ არავითარი ღირებულება არა გვაქვს, არაფერი არა ვართ, მაგრამ ის, რასაც გონებაში ვინახავთ მეტად მნიშვნელოვანია და ერთ დღეს იგი აუცილებლად გამოადგება ადამიანებს. ოღონდ ისიც უნდა გვახსოვდეს, რომ მაშინაც კი, როცა წიგნის კითხვას არაუინ გვიძლიდა, მთლიანად ვერ ვიყენებდით ხოლმე მის სიმდიდრეს, მიცვალებულების ხსონას კბალაყდით, საფლაკებზე ვაფურთხებდით ხოლმე... მომდევნო კვირას, მომდევნო თვეს, გაისად უამრავ მარტოხელა ადამიანს შუხედებით და როცა შეგვეკითხებიან - რას აკეთებთ, უნდა უპასუხოთ, ვიხსენებთ-თქო. ეს იქნება ჩვენი იარაღი, რომლითაც საბოლოოდ გავიმარჯვებთ კიდევ. ოდესმე კი იმდენს გავიხსენებთ, რომ უზარმაზარ საფლაკს ამოუთხრით და შიგ სამუდამოდ დაეხსმარებთ ომს. ახლა კი დაუიდრათ პირველ ყოვლისა, სარკების ქარხანა ავაგოთ და ერთ წელიწადს სულ სარკები ვამზადოთ, რათა ხალხმა კარგად დაინახოს საკუთარი სახე.

საუზმის შემდეგ ცეცხლი ჩააქრეს. ირიურაფა, სინათლემ იმატა, თითქოს ვიღაც ნელ-ნელა უწვედა ვარდისფერ ღამ-პარს. ჩიტები, წელან რომ დამფრთხალნი გაფრინდნენ სადღაც, მობრუნდნენ და ხის ტოტებზე ჩამოსხდნენ. მონტკვი წამოდგა და ჩრდილოეთისკენ გაემართა. ცოტა ხნის შემდეგ უკან მოიხედა და ნახა, რომ ყველა უკან მისდევდა. გაოცებული მონტკვი გვერდზე გადადგა და გრუნჯერს გზა დაუთმო, მაგრამ გრუნჯერმა შეხედა და თაყით ანიშნა — წინ გაგვიძეხიო.

მონტკვიმა გზა განაგრძო. იგი ხან მდინარეს უშხერდა, ხან ცას და ხან ლიანდაგს, რომელიც ფერმებიდან და თაყით საესე საბძლებიდან მოდიოდა. ახლა ამ ფერმებისკენ, ალბათ, ჯგუფ-ჯგუფად მოეშურებოდა ქალაქიდან გამოქცეული ხალხი. შემდგომში, ერთ თვისა თუ ექვსი თვის შემდეგ (ყოველ შემთხვევაში, ერთ წელიწადს არ გადააცილებს), მონტკვი კვლავ დაივლის ამ ადგილებს, მაშინ უკვე მარტოდმარტო, და მანამ არ შეჩერდება, სანამ იმ ხალხს არ დაქწვეა, რომლებმაც აქ გაიარეს.

ახლა კი გრძელი გზა უდევთ წინ, შუადღემდე უნდა იარონ და თუ ჯერ არაიენ იღებდა ხმას მხოლოდ იმიტომ, რომ ყველას თაყისი საფიქრალი ჰქონდა, ალბათ, ცოტა მოგვიანებით, როცა მზე ამოუა და ყველაფერს გაათბობს, ისინი ენას ამოიდგამენ და ან ერთმანეთს გაესაუბრებიან, ან ყოველი მათგანი იტყვის, რაც გაახსენდა, რათა თაყი დაარწმუნონ, რომ მართლა სწორად გაიხსენეს ყველაფერი, რომ მათი ცოდნა აღარ დაიკარგება.

მონტკვის თვითონაც რაღაც აუშოძრავდა და აუღულდა სულში, და მიხედა, რომ წიგნის სიტყვები ახსენებდა თაყს. ნეტა რა უნდა თქვას, როცა მისი ჯერი დადგება, რითი უნდა შეუმსუბუქოს თაყის ხალხს ეს მძიმე დღე?

ყველაფერს თაყისი დრო აქვს — ნგრეუასაც და შენებასაც, თქმასაც და ართქმასაც. დიახ, ეს ასეა, მაგრამ კიდევ ერთი რამის... კიდევ რაღაცის გახსენება მინდოდა... პო: „და მდინარისა მის ამიურ და წიად ძელი ცხოურებისაი, გამომღებელი ათორმეტისა ნაყოფისა, ყოველთა თთუეთა მომცემელი თვისისა ნაყოფისა და ფურცელნი მის ხისანი საკურნებლად წარმართთა“.

„დაახ, — ფიქრობდა მონტეკი, — ხსოვრედ ამას შემოვუკნახავ
მათ შუადღისთვის.
შუადღისთვის...
როცა ქალაქს მთვადგებით“.